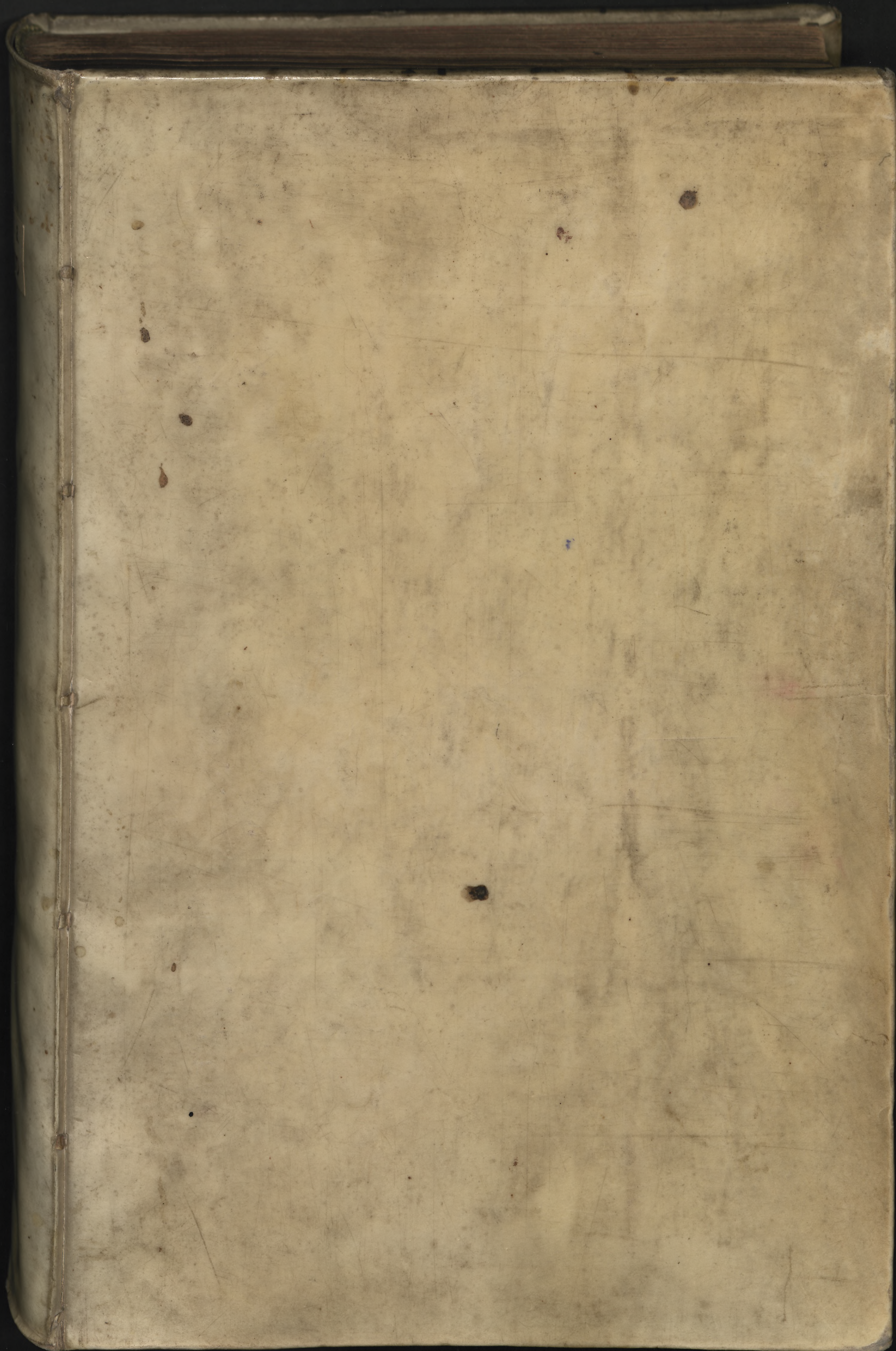

JACOBI BREYNII
GEDANENSIS
EXOTICARUM
aliarumque
MINUS COGNITARUM
PLANTARUM
CENTURIA
PRIMA,
cum
FIGURIS ÆNEIS SUMMO
ſtudio elaboratis.

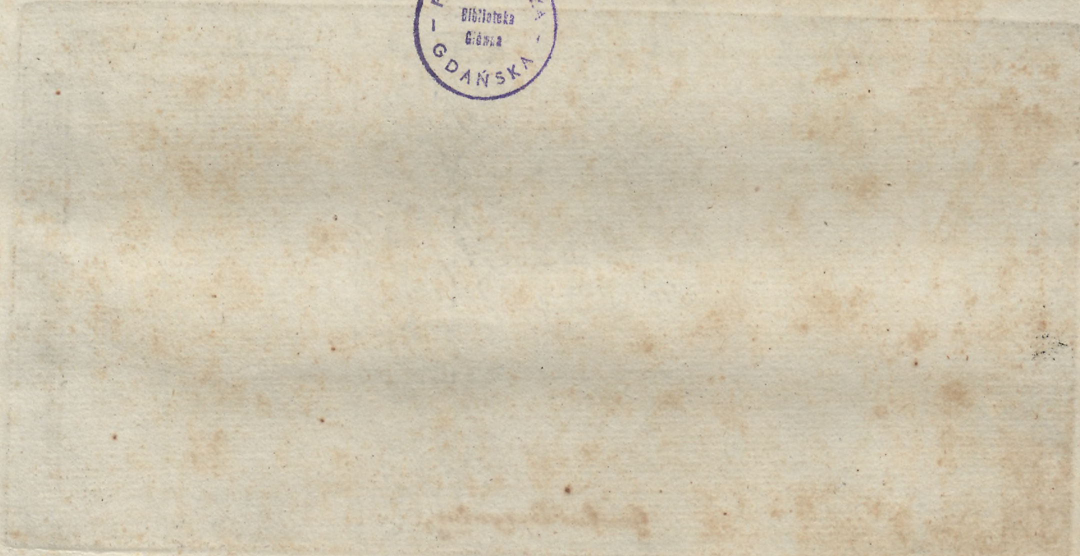
GEDANI.

Typis, ſumptibus & in ædibus AUTORIS,
Imprimebat
DAVID-FRIDERICUS RHETIUS.

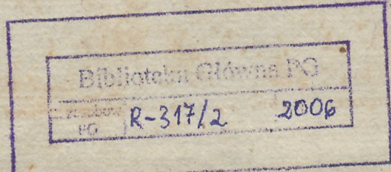
Anno cIↃ. IↃc. LXXIIX.

DER NATURFORSCHENDEN GESELLSCHAFT IN DANZIG
BIBLIOTHEK

POLITECHNIKA
Biblioteka Główna
GDAŃSKA

Biblioteka Główna PG
R-317/2
2006

ILLUSTRISSIMO
atque
EXCELLENTISSIMO DOMINO,
DOMINO

HIERONYMO
van BEVERNINGK,

TEILINGÆ TOPARCHÆ; INCLYTÆ CIVITATIS GOUDÆ EXCONSULI; ACADEMIÆ LEIDENSIS CURATORI; TOTIUS BELGII FOEDERATI QVONDAM GAZARUM PRÆFECTO FIDELISSIMO; NUNC IN CONSESSU D. D. ORDINUM GENERALIUM ASSESSORI DIGNISSIMO, SEPTEM LEGATIONIBUS, NON MINUS ARDUIS, QVAM AUSPICATIS, CONSPICUO; NUNC DENUO IN CONVENTU, QVI NOVIOMAGI PACIS LEGIBUS CUM TOTIUS FERE ORBIS EUROPÆI PRINCIPIBUS FACIENDIS INSTITUTUS EST, OCTAVAM SEDULO OBEUNTI.

MÆCENATI SUO
LONGE GRATIOSISSIMO.

ILLUSTRISSIME DOMINE,

GRATIOSISSIME MÆCENAS.

SApientiſſimus Ille totius Univerſitatis Conditor, ſicuti in rebus omnibus à ſe creatis, non ſecùs ac benigniſſimum & munificentisſimum Parentem generi humano multifariàm ſe exhibuit, ita cùmprimis etiam incomprehenſibilem ineffabilis Suæ Bonitatis copiam, in Operibus die creationis tertio productis, ſatis abundèque demonſtravit. Quæ Majeſtati Ejus Divinæ, infinito numero, prudenter adeò & concinnè procreare placuit, ut eorum multitudinem, diverſa genera, diſtinctas ſpecies & proprietates, multiplices item virtutes & utilitates, non absque admiratione ingenti, expendentibus, ſummo cum ſtupore animi, unà cum Rege & Prophetâ Davide exclamare liceat: QVAM AMPLA SUNT OPERA

PERA TUA, O JEHOVA! QVAM EA OMNIA SAPIENTER FECISTI! QVAM PLENA EST TERRA POSSESSIONE TUA! Atque hoc eò magis, quòd in horum infinito numero, gramen etiam vilissimum, pedibus noſtris obvium, Sapientiam æterni Creatoris imperſcrutabilem manifeſtè oſtendit, & luculentum fert teſtimonium, reverà eſſe Deum, qui illud tàm mirabiliter creaverit, tàm eleganter ornaverit, tàmque ſapienter conſervet, & florere, langueſcere, emori, ac rursùs progerminare faciat. Quin immò quælibet herba & floſculus nos quaſi acclamat, digitumque intendit, ut ſepoſitâ anxiâ & importunâ ſolicitudine, fiduciã noſtram in Deum, omnibus proſpicientem, devolvamus. Quemadmodùm etiam ipſa veritas, SALVATOR noſter, ad Lilia agri, quæ neque fatigantur, neque nent, nec Salomon, Regum licet Opulentiſſimus, cultûs ſui ſplendore illa æquare potuit, nos manu ferè ducit, ut diſcamus ex iis, quantò majorem Supremum Numen curam habeat noſtri, qui

Lilia hodiè quidem virentia, ſed poſtero die in clibanum conjicienda, longè ſuperamus. Præthereà quoque multa Plantarum ac Florum genera, ſubitaneo ſuo interitu, vitæ labentis noſtræ fugacitatem, mortisq; certitudinem; ſuâ per hiemem abſentiâ, noſtrã vitâ functorum quietem; & ſvavi ſuâ, redeunte vere, propullulatione, certam à mortuis reſurrectionem, nobis ob oculos ponunt; generatim verò pergratâ & amœnâ pulchritudine, ad ſui Creatoris, utpotè, qui ea tàm mirabiliter hunc in finem condiderit, ut per illa honoretur, laudes & gratias fundendas, nos invitant atque alliciunt. Quod ſanè fateri mecum coguntur omnes omninò homines, inprimis verò, qui cortice ſaltem Studii Botanici minùs contenti, medullam illius ſummâ cum oblectatione accuratè rimantur. E cujus certè exercitio, proximè recenſitæ & Divinæ plures aliæ MEDITATIONES, nec contemnendæ in vitâ humanâ conſervandâ UTILITATES, ſummaque animi DELECTATIO & prolubium, petenda & haurienda ſunt.

UTI-

UTILITATES, quas in vitâ humanâ conservandâ præstat, quod concernit, cùm eæ à Sapientissimo Regum Salomone (qui teste Sacro Codice, locutus est de Cedro montis Libani ad Hyssopum, quæ egreditur è pariete, & cujus Libri de Naturâ & Facultate Herbarum magno cum dolore ac detrimento posterorum interiêre) à Theophrasto, Dioscoride, Plinio, aliisq; quàm plurimis profundæ Eruditionis Viris Plantarum naturam & virtutem explanantibus, non leviter & perfunctoriè, sed solidè & copiosè diductæ sint atque explicatæ, non est quod addam. Neque etiam de summis utilitatibus, quas aut ligna in exstruendis Navibus vasto ac tumultuoso mari sulcantibus, & Palatiis, Urbibus, Pagis ac tuguriis, inhabitationi commodis erigendis; aut Panis è frumento pinsitus & mensæ quotidiè obvius largiuntur, quidquam dicam, quoniam hæc omnia cuivis affatim sunt cognita. Certè, Flores amœnissimi, animum mirum in modum permulcentes, Gramina pergratâ viriditate suâ ocu-

oculos jucundiſſimè paſcentia, Herbæ non ſolùm jumentis pabula præbentes, & quicquid vaſto hoc in Orbe vivit alentes ac ſoſpitantes, ſed etiam, ceu fulgida & venuſta cum hilaritate micantia ſidera, cœlum, veluti currum penſilem argento obducti clavi, ſummâ cum magnificentiâ & majeſtate ſplendidè ac incomparabiliter ornant; ita tellurem tàm ineffabili pulchritudine, gratâque amœnitate veſtientes & condecorantes; id merentur, ut unicus terræ decor & toga quædam talaris jure dici debeant. Quod à veritate minùs abeſſe exinde fiet manifeſtum, ſi conſideretur, quàm informe, quàm triſte, quàm rude ac vaſtumChaos hic terrarum Orbis eſſet, ſi pulcherrimâ ſuâ, omnivariis floribus longè artificioſiùs (quàm quod Apellis & omnium qui unquam fuerunt, pictorum penicilla imitari valuerunt) interſtincta & decorâ veſte ac tapete privaretur nudusq; appareret; quâ tamen à Creatore ſuo munificentiſſimo & liberaliſſimo, tàm ornatè tectus, tàm variè pictus, tamq; lautè, veluti ope-

re

re Phrygio baccatus, & tàm ſvavi odore uberrimè imbutus eſt, ut omnium omninò hominum vires & facultates ad exprimendas venuſtates iſtas planè incomparabiles longè multoq; imbecilliores ſint. O quàm amentes igitur omnes illi! qui pulcherrima hæc Dei dona & bona, planè inutilia & vana eſſe in animum inducunt, ſannisque excipiunt, ſi quis eorum exercitio delectetur, aut de iisdem aliquid in publicam lucem producat: quaſi verò Sapientiſſimus rerum Opifex eadem fruſtra creâſſet; qui tamen, cuncta illa bona, immò optima eſſe pronuncians, hominem ad ea cognoſcenda Sapientiâ inſtructum, omnium Dominum conſtituit,ut eorum uſurâ in S. S. Nominis Sui gloriam gauderet & delectaretur. Quæ dona eximia proh dolor! fœdiſſimo Protoplaſtorum lapſu ita perdita & amiſſa, ut quidquid ſcimus & cognoſcimus, ex parte ſaltem & alterum alteri quaſi conſarcinando ſciamus & cognoſcamus.

DELECTATIONEM verò & gratam ſatietatem in Exercitatione Botanicâ

ejusque culturâ exiſtentem, multis verborum ambagibus explicare, planè ſupervacaneum duco. Nam qualis & quanta ſit, inter alios Diocletianus Imperator, qui cum eâ Faſces commutavit & Diadema depoſuit: Cyrus item Lydorum, & Evax Arabum, Reges; quorum Hic ſuâ manu Plantas in libro peculiari delineatas, Theſauri inſtar eximii, Neroni Romanorum Imperatori offerre non dubitavit; Ille autem, cui oblectamentum in Hortorum culturâ adeò ingens fuerat, ut etiam in votis unicè habuerit, quò ſibi vitâ functo in Hortis, arboribus conſitis fertilibus, juſta fierent, abundè & clarè demonſtrârunt. Ex Principum Chriſtianorum numero idem egregiè comprobant Fridericus III. Glorioſiſſimus Imperator, qui in cognitione Stirpium adeò exercitatus fuit, ut Medicorum iſtis temporibus, in hâc arte pauci cum ipſo comparari potuerint; & Maximilianus II. Imperator laudatisſimus, qui non ſinè ſummo ſtudio & magnis impenſis, varia ſanè Plantarum Exoticarum genera,

nera, Hortis ſuis intulit & coluit, atq; hanc infirmitatis ſuæ recreationem aliis longè anteposuit: nec non haud ita pridem, Sereniſſimus Dux Aurelianenſis, qui Studio Botanico adeò imbutus, atque expertus fuisſe certò asſeritur, ut Principem, poſt Salomonem, in hâc arte oculatiorem, Orbis terrarum nullum tulerit. Taceo, quòd adhuc hodie plurimi Magnates & Heroes Inclyti, Hortorum ſuorum multis Plantarum, Florum, Fruticum & Arborum generibus conſitorum ornatu, tanquam per ſpeculum prænitens oblectamenta, ex hoc tam laudabili & Divino exercitio hauſta, dilucidè exprimant atq; ſignificent. Ipſam ILLUSTRISSIMAM VESTRAM EXCELLENTIAM vivum exemplum ſiſto, utpotè, quæ & tùm, cùm ſalutari Suo Regimine, Confœderatis Belgii Provinciis annos perquàm plurimos non ſinè ſingulari laude Conſiliis pariter ac Factis laudabili ſemper effectu Officia Sua præſtitit, Pacemq; almam, Divinâ favente Gratiâ, cum omnium piorum ac pacis amantium gaudio & oblectatione

ſæpiſſimè procuravit; (quemadmodum id inprimis ex conſpicuis atq; arduis Legationibus, Londinenſi, Bredanâ, Aquisgranenſi, Clivicâ, Colonienſi, &c. quas ILLUSTRISSIMA EXCELLENTIA VESTRA cum inæſtimabili Patriæ emolumento ac famâ immortali Nominis, fideliſſimè peregit, luculenter patet) & jam quoque reſumendo Neomagi Univerſale illud, quod nuper Coloniæ Agrippinæ non ſucceſſit, Pacis Negotium, non ſinè proprio virium facultatumque dispendio, totius Europæ ſalutem ac quietem unicè intendit: in laudabili tamen Divinorum Operum Meditatione & exercitatione gratam animi Sui Publicis negotiis delaſſati oblectationem, ſuavisſimam quietem ac refocillationem quæſivit, atque adhuc quærit. Et ſanè quantum ſibi ILLUSTRISS. EXCELL. VESTRA in Divinâ hâc Scientiâ experientiam acquiſiverit, vel ſolus ILLUSTRISS. EXCELL. VESTR. Hortus abundè teſtatur, quippe qui mirabilium ex omnibus Orbis terrarum partibus congeſtarum

Plan-

Plantarum abundantiâ ita excellit, ut omnium ſpectantium oculis non niſi ingenti cum ſtupore ſeſe luſtrandum exhibeat.

Recenſitæ ſupra tres UTILITATES illæ, Divina nempe & Sacra ad DEI TER OPT. MAX. gloriam animique ſalutem ſpectans MEDITATIO, ſanitati & ſuſtentationi hominis ſerviens UTILITAS; ac ſvaviſſima mentis ſummo cum prolubio DELECTATIO, è Botanicâ exercitatione & Plantarum culturâ emergentes, animi quoque mei inclinationem, quæ mihi velut ingenita à teneris ad rem Plantariam fuit, in dies foverunt, immò auxerunt. Factum eſt inde, ut præter Pietatis exercitium nullibi pleniorem recreationem, quàm in meditatione rerum ad Regnum Vegetabilium pertinentium, reperire potuerim. Ex quâ æterni Numinis Omnipotentiam, Sapientiam, Providentiam, Miſericordiam, Amorem & Munificentiam tàm luculenter mihi, poſtpoſitâ omni terreſtrium rerum curâ, ob oculos poſui, ac ſi cogitationes meas

profundiſſimâ devotione in Sacris Elogiis mirâ cum jucunditate paviſſem. Hæc omnia mihi quoque anſam dederunt, ut nulli ſudori, operæ ac ſumptui parcerem, quin tàm Indigenas, quàm Exoticas ſtirpes inquirerem atq; colligerem. Hîc verò ſingularē ILLUSTRISS. EXCELL. VESTRÆ affectum in me ſinè merito meo per tot annos uberrimè collatum, reticere non poſſum. Non modò enim gratioſiſſimis me literis benigniſſimè recreare; ſed meam quoque, quâ Stirpes, potisſimùm Exoticas, notitiam (multa ſcilicet Semina, Bulbos, Plantas, tàm vivas quàm reſiccatas, immò & ipſiſſimis coloribus ad vivum artificioſiſſimè depictas, atque ab extremis etiam novi aliquid ſemper parturientis Africæ oris obtentas, liberalisſimè mihi communicando) adaugere Summâ animi Benevolentiâ dignata eſt. Quocircà, cùm magno earum numero prima hæc mea ſuperbiat Centuria, placuit eas vel in figurarū apice vel ſub ipſo nomine aſteriſco notare, ut & ſeræ innoteſcat Poſteritati, quàm laudabili ſtu-

ſtudio manuque munificâ ILLUSTRISS. EXCELL. VESTR. Divinorum Operum, hucusque aut parùm aut nihil cognitorum, notitiam, reique Literariæ apud Europæos incrementum promovere intenderit.

Quemadmodum autem omnia in Oceanum, unde Originem traxerunt, flumina relabuntur: ſimiliter ego jure meritoq; hancce Centuriam Exoticarum Plantarũ cum ejusdem Iconibus, in debitæ ſignum reverentiæ & animi grati teſtimonium erga ILLUSTRISS. EXCELL. VESTRAM, à quâ nempe coruſcum ſuum ſplendorem accepit, ſummâ cum humilitate depoſiturus venio. Suscipe igitur, ILLUSTRISSIME atq; EXCELLENTISSIME DOMINE, DOMINE Gratioſiſſime, lucubrationes haſce meas Botanicas, quas ſubmiſsâ cum obſervantiâ in devoti animi teſſeram, gratæq; mentis Symbolum INCLYTO TUO NOMINI inſcribo, mihique porrò benigniſſimo gratiæ Tuæ Favonio adſpira, ut & in poſterum de ulteriori Plantarum notitiâ Te promovente

te

te acquiſitâ, gratulari mihi poſſim. Vale ILLUSTRISSIME MÆCENAS & ad ſeram usq; ſenectam vige ſospes, vire ſalvus, flore incolumis, ſvavique Botanices Studio TE eousq; recrea, donec tandem annorum vitæque ſatur, immarceſcibilis ILLE ILLUSTRISS. TUÆ ANIMÆ FLOS in cœleſtes transferatur Hortos. Dabam ex Muſeo meo Gedani, Anno M. DC. LXXVII. die XV. Menſis April.

ILLUSTRISS. EXCELL.
TUÆ

devinctisſimus atq; humillimus
cliens

JACOBUS BREYNIUS.

PRIVILEGIUM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS.

LEOPOLDUS *Divinâ favente clementiâ electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, Comes Tyrolis. &c. Agnoscimus & notum facimus tenore præsentium universis, quòd, cùm nobis* Jacobus Breynius *Gedanensis, Botanicus, humillimè exposuerit, se* Opus Plantar: Exoticar: *iconicè expressarum in* certas Centurias *magno labore & sumptu congessisse, idq; præli beneficio juris Publici propriis suis expēsis facere decrevisse, vereri autem debere, ne quòd sæpè fieri soleat, alii quoq; lucri alieni captandi causâ eandem editionem suam subdolè imitentur, seq; ita labore juxta ac sumptu frustrentur; demissè proindè supplicando, ut se adversùs ejusmodi molitiones Privilegio nostro Cæsareo munire clementer dignaremur: Nos iisce precibus uti æquitate nitentibus benignum nostrum præbuerimus assensum, ac idcircò omnibus & singulis Bibliopolis, Typographis & Bibliopegis cæterisq; quibuscunq; rem seu negotiationem librariam exercentibus seriò atq; districtè inhibuerimus & vetuerimus, prout per præsentes sub pœnâ decem marcarum auri inhibemus & vetamus, ne eorum quisquā, præter prædictum* Jacobum Breynium, *aut eum cui is in scriptis dederit licentiam, ante fatum Opus intra quindecim annos ab editionis primâ die computandum, intra Sac. Rom. Imperii Regnorumq; ac Dominiorum nostrorum hæreditariorum fines, in simili vel alio typo vel formâ, sive in toto, sive in parte, recudere vel aliò recudendum dare, aut alibi impressum invehere, venundare & clàm, seu palàm distrahere præsumat, si quis autem secus faciendo Privilegium seu interdictum hoc nostrum, quovis*

)(** *modo*

modo transgredi ſeu violare conatus fuerit, eum non ſolùm omnibus exemplaribus perperàm quippe recuſis ſeu apportatis (quæ quidem dictus Impetrans ejusve hæredes ſive propriâ authoritate ſive Magiſtratûs ejus loci auxilio, ſibi vendicare poterunt) privandum, ſed & ſuprà dictâ decem marcarum auri pœnâ, Fiſco noſtro Imperiali, & parti læſæ ex æquo pendendâ, omni ſpe veniæ præciſâ mulctandum decernimus. Dummodò tamen prædictum Opus tenorem hujus noſtri Privilegii ad cujusq; notitiam in fronte præimpreſſum contineat, quatuorq; ejusdem exemplaria, ad Cancellariam noſtram Imperialem Aulicam, quàm primùm transmittantur. Mandamus porrò univerſis noſtris & Sac. Imperii Regnorumq; & Dominiorum noſtrorum Hæreditariorum Magiſtratibus, Eccleſiaſticis, & Secularibus, cujuscunq; Ordinis, Conditionis & Status fuerint, ne quenquam huic noſtro Cæſ. Privilegio ullatenus impunè contravenire patiantur, quin potiùs ejusdem transgresſores, ſupradictis pœnis aliisque modis idoneis coërceri curent, quatenus & ipſi eandem mulctam evitare voluerint. Harum teſtimonio Litterarum manu noſtrâ ſubſcriptarum & Sigilli noſtri Cæſarei appresſione munitarum, quæ dabantur in Civitate noſtrâ Viennæ die decimâ nonâ, menſis Maji, Anno Domini Milleſimo, Sexcenteſimo, Septuageſimo Septimo, Regnorum noſtrorum, Romani decimo nono, Hungariæ vigeſimo ſecundo, Bohemiæ verò vigeſimo primo.

LEOPOLDUS.

V. Leopoldus Guillielmus,
Comes in Kinigseggs.

Ad Mandatum S. Cæſ. Maj. proprium
Chriſtoph Beüer.

NB. Autor, nullum exemplar hujus Centuriæ pro ſuo agnoſcit, quod propriâ ſuâ (vel ſuorum Hæredum) manu, in impreſſo Tituli folio infrà in margine iconis ſubſcriptum non eſt.

PRIVILEGIE

DE Staten van Hollandt ende Westvrieslandt doen te weeten. Also Ons vertoont is by Jacob Brayne. Hoe dat hy Supplic. tot syn groote kosten hadde laten drucken seeker Boeck geintituleert CENTURIA PLANTARUM EXOTICARUM, en alsoo int selve Werck/ boven alle groote moeyelyckheden / groote Costen waren aangewendt / soo int selve te drucken als an het snyden der Plaeten / en also dickmals nydige Menschen/gevonden wierden/die uyt vuyle baat lust/ t selffde souden mogen komen naar te schnyden ofte drucken/en alsoo den Moet beneemen van yetwes verders uyt te wercken; soo was hy Suppl. seer oodtmoedigh versoeckende dat sulx moght geweert werden/ ende hem Suppl. mocht toegestaen werden / dat het selve alhier te Lande in den Tydt van vyfftien Jaeren nu eerst comende niet en moght naegedruckt ofte de Plaeten naer gesneden werden noch ten heele noch ten deele ofte elders naergedruckt offte de Figuren naargesneden hier te Lande te mogen verkoopen ofte verhandelen. Soo ist/ dat WY de zake en't Versoeck voorß. overgemerckt hebbende / ende genegen wesende ter bede van den Suppl. uyt Onse rechte Wetenschap/ Souveraine Macht en Authoriteyt, denselven Suppl. geconsenteerdt / geaccordeert ende geoctroyeerdt hebben/ consenteren/ accorderen ende octroyeren mitsdesen / dat hy geduyrende den Tydt van vyfftien eerst komende achter een volgende Jaren het voorß. Boeck genaamt CENTURIA PLANTARUM EXOTICARUM binnen den voorß. Onsen Landen alleen sall mogen drucken doen drucken uytgeven en vercoopen/ verbiedende darom allen ende eenen ygelyck en het selve Boeck ingeheel ofte deel naar te druck en ofte elders naargedruckt binnen den selven Onsen Lande te brengen/ uyt te geven ofte te vercoopen / op de verbeurte van alle die naergedruckte ingebrachte ofte verkochte Exemplaren, en een boete van drie hondert Guldens daar en boven te verbeûren; te appliceeren een derde Part voor den Officier die de Calange doen sall/ een derde Part voor den Armen der Plaatse daar het casus voorvallen sall/ ende het resterende derde Part voor den Suppl. Alles indien Verstande/ dat WY den Suppl. met desen Onsen Octroye willende gratificeren tot verhoedinge van syne Schaade door het Nadrucken vant voorß. Boeck / daar door in eenigen Deele verstaan den Inhouden van dien te authoriseren offte te advovëren; ende veel minn het selve onder Onse protectie ende Bescherminge/ eenigh meerder Credit aansien offte Reputatie te geven. Nemaar den Suppl. in cas daar in yets onbehoorlyckx soude mogen influeren, alle het selve tot synen Laste sall gehouden wesen te verantwoorden; Tot dien eynde wel expresselyck begerende/ dat by aldien hy desen Onsen Octroye / voor het selve Boeck sall willen stellen / daar van geene geabbrevieerde offte gecontraheerde mentie sall mogen maeken/ Nemaar gehouden

sall

sal wesen/ het selve Octroy in't geheel en sonder eenige omissie daar voor te drucken ofte te doen drucken / op pœne van het effect van dien te verliesen. Ende ten eynde den Suppl. desen Onsen Consente ende Octroye moge genieten alß naer behoren / Lasten WY alle en eenen ygelyck dient aangaen mach/dat sy den Suppl. van den Innehoude van desen doen laten ende gedogen rustelyck/ vredelyck/ ende vollcomentlyck genieten en gebruycken cesserende alle belett ende Wederseggen ter contrarie. Gedaen in den Hage onder Onsen groten Zegele hier an doen hangen/den XII. Januarii int Jaer Ons Heeren en Zalichmakers Duysent seshondert acht en 'tsevTentig.

A. WASSENAER

Ter Ordonnantie van de STATEN

HERB. van BEAUMONT.

AD
LECTOREM BOTANICUM
PRÆFATIO.

Uanquam ab ipsâ adoleſcentiâ, non ſolùm in notitiam Indigenarum; ſed Exoticarum etiam Plantarum ſingulari ardore raperer & cupiditate: tamen præter eas, quas dulcisſima Patria, è gremio communis omnium Matris producit, nullas deſcribere mens ferebat. Poſtquam verò aſpirante fortunâ, magna Exoticarum copia, Summi inprimis ac faventisſimi Mæcenatis noſtri, ILLUSTRISSIMI atque EXCELLENTISSIMI DOMINI, DN. HIERONYMI à BEVERNINGK adjumento ad me deveniret: inexcuſabile negligentiæ in Poſteritatem & ingens erga illos animi ingrati, à quibus acceperam, indicium futurum arbitrabar, ſi eas tinearum & blattarum ſentire injuriam, nec uſum aliquem mortalibus adferre paterer. Virorum itaque Celeberrimorum Doctisſimorumq; ſuaſu, quædam de Exoticis etiam nondum deſcriptis & minimè cognitis, cum intermixtione rariorum quarundam noſtro cœlo orientium, in lucem emittere, & Germanicâ quidem linguâ, deſtinavi. Verùm enim verò, cùm ſtudiorum apud Exteros, Botanicorum maximè, multò majorem quàm apud Noſtrates, Dignitatem conſiderarem; ad Carteſii exemplum, Ipſis eundem laborem meum, in linguam Latinam per alium translatum, pariter offerre, tandem mihi placitum fuit. Quem etiam in finem, Virum literis & doctrinâ præſtantem, exoraveram.

ram. Sed quoniam ille Medicinæ & Botanices penitùs ignarus erat, atque ego varias ob rationes Medici vel Botanici ad hoc uti operâ in dubium omninò vocabam; laborem hunc ipſe ſuscipere, licet tempus ægrè ferebat, ſum coactus. In quo, Botanicorum ut more ac ſtilo, & quidem jam hujus, jam illius loquerer, operam navavi. Hinc quandoq; brevem absque omni verborum lenocinio, nonnunquam prolixiorem, ſubinde metaphoricam ſcribendi rationem, ad evitandum ex crambe ſæpiùs coctâ faſtidium, uſurpavi. Opere autem hoc vix ſuscepto, illicò, præter imminentis diraq; minitantis Invidiæ tempeſtatem, haud leves ſe offerebant difficultates. Namque cùm pererudito noſtro & curioſitatis ſtudioſo Orbi, non ſolùm rarum, ſed exactisſimo ſimul etiam ordine digeſtum Opuſculum offerre anniterer; poſterius illud haud perfici poſſe animadvertebam; cum Plantarum quarundam Semine, aliarum Fructu, nonnullarum Floribus deſtituerer: cogebar igitur ſervire occaſioni, & quantùm fieri poterat præſtare. Tria autem illa ante commemorata, nobilisſimæ ſunt partes & Symbola genuina ſeu notæ genericæ & eſſentiales Plantarum, in iis denominandis, legitimoq; Generi ſubordinandis, obſervandæ, Fructus inprimis & Semen. Quod etiam ex Divinis Scriptis, *Geneſ. c.* 1. liquet, ubi dicitur; Et „protulit terra herbam virentem, & facientem Se„mẽ juxta genus ſuum, lignumq; faciens fructum, „& habens unumquodque ſemen ſecundùm ſpe„ciem ſuam. Hoc autem à Veteribus nunquam; ſed ſuperiori demum ſeculo à *Conrado Geſnero* primùm

mùm omnium animadverſum, quemadmodum ex Epiſtolâ ipſius ad *Occonem* (cujus etiam *Johannes Bauhinus* in Hiſt. Plant. Univerſ. Tom. III, lib. 28. c. XII. p. 234. mentionē fecit) ſatis abundèq; patet. Ejusdē protinùs veſtigiis Nobilisſimus atq; Oculatisſimus Botanicus *Fabius Columna*, (ut clarè videre licet in ejus minùs cognitarum Stirpium ἐκφράσει, Parte inprimis alterâ, c. 27, p. 62, & 63.) inſtitit; donec hiſce tandem temporibus, Excellentisſimus Dominus *Robertus Moriſon*, Botanicorum inſigne Decus, è prædictarum Celebritate conſpicuarum Bigarum tramite, viam apertam & publicam, in florentisſimâ ingenuis artibus Britanniâ, parare, dubio procùl brevi interſtitio temporis magis planam effecturus, occiperet. Quin & ego pro tenuitate meâ, quæ præſtare hâc vice non licuit, ex ſuprà commemorato Fructuum Seminumq; defectu, me in poſterum emendaturum, Deo volente, ſpero. Benevolus interim Lector, Lucubrationes haſce meas, quæ tam diu (ſiquidem ob chartæ penuriam detentus fueram) ſub prælo latitârunt, æquo ſuscipiet animo, donec accuratiores conſequantur; cùm non ſolùm haud exigua Plantarum rariorum nondum deſcriptarum copia mihi reſtet, ſed etiam quàm plurimæ, tàm ab ILLUSTRISSIMO NOSTRO MÆCENATE, quàm *Excellentisſimo Domino Arnoldo Syen Profesſore Medicinæ & Botanices Lugduni Batavorum longè celeberrimo*; nec non ab *Excellentisſimis Medicis* variis in Aſiæ Regionibus degentibus, ſummo cum deſiderio à me exſpectentur, Rei Herbariæ Amatoribus, ſi meas hasce Primitias non ingratas intellexero, offerendæ. Cæterùm lubens

iterum fatebor, me omninò vereri, ne ex ſæpiùs jam repetito Fructuum &c. defectu, plurimos in hoc Opuſculo admiſerim errores: Exempli gratiâ; *Chrysanthemum aizooïdes Africanum* (fructu à me non viſo) quod ante quatuordecim vel quindecim annos, priusquàm ſemen oculis luſtrâſſem, *Aſterem aizooïdem*(quo nomine tempore impresſionis hujus Tractatûs à *Dn. Jacobo Zanonio* editum) ob floris formam, vocare decreveram; poſtmodum cum ſemen non pappeſcens, ſed ſolidum obſervaverim, *Chrysanthemis* inſerere placuit. Fieri autem poſſe non nego, quòd Planta hæc *Opuntiæ* aut *Portulacæ* magis affines, vel planè à nobis cognitis Stirpibus, discrepantes ferat fructûs, eamque ob cauſam cum *Fico* meliùs *Indicâ*, ſicuti in *Actis Medicis & Philoſophicis Hafnienſibus* factum, vel cum *Portulacâ*, ut Excellentisſimo Dn. *Abrahamo Munting* placuit, comparanda veniat; vel quòd heteroclitam, noſtro Orbi notis ſeparandam conſtituat Plantam, adeòque malè à me Chrysanthemo annumeretur. Ob quam atq; ſimiles cauſas, non tantùm à Doctore experientisſimo, ſed ab imperito etiam hortulano reprehendi poſſem. Factum tamen à me ſcias, Lector curioſe, quantùm ex iis, quæ in promptu erant, conjecturâ conſequi licuit: ingenuè profitens, nihil mihi quidquam cariùs civili & experto futurum Caſtigatore, cùm nihil propiùs veræ felicitati esſe exiſtimē, quàm diſcere. Itaq; non ſolùm diſcendi, ſed etiam cognoſcendi & corrigēdi errores meos, dum tantùm modeſtè, ſinè animi impetu (Zoilum atq; Altercatorem non curo) exhibeantur, me avidisſimum fore promitto. Hæc mihi tantiſper ſufficient, dum Do-

PRÆFATIO.

Doctiores ad ulteriorem investigationem earum Plantarum, quas complectitur hæc Centuria incitavero; quod etiam ex animo opto. Hisce vale amicissime ac benevole reique Herbariæ studiose Lector, & contenta in hoc Tractatu mirabilia longè pulcherrima, meditando pariter incomprehensibilem SUMMI earundem OPIFICIS Sapientiam bonitatemque imperscrutabilem perpende.

NO-

NOMINA
ILLUSTRISSIMORUM
HEROUM,
& cæterorum
EXCELLENTISSIMORUM
atque
CELEBERRIMORUM
VIRORUM,
qui
CENTURIAM HANC
EXOTICARUM PLANTARUM,

Vel Plantis, vel Seminibus, vel relationibus gratiosissimè communicatis, condecorare dignati sunt.

**
*

MICHAEL CASIMIRUS RADZIWILIUS, *S. R. Imp. Princeps, Magni Ducatûs Lithvaniæ Vice-Cancellarius & Exercituum Dux Campestris &c. nunc verò S. R. M. Polon. Romam Legatus.*

HIERONYMUS van BEVERNINGK, *Teilingæ Toparcha; Inclytæ Civitatis Goudæ Exconsul; Academiæ Leidensis Curator; Totius Belgii Fœderati quondam Gazarum Præfectus; nunc in consessu D. D. Ordi-*

Ordinum Generalium Assessor, & ad Tractatûs Pacis, qui jam Noviomagi instituuntur Legatus Plenipotentiarius Fœderatarum Belgii Provinciarum. &c.

Præter EOS Ordine Alphabetico recensentur,

ADOLPHUS VORSTIUS *Doct. p. m. Lugd. Batavorum Medicinæ & Botanices Professor.*

ANDREAS CLEYER *Med. Licent. & Civitatis Bataviæ Novæ in Javâ Insulâ Medicus.*

ANTONIUS CHASTELEYN, *p. m. Amstelodami, Societatis Indicæ Orientalis, Guyanæ & Novi Belgii Curator.*

ARNOLDUS HUYBERTUS *Doctor Medic. Ultrajectensis.*

ARNOLDUS SYEN *Medic. Doctor & ejusdem Facultatis atque Botanices Lugduni Batavorum Professor.*

BENJAMIN ENGELKEN *Civit. Prim. Gedan. Consul, Administrator Portorii Senior, Scholarcha, atq; Bibliothecæ Gymnasii Curator, &c.*

CAROLUS CHIVRY, *p. m. Pharmacopæus Amstelodamensis.*

CAROLUS SWEIKERUS, *Scabinus Gedanensis.*

FRANCISCUS SEVENHUYSEN, *Pharmacop. Hagæ-Comitis.*

JACOBUS GOLIUS *p. m. Lugd. Batav. Matheseos & Lingv. Oriental. Professor.*

JOHANNES BRAYNE *Patruelis, Mercator Amstelodamensis.*

JOHANNES COMMELYN *Senator & Commissarius Amstelodamensis.*

JOHANNES ROETERUS *p. m. Secretarius Amstelodamensis.*

JOHANNES SCHMIEDT *Doctor Medic. Physicus Gedanensis Primarius.*

ISAACUS VOSSIUS, *Philosophus celeberrimus, qui Herbarium Rauwolfii perlustrandum, & nonnulla quædam excerpenda concessit.*

MATTHÆUS SLADUS, *Doctor Medic. Amstelodamensis.*

PAULUS HERMANS *Doctor, Societatis Indicæ Medicus in Ceylan Insulâ Ordinarius.*

THEODORUS GOLIUS *J. V. D. Lugd. Batavorum Ex-Consul, & quondam Prætor; nunc verò ejusdem Civit. nomine ad Collegium Archithalassicum, quod Amstelodami est, Delegatus.*

WILHELMUS ten RHYNE *Doctor, Magni Imperatoris Japoniæ Medicus, Botanicus & Chymicus.*

HONORI

NOBILIS

de

FLORIBUS

Scribentis

AUTORIS.

MAximus in minimis DEUS eſt, Floresque caduci
SUMMI teſtantur de Bonitate DEI.
Hi ſenſus recreant, ægris medicamina præſtant,
Et quàm ſint rerum cuncta caduca, docent.
SALVATOR MUNDI commendat lilia campi,
Quæ Salomonæis prætulit ipſe opibus.
Hæc benè perpendit ſcribens de Floribus *Autor*,
Optandum huîc meritò ut floreat & valeat.

A. D. LINDA.

BENJAMINIS ENGELKEN, COS.
Ad
JACOBUM BREYNIUM
AMICUM, REI HERBARIÆ PERITISSIMUM.
ELEGIA.

F*Ronte ſerenatâ Peregrinas ſuſcipe* Plantas,
Quas tibi dat BREYNI, Lector amice, manus:
Indefeſſa legens, per diſſita Regna, labore
Herculeo varias. India *teſtis erit;*
Juncta Palæſtinæ Syria, *&* Braſſilia, Creta,
Africa, *tum* Capitis Spes Bona, Barbaria.
Miſcuit Indigenas feliciter inſuper Herbas,
Quas tenet Europa, *&* Pruſſia læta *ſinu.*
Hoc Præcone brevi Caſſubia Noſtra *patebit,*
Quanta ibi Plantarum copia, ſpreta diu.
Immodicos referam ſumtus? Non. Æra *loqvuntur*
Artificis, gnavo pollice ſculpta, ſatis.
Curru vecta ſagax volucrum Medea Draconum:
Hæcne putas etiam tum penetrâſſe loca?
Fallor: At Oſſa ſuas cognoſcit Pelion *Herbas;*
Carmine quas celebres, Naſo *Poëta, tuô.*
Unica res miranda, Senis renovaverit annos
Æſonis, *extemplò quî bene-docta* Socrus!
Et vetus ut gravidus ſtipes ſit factus Olivæ;
Terraque quî tulerit pabula læta ſimul.
Auguror, & nec vana fides, Vegetabile LullI
G *fuit Herbarum maxima, nota* Sophis.
Hanc, Fato monſtrante viam, Tu montibus altis
Innaſci invenies, candida Phæbe, tuis.
Adde peregrinis peregrinam protinus Herbam:
Porriget, ecce! Herbam *ſola vel iſta* Tibi!

Gedani, *fer. Nund.*
Anno 1676.

HO-

HONORI & MERITIS,
CELEBERRIMI ERUDITISSIMIq;
BOTANOGRAPHI
DN. JACOBI BREYNII,
Cùm
VIRIDARIUM ſuum EXOTICUM
ederet.

PLantarum ignotas facies, vireſq; ſtupendum
Naturæ ludentis opus, qui cernere geſtis;
Siſte gradum: Et BREYNI primævos ſuſcipe
fœtus.
Congeſtas auguſta dabunt Viridaria meſſes;
Et quondam immenſus ſparſim quas protulit or-
bis,
Parturit unus ager. Fundunt ſua thura Sabæi,
Extremi ſinus orbis, & ultima littora Gangis,
Has ergò telluris opes, dum mente revolvis,
Quisquis es, & variis diſtinctas floribus herbas,
Autorem venerare Deum: nec dicere ceſſes
GRAMINIS HERBA CARO EST; FLOS
HORTI, GLORIA MUNDI.

ARNOLDUS SYEN,
Medicinæ & Botanicæ, in Acad.
Lugd. Batav. Profeſſor.

IN terris Alii natas propioribus Herbas
Quas Patrium largè gignit alitq; solum,
Pervigili studio, gnavisque exponere curis
Contenti, laudum grande tulêre jubar.
Longiùs ingenio, BREYNI, exspatiatus, & arte
Splendidius Docto Nomen in Orbe geris.
Extremas adiisse oras, plantasq; remotis
Collectas nitidè proposuisse plagis,
Stirpesque omnigenas, locuples quibus India fulget,
Quas generosa sinu divite China fovet,
Artifici populis spectandas sistere dextrâ,
Hic labor, hoc studium est, VIR Venerande Tuum.
Hoc princeps meritò Tibi nomine gloria cessit,
Summi ideò dudum Te coluêre Viri.
Hinc felix patriæ Theophrastus diceris Urbi,
Inque Gedaneis Nobile Germen agris.
Ausonis Ora suos deprædicet undique Cives
Indigenis plaudat Gallia vasta suis:
Nos quoque Godanicis gratamur justiùs arvis,
Quæ tanto Herbarum Vindice læta vigent.
Is simul & jucunda suis, & idonea Vitæ,
Exhibet egregiâ dexteritate Libris.
Omnipotẽs referat cùm quælibet Herbula NUMEN,
DIVINAM hîc celebrat pagina cuncta MANUM.

Amicissimo suo BREYNIO
deproperabat
J. SCHMIEDT,
Physicus Medicus Ged.

Ad

Ad

NOBILISSIMUM

DOMINUM

AUCTOREM,

BOTANICUM EXCELLENTISSIMUM,

FAUTOREM ac AMICUM

Colendissimum.

QVæ *Stagirites* nobis, quæ civis *Eresi*,
Quæq; *Dioscorides*, *Matthiolusq*; dedit;
Alpibus à *cæsis* dictus, vel *monte Tabernæ*,
Quæ dudum egregiis asseruêre libris;
Gesneri, *ClusI*, *SchenkI* & monumenta *LobelI*,
Et cum *Bauhinis* quæ *Dodonæus* habent;
Horum TE promum, BREYNI, condumque saluto:
Nam memori quævis dogmata mente tenes.
Non opus, in pictis scrutari Herbaria chartis:
TU loquere; En subitò campus & hortus adest!
Jam quæ nullus adhuc calamo depinxerat Auctor
Floræ opera, Eois usq; petita locis,
Subjiciens oculis, Nomen transcribis Olympo,
Chironisq; astro proximus esse meres.

scr.

GEORGIUS SEGERUS,
Phil. & Med. D. Medicus Regius,
Physicus Gedanensis Ordinarius &
Medicinæ atq; Physices Prof. Publ.

In

In

AUTORIS
CLARISSIMI
&
INGENIOSISSIMI
CENTURIAM
PLANTARUM
EXOTICARUM.

* * *

QValis in æthereo Thaumantias emicat Orbe,
Stellatis ſicut flammat rutilatque pyropis
Cœlum; tale ſolum eſt, quod tempore protulit omni
Arte Viros doctâ celebres, Linguâque diſertos.
O nimiùm lætare igitur mea Patria dulcis,
Heroas quæ tot numeras, quos Pallas adorat,
Artibus omnigenis Claros, Miracula Mundi,
Sidera quos poſſis Patriæ, Phœbosque vocare.
Hos inter Sophiæ Gedanenſis maximus Atlas
Keckermannus *erat, Genio Scriptisque per Orbem*
Cognitus; æternum durat per Secula Nomen
Mochingere, *Tuum, quod Svada Minervaque cœlo*
Inſerit, & Patriæ veneratur grata Periclem.
Hebræas, Græcas, Mauras Arabumque loquelas
Eoas adeò linguas benè calluit omnes
Fabricius, *quem peſtiferâ mors falce peremit.*
Maximus Uranies Cultor, Themidisque Sacerdos
Hevelius *Gedani Decus & nova Gloria vivit,*

Flo-

Floreat & vigeat seros in Nestoris annos.
Quid jam non præstat miri (Vegetabile Regnum
Si videas) noster præclarus Breynius? *omni*
Tempore qui junctus fuerat mihi fidus Achates
A puero, studiis herbisq; intentus, ut ipso
Vix aliquis par sit, sed nullus major in orbe.
De Plantis Græci scripserunt atque Latini,
Sive Dioscorides, seu Plinius atque Galenus,
Seu quicunque alius Plantarum nomina dixit
Hactenus, Herbarum benè composuitque figuras,
Sunt obscura, gravi nodo plena atque Labore:
Omnia, quæ Libro pulchrè spectanda dedisti
Præsenti monstras veluti sub imagine parvâ;
Anteà quæ nunquam pervastus viderat Orbis
Hîc Herbas spectes, quas dives America mittit,
Quas Asia, Æthiopumque ardens, quas Patria profert,
Quas Capiti *fundit* Bona* Spes, *hîc cuncta videbis*
Planè exquisitis nitidè depicta figuris,
Quæ certè magno sunt exantlata labore
Pervigili noctis studio, stadioque diei.
Macte Labore Tuo, Divinâque Indole macte!
Perge, ut cœpisti, Plantarum scribere formas,
Ut Famæ & Virtutis amor super æthera summum
Altiùs extollat Te, quamvis deinde sequatur
Livor edax, spargasque Tui monumenta Laboris.
Per Te jam Floræ miracula summa patescant,
Prodeat in Lucem Liber, atrasque exuat umbras,
Nec per Te lateat Plantis Herbisque per agros
Prussiacos natis pictus: se recreet hisce
Patria Plantarum numero fœcunda; nitensque

* Caput Bonæ Spei *intelligitur.*

Ingenium dextramque Tuam venerabimur omni
Tempore pensantes condignâ Laude laborem.
Patria læta Viro tali est, Patriâque modernus
Est Autor dignus, vivat florensque perennet,
Et sua perpetuis insculpat nomina Cedris.

In
Honorem AUTORIS
Amici sui Veteris & Intimi, Compatrisque dilectissimi hæcce
posuit
CARLOLUS SVVEIKERUS,
Φιλοβότανος.

JACOBI BREYNII GEDANENSIS.

PLANTARUM EXOTICARUM CENTURIA PRIMA.

* *
*

AMYGDALUS ÆTHIOPICA, FRUCTU HOLOSERICO.

Brabejum stellatum

Cap. I.

Xtremæ Africæ Promontorium, à Lusitanis, An. M.CCCCXCVIII. dum magnâ cum molestiâ & sumptibus, in Indiam Orientalem per Oceanum primam tentabant navigationem, à spe optimâ, quæ ex amœnissimæ hujus plagæ ac refectionis loci invẽtione oriebatur, non frustrà se tantum laborem, tamque difficile iter suscepisse, Caput Bonæ Spei dictum: non minùs florum svavissimorũ ac herbarum saluberrimarum prædives hortus; quàm leonum terribilium, aliarumq; bestiarum crudelium, infinitâ penè multitudine ibi degentium, sustentaculum: inter arbores ac plantas alias, Orbi nostro nondum cognitas, Amygdalum hanc venustissimam alit, vulgari quidem minorem, è con-

trario autem concinnioribus ramis ac foliis, & fructibus pulchrioribus ornatam; quod ex Icone rami noſtri, & ramo ipſo ante decem circiter annos, ex Promontorio memorato, ad Illuſtrisſimum ExcellentisſimumqueDominum HIERONYMUM à BEVERNINGK, Mæcenatem noſtrum munificentisſimum (qui eum, unà cum aliis compluribus novis plantis, nobis liberalisſimè dono miſit) transportato, præclarè patet.

Is ex Virgâ rotundâ, rectâ, digiti minoris crasſitie, pedali, per duorum aut trium digitorum intervalla, geniculis protuberantibus diſtincta, conſtat: cujus Lignum ſubalbidum, haud durum ac ferè inſipidum; Cortice crasſo, obſcurè cinereo, multis punctulis ferrugineis guttato, ac per longitudinem ſubtiliter ſtriato, nonnihilque lanuginoſo obductum. Quodlibet geniculum, Folia ſeptena, coronæ modo, ſummo ordine, Plantarum ſtellatarum more circumdant, viridia, ſurſum ſpectantia, Oleandri figurâ, magnitudine, duritie atque crasſitie perſimillima; pediculis etiam ſemuncialibus & longioribus inhærentia; ſed venulis fibrisque crasſioribus & obliquioribus prædita, ac circum margines ſerrata. In ſecundo & tertio verò geniculorum inferiorum, ſupra foliorum exortum, Styli ſex videntur crasſi, lignei, ex fuſco cinerei & incani, duas aut tres uncias longi; qui circum virgam ſtellarum formâ in orbem aguntur. Hi mirum in modum Fructibus multis, petiolos breves, crasſos & lignoſos habentibus, ornati, versùs pediculum anguſtioribus, in medio crasſioribus, tumidis & ventrioſis, anteriùs nonnihil reflexis, aut in recurvum ſimilemque

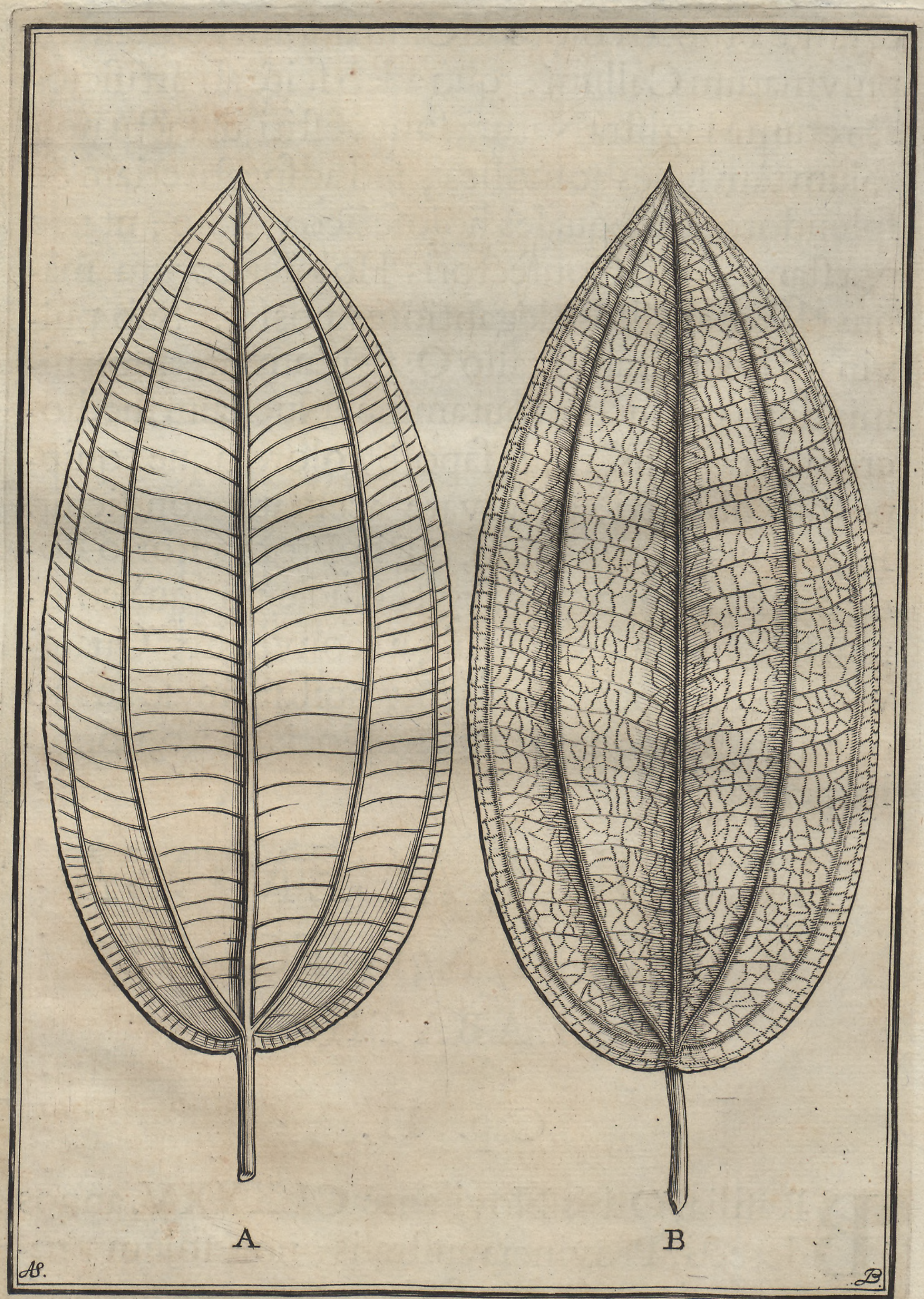
lemque papillis apicem exeuntibus, cernuntur; cæterum fructus illi cum Amygdalis Europæis formâ ſunt pari, quibus magnitudine quidē nonnihil cedunt, ſed venuſtate maximè antecellunt, ob pulcherrimum, denſis villis ſubtiliſſimis ſericeum, ex rubeo colore ad Cinnamomi vergentem pulvinatum Callum: quô adeò ſcitè ab artificioſâ rerum Magiſtrâ Naturâ ſunt veſtiti, ut tactu non ſolùm tàm lenes ac molles, ſed adſpectu etiam & ſplendore tàm æquales holoſerico villoſo, ut nec præſtantisſimi Confectoris Holoſericorum manus elaborare illos elegantiores posſet. Sub pulvinato hoc mirabili callo Osſiculum latet, non nimis duro inſtructum putamine, Nucleum mediocrem continens, cujus ſaporē coloremque, quippe ſitu obducti, obſervare accuratè non licuit. Refert autem nonnemo, qui in Promontorio Bonæ Spei annum penè exegit, Nucleum, quâ colorem ſaporemque, cum vulgari convenire. Quamvis ego de ſapore dubitem, poſtquam de amaro quodam Amygdalo iisdem in locis enato, nonnihil percepi.

ARBOR RACEMOSA BRASILIANA, FOLIIS MALABATHRI.

Cap. II.

Braſilia, Orbis Novi ante CLXXXV. annos detecti, Provincia auſtralis, non ſolùm propter mitem Cœli, ſanitati humanæ maximè

FOLIA ARBORIS RACEMOSÆ BRASILIANÆ, FOLIIS MALABATHRI.

Fol. 2. Melastoma holosericeum.

ſalutarem temperiem, atque alias humanæ indigentiæ ſubvenientes commoditates; ſed etiam ob varios, quibus beata eſt, fructus præſtantiſſimos, immò & propter ſalutiferas ac mirabiles plantas, quas tantâ terræ gremium, tamque largâ copiâ effundit, ut inde addubitent nonnulli, an ulla etiam mundi habitati regio huic præferenda ſit; terreſtris quidam Americæ Paradiſus multis eſt habita.

Non parum ornamenti capit ab Arbore, non quidem valdè magnâ & excelsâ; ſed foliorum gratiâ commendabili. Quæ Arboris Canellæ mediocris ferè formâ, iisdemque concinnâ ſerie poſitis Ramis ſe effert, quorum minores denſo tomento obſiti, candidi ac lanuginoſi & partim brevioribus, partim longioribus articulorum diſtantiis intercepti. Ex quibus Folia bina, adverſa, contrarioq; ortu, ſerie quadam cruciformi diſpoſita, pediculis uncialibus inhærentia, exeunt, Folio Malabathro Officinarum valdè æmula, niſi quod latiora, & parte pronâ, ſicut pediculi, lanuginoſa & alba; ſupina verò atro virore ſplendentia cernuntur: ſiccata autem eo, quô virebant, latere, fiunt nigerrima, inſtar atramenti ſcriptorii; inde mira admodum, nec alia apparent, quàm ſi ex corio Hiſpanico confecta eſſent. Per uniuscujusque Folii longitudinem grandes ac à tergo magis conſpicuæ transeunt coſtæ quinque; quarum maxima, medium folii transcurrens, recta; reliquæ autem omnes arcuum modo inflexæ; inter quas venæ minores, rectæ, veluti parallelæ, per latitudinem nonnihil ſurſum tendentes, & ex his fibræ obliquæ innumerabiles partim per latitudi-

nem, maximè verò per longitudinem, pulcherrimo ſpectaculo discurſitantes, apparent. Ex ramulorum apicibus, Racemus ſuam petit originem, pulcher, palmaris aut dimidio major, ex pediculo, internodiis ſemuncialibus diſtincto, & ramulis directè ſibi oppoſitis, confectus; cujus ramuli præſertim inferiores, in minores iterum diviſi, qui, ut & reliqui, plurimis utrinq; Granulis orbiculatis, à Lunariæ racemoſæ non abhorrentibus, aliquantulùm modò majoribus, nec viridibus, ſed ex albo ad ferrugineum nonnihil tendentibus, onuſti. Hic Racemus, quoniam planè lanuginoſus, æquè ac arboris ramuſculi, cum pronâ foliorum parte, ad tactum tàm mollis eſt, quàm optimus ex Britanniâ pannus. An verò Flores & Fructus ex Botri granulis prodeant, aut an ita ſaltem permaneant, ac Semen pulvereum, more Lunariæ proferant, enucleare haud potui, quotquot etiam illorum disſecui & examinavi. Curioſiorum ſit judicium, in quantum hæc Arbor cum *Muiva* Braſilianorum conveniat. Nam propter foliorum ſimilitudinem penè adducor, ut eandem eſſe credam, niſi botri parerent dubium. Quoniam in Iconibus ramus noſter debitam foliorum magnitudinem non exhibet, maximum illorum ad vivum expreſſum ex abundanti hîc adjeci. A, candidam, lanuginoſam, pronamque partem: B, ſupinam, viridem, lævem indicat.

ARBOR

ARBOR RACEMOSA BRASILIANA, FOLIIS APOCYNI.

Cap. III.

NEque hæc Arborum Braſilianarum eſt viliſſima, à Marcgravio quidem in Hiſtoriâ Plantarum Libro III. Capite XVIII. p. 134. absque nomine deſcripta, & Icone minùs aptè delineata; quæ errore Typographico in Hiſtoriam Naturalem Indiæ Occidentalis præcellentiſſimam, Domini Doctoris Piſonis Lib. IV. Cap. XXII. p. 158. pro Caſſiâ *Tapyracoaynana* Braſilianorum, cum additis ejusdem ſiliquis, irrepſit. Qui error, etiam alios errores progeneravit; ut ex Jonſtoni Dendrographiâ Tabulâ CII. & Eraſmi Franciſci. **Oſt- und Weſt-Indiſcher Luſt- und Stats-Garten /** Tabulâ XXV. numero 2. ubi nimirum pro Caſſiâ Braſilianâ repræſentata, ſatis ſuperque elucet. Hinc ad obſtruendam pluribus erroribus viam, hanc Arborem innominatam Marcgravii, nonnihil fuſiùs deſcribendam, depingendamque veriùs, ſub nomine Arboris racemoſæ Braſilianæ, foliis Apocyni, non incommodum judicavi.

Arbor namque eſt Pruni altitudinem aſſequens, Ramis peramœnis umbram jucundã ſpargentibus; ſed quodammodo deorſum inflexis. Quibus Folia gemina in acutum terminantia, directè ſibi invicem oppoſita, brevibus pediculis appendent; magnitudine & figurâ Apocyni ſecundi

cundi Cluſii, duriora & rigidiora, ſuperiùs lævia & hilari virore micantia, inferiùs propter denſos & ſubtilisſimos pilos molliuſcula inſtar ſerici, atque ex cinereo argenteoq; colore ſplendentia; nervo conſpicuo per longitudinem & compluribus venis in latitudine prædita. Ramorum faſtigia, inter folia, Flores, in peculiari pediculo triunciali, brevisſimis petiolis, more Berberis, numeroſos & denſos dependentes, racematim ſuſtinent, è quaternis vel quinis foliolis flavis congeſtos; multis in umbilici ambitu ſtaminulis pallidis & ſubtilibus præditos. Quos Baccæ tandem excipiunt rotundæ, Ribeſii magnitudine; ſed lutei coloris, quantùm ex ſiccis obſervare licuit. Materies eſt alba & lenta, ſalicis ligno ſimilis: Cortex cinereus.

Fol 4 Phyllanthus rhamnoides

FRUTEX INDICUS
BACCIFER, VITIS IDÆÆ SECUNDÆ CLUSII FOLIIS.

Cap. IV.

NAſcitur in Indiâ Orientali, ubi ab Indigenis (ut audivi) *Caju manis* appellatur.

Frutex videtur arboreus, pluribus tenuibus ramis diffuſus. De quo à Patruele meo Johanne Breynio, Mercatore Amſtelodamenſi, Ramos duos non inelegantes ſeſquipedales, foliis, floribus, fructibusque onuſtos, conſecutus ſum. Qui lignei, teretes, tenues & læves, utrinque ramulis inæqualì ortu, plùs palmaribus, inſtar Filicis

cis plani alati. In quibus pariter, alternatim, tàm planâ dispoſitione, ab imo usque ad ſummum Folia multa, rotunda, Vitis Idææ ſecundæ Cluſii æmula, ſolidiora, pronâ parte albida, ſupinâ viridia, ſe ſiſtunt. Ex foliorum ſingulorum ſede, vel Floſculus exiguus, muſcoſus, Caſſiæ Monspelienſium non abſimilis; vel Bacca jam eminet rotunda, nigricans, Piperis magnitudine, pythmine parvo, ſex Granulis triangularibus referta.

Quoniam ſuperiùs nominis Indici *Caju manis* mentionem fecimus, illud breviter monendum duxi, quod *Cayu manis* teſte Daper in Aſiagraphiâ; vel *Cais manis*, ut Garzias apud Cluſium vult, linguâ Malajâ, dulce lignum ſonet, & ab iisdem Malajis Cinnamomo nuperorum tribuatur. De quo conſulatur Garzias ab Horto Libro primo, Capite XV.

FRUTEX ÆTHIOPICUS BACCIFER, FOLIIS MYRTILLI.

Cap. V.

SOlitudinum incola non procùl à Promontorio Bonæ Spei, ubi duæ ſe ſpecies produ͂t: quæ baccas nigras, avibus maximè expetitas, gerere dicuntur Frutices.

Prior, cujus iconem illuſtramus, lignum habens durum & album, cortice è gryſeo rufeſcente obductum, in multos diſpeſcitur ramos, & hi, in plurimos densè conſtipatos ramulos; quos

B nulla

Fol 5 Myrsine africana

nullâ ſerie digeſta, ſed confuſa Folia, brevibus pediculis inſidentia, per ambitum leniter ſerrata, viridia; ſupernè ſplendentia, infernè nequaquã, Vitis Idææ anguloſæ Johannis Bauhini, ſive Myrtilli Matthiolo foliis paria, niſi quòd craſſiora & ſolidiora, ambiunt.

Alter à priore in eo potiſſimùm differt, quòd denſioribus ramis, ac minoribus, anguſtioribus & oblongioribus foliolis præditus eſt.

Fol 6
Gnidia simplex

THYMELÆA ÆTHIOPICA PASSERINÆ FOLIIS, ET ARBOR CAMPHORIFERA JAPONICA.

Cap. VI.

ET hic Promontorii Bonæ Spei Frutex: de quo Ramus dodrantalis (cum Fruticum bacciferorum Æthiopicorũ ramis) ILLUSTRISSIMO DOMINO à BEVERNINGK ex Africâ allatus. Is tenuis, in ramulos duos alios diductus; quorum ſinguli rurſus, in virgulas tres aut quatuor rectas, dividuntur: Lignum hujus niveum, cortice obductum rubicundo, qui in candidiſſimam lanuginem ſericeam, corticis inſtar Sanamundæ Cluſii, diſcerpi poteſt; æquè ac Folia vix ſemuncialia, anguſta, craſſiuſcula atque acuminata, Paſſerinæ quodammodò æmula, guſtu initiò pauliſper adſtringente; ſed aliquantũ manſa mucilaginem abundè reddentia. His Foliolis ad extremitatem uſque, denſè & undique ſtipatæ

ſunt

ſunt virgulæ, ubi tandem circinatò congeſta, acuminibus ſurſum tendentibus, illas concludunt, & ex centro ſuo ſurculos duos aut tres perbreves, tenuesque emittunt; quorum ſinguli pariter ſuperiore parte, minutioribus quibusdam foliolis, coronati: è foliorum medio, Floſculi tres aut quatuor, pallidi, in lacinias quatuor per extremum diſſecti, Thymelææ ſimiles emergunt, in imâ parte, velut album, tomentoſum, calyculum oſtendentes.

ARBOR CAMPHORIFERA JAPONICA.

QUamvis hoc caput Thymelææ Æthiopicæ ſit dicatum; attamen in eodem Arboris camphoriferæ Japonicæ (licet minimè hujus ſit loci) inferemus mentionem; quoniam Arboris hujus ramo mihi tradito, cùm, bonâ primæ Centuriæ parte typis jã expreſsâ, hoc caput recudendum eſſet, commodior occaſio non dabatur.

Arbor verò hæc, exuberante copiâ, in *Satſumâ* Japoniæ Provinciâ, Tiliarum noſtrarum inſtar, ſpecioſâ proceritate, adoleſcit: materie firmâ, põderosâ, ex rufo ſubfuſcâ, multis fuſcis ſegmentis, ligni inſtar Juglandis fermè ſcarificata; ſaporis amariuſculi & aromatici, odoris vehementioris, neſcio quid ad Juniperi lignum vergentis; quæ non ſolùm ciſtis aliisque machinis, ſed exſtruendis etiam Palatiis, in illo Regno inſervit. De hac Arbore, Ramũ *Excellentiſſimus Dominus Doctor Wilhelmus ten Rhyne Magni Imperatoris Japoniæ Medicus, Botanicus & Chymicus* Anno cIↄ. Iↄc. LXXIV.

RAMUS ARBORIS CAMPHORIFERÆ JAPONICÆ.

Laurus Camphora. Willd. II. p. 478.

ex Japoniâ transmiſit, qui ſpithamæ circiter longitudinis, tenuis, rotundus, lævis, extrinſecùs nigricans, intùs albidus, ſapore aromatico, ad Camphoræ accedente. Huic alternatim inæquali ſerie ſeptena adnata ſunt Folia, ſemunciali & tenui pediculo ex fuſco, ſpadiceo prædita, Lauri Leodinenſis Batavorum, quâ formam & magnitudinem non disſimilia, niſi quòd magis plerumque acuminata, inferiore parte albidiora, ſubſtantiâ tenuiore, cum Juglandis foliorum meliùs conveniente: per cujusvis folii medium ſubrufus vel flaveſcens nervus porrigitur; ex quo alterno ordine, nonnullæ ejusdem quidem coloris, ſed magis ad viridem tendentes venæ conſpicuæ ſurſum in latitudine ſparguntur; inter quas venulæ rurſus quædam teneræ, latitudinem folii transeuntes, eâ quodammodò (ſi accuratè obſerves) formâ, quâ lineæ transverſæ in folio Arboris canelliferæ, apparent. Hæc verò folia contrita, odorem ſpirant aromaticum; quemadmodum etiam ſaporem calefacientem, attenuantem & ad Camphoræ vergentem. Et tantùm de Arbore camphoriferâ Japonicâ.

Nunc etiam paucis *Camphoram* ipſam animo luſtrabimus, cui præclarâ eruditione ac doctrinâ ornati nonnulli, pro Bitumine habitæ frigidam naturam tribuerunt; cùm Reſina ſit, calidæque & ſiccæ qualitatis; ut clarè ex ſapore acri, odore maximè penetrante, ſubſtantiâ oleaginosâ, facilique flammæ propter partes ſulphureas conceptione patet. Et quamvis multis in affectibus, ut in oculorum inflammationibus, eryſipelate, æſtu febrili, atque aliis refrigerantem poteſtatem obtineat;

neat; ſicut ipſius etiam uſu, calor naturalis ſæpiùs diſſipatur: attamen hoc non per ſe; ſed per accidens ſolùm evenit; ac eò ferè modo, quo per ignis calorem, candelæq; flammam, aduſti membri inflammatio extrahitur; vel ut immoderato Piperis uſu, calor nativus foràs pellitur, intusque debilitatur, eâque ratione corporis temperies in frigidam mutatur: cùm tamen, eam ob cauſam, ignis non frigidum elementum; nec fervidum Piper, fructus frigidus, cenſenda: niſi ſolùmmodo illud reſpicere velis, quod tandem per eadem effici poſſet; ſicq; nix & glacies non frigida, ſed calida exiſtimanda; ſiquidem creberrimâ ipſorū tractatione manus inflammari deprehenduntur.

Vires porrò *Camphoræ* perpendendo, omninò ſtatuitur, eandem hominis naturam exſiccare ac generationem humani generis prorsùs impedire poſſe: ubi obſervatu dignum, plurimos Camphoram quotidie purificantes, tamen fœcundos & multâ atq; copioſâ ſobole felices exiſtere; nec ſcio an multa in medium exempla adduci queant, Camphoræ purificandæ operam navantes conqueſtos, ſe propter tractationem Camphoræ in opere conjugali impedimentum atque remoram aliquam ſenſiſſe. Et quanquam non negandum, quosdam dari, quorum vis naturæ, Camphorâ penitùs exſtincta, (veluti Piperis nimio uſu, calor naturalis diſſipatur, ſicut jam ſuprà dictum) tamē non neminem novi, qui contra Veneris irritamenta hâc Reſinâ uſus, queri ſolitus, ſe multò magis eâ ad talia opera incitatum. Verùm naturæ ſunt diverſæ; neq; falcem ulteriùs in alienam meſſem immittere eſt animus, qui hanc materiam evol-

evolvendam atque pertractandam Medicis, quibus data est à lege auctoritas, virium facere vegetabilium periculum, relinquo.

Originem verò *Camphoræ* quod concernit, modumque illius conficiendi, hâc de re jam in *Miscellaneis Germanorum Curiosis anni quarti* actum est; sed ut eò magis Lectoris benevoli voto fiat satis, ex re censuimus ipsa verba, ab *Excellentissimo Domino Arnoldo Sye, Profess. Medic. & Botan. Leidense* nobis communicata, hîc loci iterare, quæ hujus sunt tenoris: De *Camphora* mi-,, hi relata sunt ab *Amplissimo Domino de Buchil-*,, *jon*, qui nomine Societatis per plurimos annos,, Præfecturam in Japoniâ gessit. Testatur nem-,, pè arbores quæ Camphoram præbent, proce-,, ras esse, nostrarum Tiliarum instar & non absi-,, mili folio, & quamvis etiam alibi in Japoniâ,, nascantur, copiosissimas tamen inveniri in pro-,, vinciâ *Satsumâ* dictâ: Arbore autem cœsâ ra-,, dices effodi, minutim concidi & in lebetem,, aheneum conjici, tum aquam eâ quantitate su-,, peraffundi, ut radices modicè obtegat: Lebe-,, ti autem imponi pileum vel operculum stra-,, mineum, in acutum fastigiatum, moxq; ignem,, admoveri modicum, cujus ope partes radicis,, volatiles separantur, adscendunt, & dicto pi-,, leo crystallorum instar adhærescunt, qui vicis-,, sim aufertur, mundatur, rursusq; superimponi-,, tur, tantamq; dictarum arborum esse copiam, ut,, omnem superet exspectationem. Accuratiùs,, autem hæc & singulatim mihi se narraturũ Am-,, plissimus Vir promisit, cum plurimis aliis huic,,

scopo

„ ſcopo inſervientibus, ut & hiſtoriam *Camphoræ de* „ *Borneo*, quæ toto cœlo ab hac differt.

Hinc ſatis ſuperq; elucet, *Camphoram* non Bitumen, ſed Reſinam eſſe; non ſolùm è camphoriferâ Japonicâ, ſed ex aliis quoq; arboribus proveniens, quod etiam à *Domino Doctore Matthæo Slado*, poſtquam Obſervationem de Arbore camphoriferâ Collegio Curioſorum obtuli, indicatum in Tractatu, cujus Titulus; *Recherches & Obſervations, Naturelles par Monſ: Boccone* hiſce verbis: Ca„ phura de Borneo, quæ melioris notæ, & rarior „ eſt quàm Japonica, ea in Borneo Inſulâ, ab Ar„ bore, ibi *Liono*, dictâ, profertur, quæ arbor mi„ nor, graciliorque eſt Japonicâ (quæ interdum „ vaſtam Quercum æquat) ejusq; trunci diame„ ter, ſeptem, præter propter, digitorum longitu„ dinem obtinet; ipſa fungoſa eſt, medullæ ſam„ buci non valdè abſimilis; truncus ſicuti Arun„ do variis nodis diſtinguitur, illamq; Arborem, „ quæ *Pynak* dicitur, æmulatur. Huic *Liono* ar„ bori tunc temporis cum Caphura abundare, & „ quaſi turgere, ὀργᾶν Græci eleganter dicunt, nô„ runt (*Typothetam hîc aliquid omiſisſe exiſtimo*) ſub „ ortum ſolis aurem applicant, & notatu dignum „ ſtrepitum percipiunt, deinde ipſam amputatam „ in partes diſſecant, quas findunt, ſolique, ut ſic„ centur, exponunt, ſiccatas in particulas commi„ nuunt, & Caphuræ fruſtula eximunt, cribroq; „ à ſordibus purgant; ſi majuſcula fruſtula offen„ derint, iis oculos leniter, & leviter confricare „ ſolent. Hæc autem Caphura plurimùm à Ja„ ponicâ diſtat, pretioque illam nimium quan„ tum ſuperat, magisque clara, & perſpicua eſt,

nec

nec ullo modo, ut Japonica ſpontè evaneſcit,, & conſumitur.

Cæterum *Camphoram* quoq; præſtantisſimam Arboris canelliferæ Zeilanicæ radices præbent, quod priùs mihi, quàm ullam mentionem ejus rei quisquam faceret, ante multos jam annos ab Illuſtrisſimis & Curioſis quibusdam Viris detectum, quemadmodum id clariùs in *Miſcellaneis Curioſis anni quarti* deductum eſt. Poſtmodum *Dominus Doctor Paulus Hermanus*, ex Zeilan Inſula, ILLUSTRISSIMO ac GENEROSISSIMO DOMINO à BEVERNINGK, & *Excellentisſimo Domino Profesſori Sye*, Camphoram Corticis radicum Arboris Cinnamomi per calcem ſublimatam; Camphoram crudam, ſeu Sal volatile corticum radicis Arboris cinnamomi crudum; Camphoram Corticis radicum Arboris cinnamomi per ſe ſublimatam; cum Oleo ex Corticibus radicum Arboris Cinnamomi, & Aqua ex foliis Cinnamomi, transmiſit: Quæ cuncta in Encomium indefesſæ ſedulitatis *Excellentisſimi Domini Doctoris Hermani*, ac in certiorem confirmationem, quòd nimirum Arbor canellifera etiam Camphoram optimam offerat, hìc memorare placuit. Atque ita Benevolo Lectori juxta promisſum in *Miſcellaneis Curioſis*, plura de Arbore Camphoriferâ ejusque Reſinâ vel ſi mavis Sale volatili exhibeo, boni conſulat amicè rogans, donec clariora experiar, quæ itidem ſilentio haud premere, ſed lubens detegere annitar.

SANAMUNDÆ TERTIÆ CLUSII AFFINIS FOLIIS POLII, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. VII.

SI fructus & Semen, nunquam mihi visa, concederent, Fruticem hunc lignosum, Rosmarini facie crescentem, nomine Sanamundæ Æthiopicæ foliis Polii donarem: Cujus rami albâ lanugine circumdati; & Foliis viridibus, subtùs autem candidis & lanuginosis, conferti, Polii Lavandulæ folio *Caspari Bauhini* perbellè referentibus, quibus verò magnitudine, non autem crassitie cedant. Ex ramorum lateribus, nonnunquam aliquot; sed circa illorum fastigia, Surculi multi, instar Chrysocomes Columnæ in umbellam inordinatam dispositi, unciales & biunciales, foliis minutioribus donati enascuntur; quorum quilibet plerumque unum (raro duo) Pisi magnitudine, circa basin parvis angustisq; foliolis cinctum, fert Capitulum, ex duodecim, tredecim, vel pluribus, Sanamundæ tertiæ Clusii planè convenientibus tubulis, aut Flosculis, compositum; qui extrinsecùs planè albidi & tomentosi, in quatuor aut quinque foliola per extremum subtiliter divisi, atque inferiùs circa pedunculos, squamulis nonnullis minutissimis, ferruginei coloris, prædditi. Tenues foliorum appendiculæ, in icone nimis rigidæ sunt sculptæ.

Hìc in gratiam Rei Herbariæ dediti Lectoris, Sanamundæ tertiæ Clusii figuram apposui, ut

RAMUS SANAMUNDÆ TERTIÆ CLUSII, ONUSTUS FLOSCULIS.

Lachnaea conglomerata. Willd. II, p. 434.
Passerina hirsuta? . Thunberg. Sprengel II, p. 240.
Gnidia filamentosa s. Lachnaea buxifolia. Pers. I, 238.

ut illius flores eò meliùs cum Æthiopicæ noſtræ floribus, conferre queat: in eadem etiam intueri licebit ramuſculū Sanamundæ primæ Cluſii cum fructibus, qui hunc ſuffruticem rectiùs Vermicularibus marinis, quàm Thymelææ ſpeciebus accenſendum indicant.

ARBOR KAUKI INDORUM.

Cap. VIII.

KAuki Indorum, ob florum fragrantiam, à Javanis, apud quos oritur, valdè æſtimata; Tiliæ ferè ſpecioſâ magnitudine & formâ, Arbor eſt patula ramis diffuſa, cujus juniores ramuli, cortice lævi ex albido ac incano ſunt obducti. Foliis ornatur Pyri foliorum faciei, ex circinato nempè oblongis ſeu ovalis figuræ, trium ac interdum quatuor unciarum longitudine, latitudine duarum raro triumve, nervum craſſum per longitudinem, & venas transverſas habentibus; at conſiſtentiâ duriore ac firmiore, brevioribusq; pediculis inſidentibus. Ex foliorum alis & ramulorum apicibus, Floſculi oriuntur orbicularis ferè formæ, parvi, piſi majoris magnitudine, duo, tres, quatuor, pluresve juxta ſe petiolis brevibus lanuginoſis inſidentes ſimul poſiti: quorum quilibet, ex multis petalis anguſtis & parvis, è rubello albicantibus, congeſtus; & calyculo foliolis octo, acuminatis, lanuginoſisq; alternatim poſitis, conſtructo, penitùs ferè cir-

rè circumvallatus. Vilem horum floſculorum formam, benigna illa mater Natura è contrario, veluti gratiam ſuam in aliis declaratura, ſvaviſſimo odore compenſavit. Hinc Inſulæ Javæ indigenæ hos filis, aut quorundam foliorum nervis, cum *Mogori* & *Tſiampaca* floribus trajectos, in Urbis Bataviæ foro venales exponunt. Aqua etiam ex iis odorata & cordialis elicitur, ejusdem penè illis, cujus nobis roſarum uſus.

FRUTEX ÆTHIOPICUS CONIFER, FOLIIS CNEORI, SALICI ÆMULUS.

Cap. IX.

FRuticem Æthiopicum arboreſcentem, Capitis Bonæ Spei inquilinum, hîc propono. Is ramoſus valdè, ligno duro, ſubalbido; cortice è gryſeo rufeſcente; Foliis frequentiſſimis, craſſis, duris, Cneori ſimilibus; quæ in ſurculis paulò minora, quò autem magis ſuperiora versùs tendunt, eò majora latioraq; (quod à Cælatore ærario haud obſervatum) ſpectantur, donec ſurculorum tandem faſtigia coronando finiunt; inque ſuo meditullio, pariter ac inter ſurculorum divaricationes, Globulum lanuginoſum & penitùs niveum, Salicis capreæ Tabernæmontani catulo ſimilem, ſed minorem, & tuberculis ſubtiliſſimis, ſtrobuli inſtar immaturi de Pinaſtro exaſperatum, continet: è quo ſuccreſcente, Floſculi muſcoſi, Salicis quodammodò

 ſimiles

Fol 9 Protea Chamaelea

ſimiles, ſtaminulis pallidis conſtantes, erumpunt. His deciduis Globus ille, in Conum fuſcum, uncialem & majorem, ſquamis in extremitate ſuâ albidis & lanuginoſis, evadit.

Reperitur quoq; Fruticis hujus coniferi ſpecies major, Foliis majoribus, cujus Fructus in icone ſeorſim ſculptus. De quâ mihi Anno M. DC. LXIV. ramus ſiccus à *Domino Doctore Huyberto* & Anno M. DC. LXX. alius à *Domino Doctore Matthæo Slado* communicatus.

ILLUSTRISSIMUS etiam DOMINUS à BEVERNINGK antè tredecim annos ramo ex Africâ, mediam inter hunc & illum deſcriptum faciem obtinente potitus: qui mihi, niſi varietas ſubſit ratione loci, Naturæ luſus videtur.

Brunia nodiflor.

CUPRESSO-PINULUS CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. X.

CUpreſſo-pinulum Arborem quandam voco Africanam, ſemper virentem, & ut mihi relatum pumilam. De quâ rami aliquot perelegantes ILLUSTRISSIMO DOMINO à BEVERNINGK Anno M. DC. LXIII. ex Africâ miſſi, ob raritatem & peregrinam formã, Botanicis omnibus, quibus viſi, curioſis, gratiſſimi. Qui Virgæ ſunt, pedales circiter, rotundæ, pennæ craſſitiem ſcriptoriæ penè attingentes; ligno ſubalbido; cortice rufeſcente ex cinereo

nereo

nereo tectæ, foliolisque angustissimis, triangularibus ac mucronatis, Cupressi instar ramulorum, squamatæ. His verò Virgis, ramuli undique, duas tresve uncias longi, graciles valdeque flexibiles adnati; qui foliolis Ericæ vulgaris persimilibus, decussatim positis, densè vestiuntur. Quilibet ramulorum superiorum, Strobilo (modò uno, modò pluribus) exiguo, orbiculari, lanuginoso & albo, juxta ramulum planiusculo foliolisq; firmiter adhærentibus subtilissimè scandulato, onustus; formâ & magnitudine Fragorum, squamulis autem innumeris, intùs villosis ac argenteo nitore splendentibus, in anteriore parte foliolum viride monstrantibus, arctissimê compacto: cujus squamæ, ut autumo, processu temporis dilatantur. Lignum & cortex rami mei saporem salsum (ex aquæ marinæ fortassis aspersione) & nonnihil adstringentem; sed foliola cum ramulis ingratum, subastringentem, cum tantillo amarore præbent.

CHAMÆLARIX, SIVE CHENOPODA MONOMOTAPENSIS.

Cap. XI.

ALunt etiam juxta Bonæ Spei Promontorium deserta Fruticem echinatum quendam, frequentissimis ramis undique pilosis divaricatum: qui per interstitia brevia, invicem ambiuntur, à viridibus, Laricis in modum in acervos

cervos

cervos congeſtis Foliolis, ſemunciam vix attingentibus, anguſtis, piloſis, pallido anteriùs aculeo, & nervo per medium craſſo dotatis. Fert in ramis & ramulis, inter ſurculorum divaricationes, Globum album, hirſutum valdè ſive villoſum, Ceraſi magnitudine, ex foliolis compluribus, iis, qui ramulos veſtiunt, multò hirſutioribus, & arcuum modo inflexis, contextum: in quo, inter foliola, flores flavi enaſci dicuntur.

Si fructus & ſemen cum Echino Alpini cõvenirent, Echini nomen huic inderetur Frutici, eò aptiùs, cùm folia & globi, forma Echini animalis, in orbem congeſti ſe præſentent.

FRUTEX CINERACEUS MUSCOSUS, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. XII.

FRutex arboreſcens hìc, admodum rarus, & mirificè, quaſi cineribus conſperſus; lignum obtinet album: ramos frequentisſimos, rigidos & variè divaricatos; cortice tomentoſo, cinereo, penitùs circumtectos; minutisque tenuibus, brevibus, tomentoſis ac cinereis, coacervatis, Foliolis muſcoſis, ornatos. Quæ in ramis rariora, majora, & eâ fermè formâ, ut flores in Cannabis luteæ ſterilis *Contareni* ſtolonum ſummitatibus, ſtellularum in modum; in ramulis verò denſiora, minora, magisque criſpula, penè inſtar Abrotoni fæminæ foliolorum collocata ſunt.

ERI-

ERICA CORIS FOLIO HISPIDO, CERINTHOIDES AFRICANA.

Cap. XIII.

EX Ericis quæ juxta Promontorium Bonæ Spei reperiuntur, quandam jam olim obtinui ſpeciem, quæ ob ſingularem ſuam elegantiam, quâ inter omnes ſibi congeneres eminet, Regina earum habenda. Quod ex icone etiam noſtrâ, ad ramum pedalem exſculptâ, facilè colligendum. Lignoſus ille, durus, cortice ex ſubrufo gryſeo, & reticulato tectus: quem ex omni parte, temerè & ſine certo ordine, multa ambiunt Folia viridantia, craſſa, nervo per longitudinem excurrente, Ericæ bacciferæ Matthioli magnitudine & formâ congruentia; niſi in ambitu, pilis quibusdam rigidis, veluti ſpinulis, exaſperata eſſent. Flores, Cerinthæ floribus æmuli, in rami apice, brevibus pediculis, deni & duodeni in orbem conferti, ex rubeo colore lepidè purpuraſcentes, hirſuti, fiſtuloſi, ventrioſique, in quatuor lacinias parvas, ora diviſa habentes; & ex totidem foliolis hirſutis acuminatisque, quaſi ex calyculo provenientes, admodùm magnificè ſe oſtentant: in quorum alvo, ſtamina quædam, apicibus parvis prædita, cum ſtylo longiore occultantur.

ARBOR SILIQUOSA BRASILIANA, SILIQUA HISPIDA FERRUGINEA CERATONIÆ FACIE.

Cap. XIV.

DOlendum ſanè, tot Clarisſimorum Virorum labores, quos ingenti moleſtiâ & periculo, plantas in Regionibus exoticis conquiſituri, ſusceperunt, iconibus plerumque nihil, aut parùm utilibus, & deſcriptionibus nimis ſæpe ſuccinctis, in lucem edi: cùm exoticæ, inprimis raro parabiles, ac ægrè noſtro ſub cœlo vernantes plantæ, diligentiùs, quàm vulgares deſcribendæ, & iconibus accuratioribus ſint illuſtrandæ: quòd tamen plerumque propter oleum ac operam quam requirunt, non ſinè gravisſimis Botanicorum curioſorum querelis negligitur. Quò impulſus, exoticas quasdam, vel nimis breviter ab aliis jam deſcriptas, vel malè depictas; quæ mihi operæ pretio dignæ videbantur, in hâc Centuriâ, figuris perfectioribus, prolixioribusq; deſcriptionibus donatas, reliquis prorsùs novis intermiſcere placuit: quemadmodum inter alias etiam ex hâc Arbore ſiliquosâ, ſiliquis Ceratoniæ patet.

Arbor hæc in Braſiliâ Sorbi facie naſcitur, ramis plurimis laterorsùm extenſis, cortice cinereo, & potisſimùm circa faſtigia inſtar Rhois ſubhirſuto veſtitis: quibus Folia alternatim adnaſcuntur, unicoſtæ ſesquipalmaris ferè longitudinis,

dinis, crasſæ & hirſutæ, dena plerumque ex adverſò ſita, per intervalla, inhærentia: ſingularia verò Folia, Sorbi quodammodò accedunt, à quibus potisſimùm discrepant, quòd latiora, nullo modo ſerrata, Myrti Laureæ effigie, ſed paulò majora, ac nervo rufeſcente, & venis, fibris, pilisq; ferrugineis, tàm in ſupinâ ſplendidisſimâ, quàm pronâ parte, dotata ſint. Flores, brevisſimos pedunculos, articulis duobus interceptos, habentes, in ramorum extremitatibus, ſeptem pluresve, quaſi in ſpica brevi cohærent, ut credo tubuloſi, & albi ſeu lutei coloris, in modum plerarumque *Ingarum* Braſilienſibus. Hi locum ſuum poſtmodū ſpontè concedunt Siliquis ſubſequentibus, quatuor aut quinque uncias longis, unam latis, compresſis, formâ Ceratoniæ, anteriùs adunco apice prominentibus, & ſecundùm longitudinem ad utrumq; latus, veluti Piſarum ſiliquæ, filo quodam circumdatis; quod inviſibile interdum, ob pilos hirtos, ferrugineos, ſiliquam hanc elegantisſimam, impensè ita veſtientes, ut tactu & aſpectu, velut ex materiâ holoſericâ Batavis **Trüp** appellatâ, confecta videatur. Interiora autem ſiliquæ, & ſeminis formam, non ſum rimatus; quoniam unicam, propter venuſtatem mihi maximè charam, confringere verebar.

Hæc Arbor *Inga Opea piiba* Braſilianorum, à Marcgravio in Hiſtoriâ Plantarum, Libro tertio, pagina 112, figurâ minùs aptâ, & breviter ſequentibus verbis repræſentatur. *Inga Opea piiba* Braſilienſibus: Arbor eſt cortice cinereo, in „ multos ramos expanſa; Folia ſibi directè op- „ poſita habens, duos aut duos, & ſemis digitos, „

„longa, rufeſcente nervo & venis ac pilis rufe-
„ſcentibus ſupernè & infernè; juniores ramu-
„li item pilis veſtiti. Poſt flores proveniunt
„ſiliquæ parallelogrammi figurâ compreſsâ, &
„in totum pilis hirſutæ rufis, in quibus conti-
„nentur Semina.

ARBOR SILIQUOSA BRASILIANA SECUNDA, SIVE SILIQUA TORTUOSA PUTRESCENTE, FRAXINELLÆ FOLIIS.

Cap. XV.

POſtquam pedem tantùm in Plantarum leguminoſarum regionem intulimus, in principio ſtatim magna profectò copia admiratione dignisſimarum occurrit. Quarum quædam pulchritudine ſuâ, oculos: nonnullæ odoris ſvavitate, nares: aliæ mirabili naturâ, meditationem ſpectantium, afficiunt. Quas inter omnes non vulgarem conſequitur gloriam, Arbor hæc ſiliquoſa Braſiliana ſecunda, quæ & venuſtate florum, ac eorum odoris ſvavitate, notabilique frondium naturâ, tres ſupra dictos tractus ſimùl facit. Eadem etiam à *Domino Doctore Piſone*, ſub nomine *Guabipocacabiba*, & à *Marcgravio*, nomine *Guaibi pocaca biba* Braſilienſibus, jam quidem exhibita; ſed pictoris negligentiâ, figurâ adeò imperfectâ, ut Lectorem plantas exoticas cognoſcere cupidum, icone noſtrâ, quam ad ra-

ad ramum ſiccum ex Braſiliâ translatum delineandam curavi, magis contentum fore, neq; ex additâ deſcriptione, faſtidium aliquod capturum confidam.

Eſt autem *Guaibi pocaca biba* Braſilianorũ Arbor fruticoſa, Sambuco, caudice, ramis, cortice & ligno, eundem etiam odorem, medullamque fungoſam continente, æquiparanda: Frondes verò ſeu Folia ramoſa, quibus obumbratur, longè ſunt diverſa. Quælibet enim illorum, pediculo rotundo, ſtriato, leniter hirſuto, dilutè viridi, dodrantalis longitudinis, candidisſimâ medullâ farcto, conſtat: in quo Suffragines, tres aut quatuor, holoſericæ, utrinque ex oppoſitò, per interſtitia uncialia & ſeſcuncialia, ſummo ordine diſpoſitæ, cernuntur. De his ſuffraginibus infimæ plerumque rarò longiores unciâ: ſecundæ, duplò majores: tertiæ, tertiâ adhuc parte; ſed quæ quarto aut ultimo locatæ, breviores iterum ſe ſiſtunt. Minimarum aut infimarum ſuffraginum unaquæque, foliis uno aut duobus; ſubſequentium, tribus aut quatuor; reliquarum, quatuor aut quinque Fraxinellæ figurâ & magnitudine æqualibus, utrinq; ſibi mutuò oppoſitis, alata eſt. Nec tamen hæc folia, inſtar Fraxinellæ, marginibus ſunt ſerratis, nec obſcurè, ſed dilutè & jucundè viridia, membranacea, rigidiuſcula, ſuperiùs glabra, inferiùs lanuginoſa & mollia inſtar Salviæ. Quorumlibet medium, propiùs tamen ſuperiori, quàm inferiori, majori, magisque convexo lateri, percurrit nervus, ex quo plurimæ rurſum coſtæ, fibras creberrimas reticulatas emittentes, oriuntur, omnes viſu tactuque

notabiles & pulchræ. Proximè frondium ſedes, ex ramorũ lateribus, ſurculi palmares prodeunt, bini vel terni, rarò autem ſolitarii, umbellam Floſculorum plusquàm viginti, fragrantisſimorum, Primulæ florum formæ ſimillimorum, ſed dimidiò minorum, in lacinias quinq; anguſtiores deſinentium, ſuſtinentes, coloris lutei, ac ſerici inſtar molliter ſubhirſutorum: quilibet è caliculo dilutè vireſcente, ſtriato, lanuginoſo, extremis oris in quinque crenas diviſo, petiolum tenerum habente, generatur; atque ſtamina ex umbilico multa, criſpula, apicibus luteis onuſta (quos ſculptor non expresſit) emittit; quæ cæſariem ſpectabilem, in inferiore parte luteam, in ſuperiore verò ex rubro croceam conficiunt. „Floribus decidentibus quòd fit menſe Martio, „(teſte Piſone) Siliquæ ſuccedunt dulces, tor„tuoſæ & deformes, primùm quidem virides, „mox maturitatem conſecutæ, fiunt nigræ & „putreſcunt.

Præterea dum Arboris hujus naturã conſideramus: ſciendum quòd folia ejus noctu conniveant, & oriente ſole iterum ſe aperiant, meridie planè explicent, & hinc iterum paulatim in noctem ſe componant, inſtar *Arboris dormientis* à Theophraſto apud Libavium deſcriptæ: ita ut hæc Arbor dormiens nuncupari posſit; niſi fortè quis objiciat, Arbores plurimas leguminoſas ejusdem eſſe naturæ, ac proinde idem vendicare ſibi nomen poſſe.

MIMO-

ÆSCHYNOMENE SPINOSA PRIMA, SIVE LATIFOLIA BRASILIANA SILIQUIS RADIATIS.

Cap. XVI.

DE *Æſchynomene ſpinoſâ*, camporum Americæ meridionalis, floribus abundantisſimorum, ſummo delicio, ac noſtratium hortorum inſigni miraculo, nullibi plura genera ac varietates, quàm in fertilisſimâ reperiuntur Braſiliâ; quarum quinque jam tantùm, ſpinis horridisſima, tactâ breviter ſextâ Africanâ, inferemus mentionem.

Æſchynomene ſpinoſa prima, à nemine adhuc depicta, ac raritate omnibus antecellens: Planta eſt fruticeſcens, *Caules* ramosq; proferens pallidè virentes, quadrangulares, fragiles, medullâ niveâ refertos, & in angulis denſisſimè ſpinarum vallo lutearũ munitos. Hi alternatim per interſtitia uncialia longiorave, *Frondibus*, (æquè ac rami) quadrangularibus, ſpinoſisq; ornantur: quæ in extremitate fermè, in duas ſemunciam vix attingentes expanduntur ſuffragines, quarũ ſingulæ, *foliolis* utrinq; duobus, aversâ parte hirſutis, adversâ verò glabris & lætè virẽtibus præditæ, Senæ haud minoribus, nec disſimilibus; exceptò, quòd altera eorum pars alteram longitudine & latitudine vincat, & interius foliolum inferius, multò brevius ſemper & longè minus obſervetur: cujuslibet folii longitudinem, nervus

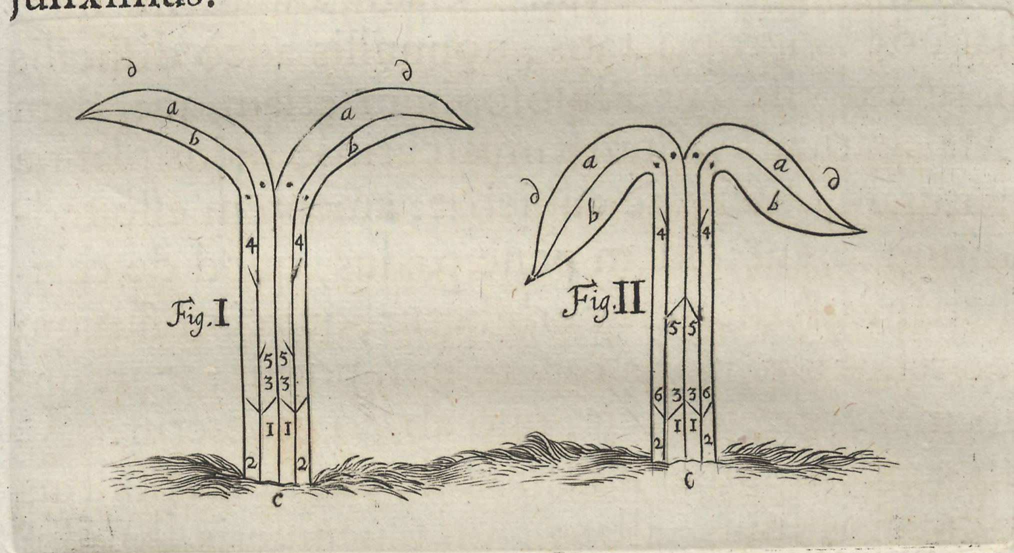
vus erectus, ſuperiori tamen lateri propiùs, quàm inferiori transit, coſtas quasdam ſemilunaris figuræ, in inferiori latere, cum venulis parvis in utroque fundens. Inter frondium appendices, pilis rigidis exaſperatas, petiolus, vel ſolitarius tantùm (vel ſubinde plures ſimul juncti) anguloſus, tenuis, uncialis longitudinis, atq; ſpinulis multis præditus exit; *Globulum* ſustinens villoſum, Acaciæ dimidiò minorem, ex innumeris tubuloſis floſculis, ſtaminula pallida emittentibus, purpurei coloris, & ſquamulis compluribus pallidiuſculis ſpinoſis, conſarcinatum. Quem *Siliquæ* tandem ſubſeqvuntur membranaceæ, novem, decem, immò & duodecim, in orbem, Glycyrrhizæ Dioſcoridis inſtar, diſpoſitæ, longitudine unciam ſuperantes, pallidi coloris, & pilis longiuſculis hirtæ, circumq; margines longioribus, veluti ſpinulis, radiatæ: hæ per intervalla ſunt tumidiuſculæ, depreſſæ interſtitiis, ac Securidacæ inſtar geniculatæ; de quibus, ſemine maturo, filum, utrumq; latus fimbriæ inſtar cingens, ſolvitur, & ſiliqua ipſa disſilit, in capſulas quatuor aut quinque parallelogrammas, in ſingulis *Semen* unicum compresſum, olivacei coloris, & figuræ ovalis, Acaciæ quadruplò minus, continens, cujus utramq; ſuperficiem area circularis pingit.

Æſchynomene hæc à Marcgravio, nomine *Juqueri-omnano* Braſilienſibus, in Hiſtoriâ Plantarum, Libro II. Capite V. pagina 64. deſcripta; eſt *Juqueri*, aliis *Caaeo*, ſive Herba caſta vel Mimoſa prior, *Excellentisſimi Piſonis*, de Medicina Braſilienſi

ensi, Libro IV. Capite 96. paginâ 117. quoad descriptionem.

Cæterum, quòd hujus Plantæ frondes & foliola concernit, tàm admiratione dignæ sunt naturæ, ut non solùm vesperi & noctu, Arboris de more dormientis, sed & omnibus diei horis sese celerrimè reclinent complicentque, non aliter ac si flaccescerent, quando vel baculo, vel manu leviter saltem tanguntur; paulò post autem in pristinam formam rursus se erigunt, non secùs ac si sensu prædita essent; unde & hæ ejusque generis plantæ, à nonnullis Herbæ sensitivæ, quamvis contra Gvillelmi *du Val* calculum, appellantur. Causa autem mirificæ jam dictæ proprietatis, nonnullis adeò difficilis scrutatu visa, ut Philosophum etiam quendam Malabaricum, dum nimis curiosè hujus plantæ naturam observare cupiebat, amentem esse redditum ferant; idem penè passus, quod de celeberrimo Aristotele perhibetur, qui cùm fluxum & refluxum maris capere non potuit, se ipsum in mare præcipitavit, quò ab eo caperetur. Alii eandem nimis levem judicant, sicuti Bontius diligentissimus, illam cum Cucumeris Asinini fructuum naturâ comparavit; qui maturitatem adepti, levissimo attactu à petiolo magno impetu strepituq; solvuntur, ac semine & aquâ contentâ se exonerant; sed illud profectò flatus, quò repleti sunt, conciliat; cùm alia sit *Æschynomenes*, nervis, fibris, valvulis, geniculis ac poris hoc perficientis, conditio. Plura qui de *Æschynomenes* frondium foliorumque motu scire desiderat, consulat Julii Cæsaris Scaligeri de Sub-

tilitate ad Cardanū, Exercitationem CLXXXI, Diſtinctionem 28. Gvillelmi *du Val* Philoſophiam Plantarum pag. 210, & ſequentibus. Athanaſii Kircheri, Mundum ſubterraneum, Libro XII, Sectione quartâ, Capite V, paginâ 418. Honorati Fabri de Plantis, Librum ſecundum, Propoſitione CLXXIX, p. 85. Roberti Hooke Micrographiam, Obſervatione XVIII, paginâ 116. Marcelli Malpighii Anatomes Plantarū Ideam, paginâ 3, & 4; ac Henrici Regii Philoſophiam Naturalem, Libro 4, Capite XVII, paginâ 390, 391, 392, cujus opinionem, Lectorem labore evolutionis ſublevaturi, ad verbum ſubjunximus.

„ Hæc planta, dum viret, & in terrâ ſubſiſtit, „ folia ad certam altitudinē ut in figura I, habet „ erecta & expanſa. Si verò quisquam ejus folia „ vel levi manûs contactu attingat, mox, tanquam „ ſenſûs motûsq; facultate prædita, folia ſua, ut „ in Fig. II, ad magnam humilitatem demittit. „ Eaque, ſubductâ attingentis manu, paulatim

„ poſtea

poſtea ſpontaneo motu in priorem altitudi- ,,
nem, Fig. I, eriguntur. ,,

Eaque omnia, per muſculos ſive fibras, ,,
nervos, ſpiritus, valvulas & poros, hâc ra- ,,
tione fiunt: Primùm, quia nervi interiores ,,
1. 1, qui in ſuperiores foliorum muſculos vel fi- ,,
bras *a a* ſpectant, ſunt latiores, quàm nervi ex- ,,
teriores 2. 2, in inferiores foliorum muſculos ,,
vel fibras *b b* ſpectantes; idcirco ſpiritus ſive ,,
halitus ex terrâ *c*, per nervos interiores 1. 1, ut- ,,
pote latiores, copioſiùs in foliorum fibras ſu- ,,
periores *a a* influentes, & propter ſitum valvu- ,,
larum 3. 3, ſurſum ſpectantium, in terram redi- ,,
re nequeuntes, dilatant illas ſecundùm latitu- ,,
dinē, & abbreviant ſecundùm longitudinem; ,,
eoque erigunt folia *d d*, quibus illæ ſunt inſer- ,,
tæ, ad illam altitudinem, quam articulatio vel ,,
flexibilitas, circa puncta .... exiſtens, permit- ,,
tit. Huc accedit, quòd hâc muſculorum ſupe- ,,
riorum inflatione, & foliorum erectione, ha- ,,
litus, qui in inferioribus foliorum muſculis ſi- ,,
ve fibris *b b*, exiſtunt, premantur; iique preſſi ,,
cogantur aperire valvulas & poros 4.4, ex ner- ,,
vis anguſtioribus 2. 2, in nervos latiores 1. 1, ,,
ſpectantes; atque ita, cum aliis halitibus in la- ,,
tioribus nervis 1. 1, exiſtentibus, in ſuperiores ,,
foliorum muſculos *a a* transire, eaque ſurſum ,,
attollere; idque tantò magis, quia valvulæ in- ,,
feriores circa 1 & 1 atque 2 & 2 exiſtentes, ſuo ,,
ſitu ſurſum ſpectante halituum in terram *c* de- ,,
ſcenſum impediunt. Spiritus verò, ex terrâ *c* ,,
copioſiùs & fortiùs per nervos interiores & ,,
latiores 1. 1, aſcendentes, non patiuntur val- ,,

„vulas 5.5, ex nervis latioribus in anguſtiores
„ſpectantes aperiri, halitusque per eas ex latio-
„ribus nervis 1.1, in anguſtiores 2.2, transire.
„ Cùm autem ſuperiores foliorū partes circa
„*dd*, ex.gr. Fig. II, manu attinguntur, tùm ſpi-
„ritus, in ſuperioribus illis foliorum partibus
„ex illo contactu vehementiùs agitati, tendunt,
„per nervos interiores latioresque 1.1, deor-
„ſum; eoq; aperiunt valvulas & poros, quæ ſunt
„circa 5.5, & ex latioribus ac interioribus ner-
„vis in exteriores anguſtioresque 2.2, ſpectant;
„per easque, cum propter obſtaculū ſurſum ſpe-
„ctantium valvularum 6.6, nequeant deſcende-
„re, aſcendunt; clauduntq; ſuo aſcenſu valvulas
„4.4, ex anguſtioribus nervis in latiores ſpectan-
„tes; atque ita neceſſariò transeunt in inferio-
„res foliorum muſculos ſive fibras *bb*; easq; in-
„flando, & ſecundùm longitudinem abbrevian-
„do, flectunt folia versùs inferiora, quantum ar-
„ticulatio vel flexibilitas, quæ eſt circa puncta
„adſcripta .... patitur, in ſitum ſc. & figuram
„quam Fig. II. exhibet.
„ Poſtea verò cùm folia iſta ita, ut Fig. II.
„oſtendit, ſunt depreſſa, & manus ab herbâ
„eſt ablata, halitus per interiores latioresque
„nervos 1.1, valvulasque ſurſum ſpectantes
„3.3, copioſiùs, quàm per exteriores anguſtio-
„resque 2.2, ex terrâ *c* in caulem aſcendunt;
„eoque claudunt primò valvulas, quæ circa 5.5,
„exiſtunt, atq; ex latioribus & interioribus ner-
„vis in exteriores 2.2, ſpectant; progredien-
„tesq; porrò ulteriùs, transeunt in ſuperiores fo-
„liorum muſculos *aa*, eosque inflando, attol-
lunt

lunt nonnihil folia, quæ erant depreſſa *dd*; pre- „
muntque iſtâ foliorum aliquantâ ſublatione „
halitus copioſos in inferioribus foliorum mu- „
ſculis *b.b*, exiſtentes; iique preſſi aperiunt in „
anguſtioribus nervis 2.2, valvulas ex exterio- „
ribus nervis in interiores ſpectantes 4.4, trans- „
euntque in nervos latiores & interiores 1.1; i- „
bique cùm propter vehementiam halituum ex „
terrâ *c* copioſiùs in illos exhalantium, & valvu- „
las 5.5, in anguſtiores nervos ſpectantes, clau- „
dentium, neque deſcendere, neque ad latera „
transire queant; à copioſioribus halitibus, in „
nervos illos interiores & latiores perpetuò a- „
ſcendentibus, determinantur neceſſariò in ſupe- „
riores foliorum muſculos *aa*; quos, cum hali- „
tibus ex terrâ per latiores nervos aſcendenti- „
bus, ingreſſi, attollunt folia, ſecundùm ſupe- „
riores partes *aa* halitibus copioſioribus reple- „
ta, ſecundùm inferiores verò *bb* inanita, in il- „
lum ſitũ, quem folia antea habuerunt, qualem- „
que figura I hîc nobis oſtendit. „

ÆSCHYNOMENE SPINOSA SECUNDA, SIVE FOLIOLIS ACACIÆ LATIORIBUS, SILIQUIS LONGIS HIRSUTIS.

Cap. XVII.

SEcunda, Radice longâ, craſsâ, tortuosâ, extùs è fuſco ſubluteâ, intùs albâ, odoris fortis in-

ſtar Raporum, nititur; ac eâ fermè, quâ *prima*, facie excreſcit, quanquam major, ramisque pluribus, versùs humum magis inflexis: quibus *Frondes*, per diſtantias plerumq; laxiores, alternatim etiam diſpoſitæ, adnaſcuntur, palmares, ſesquipalmares, quadrangulæ, tenues atque ſpinoſæ; à medio usque ad extremum Suffraginibus quatuor, ſex vel octo biuncialibus præditæ, *foliola* continentibus complurima, ſummo ordine & pari ſemper numero, ſibi directè oppoſita, lætè vireſcentia, Acaciæ Farneſianæ latiora; quorum ſingulorum medium, ſed ſuperiorem propiùs marginem, quàm inferiorem (de more omnium plantarum Æſchynomene dictarum) tener permeat nervulus, venulas teneriores, vix conſpicuas, ſpargens.

Hæ *Frondes* in modum *Æſchynomenes primæ*, tàm celeris ſubtilisque ſunt ſensûs, (ſi ita loqui concesſum) ut etiam leviſſimo attactu, tàm ſemetipſas, quàm earum ſuffragines, & ſuffraginum foliola, ocysſimè ad ſpectatoris admirationem, immò & ad ſtuporem animi, ita contrahant complicentque, quaſi vitâ & ſingulari abominatione illarum rerum, quibus attrectantur, præditæ. Ad miraculum hoc, contractione & expanſione nervorum perficiendum; tàm pediculus frondis, quàm ejusdem ſuffragines, in imo propè exortum, notabilibus; & pedunculi foliorum vix conſpicui, occultis geniculis, adeò concinnè & ſapienter, à Naturâ ſunt inſtructa, ut hoc ipſo, ad artificioſisſimæ rerum Magiſtræ induſtriam & ſubtilitatem incomprehenſibilem, ſummis laudibus evehendam exciteris.

Floſculi

Flosculi vel coloris incarnati, vel ex cœruleo purpurantes, pediculis tenuissimis hirsutis, è ramorum lateribus, inter appendiculas frondium prodeuntibus, innascuntur numerosi, in globulum Æschynomenes primæ similem congesti, folio unico tubuloso, staminula pallida instar floccorum gerente, constantes. Hos excipiunt *Siliquæ* longæ, hirsutæ; quarum unicuique loculo, *Semen*, circulo in ungvem (juxtà harum Plantarum, atque Acaciæ seminis naturalem tesseram) ducto, minus quàm spinosæ Æschynomenes primæ inest nigerrimum & splendens. Quòd nitratâ in aquâ priùs maceratum, dein tepore verno terræ commissum, & sub pileo retentum vitreo, lætè quidem egerminat, sed raró ultrà pedalem assurgit altitudinem, floribusque admodum avarè autumnat, ad hyemem autem cura nunquam pervenit, quamvis perennis in Brasiliâ, ubi ejus uber proventus.

Æschynomene verò *spinosâ* nostra *secunda*, est *Caaeo* seu Herba viva prima Marcgravii in Historia Plantarum, Libro II, Capite XII, paginâ 73. Quæ *Caaeó* sive Herbæ Castæ species prima (quà descriptionem & iconem) Domini Pisonis, in Historiâ Naturali & Medicâ Indiæ Occidentalis, Libro IV, Capite XLI, paginâ 201, 202; ac *Iuqueri*, aliis *Caaeo* species prior, quoad iconem, & posterior, quà descriptionem, ejusdem Pisonis de Medicina Brasiliensi, Libro IV, Cap. XCVI. paginâ 118.

ÆSCHYNOMENE SPINOSA TERTIA, SIVE FOLIOLIS ACACIÆ ANGUSTIORIBUS, SILIQUIS PARVIS ECHINATIS.

Cap. XVIII.

IBi & *tertia*, validioribus ſpinis undique horrens naſcitur Frutex, Roſarum magnitudine; ramis multis, rotundis, hirſutisſimo cortice atrorubenti obductis: quos *Frondes* nullo ordine & temerè naſcentes, ſescunciam longæ, tenues, hirſutæque ambiunt; ſubtùs ad exortum, duobus hamatisque ſentibus armatæ, & ſuperiùs in quovis latere, quatuor aut ſubinde quinque ſuffraginibus, *foliola* obſcurè virentia, Acaciæ anguſtiora habentibus, densè adeò in orbem alatæ, ut flabellum è plumis confectum perminutum, non malè exprimere videantur. *Globulos* ſecundæ fert minores, floſculis rigidioribus & magis patulis congeſtos, ternos, ſenos, vel nonnunquam plures ſimul junctos: quibus *Siliquæ* ſuperveniunt, pilis rigidis echinatæ, tenues, in tres diſtinctæ loculos; quorum ſingulis, ſingula *Semina* præcedentium paria, ſed aliquantò minora, coloris ex ſpadiceo fuſci, incluſa. Horum non exiguam copiam à *Carolo Chyvri p. m.* Anno M. DC. LX. dono accepi: de quibus quædam *Magnifico, Nobilisſimo, Amplisſimoq; Domino BENJAMIN* Engelken *Conſuli ac Scholarchæ hujus Urbis meritisſimo, & Viro ſanè omnigenâ rerum*

um ſcientiâ inſtructisſimo, Patrono meo ſingulari, communicavi; quorum unum protulerat plantam, quæ proprietatem ſuam mirabilem, non ſine in genti delectatione *Nobilisſimi Cultoris* demonſtravit.

Et hæc quidem eſt illa *Æſchynomene* (quæ *Caaeo* ſeu Herbæ vivæ tertia ſpecies Marcgravii: ac *Iuqueri*, aliis *Caaeó* poſterior ſive ſecunda (quâ iconē) D. Piſonis, de Medicinâ Braſilienſi, Libro IV, Cap. XCVI, pag. 118; atque in Hiſtoriâ Naturali & Medicâ Indiæ Occidentalis Libro IV, Cap. XLI, pag. 203.) cujus ego ſemen cuidam Conſangvineorum meorum tradidi, è quo Planta progerminavit; ad quam audacula hilarisque, ſed honeſta puella deducta, cùm ei ſignificaretur, iſtam plantam tàm miræ eſſe proprietatis, ut ſi deflorata, folia ejus leviter ſaltem attingeret, eadem ſe mox contraherent, ac ſi planè periisſent: dumque lepida illa & ſvavis adoleſcentula, in animo cogitans, iſthæc per ludum & jocum prolata; folia audaciter & intrepido animo, dextrâ tetigit, verùm momento oculi evidenter cernens, ea ſubitò moveri & contrahi, ita rubore ſuffuſa eſt, ſudorque toto pasſim vultu concidit, ut planè inſcia eſſet, quid rerum agendum, & penè in eas cogitationes deveniret, plantam illam ſecretum & occultum ſvavium detegere poſſe: propemodum fermè ac Indus ille, qui *Vtias* (animalcula ſunt Cuniculis ſimilia, ſed muribus non majora; Nierembergio teſte) aliquot numero aſſatas, cum folio Arboris *Copejæ* cui numerus *Vtiarum* inſcriptus, ad Hiſpanum quendam deferebat, verùm conficiendo i-

ter, ſive fame ſive gulâ impellente, tres ex iis devoraverat; quòd cùm ei Hiſpanus exprobraret, indicaretque allatum folium ſibi omnia patefeciſſe atque indicâſſe, illi rei non ſolùm fidem tribuit, veritatem faſſus; ſed & alios Indos, quibus rem geſtam narrabat, ab iſtâ Arbore, ut ſibi caverent monuit. Unde apud iſtos fama exorta, Arborem *Copejam* cum Hiſpanis colloqui, eisque omnia & ſingula Indorum facta prodere.

In quâ perridiculâ Indorum ſimplicitate major tamen integritas modeſtiaque occurrit, quàm in quodam hujus loci, cui eandem hiſtoriam cum *Amygdali Æthiopicæ, Arboris camphoriferæ Japonicæ, Æſchynomenes primæ & Geranii noctu olentis*, in alicujus gratiam ex manuſcriptis meis in calamum (eâ tamen lege, ut à me ſibi credita tamdiu, donec Opuſculum hocce meum in lucem prodiiſſet, ſilentio involveret) dictâsſem: ille autem à me vix diſcedens, ſe Doctorem ſummum fore putavit, ſi commiſſa ſibi de labore meo ebuccinaret, haud ſecum reputans, Struthionis ſe exornatum pennis, nihil minus quàm Struthionem eſſe, quin immò potiùs tanquam ſorex ſuo indicio ſe prodidit, & aperuit ſe non niſi alienâ vitulâ arare poſſe.

ÆSCHY-

ÆSCHYNOMENE SPINOSA QUARTA, SIVE FOLIOLIS ACACIÆ ANGUSTIORIBUS, FRONDIBUS VALIDISSIMAS SPINAS HABENTIBUS.

Cap. XLIX.

QVarta, Frutex itidem Braſilianus, ſpinis adhuc validioribus rufeſcentibus paſſim armatus, & altiùs, utpote in Oxyacanthæ magnitudinem excreſcens; cortice purpurante, lento, & in ramis piloſo, tectus. Hujus *Frondes*, ſeu *Folia*, Acaciæ inſtar ſunt ramoſa, ac obſervatione profectò digna: illorum enim quodlibet, ex pediculo penè dodrantali, craſſo, ligno-ſo, piloque abundanti hirſuto & rufeſcente conſtat, per intervalla ſemuncialia, octo, decem aut duodecim paria Suffraginum, biuncialis longitudinis, ſibi directè oppoſita, habens; quæ *foliolis* compluribus utrinq; admodùm exiguis, denſiùs quàm congeneres omnes mirabiliter adeò pennatæ, ut tanquam in alis avicularum pennulæ appareant: inter cujuslibet Suffraginum paris medium, ex petioli ſupinâ & carinatâ parte, aculeus longus & gracilis progeneratur; & in mediâ ſuffraginum diſtantiâ, utrinque ad petioli latus, craſſæ, aduncæ, Roſarum ſimiles, validiſſimæque ſpinæ; eo modo, ut par ſemper ſuffraginum, par ſpinarum, & par ſpinarum, par ſuffraginum (in medio, ſicuti dictum, aculeum ſemper tenuem habentium) alternatim, ordine accu-

ratissimo se invicem excipiat. *Flosculos* fert sui congenerum de more, in globulum coagmentatos, sed majorem; dein *Siliquæ* hirsutæ è floris centro, longissimæ progerminare, feruntur.

An *Arbor sensitiva*, de quâ plurimùm Reverendus Dominus Carolus de *Rochefort*, in Historiâ Naturali Insularum Americæ mentionem facit; illos, qui *Isthmum à Nombre de Dios* usque *Panama* peragrârunt, commemorâsse, integras ibi dari sylvas, *Arborem* dictam *Sensitivam* ferentes, quæ tacta, magno cum strepitu folia & ramulos erigat, formam globi repræsentantia?

Cæterum an Herba viva alia fruticescens, Lusitanis *Silva d' Agoa* dicta, Marcgravii? (quæ *Caaeó* secunda species, Lusitanis *Sylva do Praya* vulgò dicta Domini Doct. Pisonis, in Historiâ Naturali & Medicâ Indiæ Occidētalis, Libro IV, Capite XLI, paginâ 202. quantùm ad descriptionem attinet) cujus Siliquas à Domino Carolo *Chyvri* acceptas, in icone *Æschynomenes spinosæ secundæ*, proposuimus.

ÆSCHYNOMENE SPINOSA QUINTA, SIVE FOLIOLIS ACACIÆ LATIORIBUS, FRONDIBUS LONGISSIMOS ACULEOS HABENTIBUS.

Cap. XX.

QVinta, Viri integerrimi Dn. *Sevenhuysene*, Pharmacopolæ Celeberrimi, ac Botanici eximii

mii Hagæ Comitis, in horto, jam multos antè annos, ex ſemine Americano, oblongiuſculo, olivacei coloris, tàm feliciter exſtitit, ut intrà annum, ternos in cubitos, in Arbuſcula pulchra adoleverit. Hæc *caudicem* habebat ligneum, rotundum, digiti crasſitie, & multis ſpinis deorsùm flexis rigentem: ex quo ramuli confuſo ordine oriebantur ſpinoſi; *Frondibus* inumbrati frequētisſimis, Æſchynomenes quartæ admodùm æmulantibus, niſi quòd tenuiores, multò minùs hirſutæ, ſpinisque minoribus ac infirmioribus, aculeis contrà altero tantò longioribus præditæ eſſent; & ſuffragines eorum, quæ laxiùs diſpoſitæ, *foliolis* majoribus, Æſchynomenes ſpinoſæ ſecundæ meliùs convenientibus, minùs arctè pennatæ. Hæ *Frondes*, æquè ac antecedentis tactæ, ut & veſperi ſinè cōtrectatione, ſed tardiùs paulò foliola complicantes, ita deorsùm ſuffragines detorquebant, ſicut in icone altera frons, perbellè demonſtrat; in quâ tamen foliola malè expanſa, cùm complicata vel clauſa picta eſſe debuisſent: aliàs frons utraque, ſtudioſisſimè cælata; in quâ ſuffraginum etiam genicula accuratè ſatis exprimuntur.

Huic addendum viſum fuit, *ſextum* adhuc *Æſchynomenes ſpinoſæ genus rarisſimum:* de quo ramus circiter pedalis, Amſtelodami, quendam apud pictorem, mihi conſpectus: qui (niſi me fallit animus) Pariſiis in Horto Regio eundem ſe collegiſſe perhibebat; ubi ex ſemine Inſulæ *Madagaſcar* delato, Arbuſcula hæc rarisſima fuit educata. Hic verò *Ramus*, qui innumeris, omniumque latisſimis, ſed infirmis ſpinis, pallidi

coloris alatus erat; Æſchynomenes ſpinoſæ ſecundæ fermè obtinebat *Frondes*, ſpinis autē nullis horrentes, nec foliolis dilutè, ſed obſcuriùs virentibus pennatas, quæ, referente posſeſſore, non minoris fuerunt motûs, quàm Æſchynomenarum reliquarum frondes. An Arbuſcula ſenſitiva, in Horto Lutetiæ Regio viſa, magnique æſtimata, Domini Caroli *à Rochefort?*

Præter genera *Æſchynomenes ſupra enarrata*, quæ ſuâ præ aliis omnibus plantis, ſingulari raràque qualitate & affectu, ingeniis excellentisſimis, egregias præbent ſpeculationes; plurima adhuc dantur, partim ſpinis pungentia terribilisſimis, partim iis penitùs carentia: quorum poſteriorum, tria præprimis Americana, cum fructu Aſiatici in Horto noſtro ſicco occurrunt.

PRIMUM GENUS,

ſive

Æſchynomene mitis prima, vel potiùs Herba Caſta Americana, foliolis Acaciæ latioribus, ſiliquis latis compresſis majoribus.

CUbitalis fermè altitudinis eſt Planta, *ramis* multis ſaturè viridibus, ad purpureum aliquando tendentibus: in quibus *Frondes* magno numero, ejusdem penè formæ, cujus Æſchynomenes ſpinoſæ ſecundæ ſpectantur; niſi quòd tardioris ſint motûs, ac aculeis omninò careant, earumq; ſuffragines ſive pennæ foliolis obſcuriùs virentibus, purpureo quodam ſubinde variegatis colore, compoſitæ. Ex frondium ſede, pediculus exſurgit ſesquiunciarū nudus, cujus cacumini *Flores* inſident tubuloſi, in ſpicâ, Pimpinellæ inſtar, globoſâ

globosâ condensati: his evanidis apparent *Siliquæ* novem, decem pluresve simul junctæ, unciales, membranaceæ, fuscæ, compressæ, Genistæ haud multùm abhorrentes, tot in utroque latere extrinsecùs tuberculis præditæ, quot *semina* numerantur intrinsecùs, quæ nigra, formâ & circulis Æschynomenes spinosæ secundæ paria.

An Herba sensitiva prima Insulæ *Tabago*, Domini *à Rochefort?*

Abundanter provenire dicitur in *Barbados* & aliis Insulis Americanis, inde Siliquæ & Semina Anno M. DC. LXV. *Amplissimo Domino Johanni Commelyn* allata, qui eadem mecum participavit.

SECUNDUM GENUS,
sive
Æschynomene mitis secunda, vel potius Herba Casta Zeylanica, siliquis latis compressis minoribus.

HUjus Siliquam ab *Excellentissimo Domino Sye, Fautore plurimâ observantiâ colendissimo*, mihi humanissimè, cum maximo animi mei prolubio communicata est, sequenti additâ relatione.

Transmitto *Siliquam Æschynomenes ex Zeilan* „
Insulâ siliquis parvis Domini D. Hermans, à Brach- „
menibus *Ladschini;* Malajis verò *Totta Vaddi* „
dictæ, quæ cum quinque aliis, uni adnata fue- „
rat petiolo; è quarum seminibus, planta hoc „
anno eleganter nobis propullulavit, Mimosæ „
minoris haud absimilis facie & motu, quæ cũ „
inopinato unicæ noctis casu exaruerit, nec sic- „
cari, nec depingi potuit. „

Siliqua

Siliqua verò, quæ ex ſpadiceo fuſca, nullis articulis intercepta; & *Semen* quod aſſervo, Herbæ Caſtæ primæ perquam ſimilia ſunt; niſi quòd non majora, quàm in icone Mimoſæ non ſpinoſæ Zeilanicæ ſub numero 2. exprimuntur.

TERTIUM GENUS,
ſive

ÆSchynomene *mitis Americana, foliolis Acaciæ anguſtioribus, Siliquis longis anguſtis, ſemine quadrangulari;* cujus Semen *à Domino Sevenhuyſen* accepi: eſt Mimoſa Italica ſive Herba viva ſpuria, Hyacinthi Ambroſini, in Phytologiæ Partis primæ, Tomo primo, paginâ 359, & 360. delineata.

QUARTUM GENUS,
ſive

Æſchynomene mitis Americana, foliolis Acaciæ brevioribus.

ARbuſcula eſt rariſſima, in Corocao Inſulâ naſcens, *Frondibus* Acaciæ, in quibus *foliola* breviora, pedunculis longioribus quàm omnium Æſchynomenes generum inſidentia, cernuntur. *Globulos* uberrimos, Æſchynomenes ſpinoſæ tertiæ ſimillimos, floſculis verò majoribus, elegantioribus, paucioribuſque compoſitos gerit. *Siliquarum* figura nos latet.

ADDITAMENTUM.

ANtequam verò huic capiti Colophonem imponam, non adeò inutile reor, hoc loco etiam paucis *Æſchynomenen Antiquorum* tangere, de quâ ita Libro IV, Hiſt. Plant. Cap. 3. ſcripſiſſe

psisse videtur Theophrastus. *Nascitur circa* ,,
Memphim peculiaris quædam materia (Gaza ver- ,,
tit: Gvilandinus autem quiddam: Plinius ma- ,,
lè arbor: Bodæus à Stapel optimè Frutex vel ,,
Herba) *non foliis, vel ramis, vel totâ formâ peculiare* ,,
quid sortita, sed eventu. Quippe facies ejus spinosa: Foli- ,,
um Filici simile. (πτέρισι: ita & Gaza. Plin. legit ,,
πτερὶς, id est, pennis.) *Sed qvum ramulos quis-* ,,
quam contigerit, folia veluti arescentia & langvescentia ,,
contrahi ajunt, (vulgata ex. habent ἀφαυλινόμενα: ,,
Gaz. legit ἐπαυβλυνόμενα: nam hebetata cōvertit, ,,
duro sensu. Leg. ἀφαυαινόμενα cum Scaligero oba- ,,
refacta) *deinde paulò pòst ad vitam redire & vivere.* ,,
Et Plinius, qui Libro XIII, Capite 10. hallucinatus est, dum ὕλημα Theophrasti, cum aliâ quadam arbore, ab eodem Autore, post ὕλημα memoratam statim descriptâ, confundit; Æschynomenes etiam Libro XXIV, Cap. 17, brevibus hisce verbis injecit mentionem: *Adjecit his* ,,
Apollodorus assectator ejus herbam Æschynomenen, quo- ,,
niam appropinquante manu folia contraheret. ,,

Ast *Theophrasti Plantam spinosam Filicis folio*, ab *Æschynomene Plinii* separare nonnulli volunt; cùm contrahi non scribit folia Theophrastus, (si Gazam sequatur) sed exsiccari aut hebetata concidere. Si autem contentam in Johanne Bauhino versionem, à nobis allegatam, quin & scribendi genus, quo natura Mimosæ à multis exprimitur, trutinaveris; haud difficulter conjicies, aliter, quàm leguntur, intelligenda Gazæ verba. Nos igitur *Plinii Æschynomenen*, ac *Plantam Filicis folio Theophrasti*, tàm diu unam & eandem cre-

 demus,

demus, donec Apollo aliquis, differentiam earum dilucidè nobis oſtenderit.

Jam verò quæritur, qualenam *Æſchynomene Veterum* genus ſit plantæ? hoc perdifficile declaratu, propter brevisſimam Antiquorum deſcriptionem. Ex quâ tamen colligere tantum licet, Plantam eſſe, cujus facies ſpinoſa, foliumque filicibus non abſimile, quæ, ſi quisquam ramulos eorum contigerit, veluti areſcentia & langveſcentia ſe contrahant. Quâ cum nulla plantarum, mihi cognitarum, convenire meliùs videtur, quàm *Caaeo* Braſilianorum: cujus genera plurima ſpeciesque ſpinoſæ; ac foliis pennatis Filici ſimilibus, appropinquante (*ut Plinii verbis utamur*) manu ſe contrahentibus, dotatæ ſunt: quapropter etiam *Æſchynomenen* indigitare decrevimus. Hæc leguminoſa eſt Planta, Floſculis tubuloſis; Siliquis articulatis, (&, ſi eidem Herbam Caſtam noſtram annumerare velis, etiam non articulatis) Semina in utroque latere ovali circulo Acaciæ de more inſignita, continentibus. De quâ Arbores, Frutices & Herbæ reperiuntur, eaque ſenſibiliter valdè, vel obtusè, immò & ſenſu (loquor metaphoricè) penitùs carentes. Hinc â quibusdam varia ſortitur nomina, & pro diverſis habetur plantis: cùm tamen propter qualitatem & affectum, â ſuo averruncanda genere, tàm minùs; quàm pruna ſylveſtria conſtipantia, â prunis domeſticis laxantibus, quæ illorum clasſi accenſenda. Cui verò distingvere Æſchynomenen in diverſa leguminum genera arridet; disjungat illud cum ſiliquis articulatis, â non articulatis; hocq; *Herbam*

bam Castam vocet, ad differentiam alterius cui nomen *Æschynomenes* tribuimus, sicque non adeò mihi reprehendendus videbitur.

Tantùm de *Æschynomene Antiquorum*, & nostrâ, nomine aliàs Mimosæ decantatissimâ, quod etiam illi usque eò indidi; donec liberalitate *Nobilissimi, Excellentissimiq; Domini Syen*, Flos, cum folio, Siliquâ & Seminibus ad manus pervenêre meas, Plantæ alterius Hedysaro clypeato Herbariorum valdè affinis, cumque Mimosâ Acostæ (exceptò quòd non spinosa) meliùs, quàm Æschynomene convenientis. Hujus Siliquæ, Hedysari clypeati non valdè sunt dissimiles, ex fusco autem spadiceæ, minùs asperæ, majoribusque distinctæ geniculis, in singulis Semen Hedysari clypeati quadruplò majus, & flavum cum tempore spadiceum, nullis circulis (contra Æschynomenes Seminis tesseram naturalem) notatum, concludens. Quod quidem terræ mandavi, sed irrito conatu, ita ut nihil ampliùs de plantâ hâc rarissimâ in medium proferre possim; nisi singulari favore, schema cum sequenti descriptione accuratissimâ, *Laudatissimus Dominus Syen* nobis transmisisset, cui hoc nomine, Botanico dediti studio, condignas debent gratias.

MIMOSA NON SPINOSA MAJOR ZEYLANICA DOMINO HERMANS, EXCELLENTISSIMI DOMINI SYEN.

R*Adice* firmatur rotundâ, & subrufâ, quæ pau-„
lò infra terræ superficiem, in tres qua-„
tuorve partes finditur, & rursus postquam pro-„

 fundiùs

MIMOSA NON SPINOSA MAJOR ZEYLANICA DOMINO HERMANS, EXCELLENTISSIMI DOMINI SYEN.

Aeschynomene aspera. Willd. Tom. III, p. 1163.

fundiùs delituerit, in plures ſubdividitur, pau- „
latimque in capillamenta coloris albicantis de- „
ſinit. Huic innititur *caulis* rotundus, concavus, „
mollis & tener,coloris dilutè vireſcentis,cui al- „
terno ordine adnaſcũtur *Folia* longa,ex plurimis „
aliis minoribus lateralibus nervo medio inter- „
currente, conflata, pari modo ut in aliis Mimo- „
ſis liquet, niſi quòd folium hocce anguſtius „
ac non ramoſum, & tota planta prætereà dilu- „
tiorem colorem obtineat, ſenſuq; obtuſiore ſit „
prædita. Juxta foliorum exortum *Flores* ena- „
ſcuntur papileacei, nunc ſingulares, nunc bini, „
ternive, pediculis brevioribus inhærentes, figu- „
râ (quantùm ex ſiccâ plantâ colligere datum) ad „
Geniſtæ flores propemodùm accedentes, colo- „
risque lutei vel aurei, labello autem inferiore „
hirſuto. Hiſce ſuccedunt *Siliquæ* anguſtæ, com- „
preſſæ & articulatæ, trium unciarum ut pluri- „
mùm longitudine, quinq; vel ſex Semina, ſuis „
internodiis diſtincta continentes, quorum nu- „
merum externè facilè quis diſtinguat, cùm non „
ſolùm foràs promineant, ſed & iis in locis ubi „
conſpiciuntur ſemina, ſiliqua planè ſit aſpera & „
ſcabroſa, articulationibus prætereà, quæ ea „
diſtingvunt, tàm teneris, ut, ſi leviter tantum- „
modò tractentur, facili negotio à ſe invicem ſe- „
parentur : ſiliquæ extremitati inſuper appendi- „
cula quædam utplurimùm adhæret capillacea. „
Semen ipſum Lentis fermè eſt magnitudine, co- „
loris ex griſeo, vel ſubfuſco flaveſcentis, & „
exactè renis figuram exhibens, pari modo, ut „
in Spartio monoſpermo altero Bauh. Pin. vide- „
re licet. A. 1675. & 1676. ſemel atq; iterum è „

„ ſemine nobis in horto Academico Lugduno Ba-
„ tavo, & Prædio noſtro ſuburbano, fuit enata:
„ Verùm, cùm admodùm ſit tenera, & non ſolùm
„ intenſum calorem; ſed & ſolum apprimè humi-
„ dum amet, nunquam ulterius quàm ad pedalem
„ vel paulò majorem excrevit altitudinem: con-
„ trectata autem folia tàm ſegniter contrahebat,
„ ut vix illud animadverti poſſet.

Semen ipſum ex *Ceylon*, inſulâ totius Orbis lau-
„ datisſimâ, ad nos transmiſerat *Eruditisſimus &*
„ *Diligentisſimus Botanicus Dominus Paulus Hermans*,
„ *Societatis Indicæ Medicus Ordinarius*, additâ ſe-
„ quenti inſcriptione; An *Æſchynomene Apollodori?*
„ *Herba Mimoſa Zeylanica major*, *Dyahibala* Cinga-
„ lenſium, id eſt, Tamarindus aquatica; *Dya* enim
„ aquam denotat, in quâ naſci amat, & *Hiembala*
„ Tamarindum, cum quâ folia fermè habet com-
„ munia.

Quibus hiſtoriam *Mimoſæ non ſpinoſæ*, ſeu *Securidacæ clypeatæ* (quod nomen, Hedyſaro clypeato genuinum nomen nondum habenti, ad aliud usq; tempus retinemus) *flore luteo*, *Lentis folio Zeilanicæ*, Siliquâ nonnihil, ſed floribus, foliis & Seminibus longè ab *Æ*ſchynomene diſcrepantis, ſimiliter concludimus.

Supereſt ut *Herbam Vivam*, & quidem hâc vice leviter, veluti extremo digiti apice tantùm attingamus. Hanc juxta delineationem Acoſtæ, Foliis convenire cum Mimoſæ non ſpinoſæ Zeilanicæ apparet; ſi verò exanimentur Flores (de fructibus enim & ſemine nihil liquet) tàm à Mimoſâ, quàm Æſchynomene longè eſt diverſa, ac planta fortè Heteroclita habenda.

Et hoc, quantum mihi de *Æschynomene*, *Mimosâ*, *Herbâ Castâ*, *atq; Vivâ* constat: quâ de materiâ clariora fortè Posteritati à *Domino Doctore Hermans*, nunc apud Indos degente, atq; commodiori, quàm nos, occasione Plantas perquirendi exoticas utente, exspectanda.

EXPLICATIO TABULÆ,
in quâ Mimosa non Spinosa Zeylanica exprimitur.

1. Mimosam non spinosam Zeylanicam,
2. Siliquam Herbæ Castæ Zeylanicæ,
3. Semen Herbæ Castæ Zeilanicæ, indicat.

E*T qvoniam placuit in Tabula B, Siliqvas rariores qvasdam repræsentare: breviter easdem etiam hîc describendas duximus.*

N*Umero IV.* diligenter exprimere curavimus, *Siliqvam Fruticis, foliis Acaciæ, Mesopotamici*, â Columnâ, in Rerum Medicarum Novæ Hispaniæ Annotationibus, descripti. Quæ à Johanne Ponâ, in Descriptione Montis Baldi, editionis Italicæ, pagina 36, nomine *Caroba o Siliqva di Gvinea purgativa*, proponitur. Hanc Siliquam ab *Amplissimo, Nobilissimo Domino, Domino Theodoro Golio J.V.D. Civitatis Lugduni in Batavis Consulari, & qvondam Prætore, nunc verò ejusdem nomine ad Collegium Archithalassicum, qvod Amstelodami est, Delegato*, nomine *Siliqvæ Nabathææ ex Persiâ allatæ*, unà cum ingenti farragine rariorum, tàm ad Regnum Vegetabilium, ac Animalium, quàm Mineralium pertinentium Rerum Naturalium, accepimus.

Acacia Stephaniana

REPRÆ-

REPRÆSENTAVIMUS PRÆTERea in eâdem Tabellâ Numero V.

S*Iliqvam Arboris Gvatapanæ ex Corocao Insulâ*, cum Ceratoniæ, & Acaciæ Farnesianæ affinitatem

N. IV. Acacia Stephaniana.
Lagonychium Stephanianum. Decand. Prod. 2. p. 448.
— V. Caesalpinia coriaria.
— VI. Cassiae species.
— VII. Onoclea sensibilis. Willd. V, p. 287.

quandam habentem. Hæc Piſi ſine cortice duriore inſtar intorta, compreſſa, ac unâ parte carinata, alterâ convexa eſt; corticibus duobus conſtans, quos inter ſubſtantia quædam filamentoſa & cinerea continetur: Cortex primus ſive exterior, membranaceus atq; è fuſco eſt ſpadiceus; alter ſive interior, vel qui mediam Siliquæ longitudinem transit, eandemq; ceu paries intergerinus in duas partes ſeparat, albicans, validior, arcteq; adeò concretus, ut cavernulæ quædam exiguæ, iis tantùm in locis (Ceratiæ ritu) obſerventur, ubi *Semen* Ceratiæ quadantenus accedens, ſed multò minus continetur.

CASSIÆ ET HERBÆ CASTÆ, *medius Indiæ Orientalis Frutex.*

DElineatur *Numero VI*, *Siliqua*, Frutici (ut audivimus) venuſtisſimo, floribus Casſiæ, neq; disparibus, ſed minoribus foliis exornato, innaſcens. Quæ Anno M. DC. LXVI. ex *Ambon* Indiæ Orientalis Inſulâ, ſagacisſimo ſtirpium Inveſtigatori Domino *Sevenhuyſen*, nomine *Campang cuning* allata, ejusdem liberalitate in Muſeo noſtro asſervatur. Ea quâ expreſſa eſt magnitudine, ſubſtantiâ membranaceâ vel potiùs papyraceâ, è ſpadiceo vel ex purpureo obſoleto fuſci coloris, plana valdè ac compreſſa, isthmis quibusdam, multisq; venulis quaſi articulis intercepta; ac intrinſecùs per membranulas in plurimis diſtincta concamerationibus, in ſingulis *Semen* Siliginis magnitudine continens oblongum, compreſſum, è ſpadiceo fuſcum, ſplendens, circulo in ungvem ducto, veluti Æſchynomenes

nes & Acaciæ notatum. Horum quoq; nonnulla antè annos circiter tres, ab *Excellentiſſimo Domino Arnoldo Sye*, *Doctore & Profeſſore Medicinæ ac Botanices Lugduni Batavorum*, *longè Celeberrimo*, cujus ſtudio indefeſſo in re Botanicâ multum debetur, nomine *Acaciæ ſimilis ex Perſiâ* impetravimus; quæ autem olivacei erant coloris, nec ſplendentia.

Onoclea sensibilis

Repræſentavimus tandem Numero VII, Caulem cum racemo *Filicis Indiæ*, *Oſmundæ facie*, Bodæi à Stapel: quæ aculeis omninò deſtituta, & cum Plantâ Filicis folio Theophraſti minimè comparanda.

CASSIA FISTULA BRASILIANA FLORE INCARNATO.

Cap. XXI.

Cùm tertio in Capite indicaverim, quænam icon arboris, pro Caſſiæ fiſtulæ Braſilianæ, multos apud Auctores ſit expreſſa, meum eſt, ut de ipsâ Casſiâ nunc paucis etiam agam, & genuinam ipſius effigiem, quippe â nemine illuſtratam, luci exponam.

Casſia verò hæc *Tapyracoaynana* Braſilienſibus, inſignis elegantiâ & magnitudine arbos, caudice recto, lævi, ex cinereo albicante, ramis longè lateque luxuriantibus; quos *Folia* amœniſſima veſtiunt cylindracea, multa unicoſtæ dodrantali, brevisſimis pedunculis directè ſibi oppoſita, dilutè vireſcentia, lanuginoſa, paulatimque

timque

timq; ſemper ſurrectim ſtantia, quorum cujusvis longitudinem ſubrubicunda permeat coſta, & latitudinem venulæ complures, quæ directè ſemper ſibi imminentes, paribus interſtitiis ita disponuntur, ut ſubrotundis inflexisq; extremitatibus, proximè folii marginem concinnâ ſerie & ordine concurrant. *Flores* ex alarum ſede originem ducentes, tenerisq; ſuis Surculis penè ſesquipalmaribus, velut in ſpicam digeſti, uncialibus, lanuginoſis, teneris pedicellis appenſi, ex capitulis Capparum paribus prorumpunt, Casſiæ Alexandrinæ longè minores, quinis etiam petalis, ſed incarnati coloris, compoſiti; horum umbilicum, ſtamina octo occupant, apicibus magnis prædita, & ſursùm reflexa, quorum inferiora tria, ſuperiobus duplò longiora: inter quæ Stylus conſpicitur ſemilunaris, longus ac lanuginoſus, ſucceſſu temporis, in *Siliqvam* talem tamq; grandem evadens, qualis â Lobelio & Excell. Domino Piſone expreſſa, ac â Marcgravio in Hiſtoriâ Plantarum, libro tertio, capite XVIII, paginâ 135. ita deſcripta. Poſt Flores ſeqvuntur Siliquæ, immaturæ quidem virides, maturæ nigræ ſeu fuſcæ deorsùm propendentes; quælibet circiter duos pedes longa, quinq; digitos craſſa, paulatim incurvata, ut enſis Polonicus. In uno ejus latere eminentia duplex eſt ſecundùm longitudinem, in altero ſimpla, quaſi chorda agglutinata esſet ſub cortice: Nec rotunda nec teres exactè eſt ſiliqua, ſed conciſa, nam transverſim inciſio ellypſim deſcribit. Cortex exteriùs eſt inſtar corticis exterioris arboris, inte-

 rior

„rior lignoſus & albus. Non poſſunt hi cor„tices ſimul frangi, ſed malleo concuti debent: „Siliqua porrò intùs transverſim multas habet „diſtinctiones, quarum quælibet crasſitiem pen„næ anſerinæ capit. In qualibet autem cellu„lâ *nucleus* latet, magnitudine & figurâ amy„gdalæ, coloris ex albo flaveſcentis, ſplendens, „lævis, durus, per longitudinem lineâ ſubru„fâ in uno latere diviſus, nucleum continens „album, corneæ ſubſtantiæ. Quælibet præter„ea cellula continet ſubſtantiam glabram, glu„tinoſam, brunnam ſeu ſubnigram inſtar Caſſiæ „ſolutivæ, ſed amari ſaporis & ingrati. Ad„ſtringendi vim habet. Hucusq; Marcgravius qualitatem minùs aptè exprimens, quemadmodum ex ſequentibus Piſonis verbis videre „licet. Siliquæ &c. ingrati & amari ſaporis, „quæ primò ante maturitatem cum aſtrictione „conjuncta eſt. Ubi verò gradum ulteriorem „maturitatis acquiſiverit, laxat alvum. Et Lobelius, Casſiæ noſtræ Braſilianæ Siliquæ deſcriptionem, in Pharmaceutices Officinâ Rondeletii, paginâ 41. primus exhibens, inquit: Hujus pulpæ uncia una plùs purgat, quàm unciæ duæ alterius Caſſiæ Ægyptiacæ. Quod etiam Caſparus Bauhinus in Pinace paginâ 403. annotavit. Ex quibus effulget, Casſiam hanc Arboribus purgantibus annumerandam eſſe, & minimè non purgantibus, ut â Doctiſſimo Laborioſisſimoq; Jonſtono factum, cui in Hiſtoriâ Naturali de Arboribus, Libro VII, capite 2, articulo 2, paginâ 384. Casſia fiſtula non purgans Braſilienſis dicitur.

Inſu-

Insuper aliis judicandum relinquo, an Excellentissimus D. Jonstonus, rectè etiam Cassiam Brasilianam Lobelii â Marcgravii separaverit, cumquè Rechii contulerit, quoniam Rechii ea videtur, quæ â Domino Carolo de *Rochefort*, in Historiâ naturali Insularum Americæ descripta, quam tàm diu eandem cum Ægyptiacâ existimo, donec mihi, in quibus discrepet, ostendatur.

FRUTEX PAVONINUS, SIVE CRISTA PAVONIS.

Cap. XXII.

FLores adeò fert elegantes, ut fruticem in Leguminosarum tribu, parem vix ullum, pulchriorem certè nullum aliquis reperiat, si *Florum* pensiculatiùs in tàm concinnâ serie, in spicâ longè patulâ dispositorum pyramidali, examinet ubertatem, eorumq; venustissimum è Regio purpureo ad rubedinem vergentem, cum avidi splẽdore auri intermixtum colorem, quo â luxuriante Naturâ, cùm omnium esset gratiosissima, colorati sunt. Taceo *Stamina* eximia, è floris umbilico admodùm pomposè, formâ superbientis pavonis cristæ erumpentia, quorum similitudinis causâ nomen Cristæ pavoninæ, floribus Fruticis hujus æstimatissimis, â Sinensibus inditum.

Frutex itaq; hic pereximius, cortice lævi, præprimis in junioribus ramis purpuratus, in *Ambon* Insulâ, aliisq; Indiæ locis, ad quinq; cubitorum

altitudinem asſurgit: *Frondibus* purpureis ſpithamæ longitudinis, ſub origine, ſpinam hami modo incurvam habentibus, alternâ vice, adversùs flagrãtis ſolis radios ubertim inumbratus; quæ per certas diſtantias, Suffraginibus quinq;, ſeptem, paucioribus pluribusve, in quolibet latere biuncialibus, ſunt præditæ, purpurei itidem coloris, aculeolumq; etiam purpureum ſub ſingularum exortum monſtrantibus; in harum Suffraginum unaquaq; octo, decem, duodecim, vel quatuordecim *foliola* obſervantur, Coluteæ Scorpioidis venoſiora, pari ſemper numero, ſibi mutuò oppoſita, ita ut nullum ſuffraginis extremum claudat. Hæc *Folia* nimirum, ſicuti & *Frondes* ipſæ, Solem adeò appetunt, ut matutino ſtatim tempore, ſimul ac aureos ſpargit radios, ad illos in gremio ſuo excipiendos promptisſimè ſe expandant, donec, veſperaſcente cœlo, iterum claudantur ac versùs humum vergant, absentiam Phœbi quaſi mœrentia, & debitam floribus admirabilis pulchritudinis, qui Fruticem hunc toto die ſingulari amœnitate decorârunt, exhibentes reverentiam. *Floribus* namq; exornatur incomparabilis ſvavitatis, de quibus plures ſubinde quàm quinquaginta in ramorum ſummitatibus ſpicam longam ſpectabilem efformantes numerare licet. *Illorum qvilibet* triunciali petiolo purpureo, inferiùs juxta ſedem ſpinulâ, & ſuperiùs geniculis ſæpisſimè duobus donato ſuffulcitur, ac Caſſiæ in modum Braſilianæ, in globoſo ante perfectionem celatur *Utriculo*, quinis ex obſoleto purpuraſcentibus compoſito foliolis, quorum infimum carinatum extremâ parte inflexum, velut cucullus, ſuper

ſuper reliqua minora, reſupinatur, atq; *florem* in illis reconditum tàm diu occulit; donec tandem eo dehiſcente, amœnisſimo ſuo captivo, *Flore* ſcilicet venuſtisſimo, petalis quinque è purpureo rubentibus & ex aureo fulgore variegatis conſtante, maximâ amicitiâ ita uniatur, ut ſextum & quidem infimum tantùm folium, ſeu carina, ſit habendum. Singulorum in medio florum, *Stamina* ſtant decem purpurea longiſſima, ſursùm versùs reflexa, flaventes in crocos deſinentia: inter quæ ſtylus cuſtoditur prolixus & craſſus, tandem in *Siliqvam* à Piſorum haud multùm recedentem excreſcens, corticoſam, duram, ex purpureo caſtanei ſaturati coloris, intrinſecùs verò albam, ac valvulis ſpongioſis & crasſis ex cinereo ferrugineis, in novem vel decem ſeparatam cellulas; quarum unaquæque *Semen* Ceratiæ ſimile continet, olivacei coloris, cum tempore ex ſpadiceo rufum ſeu fuſcum, circularibus lineis, inſtar Fructûs peregrini tanquam torno elaborati argentei (qui fructus *Inimboi*, Marc.; & *Bonduch* Indorum, Ponæ in editiō: Ital.) à Johanne Bauhino deſcripti, denſisſimè cinctū, quod ex pedunculo in margine ſiliquæ ſupremo dependet. Hujus *ſemen* primùm à Domino *Carolo Chyvri* p. m. deinde à *Nobilisſimo Domino Jacobo Golio*, *Nobilisſimoq; Domino Arnoldo Sye*, *& Spectatisſimo Domino Sevenhuiſene* (qui mihi humanisſimè per literas ſignificavit, in Inſulâ etiam *Ambon* Criſtam pavoninam aureis omninò floribus, coli:) & aliis, maximam partem nomine *Acaciæ Orbis Americanæ alterius, omnium pulcherrimo flore*, nactus ſum, ſed germinare admodúm moroſum. At inter Semina, quibus

ILLU-

ILLUSTRISSIMUS EXCELLENTISSIMUSQVE DOMINUS, DOMINUS HIERONYMUS à BEVERNINGK ex Aulâ Regis Hiſpaniæ, perfunctus feliciter Legatione Anno M. DC. LXXI. in Belgiam redux, gratioſisſimè me exhilaravit; quædam etiam hujus *Criſtæ pavonis* occurrebant, quorum unum anno adhuc præterlapſo, in aquâ nitratâ aliquot dies maceratum, non ſolùm lætisſimè progerminavit, ſed in arbuſculam etiam pulchram; attamen propter cœli noſtri inclementiam, antè hyemis acceſſum, à frigidis autumnalibus pluviis, cum ingenti meo exſtinctam dolore, exſurrexit.

CHAMÆCRISTA PAVONINA BRASILIANA, SILIQVA SINGULARI.

Cap. XXIII.

PRius quàm Frutex pavoninus mihi innotuit, pulcherrimam ac prorsùs novam *hanc Plantam,* Chamæcasſiam nominavi; aſt poſtquam nomen illud Sopheræ Alpini, Ecapatli Recchi, Pajomiriobæ Marcgravii Rhamno myrti folio Cornuti, eorundemq; congeneribus, competere rectiùs, atq; *Chamæcriſtam* noſtram cum Criſta pavoninâ congruere meliùs comperi, *Chamæcriſtæ pavoninæ* tantiſper nomine inſignire libuit, dum ab alio certiori donetur. Cujus duo mihi obſervata ſunt genera, à nullo adhuc, quòd ſciam, deſcripta.

Primum

Primum, eàdem penè, quâ Mimoſa ſpinoſa ſecunda facie procreſcit, quanquam minus, nec adeò ramoſum, & nullo aculeorum vallo munitum. *Caules* namq; ex ſuâ radice fundit, quadrangulares, rubentes, ſpinarum penitùs expertes; & ad ſingulas foliorum alas, modò in hanc, modò in alteram partem inflexos; ac geminatis latis in acutum deſinentibus, nervoſis, circumq; piloſis auriculatos *appendiculis*; inter quas, *Folia* alternatim exoriuntur palmaria, pennata, ſeu ex innumeris pallidè vireſcentibus *foliolis*, Acaciæ haud parùm æmulantibus, trinerviis, uni coſtæ adnatis ſibi invicem oppoſitis, congeſta; quæ veſperi ita ſeſe complicant, ut accuratè demonſtrat, quam ſculpendam curavi, figura. E foliorum alis, ſolitarius plerumq; tantùm, tener & oblongus exit pediculus, cui *Flos* inſidet amœnus, Sopheræ Alpini quadruplò minor ſubrubicundique coloris, petalis quinque acutioribus compoſitus; cujus in meditullio *corniculum* falcatum, lanugine densâ hirſutum, ſtaminula inter multa ludit; quod collapſo poſtmodùm flore, hirſutiem ſuam exuens, in *Siliqvam* efformatur pulchram, anguſtam, ſextantalem brevioremve, Criſtæ pavoniæ, ſed nigerrimam, quæ plurimis intùs membranulis, veluti parietibus intergerinis in diverſas concamerationes, ſingulis, *ſeminibus* ſingulis repletis, diſpeſcitur. Concinna ſanè & planè nova eſt Planta, Braſiliæ campos ac colles floriferos diligens, mihi ope *Excellentisſimi Domini Adolphii Vorſtii p. m.* communicata.

CHAMÆCRISTA PAVONIA AMERICANA, SILIQVA MULTIPLICI.

Cap. XXIV.

A*Lterum genus, ſive Americanum Siliquâ multiplici,* venuſtate ac concinnitate priori in multis cedens, *caulem* habet rotundum, ſtriatum, haud inflexum; ramos multos, pilis tenerrimis pubeſcentes, ferentem: horum *alæ,* prioris generis breviores, earumque foliola pauciora ac ampliora, Mimoſæ Spinoſæ ſecundæ foliorum lobulos ſuperantia, & aversâ parte ſubhirſuta: *Flos* dimidiò minor, quàm Braſilianæ, & copioſiùs in ſingulis alarum ſinibus, pediculo breviori fultus; quò evaneſcente, ſuccedit *Siliqva* nigricans, priori anguſtior, magisq; compreſſa, ac in plures itidem concamerationes diviſa, *Semen* continens quale eſt Braſilianæ, ſed minus. In Americana Inſula *Curacao* dicta, oritur.

GENISTA-SPARTIUM COERULEUM, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. XXV.

G*Eniſta-ſpartium flore cœruleo Æthiopicum,* Geniſtæ vulgaris fermè facie in Bonæ Spei Promontorio naſcens: *Frutex* denſis & crebris eſt ramis, anguloſis, flexilibus, non omninò lanugine

nugine quâdam deſtitutis, guſtu aromatico; quos *Folia* veſtiunt unguem humanum ferè longa, anguſta, in fruticis inferiori parte, terna ſimul uni petiolo inhærentia, in ſuperiore verò ſolitaria, appendiculas juxta baſin anguſtisſimas Trifoliorum ritu habentia. Ex ramorum lateribus, nec non aliquandò ſummitatibus, *ſurculi* densâ lanugine adeò pubescentes, ut caneſcant, copioſisſimè pronaſcuntur, foliolis incanis ac carinatis, inſtar Sabinæ penè ramulorum ſquamati. *Flores* in ſummis ramulis veluti ſpicatos, vel acervatim, ex cœruleo purpuraſcentes, & figurâ quâ Erinaceæ Cluſii, gerit; è calyculis ſtriatis guttatisque, in quinq; ſegmenta deſinentibus, ac Hyperici foliorum inſtar infinitis propemodum foraminulis, perviis, emicantes. Hoſce *Siliqvæ* excipiunt exiguæ, perbreves, Scorpii ſecundi Cluſii, ſed glabræ, & ſpadicei coloris: in quibus è fuſco ſpadiceum *Semen*, renis inſtar formatum, Spartii ſecundi Hiſpanici Cluſio, perquàm ſimile, ſapore viſcido & leguminoſo.

Geniſta-Spartium hoc rarisſimum primò apud ILLUSTRISSIMUM DOMINUM HIERONYMUM à BEVERNINGK Anno M. DC. LXIII. vidi, & non ita multò poſt à Domino Doctore Huyberto, & tandem Anno M. DC. LXXI. à Domino Doctore Slado obtinui.

GENISTELLA SPINOSA AFRICANA, LARICIS FOLIO.

Cap. XXVI.

GEniſtella Spinoſa, quam Caput Bonæ Spei genuit, Geniſtellæ minori aſpalathoidi, Johannis Bauhini, quadantenus ſimilis: *Suffrutex* eſt lignoſus & ſpinis horridus. Qui in multos dispescitur ramos; horum minores incani, in quibus ſpinæ acutæ & tenues ſemunciam longæ, alterno ordine, æquali quodam intervallo, circumpoſitæ cernuntur. Singularum ſpinarum exortui, *Foliola* viridia & tenuia ſubnaſcuntur, numero decem & tredecim, plura pauciorave ſemper conjunctim ex uno tuberculo, ut in Larice, aut Corrudâ tertiâ Cluſii, quibus ſimiliora, prodeuntia. *Flores* verò ſuper ipsâ ſpinarum ſede, plerumq; ſolitarii, ſæpenumerò etiam bini oriuntur, neque quicquam â Geniſtellæ aculeatæ recedunt. Hi in *Siliqvis* ſemuncialibus & incanis, Spartii minimi montani triphylli Columnæ, non autem mucrone ſursùm reflexis, *Semina* tria vel quatuor flavescentia Geniſtellæ, relinqvunt.

MYRTO-GENISTA CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. XXVII.

MYrto-Geniſta iisdem in locis naſcens, arboreſcens eſt *Frutex*, ramis multis, quorum juniores fragiles & Geniſtæ inſtar anguloſi; quos inconditâ ſerie diſpoſita, nullis intervenientibus pedi-

pediculis ambiunt *Folia* carnoſa, Myrti Laureæ foliis ſimilia, vel majora, quorum medium in longitudine nervo ſulcatur, ex quo venulæ complures diffunduntur, quæ omnes extremitatibus ſuis non procul à folii margine, ſingulari ordine & ſerie concurrunt. E ramorum apicibus, & ad ſingulorum foliorum exortum, petioli exeunt bini, terni aut quaterni, ex quibus *Flores* aureo colore fulgentes propendent ſolitarii, Geniſtæ aut Cytiſi florum effigiem, repræſentantes; quibus delabentibus, *Siliquæ* prodeunt longæ & compreſſæ, Geniſtæ etiam reſpondentes, quantùm ex nonnullis minùs maturis colligere licuit.

PLANTA LEGUMINOSA ÆTHIOPICA, FOLIIS RUSCI.

Cap. XXVIII.

VAldè rara, ac prorsùs nova & hæc, quæ an Frutex vel Suffrutex, me fugit, cùm *Ramus* tantùm dodrantalis magnitudinis, mihi viſus, ILLUSTRISSIMO DOMINO à BEVERNINGK SUMMO ILLI Botanicæ ſcientiæ ORNAMENTO & PROMOTORI MAXIMO, cum plantis tribus præcedentibus, è Promontorio Bonæ Spei Annos abhinc circiter XI. transmiſſus.

Ille porrò lignoſus, triangularis (quod à ſculptore non expresſum) & ſuperiùs in ramulos duos diviſus; circa quem ſinè certo ordine ſparſa ſunt frequentisſima *Folia*, pediculis penitùs

carentia, dura, ſolida, Ruſci æmula, majora autem, & ſi accuratè eadem obſerves, in ambitu leniter ſerrata, anteriùs in mucronem acutisſimum & pungentem exeuntia, in baſi ſinuoſa, & planè ſicut corculum, quod pingi ſolet, formata, multis nervis ſecundùm longitudinem excurrentibus, pallidi coloris, transverſim venulas multas habentibus notata. *Florum* forma me latet: *Fructus* verò ramorum cacuminibus inſidentes; Siliquæ ſunt teretes, uncialis longitudinis, rigidæ, tumidiuſculæ, membranaceæ & ex purpureo ſpadiceæ; quæ è calyculis, ejusdem coloris & ſubſtantiæ, in lacinias quinque deſinentibus, prominent, Seminibus inanes, nimirum priùs apertæ, quàm à me conſpectæ.

COLUTEA ÆTHIOPICA, FLORE PURPUREO.

Cap. XXIX.

FRutices duo diverſi apud Herbarios, pro *Coluteâ* in lucem editi: alter, Siliquis articulatis, *Colutea Scorpioides* nuncupatus: alter, Folliculos proferens membranaceos, ſpiritu veluti quodam distendente turgidos, *Colutea veſicaria* dictus. *Illum*, cum Botanico Præcellentisſimo Domino Doctore Moriſon, *Securidacæ*: *Hunc* verò *Coluteæ* annumero; licet modò ſit Frutex, nec Arbor procera, ut Theophraſtus Libro III, Capite XVII. Coluteam ſuam deſcripſit.

Non

Non autem mihi eſt animus de *Coluteâ vulgari*, plura facere verba: cùm hîc in præſentiâ benevolo Lectori, *novum prorsùs genus* ac valdè rarum elegantisſimumq; repræſentare conſtituerim: qvod ex ſemine Africano, circa Promontorium Bonæ Spei collectum, ante complures annos Amſtelodami, in Caroli *Chivry* p. m. Pharmacopolæ & Botanici peritisſimi horto feliciter enatum, ac autumnalibus menſibus lætisſimè floruit. Ubi ex Radice ſuâ, *caules* plures, ſesquipedales, lignoſos, ſtriatos, incanos, medullâ candidisſimâ fartos, proferebat, ſapore dulci: in quibus hinc inde ſparſa erant *Folia*, è compluribus incanis *foliolis*, Ciceris Sylveſtris anguſtioribus, uni coſtæ quatuor unciarum utrinque inhærentibus, unoque extremam alam occupante, compoſita: è ſingulis fermè alarum cavis, *Surculus* prodibat, duorum aut trium digitorum transverſorum longitudine; *floribus* Coluteæ vulgaris longioribus, & florido colore ex ſvave rubente purpuraſcentibus, â medio ad ſummum cacumen, in ſingularem hujus plantæ gloriam decoratus. Quilibet verò illorum florum ex incano, ſtriato, in quinq; ſegmenta expanſo emergebat calyce: ex quo, cùm ſuum elegantisſimum amiſit ſocium, florem nempe delapſum, *Folliculus* Coluteæ vulgaris, admodùm ſpectabilis, & ob floris pulchritudinem veluti faſtu inflatus, tener, membranaceus, pellucidusq;, non ſinè magnâ pompâ ſuccreſcebat; in quo, *Semina* ſicuti in vulgari continebantur compreſſa, & formâ renis, ſuturæ folliculi ſupremæ pediculis brevibus appenſa, quæ autem in meũ pluri-

plurimorumque Botanicorum dolorem, ad justam perfectionem non pervenerunt.

Cœterum ex hujus plantæ caulium melleo, instar Glycyrrhizæ, & tandem subamaro sapore, etiam decimo quinto adhuc, postquam collecti erant anno perdurante, calidam qualitatem temperatam, humanæ naturæ sinè dubio cum felici successu convenientem, augurari licet: Folia verò minori dulcedine & amarore majori prædita, calidioris & siccioris sunt naturæ.

COLUTEA HUMILIS
Syriaca, flore violaceo.

Rarum etiam *Coluteæ genus*, Syriæ in locis editis propè Halepum occurrit; *Radice* fuscâ, amplâ, ad Raphani crassitiem, longitudinemq; accedente: quæ *Coliculos* fundit palmares, terram versùs reflexos, quorum supremæ parti, novem aut decem Lentis adhærent *Folia* pennata: Inter quæ *Flores* emergunt Coluteæ Æthiopicæ, ast violacei coloris inq; orbem dispositi: quos *Folliculi* excipiunt Coluteæ, sed paulò minores. Hanc in Herbario Rauwolfiano observavi, qui eam pro Astragalo Dioscoridis (cui apprimè similis) in Itinerario paginâ 116. descripsit.

ASTRAGALUS AFRICANUS,
flore luteo odorato.

Cùm Astragali hoc loco facta sit mentio, prætermittere non possum, quin novum quendam, in Barbariâ juxta *Gigeri* spontè nascen-

ſcentem breviter hîc etiam tangam. Hunc primò *Nobilisſimus Dominus Carolus Sweikerus*, *Scabinus Patriæ & Amicus meus ſingularis*, Monspelio ſiccum transportavit; de quo mihi hoc Anno M. DC. LXXVI. *Excellentisſimus Dominus Johannes Schmidt*, *Phyſicus & Medicus hujus Urbis longè meritisſimus*, fructus & ſemina (cum plurimis aliis Monspesſulanis, Italicis & Africanis ſeminibus) liberaliter impertitus eſt.

Hæc verò *Planta*, *Foliis* gaudet pennatis, Hedyſari clypeati poſitu, ſed multò anguſtioribus, minoribus, magisq; piloſis, in quibus etiam conjugationes longè plures ſupputantur. *Flores* in ſpicam circiter dodrantalem fert, Hedyſari clypeati pariter quà formam reſpondentes, flavos autem & odore cerebrum mirificè oblectantes. Quos *Siliquæ* excipiunt unciales, ſubalbidæ, Coluteæ inſtar tumentes, corticoſæ, duræ, intrinſecùs cuticulâ duplici membranaceâ, in duas diſtinctæ cellulas; in quarum ſingulis, *Semina* tria vel plura, Coluteæ majora, ex glauco ſublutea, ac molli lanugine albâ pubeſcentia, pedunculis ſuis inferiori ſiliquæ margini adhærent.

Si verò hunc Aſtragalum quis, ad *Onobrychidis Cluſii* claſſem amandare mallet, non abhorrebo ab ejus opinione, cùm hæc Siliquas breviores, magis turgidiusculas, nec adeò falcis inſtar incurvatas ſicut Aſtragalus, ferat.

ASTRAGALO MONSPESSULANO *Johannis Bauhini, vel Onobrychidi primæ Clusii affinis Syriaca.*

AStragalus Africanus, mihi *Tragium alterum Dioscorideum Rauwolfii* in memoriam revocat; de quo hoc tantùm referre lubet, *Plantam* esse leguminosam, *Foliis* Astragali Monspessulani majoribus, *Floribus* purpureis Onobrychidis primæ Clusii; & quæ toto cœlo differt â Stœchade Arabicâ, cui velut affinis â Casparo & Johanne Bauhino (Venerandis Botanicorum illis Principibus, qui veluti Gigantes, nos pumiliones, humeris suis gestant, quò nonnihil longiùs prospicere queamus) adjungitur.

POTERIUM LATIFOLIUM *Asiaticum.*

QVia *Poterium*, Astragali & Onobrychidis non adeò dissimiles fructus fert, *Asiatici* hîc *cujusdam*, â nemine adhuc descripti, sed â Rauwolfio in Itinerario pag. 118. nomine Poterii Matthioli paucis tantùm delibati, mentionem faciemus.

Suffrutex hic lignosus, ac sesquipedalis est, *Virgis* multis lanuginosis, extremùm versùs magis crassescentibus in modum Poterii; è quibus *Spinæ* exeunt sesquipalmares longioresve, ad quas *foliola* multa ut plurimùm opposita alligata, Tragacanthæ cùm rigiditate tùm lanugine similia, sed Senæ formâ & magnitudine, in mucronem autem pungentem terminantia. *Flores* virgarum inhærent summitatibus, acervatim densè congesti, ex calyculis crasso tomento candido obductis,

ctis, hiantes, quorum verò colorem obſervare haud licuit, cùm plantam tantùm ſiccam viderim, & quidem ſinè floribus apud Dominum *Sevenhuyſen*, cumque floribus in Horto Rauwolfii ſicco, cui Poterium Matthioli, à quo tamen foliorum magnitudine, inque aculeum deſinentium, permultùm differt, atque genus peculiare rariſſimum conſtituit.

Frequens in Palæſtina, & propè *Sidon* reperitur, ac circa Haleppum; ubi auctore Rauwolfio, ab Indigenis *Megaſac* appellatur, & velut amuletum, contra faſcina in ædificiis & in conclavibus ſuſpenditur.

OROBUS AMERICANUS LUTEUS, SILIQVIS INCANIS.

Cap. XXX.

RAra ad nos, ex *Curacao* Inſulâ delata eſt *Planta*, iisdem in locis, Viciæ inſtar naſcens, penitùs autem hirſuta ac incana, caules verò proferens rectos, pedales, cubitalesve: quos *Folia* veſtiunt alata, dena & aliquando duodena, ex adverſo ordine uni rachi biunciali inhærentia; ſingularia verò folia, à Polygalo Geſneri, in eô tantùm diſcedunt, quòd tàm inferiore quàm ſuperiore parte incana, denſâque lanugine ſint piloſa. *Flores* puſilli Medicæ ſimiles, ex calyculo villoſo, in plumatas cuſpides inſtar Lagopi exeunte, provenientes,

quadrantalibus, immò & longioribus insident pediculis, è foliorum alis exortis, spicam longam efficientes, flavi: quos *Siliqvæ* excipiunt incanæ, teretes, uncias ternas longæ, & acinacis in morem contortæ; in quibus multa *Semina*, oblongiuscula, parva, ceu fabeolæ minutæ formata, obscurè cinerei coloris, nigricantibus maculis intertincta, & subdulci gustu, continentur. *Radix* quâ nititur, referente *Carolo Chivry* p. m. (à quo fructus cum Seminibus nomine *Conami* accepimus) eandem fermè vim, quam Cocci Orientales, ad pisces attonitos reddendos, possidere dicitur.

Hanc plantam, nomine Orobi, certâ de causâ hìc proposuimus; tametsi minor ei cum Orobo, quàm Fabis convenientia, & meliùs forsan Astragalo Bœtico Clusii (cujus tamen fructus mihi haud visi) accenseri posset.

FLOS CLITORIDIS, TERNATENSIBUS.

Cap. XXXI.

Lepidissimum sui spectaculum oculis offert, in tantâ leguminosarum copiâ, *anadendras* etiam hæc per se infirma, sed tortilibus virescentibus ramis, proxima adminicula, quæ arripere potest, conscendens *Planta*: quam *Folia* multa ex alterno situ ambiunt, Glycyrrhizæ sylvestris Herbariorum quodammodò æmulantia, minora verò, pulchriùsque viridia, & bina tan-

tantùm, vel terna, ac totidem ex adversò uni costæ inhærentia, uno impari extremam alam occupante. E quorum appendicibus, pedicellus tener & parvus, circa medietatem, ubi nonnihil reflexus, foliolis duobus tenuissimis cinctus, exsurgit, *Florem* sustinens admodùm magnum, hiantem ac speciosum, quasi papiliaceum, cujus tamen inferius labellum, superiori folio videtur adnatum. Hic *Flos* ex magno calyce subviridi, membranaceo, in quinque lacinias desinente, & foliola duo rotunda ac membranacea circa basin habente, prorumpens; tàm saturè profundo cœruleo est colore, ut etiam multos siccus post annos, aquam, in quâ maceratur, brevi temporis spatio, colore adeò fermè cœruleo tingat, velut *Anil*, quod ex Indiis in Europam transfertur. Floribus labentibus, succedunt (ut fertur) *Siliquæ* longæ & tenues, *Seminibus* formam Phaseolorum parvorum exprimentibus, refertæ: quorum nonnulla Anno M. DC. LXVII. à Domino *Sevenhuysen*, cum variis rarissimis Indiæ Orientalis fructibus atque seminibus sortitus sum, hâc additâ relatione, Flores Ternatensibus coctos cibo esse, atque *Bokyni Cotelé de Principisse Clitoris* vocari.

PLANTA LEGUMINOSA BRASILIANA, PHASEOLI FACIE, FLORE PURPUREO MAXIMO.

Cap. XXXII.

HAud minoris elegantiæ & raritatis eximium hoc *Phaſeoli* fortè *genus*, qvod ſarmentorum longisſimorum beneficio arbores & frutices proximas, ſeſe iis circumvolvens, aſcendit. *Hujus* rami juniores, per intervalla unciarum duarum, triumve, *Foliis* tribus oblongis ex uno pediculo, uncialibus vel ſeſcuncialibus ad ſummum, Terebinthi foliorum inſtar duriuſculis, & admodùm venoſis, ornantur: ex foliorum appendicum ſinu, petioli exeunt ſingulares, *Florem* gerentes unicum valdè ſpecioſum, Lathyri Narbonenſis facie, ſed vel quadruplò majorem, gratioreque purpurâ coloratum, cujus baſin calyculus, foliolis duobus membranaceis, rigidiuſculis, conſtructus ambit; & huic alius adhuc calyculus ſubeſt, qui medio petioli appoſitus, & quâ formam, priori ſimilis. Oritur in ſaltibus & dumetis Braſiliæ.

FOENUM GRÆCUM SYLVESTRE POLYCRATION MAJUS CRETICUM.

Cap. XXXIII.

HEdyſarum minimum, in Hiſtoriâ Univerſali Lugduni excusâ deſcriptum, & *Fœnumgræcum ſylveſtre alterum Dodonæi*; â Johanne & Caſparo Bauhino, Auctoribus ſummè admirandis, unâ eademq; plantâ habentur: Si autem figuram utriusq; accuratè conſideres, differentiam illarum non exiguam perſpicuè obſervabis. Qvippe *Fœnumgræcum ſylveſtre alterum Dodonæi*, Siliqvas longiores erectas, folia minùs obtuſa & magis ſerrata, profert: *Hedyſari minimi Lugd.* Siliqvæ contrà longè minores, falcatæ & humum versùs dependentes; folia obtuſiora minusq; crenata obſervantur. Qvas ob cauſas, *Hedyſarum minus Lugd.* â *Fœnogræco ſylveſtri altero Dodonæi* diſtingvendum; atq; illud, *Fœnumgræcum ſylveſtre polycration minus Monſpelienſe*; hoc *Hiſpanicum ſiliquis erectis nuncupandum.*

Duobus hiſce, *tertium* in Cretâ ſpontè proveniens adjungo. Hujus ſemen ab *Excellentiſſimo Domino Arnoldo Sye*, Viro in perſcrutandis Naturæ latebris maximè induſtrio, annos ante ſex ſeptemve, nomine Vorſtiano, *Trifolii falcati Cretici*, mihi transmiſſum. Ex quo *Planta* enata, ab *Radice* albâ, longâ, in fibras multas divaricatâ, *Caulem* ſesquipedalis aliquan-

do

do longitudinis emittens, qui ſtatim propè radicem, in plures ramos virescentes ac terræ plerumque incumbentes dividitur; à quibus alii minores exeunt ramuli, qui ut cæteri, *Foliis* veſtiuntur numeroſis, Fœnugræci Sylveſtris polycratii Monspeliaci paribus, niſi aliquantò majora, cordata, venis eminentioribus prædita, ac per extremum minùs crenata eſſent. Ex foliorum alis, *Floſculi* luteoli, plerumque terni vel bini tantùm, Monspeliaci multò majores, longioribusq; pedicellis innixi emergunt: hi in *Siliqvas* dependentes, falcatas & admodùm venoſas, triplò Monspeliaci majores, *Semina* lutea itidem grandiora, Galegæ non malè convenientia, continentes, abeunt.

In icone, Ramuſculus *Fœnugræci ſylveſtris polycratii minoris Monspeliaci*, ad differentiam Cretici majoris, exprimitur. Qvâ occaſione commemorare non negligendum duxi, *Coronopum* ex libro *Johannis Bodæi à Stapel* (qvem in Theophraſti Ereſii Hiſtoriæ Plantarum Commentario, Libro VII, paginâ 831. deſcripſit) nihil aliud eſſe, niſi plantulam, foliis orbatam & floribus, ſiliqvulis autem maturis onuſtam, ſæpiùs jam memorati Fœnugræci minoris Monspeliaci: quemadmodum illud in Herbario Bodæi vivo (quod *N. Dominus Carolus Sweikerus*, à Clarisſimo Johanne Antonide van der Linden p. m. ſuis nummis comparavit) clarè obſervavi.

TRI-

TRIFOLIUM COCHLEATUM SPINOSUM SYRIACUM, FOLIIS LACINIATIS.

Cap. XXXIV.

DE *Trifolii cochleati* rarâ quâdam *specie*, circa Haleppum Syriæ inter segetes, cum Lunariâ radiatâ Italorum Lobelii, & Trifolio glomerulis tomentosis per caulium longitudinem Johannis Bauhini, copiosè nascente, hoc capite agere operæ pretium duxi; quæ etiam non procùl Monspelio Anno M. DC. LXVI. à *Domino Carolo Schweikero* reperta, mihique cum aliis Monspessulanis compluribus plantis siccis & seminibus allata.

Radix humum non admodùm profundè nixa petit, alba & fibrata: à quâ *Cauliculi*, lignosi, rotundi, virides, pedales vel etiam cubitales, in terram reclinati, plurimis præditi ramis, prodeunt; in quibus hinc inde sparsa sunt *Folia* angusta, terna semper uni petiolo longo inhærentia, dilutè viridia, Medicæ frutescentis, sed profundiùs serrata, vel potiùs laciniata. *Flores*, ex foliorum alis, in oblongo pediculo, frequenter bini tantùm simul enascuntur, flavi coloris, â Trifoliorum cochleatorum floribus nihil differentes: quibus *Fructus* cochleæ modo circumvoluti, longis & rigidiusculis spinulis exasperati, *Trifolii cochleati fructu spinoso majore*, sed dimidiò minores succe-

dunt; *Semina* flava, compreſſa, renis inſtar formata continentes.

Et quanquam hæc *Trifolii cochleati ſpecies*, novis & incognitis annumeranda plantis; attamen in Rauwolfii Hodæporico, parte primâ, Capite IX, paginâ 118. ſub nomine **Ein** Medica **mit geſpaltenen Klee-blätlein** / qvamvis ſine deſcriptione & absq; icone, jam indigitatam comperio. Qvam in Herbario etiam vivo dicti Rauwolfii, apud *Iſaacum Voſſium Philoſophum Clariſſimum* (qvi niſi me fallit memoria, â SERENISSIMA REGINA CHRISTINA SVECORUM dono illud acceperat) Anno M. DC. LXIII. adeò pulchrè & curiosè ſiccatam, ac ſi eodem collecta fuisſet anno, conſpexi.

TRIFOLIO AFFINIS
INDIÆ ORIENTALIS
XANTHII FACIE.

Cap. XXXV.

ANno â Chriſti Nativitate M. DC. LXXII. *Johanni* **Brayne** Patrueli meo, ex Indiâ, *Rami* aliquot cujusdam (ut credo) Fruticis, qui Indis *Daon Lacat Lacat* appellari perhibetur, miſſi. Quorum *unum*, cum ramulo ſuo laterali, æri inciſum Centuriæ huic inſerere placuit. *Is* pedalis ferè eſt longitudinis, lignoſus, ſed valdè tenuis; cortice incano, ſubviridi, & quibusdam in locis obſoletè purpurei coloris, tectus. Huic, alternâ ſerie, adnata ſunt

Folia

Folia novem, pediculis longis appenſa, tenera, lata, anguloſa, leniter crenata & præſertim ſubtùs incana, Xanthii quodammodò æmula, vel mediam quandam figuram inter pampinea & Roſæ Sinenſis folia obtinentia; in quorum ſingulis, ab ipſo ſtatim pediculo, coſtæ ſubvirides pallidæq; ſeptem expanduntur, & ex illis cunctis alii quidam nervi, venas plurimas, cum tenerrimis fibris, in foliorum carne latentibus, fundentes. Cæterum, è ſingulis penè foliorum alis, *Fructus* emicat, è petiolo parvo prodiens, qui baſin plurimorum foliorum ſtellatam habet: hic *fructus* conſtat quinq; conceptaculis lapaceis, cinerei coloris, Trifolii ſubterranei, tricocci, Regii, *Moriſoni*, ſeminum involucris fermè æmulis, niſi quòd duplò majora, dura ac pilis rigidis quaſi aculeata; horum quodlibet perfectum à ſummo finditur, & *Semen* unicum Anonis montanæ præcocis purpureæ frutescentis, *Moriſoni*, magnitudine, formâ, colore, & brevi incanâq; lanugine, perſimile continet.

SISYRINCHIUM EX PHOENICEO SVAVERUBENTE FLORE ÆTHIOPICUM.

Cap. XXXVI.

LEguminoſas meritò *Siliqvoſæ*, *Siliculoſæ* & *Capſulares* ſubſeqvi deberent, cùm autem ordine, in hâc Centuriâ, nullo accurato, ob de-

fectum fructuum seminumq; Plantarum plurimarum, uti potuerim: & *Bulbosas quasdam exoticas*, qvarum fructus & semina me adhuc fugiunt, in promptu habeam; in medio easdem collocare placuit: præprimis cùm inter *Bulbosas*, quædam *Siliquosæ*, multæq; *Capsulares* habeantur. Agmen ergò inter has ducet *Sisyrinchium hoc egregium*: Qvod altitudine plùs quàm pedali assurgit, *Bulbum* possidens rotundum, Croci, aut Sisynrichii Indici Cornuti, cortice ex fusco cinereo & filamentoso obductum: è qvo *caulis* viridis, ut existimo carnosus, exsurgit, *Foliis* partim longissimis, partim brevioribus, angustis, nervosis, vegetissimâ viriditate coloratis, in modum ferè Sisyrinchiorum Clusii amictus; cujus superior pars, Papaveris erratici instar hirsuta, *Florem* suâ venustate aspectum delectantem suffulcit, Croci, aut Sysirinchii Asprensii Columnæ grandiorem, foliis sex tenerrimis, è carneo & phœniceo nec non dilutè rosarum purpurâ blandè rubentibus, ad ungvem croceis, congestum; cujus in medio stylus qvadrangularis, crassus, phœnicei coloris occultatur. Atq; hæc, qvantum ex icone ab ILLUSTRISSIMO DOMINO à BEVERNINGK transmissâ summoq; studio suis coloribus, ad plantam in Horto ejus floribus decoratam, adumbratâ, observare potui. Nec enim pulcherrimum hunc Æthiopicarum, non procul à Promontorio Bonæ Spei remotarum solitudinum incolam lustrare fortuna dedit.

Aliud adhuc *Sisyrinchium* eodem in Horto (quod an lusus tantùm naturæ, an verò peculiaris fuerit species, me latet) effloruit; priori

per-

persimile, nisi quòd *Florem* rubedine tristiori & obsoletiori infectum, & languido collo deorsùm dependentem, velut Polygonati ramosi flore luteo Cornuti, pari quoque formâ & convolutis foliis, proferebat.

Placuit aliquando EXIMIO MÆCENATI meo, in nunquam satis mihi æstimandis Literis suis nunciare, monstrare se in instructissimo Horto suo, *Sisyrinchii qvoddam genus Capitis Bonæ Spei, floribus superbiens candidissimis*, idque depictum mihi transmittere animus *Ei* fuerat, sed quoniam flos, pro more Sisyrinchiorum Clusii admodùm fugax, & vix spectatus, voluntarium statim properaverat ad sepulchrum, intentionem ejus summo meo dolore sufflaminavit.

SISYRINCHIUM RAMOSUM ÆTHIOPICUM, FOLIIS PLICATIS NERVOSIS ET INCANIS, RADICE TUBEROSA PHOENICEO.

Cap. XXXVII.

ANno M.DC.LXVIII. BENIGNISSIMO ILLI Botano-sophorum PHOEBO, ILLUSTRISSIMO DOMINO à BEVERNINGK, integram cistam *Bulbis Tuberibusqve variis*, in Promontorio Bonæ Spei jussu suo collectis, refertam, ex singulari benevolentiâ, donare mihi allibuit: in quâ non tantùm *Radices* illarum Plantarum, quas in sequentibus quatuor

 capiti-

capitibus deſcripſi, unà cum Ornithogali Indici Swertii, Narcisſi Indici punicei gemino latiore folio, Narcisſi Indici liliacei, Narcisſi Indici flore liliaceo ſphœrici, â Ferrario jam Poſteritati in ſempiternam nominis ſui memoriam propoſiti; ſed aliarum adhuc plurimarum rararum prorsùs ac novarum occurrebant. Præprimis autem *Tubera* quatuor, ob colorem ſuum ſangvineum, in teneris etiam jam prognatis germinibus Coralli æmulantem, mihi arridebant.

Horum quodlibet, Iridum quadantenus ſimile, vix ſeſcunciam in longitudine, ac pollicem transverſum in latitudine contingens, formâ non adeò inconvenienter Cygni corpus repræſentabat; ſubſtantiâ carnosâ, ex phœniceo croceâ, lentam mucilaginem continente, & cuticulâ firmiter inhærente, tenui, ſangvineâque contectâ, cui inſuper cortex, colore & ſubſtantiâ Colchici ſimilis obductus fuerat, jam reſolutus, quò ſangvineus perpulcher radicis color, ſinè impedimento meliùs oculis luſtrari posſet. Eâ enim *Radix* hæc eſt naturâ, ut illo, quô planta optimè augetur tempore, imminuta, venuſtisſimum coloris ſplendorem deperdat, formamque ſuam in pedis figuram convertat, ſub quâ emisſas inter fibras nova propago (ut ſeorſim picta edocet radix) tandem procreſcit.

Tubera hæc, cùm menſe Julio terræ commiſisſem, unumquodque paucos poſt dies, *Folia* octo aut decem producebat, pollicaria, palmaria, vel etiam pedalia, Iridis facie, & quæ eô etiam modo in latum expanſa, mutuoque ſe amplexando naſcebantur, obſcuriùs autem viridia, incana, hirſuta,

hirſuta, nervoſa, plicata, & ab imo ad medium usque carinâ amplâ prædita: è quorum medio, non meo quidem in horto, ſed in Floræ amœniſſimo nobilique Pandocheo, apud ILLUSTRISSIMUM DOMINUM, DOMINUM à BEVERNINGK, *Caulis* pedalis, rotundus, viridis & hirſutus effundebatur, parte inferiori rubicundus; imâ medietate geniculatus, ſingula genicula folio anguſtiore brevioreque cincta, ſupra verò pluribus ramis(quorum quemvis circa baſin, longum anguſtumque comitabatur foliolum) brachiatus: quos Syſirynchii Theophraſti Columnæ pares, ſed grandiores duplò ornabant *Floſculi*, ſex foliolis purpureis, aliquâ flavedine ex phœniceo colore intermixtis, foriſque leniter hirſutis, conſtructi. His marcescentibus, *Fructus* enaſcebantur quidem trigoni, nec tamen ut Syſirynchii Columnæ oblongi, ſed Hyacinthorum in modum ſubrotundi, qui perfectionem debitam non aſſecuti, virides erant & pilis brevibus, velut caulis foliaque hirſuti, intrinſecùs verò glabri, in tres ſeparati partes, ſingulas *Semina* ſingula tantùm complectentes; quantùm ex fructu ſicco enucleare licuit.

GLADIO-

GLADIOLUS AFRICANUS, RADICE TUBEROSA, CEPÆ FOLIIS.

Cap. XXXIIX.

GLadiolorum in Promontorio Bonæ Spei vigentium, genera mihi tria innotuêre.

Primum, *Gladiolus Æthiopicus flore coccineo*, à Cornuto vocatum: quod Anno à Christi Redemtoris nostri Nativitate sexagesimo tertio supra millesimum & sexcentesimum, copiosissimè, caulibus etiam ramosis, Mense Octobri & Novembri, in horto publico Amstelodamensi, nec non *Domini Johannis Commelyn* rarissimis plantis instructissimo, florens vidi.

Secundum : *Bulbo* cinereo & longè minore nititur : *Foliis* atque caule multò brevioribus : *Floribus* amplioribus brevioribusque, colore eleganter violaceo. Cujus effigies cum descriptione in Centuriâ secundâ, nomine *Gladioli Æthiopici minoris, flore violaceo*, sequetur.

Tertium; de quo hìc agemus, novum planè ac peculiare genus est, à Gladiolis omnibus, maximè diversum. Tuberosâ namque constat *Radice*, crassâ, penè pugillari, fuscâ foris ex cinereo cum aliquâ flavedine sordescente, intùs carnem solidam cerini coloris habente, in superiore parte colliculi instar subrotundè elevatâ, ac fibris multis ex imâ circulari fermè planâque basi diffusis : de quâ binæ radices plerumque ita conjunctæ, ut facili tamen negotio separari

parari posſint. *Folia* ex colliculorum verticibus prolixa emittit, Cepæ vulgaris formâ, colore, ac magnitudine ſimulantia, concava, aut materiâ levi, ſpongiosâ, ut & ſpumâ quâdam glutinoſi ſaporis, farcta; hæc folia tenues veluti glauci coloris halitus ſuffundunt, qui læviſſimo tactu deflorantur: horum primùm emergentia, inferiore parte incumbunt terræ, ſuperiore autem eâ ſe erigunt figurâ, ut cornua penè tauri repræſentent. *Caulem* (ut ferunt) impellit rotundum, foliis minoribus veſtitum junceis, & *floribus* ſvaverubentibus cacumen onerantibus denſiſſimè ſpicatum: hi, Gladioli Æthiopici Cornuto, dimidiò breviores, nec eo modo incurvati, in medio ſtamina apicibus luteis donata, complectentes, è calyculo binorum foliolorum membranaceo Cannæ Indicæ, progenerantur. Figura partim juxta imaginem ab ILLUSTRIS: DN: à BEVERNINGK, transmisſam, partim juxta plantam in horto meo ante annos ſeptem vel octo virentem, partim deniq; juxta ſiccatum ramum floribus onuſtum, confecta. An *Radix tuberoſa Promontorii Bonæ Spei collo eximiè craſſo, Swertii?*

BULBUS OBLONGUS ÆTHIOPICUS, FOLIIS GUTTATIS ET CILII INSTAR PILOSIS.

Cap. XXXIX.

EX florifero Africæ horto, Capite Bonæ Spei, ubi Æolus furens venuſtam illam

Æthiopicam Floram ſibi conjugavit, & uterque ſedem fixit, *Bulbum* accepimus rariſſimum, Narciſſorum aliquâ ex parte ſimilem; niſi quòd ſeſquipalmaris erat propemodùm longitudinis, ad proportionem haud craſſus, fibris autem validis imâ baſi Hyacinthi inſtar muſcarii diffuſis. *Hic* in BEVERNINGIANO Horto, *Folia* quinq; (in meo duntaxat tria) proferebat glabra, craſſa, carnoſa, in mucronem parumper exeuntia, ſupinâ parte ſaturè viridia, pronâ dilutiora, quinque vel ſex uncias longa; ſed ne duas quidem lata, nimirum circiter medium, ubi latiſſima; quæ confracta, ſubamarè nauſeabundum odorem (quamvis Sapor ſingularem amaritiem haud præ ſe ferret) atque ex venularum cavitatibus in carne delitescentium, tenuiſſima araneæ inſtar ſubtilia ſtamina in modum Eriophori Peruviani præbent. Digna verò ſpectatu hæc folia reddebant margines, pilis ſubrigidis, ſpadiceis, duplici ſerie, admodùm curiosè & ferè ita fimbriati, ut pro cilis, innumerabilium in alterâ folii parte apparentium guttularum ſive ocellorum haberi queant: velut Argum quendam, plantæ hujus radici & flori, Africana præfeciſſet Flora. Qui tamen radicem ſuam, à Solertiâ BEVERNINGIANA, quâ per Neptunum in Europam deducta, cuſtodire haud potuit: quanquam *flores* in Horto etiam ILLUSTRISSIMI à BEVERNINGK omnium cultiſſimo, hactenus occultaverit; quorum tamen formam Mæcenatis noſtri gratiâ, cui hanc etiam figuram acceptam ferimus, me cogniturum ſpero.

BUL-

BULBUS LILIACEUS VOMITORIUS, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. XL.

RAræ huic plantæ, propter bulbi effectum, (de qvo jam in Miſcellaneis Curioſis Medico-Phyſicis Academiæ Naturæ Curioſorum, Anni quarti & quinti, Obſervatione CXXXIV, paginâ 143, nonnulla propoſuimus) *Bulbi vomitorii* nomen tribui, inprimis cùm fructus & ſemen mihi non viſa, neque ex florum figurâ, ad quam plantarum claſſem propriè pertineat, colligere potuerim.

Quantum autem obſervare licuit, comperi ejus *Bulbum* Lilii miniati Byzantini valdè ſimilem, niſi quòd plerumque major, & ex majoribus, craſſioribus, ſaporis initiò viſcidi & aquoſi, mox autem acerrimi ac linguam inſtar Ari fermè vellicantis, purpuraſcentibus ſquamis compactum; in quibus ſoli obverſis, punctula obſcurè purpurea densè inſperſa, & lineolæ quædam per longitudinem excurrentes, cernuntur. Hic *Bulbus*, Anno milleſimo Sexcenteſimo ſexageſimo octavo, meo in horto, toto æſtatis autumniq; tempore, ſinè caulium exortu, ſinè floris ostentatione ignavus atque inglorius latuit; præter quòd luxuriantibus tantùm foliis, Lilii foliorum colorem, formam & totum habitum æmulantibus, ſed longè anguſtioribus, infeliciter ſilveſcebat: quorum læta ſeges, florum

rum etiam ſubſequenti anno, Liliorum more, ſpem mihi fecit, quam tamen inſolitum ſubſequentis hyemis frigus (quod hanc omnesq; meas rariores exſtinxit plantas) planè decollavit. BEVERNINGIANUM autem veluti hortorum plantis rarioribus abundantium Miraculum, floribus liberalisſimè non deſtitit ſuis exornare; ubi *Scapum* ex bulbi centro teretem, diluto virore albicantem, bipedalem ſesquicubitalemve impellebat, *Floribus* creberrimis ex ſubviridi albeſcentibus, â tertiâ inferiùs parte, ad apicem uſque, in ſpicam longam congeſtis, decoratum. Quorum nondum aperti, immaturis Hyacinthi flore albo floribus ſimiles, reliqui autem folia ſua tàm mirâ & variabili explicabant formâ, ut numerum eorum figuramq; enucleare haud valerem: in quorundam umbilico, Stylus longus, qvadrangularis, antè obtuſus & velut reſectus; in aliorum è contrario, reflexus, & qvaſi ex multis, orbicularibus arctè conjunctis globulis conſtructus, apparebat. Cœterum an foliola illa laciniata, in parte florentis ſcapi inferiore, flores vel ſaltem eorum appendices relicti fuerint, certò pronunciare non posſum, cùm nunquam ſcapus mihi floribus onuſtus, conſpectus ſit; deſcriptio enim ad imaginem ILLUSTRISSIMI DOMINI â BEVERNINGK (quæ noſtræ etiam figuræ præluxit) compoſita.

An *Bulbus ruber Promontorii Bonæ Spei adhuc incognitus ſqvamoſus, Swertii;* quem ſinè deſcriptione, ſinè foliis atq; floribus, paginâ *66.* lib. primo tantùm expreſſit? & an affinitatem quandam

dam cum Scillâ habeat? Philobotanis curiosioribus occasione fortè aliquâ ad hanc plantam accuratiùs examinandam oblatâ, judicandum relinquo.

ORNITHOGALO AFFINIS RADICE TUBEROSA, CYCLAMINIS FOLIO, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. XLI.

NOn minoris raritatis *Ornithogalo affinis hæc*, quæ *Radice* nititur tuberosâ, crassâ, pugnum penè æquante, coloris purpurei obsoleti, infrà in tubera alia, ut futuros hæredes divisa. Ex quâ, *Folia* inter Cyclaminis & Dracunculi palustris mediam faciem obtinentia, petiolis longis suffulta prodeunt, atroviridia: inter quæ *caulis* sesquipedalis rotundus, viridis, gracilis & penitùs nudus exsurgit; quem â medio usque ad extremum apicem, confuso ordine, ambiunt longi pedicelli, *Flosculos* parvos ab Ornithogali Hispanici minoris Clusio haud multò diversos sustinentes, senis, è candidulo cœruleis & subviridibus foliolis obsoletis, constantes. Hos sinè dubio etiam seqvuntur *fructus* & *semina*, de quibus tamen nihil percepimus: cùm solùm floribùs BEVERNINGIANUM Hortum nobilitaverit, unde *Tuber*, cum *Plantâ siccâ*, & *icone* (ad quam nostra confecta) ex liberalitate Illustrissimi Mæcenatis obtinuimus.

ORCHIS CERCOPITHECUM EXPRIMENS LUSITANICA PRIMA ET ALTERA.

Cap. XLII.

NAtura in Plantarum formatione ſicubi laſciviam ſuam prodidit, eam certè in Orchidibus commonſtratam ivit, quorum Flores maximâ cum admiratione, nunc in formâ Aviculæ, Lacertæ & aliorum inſectorum; nunc in Viri, Mulieris, & quidem vel auſteri pulli alicujus Martii, vel riſum moventis morionis; nunc in Teſtudinis ignavæ, & melancholici Bufonis; vel in celerrimæ jucundas affanias propinantis Simiæ, ita elaboravit: ut ſi non ad riſum movearis, ad ſummam certè admirationem inciteris. Cauſas verò admirabilis prædictæ Orchidum florum metamorphoſeos quòd concernit (quanquam illæ, meo quidem judicio, adhuc ſacro involucro â Natura tegantur) Lectori curioſo ad palatum, placuit hîc loci ipſisſima Athanaſii Kircheri apponere verba, ita in Mundi ſubterranei, Tomo ſecundo, Libro duodecimo, Sectione primâ, capite IX, paginâ 349, ſeſe habentia. Obſervatum fuit ab „iis, qui pecorum, armentorum, & equorum „curam habent, poſt commisſas ad propagi„nem animantes, ubi congresſus factus fuit, „ſequenti anno campum illum Orchidibus ſive „Satyriis luxuriare, non aliâ de causâ, niſi „quod ſpermaticus humor ſuperfluus humo

ſparſus

ſparſus & unà cum terreſtri ſucco fermentatus „
tandem in hujusmodi herbas adoleſcat, quod „
idem contingere ajunt ex ſemine cadaverum „
tùm hominum tùm animalium, qui in campis „
vel occiduntur, vel infirmitate quâdam mori- „
untur. Quòd ſi res ita ſe habet, quid mirum „
eſt, ſemen terræ conditum tanquam intra ma- „
tricem, ibidem paulatim plantam prorsùs e- „
jusdem facultatis, quâ pollent animalia, ex „
quorum ſemine deciſum eſt, educere; unde „
non immeritò à virtute, quâ ad Venerem inci- „
tant, Satyria vocantur, videlicet à *Satyrorum* „
fabuloſorum ſalacitate: cùm enim Natura „
otioſa ſtare non poſſit, ſemper aliquid moli- „
tur & fabricat, & pro conditione ſeminis ad- „
ſcititii plasmat; Cum itaq; in ſemine anima- „
lium virtute omnia inſint animalis membra, „
ut ſupra diximus, illaque paulatim calore u- „
teri evolvantur in perfectam animalis fabri- „
cam, vi plaſticâ ad ſingula membra efforman- „
da negotiante; quid mirum inquam eſt, ſe- „
men ſive hominis, ſive animalis intrà con- „
gruam proportionatamq; terræ humidæ ma- „
tricem receptum, ibidem quoq; ſi non perfe- „
ctum animal, quod ultra ejus vires eſt, ſaltem „
aliquid analogum ſive animali, ſive homini, „
quoad membra, veris non abſimilia moliatur „
& effingat unà cum facultate ſemini propriâ „
ad Venerem excitativa; Accedit, quòd hujus- „
modi herbæ ferè omnium primæ ſint, quæ „
verno erumpunt tempore, eò videlicet, quo „
& animalia pleraque œſtro libidinis inſtimu- „
lantur. Certè Naturâ ita comparatum eſt, ut „
ad

„ad ſimilia fabricanda non operetur, niſi ope „ejus ſeminis, quod in perfectis animalibus, un- „de deciſum fuit devectumque, primò inexſti- „tit: Quòd verò præter humani corporis mem- „bra, multas alias producat in dictis Satyriis „variorum inſectorum figuras, id diverſitati ſe- „minum adſcribendum eſt; ſi enim equinum „ſemen intrà terram cadens, in dictam herbam „adoleverit, cùm Natura perfectam equi figu- „ram ultra vires ſuas producere non poſſit, ex „virtute ſeminis, ſaltem ſimilem iis inſectis, „quæ ex equo vivo naſci ſolent, id eſt, vespa- „rum figuram efformat; ſi verò bovillum ſper- „ma Orchidem produxerit, non bovis ſed apis, „quarum origo ex bobus eſt, figuram delinea- „bit, uti in Orchide apiformi patet, & ſic de „cœteris; quòd enim in differentium Orchi- „dum floribus nunc pulicis, modò cimicis aut „pediculi, jam muscæ figuræ ſpectentur, id „certè non niſi ex ſpermatica virtute eorum „animalium, ex quibus talia naſcuntur inſecta, „contingit. Si quis tamen ſagaciùs omnia ex- „ploraverit, ſemper quoq; in iis quidpiam ei „animali, ex quo deciſum fuit, conforme re- „periet. Apes ex bovillo genere naſci, omni- „um tàm veterum, quàm modernorum Scri- „ptorum autoritate patet: Siquidem teſte *Var-* „*rone*, *Plinio*, *Virgilio*, non ex fimo tantùm bovi- „no, ſed & ex ejusdem tabido corpore apes „naſcuntur, ajuntq; in Ægypto loca quædam „eſſe, ubi ſi defodiatur taurus, ita ut cornua „tantùm ſupra terram emineat, eaq; deinde ſer- „rà amputentur, apes cum tempore avolent.

Verùm

Verùm Doctisſimi hujus Viri ſententiam ſuo in pretio, ac Lectori judicium, relinquo, ad deſcribendas Orchides quasdam novas accesſurus.

De his primùm nobis occurrit, *Orchis Cercopithecum exprimens Luſitanica prima*, geminas agens *Radices*, teſticulorum modo efformatas, unam plenam, alteram marcidam, radicum inſtar Orchidis Anthropophoræ alterius â Columnâ deſcriptæ, quibus planè etiam conveniunt; ſuprà quas fibræ aliquot expanduntur, foliolis adhærentes perbrevibus, caulis imum velut folliculi complectentibus. Ex foliolis dictis, *Folia* enaſcuntur liliacea, nervoſa, per ambitum undoſa, Orchidis Anthropophoræ alterius Columnæ, admodùm reſpondentia; inter quæ caulis effertur pedalis, minoribus foliis ſeptus, cujus ſummum innumeri *Flores*, ex purpureo rubentes, in ſpicam denſam diſpoſiti, exornant. Hi *Flores* adeò raræ & mirabilis ſunt formæ, ut primo intuitu Milites è Draconis â Cadmo proſtrati dentibus enati; quòd ſi verò accuratiore judicii lance examinentur, Cercopes â Jove, ob fraudulentiam animi in Simios transformati, eſſe credantur: Singuli autem horum *Florum*, è pediculo ſubviridi, toroſo, contortoque, foliolum ſub ſede acuminatum habente, pendent; & ex *galeâ* è purpureo rubente, foliolis tribus acuminatis, nervoſis majoribus, quibus interjecta bina minora, conſtant; in quâ ponè calcar cernitur, infrà verò foliolum ſive *labellum* longum, galeæ inſtar coloratum, punctulis purpureis inſperſum, quod brachiis, cruribus, caudâ & in ſuperiori inſuper parte, per extuberatio-

nem ſubviridē carnoſam, tanquam capite monſtroſo, ita inſtructum, ut Cercopitheci effigiem veluti umbra repræſentet. Exacto Cercopithecorum vegetabilium horum tempore, pediculi eorum tandem intumeſcentes, in *Siliqvas*, maturitate ſecundùm longitudinem, rimis Helleborines in modum dehiſcentes, & *Semine* exiguo ſcobis inſtar ſe exonerantes, excreſcunt.

Differt hæc ab *Anthropophoræ alterius Columnæ* Flore quà corpus anguſtiore, cruribus latioribus & minùs expanſis, ac caudâ etiam longiore.

Orchidis hujus pulchræ, aliam adhuc ſpeciem, BEVERNINGIANO in HORTO, & Domini *Sevenhuyſen*, conſpeximus; â primâ nihil diſcedentem, niſi *Floribus*, quorum labellum brevius, brachiis brevioribus, brevioribus itidem anguſtioribusq; atq; expanſis magis cruribus dotatum.

Notandum : Flores in icone, galeis diductioribus ſunt expresſi, quò eò meliùs eorundem forma pateat: Flos autem inferior, latitudini caulis impendens, eâdem, quâ flores facie naſcentes, ſe repræſentat.

ORCHIS APEM REFERENS LUSITANICA.

Cap. XLIII.

QVàm ſpectatæ pulchritudinis, ac raritatis, priores duæ ad Moriones & Stratemaiticas pertinentes etiam ſint Orchides : ab hâc tamen & reliquis, quæ ſequentibus duobus capiti-

capitibus continentur, permultùm venuſtate mirabilique ſtructurâ ſuperantur.

Hanc verò *Orchidem apiferam* quòd attinet: ex *Bulbo* geminato, Serapiadis ſecundæ Dodonæi, ſapore ſubdulci & viſcoſo, *Folia* quædam anguſta ſtriataque, Teſticuli vulpini ſecundi ſphegodis à Lobelio deſcripti foliis ſimillima emittit; atque *caulem* ſesquipalmarem, longioremve, binis vel ternis minoribus foliis circumjectum: cujus ſummo, *Flores* tres, quatuor quinive inſunt, calcaribus Orchidum plerarumq; Serapiadum de more omninò deſtituti, *galeam* habentes, è foliolis tribus grandioribus, & duobus anguſtioribus brevioribusq; albicantibus, vel carneis, immò & purpuraſcentibus, conſtructam: ſub quâ *extuberatio* quædam craſſa, carnoſa, ſubviridis, formâ ex ovo prorepentis aviculæ, oculis eminentibus & roſtro craſſo adunco, curiosè adeò & lepidè ſe ostentat, ut illâ contemplatione non modò digna; ſed ſola etiam ad pretium atq; admirationem flori huic conciliandam ſufficere videatur: niſi gloria ejus maxima in dependente veluti holoſerico leniter & breviter villoſo, ferrugineo, (aut ex cinereo ferrugineo obſoleto) ac ventrioſo conſtaret *labio*; quod Apis mellificantis cadaverculum, magnitudine & figurâ tàm exactè, tamque repræſentat venuſtè, ut propter beſtiolæ dulcisſimæ ſpiculum, plantæ flores attingere verearis.

Hæc amœna *Orchis*, ab *myode, galeâ & alis herbidis, Johannis Bauhini*, in multis diſcrepans; Theſaurum ſuum acceptisſimum, in HORTO BEVERNINGIANO ſeriùs aliquantò, quàm priores Orchides & ſequentes aperiens;

varias inibi ſpecies offerebat: quarum nonnullarum *flores*, lituris ſive notis luteis pulchrisq;, & quibusdam prætereà circulis ejusdem coloris partim uno, partim duobus venuſtè adeò ornati, ut mutabilem Protei vicisſitudinem in iis non ſinè ſtupore atque admiratione ſingulari liceat perluſtrare.

Floruit etiam quædam hujus Orchidis ſpecies, Anno M. DC. LXV. in *Amplisſimi*, *Magnifici Domini*, *BENJAMIN* **Engelken** *Conſulis Patriæ*, nec non *Patroni* mei *inſignis*, Horto.

ORCHIS MUSCAM MAJOREM COERULEAM REPRÆSENTANS.

Cap. XLIV.

IN tantà Orchidum varietate, oculos ſufficiente quoq; voluptate ſatiat *Hæc*: quæ *radice*, *caule* & *foliis* à priore Apem referente, nihil aut parùm differt. *Flos* verò discrepat multùm; namque ejus *galea*, foliis ſubviridibus, anguſtioribus conſtat; *extuberatio*, quæ galeæ ſubeſt, carnoſa, non adeò diſtinctè aviculam exprimit; & *labium* hirſutum ſaturè cœruleum, perbellè ſplendens, pilis circum margines fimbriatum ſubrufis, Muſcam majorem tàm accuratè repræſentat cœruleam, ut non tantùm in admirationem ſummam rapi Spectator; ſed facilè etiam decipi queat, quò putatitiam hanc ſordidam muſcam, à plantà abigere allaboret.

ORCHIS

ORCHIS MYODES LUTEA, ET FUSCA LUSITANICA.

Cap. XLXV.

ORchis myodes lutea Narbonenſis Lobelii, Botanophilis omnibus perrara ac elegantisſima æſtimata, *noſtræ Luſitanicæ* tamen *floribus* palmam concedere cogitur; Lobelii aliàs non malè reſpondentibus; exceptò, quòd eorum *labellum,* Fucum majorem luteum repræſentans, latius, brevioribus atque obtuſioribus, quàm Lobelii, laciniis præditum, intenſioreq; aureo colore tinctum, ac maculâ in medio holoſericâ villosâ, majore, magisq; purpureâ & ſpectabiliore eſt donatum: *extuberatio*, galeæ ex flavo viridi, ſubnata, aviculam longè craſſiorem, ac Teſticuli apud Lobelium vulpini majoris refert.

Alia adhuc ejusdem, eaq; prorsùs nova habetur *ſpecies*, cui *Orchidis myodis flore fuſco*, ſive, *Scarabæum exprimentis* nomen impoſuimus. *Thyrſum* hæc emittit aliquantulò altiorem, colore obſcuriùs vireſcenti, *foliis* nonnunquam latioribus interceptum; cujus ſummo *Flores* inſunt nonnihil ſubinde majores, cœterum ab Orchidis myodis luteæ florum figurâ penè nihil, aut parùm recedentes, præter *foliolum* holoſericum demiſſum, quod pulli ſeu fuliginoſi coloris, Scarabæum meliùs, quàm Fucum exprimere videtur.

Naſcitur cum præcedentibus ſpontè in Luſitaniâ; unde transportatas ſummo ſtudio in Hor-

to ſuo alendas ILLUSTRISSIMUS MÆCENAS noſter curavit. In quo, Anno M.DC.LXIV. flores abundantisſimè ostentantes, Majo Menſe & Junio, inſigni cum delectatione vidi. Ibidem inter alias quàm plurimas partim jam deſcriptas, partim planè novas, quandam etiam *Orchidi Anthropophoræ Oreadi Columnæ valdè ſimilem Luſitanicam* obſervavi: cujus *Floſculi*, quà brachia, quà crura breviores, figuram fœminæ non tamen adeò perfectè reddebant.

Tandem Orchidum Hiſtoriam finiemus, leniter adhuc tactâ *Orchide, radice repente maculatis foliis*, in opacis Casſubiæ ſylvis, quamvis rarisſimè naſcente: Hæc ab Orchide radice repente Camerarii, in eo tantùm diſtingvenda, quòd folia maculis pallidis ſeu ſublutei coloris, teſſellatim diſpoſitis, perbellè ſint variegata: ſed de hâc in Viridario meo Borusſiaco plura.

OXYI AFFINIS PLANTA BULBOSA AFRICANA, FLORE PURPUREO MAGNO.

Cap. XLVI.

RArisſima hæc è Promontorio Bonæ Spei in Belgium transportata Hoſpes Anno M.DC. LXVII. in Horto BEVERNINGIANO omnem laudis adoream excedente, ILLUSTRISSIMO DOMINO CULTORI in nutricationis gratiam, *Florem* perpulchrum ſuum atque venuſtum, & quidem fortè primâ in Europâ

ropâ vice, cum ſummâ illorum, qui hoc ſtudium proſeqvuntur, oblectatione, obtulit. *Qvi* ex cinereo in quinque lacinias anguſtas profundè disſecto ſubhirſuto calyculo, primùm pyramidali formâ convolutus; poſteà verò in folia quinque ampla, ex rubeo ſvave purpurea, cum cœruleo colore mixta explicatus, formâ florum Convolvuli Indici majoris (præterquàm quòd non monophyllus) ſe diffundebat. Fulcrum ejus, *cauliculus* erat ſubviridis, teres, duas tresve uncias longus, carnoſus, debilis & tener: *Foliis* circa medietatem compluribus, pediculis longis inſidentibus, lætè viridibus, craſſiusculis, tergeminis, Trifolii ſimilibus, comitatus: hujus origo ex *Bulbulo* nigerrimo, Avellanæ magnitudinis, multis ſqvamis compacto, cui etiam planè atræ, capillaceæ, obliquæ, appendebant longisſimæ fibræ. Quantùm ex picturâ vivis coloribus affabrè expreſsâ, & ab ILLUSTRISSIMO DN: â BEVERNINGK nobis transmiſſa (ad quam icon noſtra efficta) colligere licuit, Oxyos ſpeciem judicamus, hincque illi affinem voluimus, donec nos ſemen fructusque edoceant certiora.

CENTAURIUM MINUS BRASILIANUM.

Cap. XLVII.

PUlchra hæc, reverà, nec minùs rara in Braſiliâ naſcens, indeque ad nos translata Plantula, *Radice* nititur flaveſcente, tenui, fibroſâ, uncias duas

duas longâ & nonnihil longiore, guſtu amaro. Ex quâ Caulis geniculatus, pertenuis, erectus, dodrantalis altitudine, caudicis loco exit; qui in ſummitate, in ramos duos, quaſi brachia expanſa, dividitur, & hi in ramulos rurſus alios, unciales & majores, alterno ordine plerumque poſitos: *Foliis* oblongis dilutè viridibus, Geniſtæ tinctoriæ formâ haud abſimilibus, binis ſemper ad ſingula genicula, ſitu adverſo poſitis cinctus. *Floſculum* quidem in caulis apice inter brachiorum juncturam, tantùm fert unicum; ſed plures tàm in extremitatibus ramulorum, quàm inter foliorum illorum alas, perpulchros, purpureos, tubuloſos, in quatuor folia rotunda exeuntes, Centaurii vulgaris floſculis duplò majores; è calyculis ſpectabilibus admodùm, quadrangularibus, membranaceis & rigidiuſculis, venulas conſpicuas, & in quolibet angulo fimbriam latam habentibus, prodeuntes. Hos, *Capſulæ* anguſtæ, oblongæ, Centaurii minoris æmulæ, *Seminibus* rotundis minutis ac fuſcis refertæ, ſeqvuntur.

SAXIFRAGA ANGUSTIFOLIA AUTUMNALIS, FLORE LUTEO GUTTATO.

Cap. XLIIX.

RAriorem hanc, elegantemque *Saxifragram*, humida & muſcoſa fundunt prata quædam Borusſiæ & Casſubiæ, præſertim ſecundùm arcem

arcem Klein Krakaw/ ubi Anno M. DC. LII. adhuc puer, ab Augusto in serum usque autumnum florentem, observavi: in hortis autem udo, nec aprico nimis loco, reposita, aliquantò maturiùs, à Julio nempè ad medium Septembrem. Ubi ex *Radiculis* capillaceis, subcandido colore & sapore astringenti, *Propagines* multæ rubentes, pilis ferrugineis lanuginosæ, integros sæpissimè cespites serpendo occupantes, emittuntur: circa quas *Folia* angusta, carnosa, subtilissimis decurrentibus nervulis, sunt atrovirentia & rigidiuscula, per marginem subindè pilosa, cum Polygalæ & Nardi Celticæ foliis mediocriter conspirantia; quorum nonnulla in autumno siccescere incipientia, pro viridi suo tristem flavum seu rufum induunt colorem, instar Nardi Celticæ. Inter propagines, *Cauliculi* dodrantales, ut plurimùm summâ tellure sparsi, tenues, rotundi & virescentes, inferiori parte subrubicundi, superiore molli ferrugineâ seu pallidiore lanugine leniter hirsuti, procrescunt; qui *Foliis* parumper minoribus temerè & confuso ordine, circa radicem densè, in supernâ autem cauliculi parte subindè rarenter & parcè vestiuntur. Cauliculorum fastigia in ramulos duos, tres, quatuor pluresve abeuntia, *Flosculos* admodùm elegantes, Saxifragæ albæ, sed luteo colore tinctos gerunt, quinis foliolis nervosis, in ungve appendiculas binas Gentianæ duodecimæ seu punctatæ Clusii in modum habentibus, constantes; in quibus non sinè ingenti voluptate est cernere, quàm nitidè & curiosè Dædala Natura, punctulis innumeris saturè croceis densissimè illos consperse-

SAXIFRAGA ANGUSTIFOLIA AUTUMNALIS, FLORE LUTEO GUTTATO, FOLIOLIS FLORUM MAGIS ACUMINATIS.

Saxifraga Hirculus.

ſperſerit, & quidem à medio usq; ad umbilicum: unde *Siliqva* ſubvireſcens bifurcata, loculamentis binis Saxifragiarum more diſtincta, inter ſtaminula decem, crocis capitulata, prominet. Quæ deciduo flore, magis magisque intumeſcit, juſtamque maturitatem conſecuta, per cornicula finditur ac *Semine* exiguo, ſubrutilo & micante ſeſe exonerat. Flos æque ac folia, inprimis verò cauliculi, amariuſculo & aſtringente ſunt guſtu.

Variat: Quædam enim florum petala magis ſunt obtuſa; quædam magis acuminata: prætereà foliis majoribus & minoribus; dilutioribus & obſcuriùs virentibus, invenitur.

Hæc in multis cum *Hirculo Friſico Cluſii* convenit; à quo tamen differt: Si modò *Hirculi* flores ſenis petalis conſtantes, duplici tantùm punctulorum ſerie intertincti; & folia circa radicem ac in caule tàm lata, & unico ſaltem nervo plurimas laterales venulas fundente, prædita ſint; ſicuti in Curis poſterioribus Cluſii, planta delineatur.

POLYGALA FRUTICESCENS, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. XLIX.

AFricæ Meridionalis Deſertorum amaſia hæc nova & nunquam deſcripta *Polygala fruticeſcens*, quam munere ILLUSTRISSIMI DOMINI

 MINI

MINI à BEVERNINGK habemus; *Radicem* posſidet contortam & pro plantæ proportione craſſam, extrinſecùs cineream vel albam, intùs candidisſimam: exinde *Virgulta* asſurgunt dodrantalia, juncea & viridia, Spartii Hiſpanici Cluſio virgulis non abſimilia; *Foliis* raris, anguſtis & acuminatis, vix unciam attingentibus, nullo ordine poſitis veſtita. *Floſculos* fert ſpicatos, Polygalæ vulgaris planè ſimiles, quorum color ex viriditate ſvave purpuraſcit. Nec Fructum, nec ſemen vidi, haud tamen à vulgari differre exiſtimo.

PLANTAGINELLA AUREA ALOPECUROIDES BRASILIANA, FOLIIS GRAMINEIS.

Cap. L.

EN ex minimis unam, ſed rarisſimis charisſimisq; noſtris plantulis. *Radix* ejus exigua, mille fibris niveis comata, *Foliola* multa graminea & anguſta Graminis Luzulæ minoris Johanni Bauhino, ſed omninò glabra, in orbem diffundens: ex quorum gremio, *coliculi* quinquaginta vel plures proſiliunt, tenuisſimi, plantæ exilitatem *Globulis* oblongiuſculis lanuginoſisque, *Plantaginis anguſtifoliæ paniculis Lagopi minoribus*, uberrimè compenſantes, ſinguli, ſingulis coliculis triuncialibus vel breviori-bus inſidentes, compoſiti ex pilis lenisſimis leucophæi

cophæi coloris, inter quos *Flosculi* flavi perminuti, summâ amœnitate, veluti punctula aurea, emicant, quod jucundissimum, huic plantulæ in Brasiliâ vigenti, aspectum conciliat.

AMARANTHO AFFINIS INDIÆ ORIENTALIS, FLORIBUS GLOMERATIS, OCYMOIDIS FOLIO.

Cap. LI.

HUjus plantæ, ab Indis expetiti flores vel potiùs capitula, Anno M. DC. LXIV. â *Nobilissimo Excellentissimoq; Domino Jacobo Golio p. m. Professore Matheseos & Orientaliũ Linguarum Lugduni-Batavorum* mihi ostensa; & postmodùm â Filio ejus *Amplissimo & Nobilissimo Dn. Domino Theodoro Golio J. V. D. Civitatis Lugduni Batavorum Consulari*, nomine *Florum Batao* missa: paucos antè annos ex Indiâ ipsâ pro *Putang* Indorum, unà cum plantâ siccâ, nec non fructibus & semine, ad manus meas pervenerunt. Hujus *duæ* dantur *species*, utraque, si flores seu capitula excipias, eâdem, quâ Lychnidis ocymoidis flore purpureo, facie.

Prima, sive flore albo: Caulem rotundum, pilosum, geniculatum, medullâ niveâ spongiosâ refertum, & complurimis ramis diffusum, ad bipedalem altitudinem erigit: *Folia* ex intervallo in contrariis lateribus, alterno ordine & cruciformi positu proferentem, Lychnidis ocymoi-

dis flore purpureo foliis, temperatè virentia, & molli lanugine tàm supernâ, quàm infernâ parte aspersa. Ex horum sinu aliquando simul cum ordinariis ramis, ramuli etiam alii minores exoriuntur: quorum æque ac ramorum ordinariorum summo, pervenustum, gratum oculis opus reddens, globosum insidet *capitulum*, effigie & magnitudine penè Lupuli follicularium fructuum; foliolis duobus plerumque, vel quatuor etiam aliquando, Globulariæ in modum luteæ Columnæ, juxta basin circumvallatum. Hoc inquam *Capitulum*, ex innumeris, semilunaribus, compressis, Gnaphalii Americani florum squamulis æqualibus, membranaceis, argenteo candore nitentibus, compactum est *glumis*; quarum binæ semper conjugatæ, *utriculum* chelarum figurâ efficiunt; ex cujus cavitatis centro *Flosculus* admodùm parvus & quinquepartitus, Amaranthi quodammodò respondens, sed omninò niveus & lanuginosus, tenerum intùs tubulum comprehendens, emicat. *Qvi* successu temporis indurescens, ac ampullulæ in formam crassescens, densâ lanugine candidissimâ ita obducitur, quasi humanâ industriâ gossipio involutus esset: ac *Vasculum* admodùm pusillum coniforme, ex tenui pelliculâ confectum, Amaranthi simile occulit; in quo *Semen* orbiculare unicum, cum Amaranthi pariter conveniens, sed altero tantò penè majus ac subrubicundo colore, continetur.

Altera species, *sive flore purpureo:* minor nonnunquam & strigosior, magisque ramosa se ostendens, *Capitula* profert minora, ex lepidissimis, vegetæ Rosarum purpuræ nitentibus, oculosque hilari

hilari luce perſtringentibus glumis, Gnaphalii montani purpurei florum ſquamulas mentientibus, compoſita. Quæ ob venuſtatem formæ ac pulchritudinem, ab Indis, filorum, quibus flores *Mogorri* trajectant, extremitatibus, globuli loco ornatûsq; gratiâ, annectuntur; eo modo, quo in Ephemeridibus Collegii Naturæ Curioſorum anni tertii, figurâ *Mogorri* repræſentatur.

Præter has duas, *tertia* etiam *ſpecies* in Braſiliâ reperitur, cujus figura inter Icones paginâ 52. per errorem poſita. Hæc nonnihil altior, quàm Aſiatica flore albo excreſcit; cæterum cum illa convenit; exceptò, quòd *capitula* ejus minora, & ex minoribus glumis compoſita, ac circa baſin (quantùm obſervare potui) foliis nullis circumvallata ſunt. An, *Planta ex quâ fit Anil alia ſpecies, Marcgravii?*

THE SINENSIUM, SIVE TSIA JAPONENSIBUS.

Cap. LII.

THe compluribus & denſis ramis eſt *Frutex*: *Foliis* obſcurè viridibus, per circuitum ſerratis, non tàm Chamælæagni, quàm Spiræ Theophraſti, ſubſtantiâ & toto habitu æqualibus, ſaporis exſiccantis cum quâdam amaritudine: *Flores* proferens (quantùm ex picturâ, & duobus, at imperfectis, ex Japoniâ transmisſis floſculis conjicere potui) Ciſti fœminæ & Gosſipii mediam faciem obtinentes, uberrimos, quinis

THE SINENSIUM, SIVE TSIA JAPONENSIBUS.

Thea Bohea.

nis foliolis albicantibus aut pallidis conſtantes, ſtaminulis multis medium florem occupantibus. His demum ſuccedunt *Fructus*, dum adhuc vigent (ut ferunt) virides, reſiccati autem cortice magis rugoſo, ex ſpadiceo fuſco veſtiti: in quibus non minùs quàm in Coccis Orientalibus, mirabili varietate mutabilis Vertumnus ludit. Quidam enim penitùs globoſi inſtar dictorum Coccorum, eâ etiam magnitudine, aut duplò penè aliquando ſunt majores, Semen tantùm unicum continentes: alii contra geminati, ſive in duos loculos ceu ſcrotum caninum dispertiti: alii verò trigoni, formâ & magnitudine, â *Fructu, Ricino ſimili, Johannis Bauhini*, non admodùm abludentes; hi maturi ubi ſe aperiunt, in tres; illi in duas, dehiſcunt partes, quarum quælibet *Semen* continet: quod vel orbicularis planè, ad Styracis; vel quia minùs ſplendet, ad *Fructum exoticum XV. â Jacobo Gareto acceptum, Cluſii*, propiùs accedens, vel in unâ parte ſeſſilis, nonnunquam etiam triquetra eſt Nucula, tenui putamine & lævi, ſpadicei ſeu ſubrufi coloris, exceptâ baſi (quâ parte adhæſit) albidâ, conſtans; quo Nucleus ſubalbidus pallidusve, ac valdè (*fortaſſè quòd â Japonenſibus, ſtimulante invidiâ, aqvâ decoctus, nè apud exteros qvoq; plantetur; vel vetuſtate corruptus; vel antè maturitatem lectus; vel in longinqvo itinere, continuo ardore Solis, nimiùm exſiccatus*) rugoſus, guſtu primùm dulci, poſtmodùm amaro & nauſeabundo, tandemque calido & valdè exſiccante, cuticulâ tenui cinereâ obductus, continetur.

Plura qui de Frutice hoc nobilissimo (*qvi propter fructûs diversam formam, tàm unicapsularibus, qvàm bi-& tricapsularibus accenseri, & post Evonymum haud ineptè locari potest*) scire desiderat, consulat Johannem Petrum Maffeum Rerum Indicarum libro VI, pag. 108. & lib. XII, pag. 242. Ludovicum Almeydam in eodem opere, lib. IV, select. epist. Petrum Jarricum Tom. II, lib. II. cap. XVII. Matthæum Ricium de Christian. exped. apud Sinas lib. I, cap. VII. Aloisum *Frois*, in Relat. Japonicâ. Nicolaum Trigautium de Regno Chinæ, cap. III, pag. 34. Linscotum, capite XXVI. de Insulâ Japoniâ, paginâ 35. & 36. Casparum Bauhinum in Pinace, pag. 147. Bernhardum Varenium in descriptione Regni Japoniæ, cap. XXIII. pag. 161. Johannis Bauhini, Historiam Universalem Plantarum, Tomo tertio, lib. XXVII, cap. I, pag. 5. b. Alexandrum Rhodium, in suo tractatulo, cui titulus: *Sommaire des divers voyages & Missions Apostoliqves du R. P. Alexandre de Rhodes de la Compagnie de Jesus à la Chine & autres Royaumes de l' Orient, avec son retour de la Chine, à Rome; de puis l' anneé* 1618. *jusqves à l' Anneé* 1653. pag. 25. Nicolai Tulpii Observationes Medicas, libr. IV, cap. LX. pag. 380. Adami Olearii **Persianische Reise-Beschreibung** / lib. V, cap. XVII, pag. 599. & 600. Johannis Alberti **von Mandelslo / Morgenländische Reise-Beschreibung** / lib. I, cap. XI, pag. 39. Olai Wormii Museum, lib. II, cap. XIV, pag. 165. Martini Martini Atlantem Sinicum. Dionysii *Joncqvet*, Stirpium aliquot paulò obscuriùs Officinis, Arabibus aliisque denominatarum, per Casparum Bauhinum expli-

Explicationem, pag. 25. Jacobi Bontii Hiſtoriam Naturalem & Medicam, libro 6, cap. 1, pag. 87, cum annotatione D. Piſonis. Simonis Pauli Commentarium de Abuſu Tabaci & Herbæ Thee: item ejusdem Quadripartitum Botanicum, Claſſe ſecundâ, paginâ 44. & 45, ibidemq; claſſe tertiâ, paginâ 493. usq; ad pag. 499. *Wilhelmi Leyl* epiſtolam, apud Simonem Pauli in Commentario de abuſu Tabaci &c: paginâ 15, b. Joannis **Nieuhofs Gezantſchap an den Keizer van** China, pag. 122, 123. & 124. a. Eraſmi Franciſci **Oſt-und Weſt-Indiſcher wie auch Sineſiſcher Luſt-und Stats-Garten** p. 291, 292. &c. O. **Dappers Beſchryvinge des Keizerryks van** *Taiſing* **of Sina** / p. 226. 227. 228. 229. Arnoldi Montani **Gedenkwaerdige Geſandtſchappen aen de Kaiſaren van** Iapan, pag. 5. Athanaſii Kircheri Chinam Illuſtratam, & alios de eo tractantes.

Icon, quam damus, maximam partem ad figuram *Excellentiſſimi Domini Guilhelmi ten Rhyne* Medici, Botanici & Chymici Magni Imperatoris Iaponiæ, manu artificioſiſſimâ ad vivum coloribus expreſſam, confecta; quam cum fructibus ILLUSTRISSIMO DOMINO HIERONYMO à BEVERNINGK ex *Inſulâ Decimâ* Anno M. DC. LXXV. transmiſit: Qui eandem mihi, Curioſo Lectori hìc repræſentandam, cum fructibus ſeminibusq; multis, ex ſingulari favòre, gratioſiſſimè conceſſit.

RICINUS AMERICANUS, TENUITER DIVISO FOLIO.

Cap. LIII.

E *purgatrice Avellanâ Monardis*, ſub nomine Hiſpanico *Medicina del Spanje*, ex Indiâ Occidentali, transmiſsâ, in horto plantis inſignibus exoticis abundante, *Nobilisſimi Domini Johannis Roeteri p. m.* Amſtelodami Anno M. DC. LX. Planta rarisſima enata eſt, *Papajæ* penè arbuſculæ junioris formâ; quæ toto æſtatis autumnique tempore vix ſesquipedalem altitudinem obtinebat. Ea porrò *Planta*, à radice, *Caulem* rectum, lævem, rotundum, geniculis omninò deſtitutum edebat, pollicaris crasſitiei, ac ſubviridis cum purpuraſcente quodam intermixti coloris, Serpentariæq; inſtar maculis obſoletis aſperſum. Hujus faſtigium *Foliis* ornabatur, inferiùs glaucis, ſuperiùs atrovirentibus & ſplendentibus, magnitudine & diviſurâ Aconiti ſeu Geranii batrachioidis, ſubſtantiâ autem Ricini & quodammodò etiam figurâ: quæ in ſeptem, octo, novem, immò & decem, acuminata, aſt Coronopi foliorum inſtar, laciniata ſegmenta (in quorum ſingulis nervus rufeſcens è folii centro exporrigitur) ad gyrum, in quo ſegmentorũ nervi coëunt, unde & pediculus longus averſo folio oriebatur, dividebantur. Inferiora horum foliorum lætisſimum ad tempus virorem cum luteo triſti commutabant colore, atq; tandem

dem decidebant, loco ſuperioribus conceſſo, relictis tamen quibusdam ſubviridium macularum in cauli veſtigiis. *Flores* nullos proferebat, multò minùs *Fructus*; quorum tamen poſtremorum copiam *Dominus Roeterus*, & *Dominus Johannes Commelyn Senator Amſtelodamenſis*, cum variis peregrinis fructibus & ſeminibus humanisſimè mihi dono ſuppeditârunt. *Hi* Iuglandis minoris ſunt magnitudine ac ferè facie, rotundi nempe, & à medio corpore paulatim in mucronem deſinentes, cordisq; humani formam quodammodò repræſentantes; tenui è cinereo candicante, nonnunquam ad fuſcum inclinante cortice, lento & molli conſtantes: qui exteriùs octo nervis à ſummo ad imum ductis, fibris frequentibus intercurſantibus, diſtinguitur: & interiùs, in concamerationes duas ſeparatur; In quarum quâvis *Semen*, magnitudine, colore ut & figurâ, fermè Avellanam exoletam, vel potiùs (cum penè triangulare, & alterâ parte ſemper planum) Caſtanellam peregrinam Johannis Bauhini referens, continetur; putamine tenui: *Nucleo* (qui malè concavus à ſculptore factus) candido, ſolido, ſubdulci, ſubſtantiâ Avellanæ haud abſimili. Qui in Medicinâ apud Hiſpanos, in Indiâ Occidentali degentes, percelebris, & alvo evacuandæ ſervit: De quo Monardem interim Lector conſulat Curioſus, donec in *tertiâ parte* hujus *Centuriæ*, plura percipiat.

RICINUS MINOR INDICUS, SOLANI FOLIIS.

Cap. LIV.

SUnt mihi ex Indiâ, de *Ricino* hoc *minore Solani* foliis, *Rami* ſesquipedalis longitudinis duo, teretes, glabri, inanes, diluto virore tincti ac enodes: quos è contrariò correſpondentia *Folia*, laxis dentibus circumſerrata, pediculis penè uncialibus innitentia ambiunt, Solani non admodùm disſimilia, longiora verò, magisque venoſa, ac teneriora, & ſubſtantiâ Ricini, eo fermè etiam colore, utpotè ſuperiùs ſaturata, inferiùs dilutè virentia, ac ibidem nervum, venas, fibrasq; magis conſpicuas habentia. E ſingulis horum alis, ſinguli ſurculi *Floſculos* longâ ſerie muſcoſos racematim ſuſtinentes, unciales prominent: in quorum nonnullis, *Fructus* jam unus, in aliis jam duo, pedunculis teneris dependentes viſuntur triquetri, magnitudine, formâ & colore à Lathiridis nihil discrepantes, niſi brevi quâdam incanâque lanugine, inſtar Tuliparum caulium, aſperſi eſſent. Hi maturitatem adepti, disſiliunt in tres capſulas: quarum quælibet in partes duas cum impetu ſe aperit, & *Semine* coloris lividi, Lathiridis non majore, aſt magis ſplendente, maculisque nigris, Ricini in modum majoris è Gvineâ, eleganter variegato, ſe exonerat. *Ricinus hic novus & rarus*, ſimilitudinem aliquam cum *Pineis Nucleis Acoſtæ* habere videtur, ſi Folia, Flores & Fructus, cum Acoſtæ figurâ

figurâ conſiderentur. Aſt *Ricinus noſter* Planta tantùm eſt haud grandis, cùm Arborem *Pineos nucleos Malucanos* ferentem, magnitudine Pyri, aſſerat *Acoſta*; hujus *Semina*, ſive ut perperam vocat *Pineos nucleos*, ex Magni Mogolis Imperio accepimus, eâ magnitudine & facie, quâ Ricini vulgaris, quæ tamen foris fuſci coloris ſunt, cum aliquâ flavedine, intùs verò nivei, ſaporis ſubdulcis, mox verò os faucesq;, inſtar Laureolæ baccæ, inflammantes. Hæc validisſimè bilem & pituitam ſupernè ac infernè purgant, & ab Aromatariis quibusdam curioſis, nomine (quâ ratione, ſum neſcius, & an non forſan vox ab *Granadillâ* malè petita) *Grana Tilli* venduntur.

DATURA INDICA
FOLIIS MALABATHRI.
Cap. LV.

D*Aturam Acoſtæ*, & turpisſimo ſeminis abuſu, & mirando effectu ſatis famoſam; nonnulli *Daturam Cluſii*, ſive *Turcarum Beſleri* volunt: de quo tamen ſemper, cùm *Daturæ Acoſtæ* fructus & ſemen mihi magis ad Stramonii accedere videantur, addubitavi. Et quidem non planè fruſtra. Nam cùm *Daturæ veræ Indorum* Semen magnâ mihi copiâ Anno 1669. ex Indiâ allatum, Stramonii illud perquàm ſimile reperi; ex quo plurimæ etiam enatæ Plantæ, quæ Stramonio Ægyptiaco, (Datura Contarena ab Alpino dicto) ita congruentes fuerunt, ut nullum

nullum in utroque discrimen animadvertere potuerim. Nonnullæ quidem ſubviridem habebant caulem, pleræque verò profundè violaceum, ſplendentem, & quaſi guttulis intertinctum.

Cæterum fieri poteſt, ut *Datura Turcarum Besleri*, in Indiâ quoque *Datura* nuncupetur. Plurimas enim in Indiâ dari plantas *Daturæ* nomen ibidem obtinentes, certum eſt: neque hoc è verbis tantùm *Acoſtæ*; ſed ex Ramo etiam, antè ſexennium fermè ex Indiâ ſub nomine *Dotter ſive Dutroa* (ita enim *Datura* hodiernis Indis & Batavis eo in loco degentibus, vocari fertur) mihi transmiſſo patet. *Ramus ille* pedalis eſt longitudinis, quadrangularis, hirtus & frequentibus internodiis diſtinctus: cui *Folia* ex adversò bina adnata ſunt, uncias quatuor aut quinque longa, duas lata ubi latisſima, nervis, venis & toto habitu Malabathrum exquiſitè repræſentantia, niſi quòd ſubſtantiâ minùs ſolidâ, magis herbaceâ, ac in utrâq; planitie pilis albis, brevibus atque ſubaſperis, ſicut & petioli illorum parvi, quibus innituntur, ſint obſita. E foliorum ortu, ramuſculi eodem ordine & ſerie, quo folia ipſa procreverunt, foliis itidem geminis, ſed quadruplò minoribus condecorati. Geniculum autem ſuperius, ramulorum loco, *Flores* binos, & rami cacumen quaternos, in angulos quatuor aut quinque deſinentes, Hyoſcyami haud disſimiles; ſed ex calyculis planè hirſutis, aſperis & veluti argenteis, prorumpentes, oſtentat; quorum obſervare colorem non licuit; neq; de fructu & ſemine, an Daturæ vel Stramonii rectiùs æquiparanda, quicquam certi habere potui.

An

An Datura tertia Acoſtæ, aut Hyoſcyami tantùm ſpecies, ob ſeminis forſan efficaciam Datura dicta? Hyoſcyami enim ſemen Daturæ profectò maximè reſpondet viribus, quemadmodum elapſo abhinc triennio è puellâ ſex annorum meo in horto, quæ Hyoſcyami Semen, Papaveris loco comederat, clarè effulſit. Hæc paulò pòſt ſtupendis correpta Symptomatibus, nunc Simiæ geſtus exprimere, nunc mira cantare, nunc dilacerare veſtes, aliasq; tractare affanias, nunc veluti inſana parietes inſultare, & ex angore animi, velut furibunda innectere ſe brachiis præſentium cœpit, quod ultra duodecim horarum ſpatium duravit, donec tandem vomitorio & Theriacâ adhibitis, malũ nonnihil remiſit: quanquam & ſequenti adhuc die mira ſupererat animi perturbatio, nam & tunc continuè manus verſabat, vellicabat veſtes, ac ſi in maximas adducta anguſtias, admisſorum omnium ignara. Poſtmodùm planè convaluit, & in hunc usq; diem vitâ, ſinè ullâ capitis noxâ & ſanitatis detrimento, fruitur.

ALCEA JAVANICA ARBORESCENS, FLORE PLENO.

Cap. LVI.

INter *Alceas*, quæ affinitatem quandam cum Gosſipio habent, *Malvæ multa genera*, ſinè discrimine, â nonnullis immiſcentur: quamvis *Alcea* & *Malva*, duæ ſint plantæ toto coelo differentes.

Q rentes.

rentes. *Malva* enim in medio floris ſemina circa ſtylum nutritivum orbiculatim in paſtilli formam congeſta, palàm ſubjicit oculis : *Alcea* verò ea in vaſculo ſeminali, in quatuor vel quinq; capſulas diſtincto è contrariò occultat ; & hujus duo præcipuè occurrunt genera. Alterum, fructibus oblongis, *Bamia* ; alterum brevioribus & utplurimùm rotundis, *Alcea* nuncupatum, de quâ Plantæ, Frutices atq; Arbores habentur.

Plantarum in hortis noſtris vigentium, *Alcea veſicaria Capitis Bonæ Spei*, vilisſima non eſt cenſenda. Hæc vulgari eſt plerumq; fruticoſior & obſcuriùs virens ; *ramis* inſtructa pluribus, hirſutioribus, minimè verò aculeatis : *Foliis* minoribus, rotundioribus magisq; glabris : *Veſiculis* ſeu *Calyculis* triſtioribus, pallidis vel magis vireſcentibus, lineas dilutiores ex ferrugineo rufeſcentes habentibus ; è quibus *Flores* nonnihil elegantiores explicantur.

Inter *Frutices* atque *Arbores*, non poſtremum meretur locum, *Alcea arboreſcens Syriaca*, quæ jam in hortis Europæis, *albis, carneis, purpureis & rubentibus* occurrit floribus : cui antecellit *Roſa Sinenſis* tàm *folioſior*, quàm *folioſa*, & *qvinqvefolia Ferrarii* ; nobis *Alcea Candaharenſis arborea, pampineis foliis, flore mutabili ſimplici, pleno, & folioſiore.* Atque huic raritate ſuâ palmam extorquet, *Roſa Batavico-Indica inodora, ſeu Malva fruteſcens rubra & pallida, Bontii*; nobis *Alcea arboreſcens Javanica flore rubicundo, & carneo ſimplici* : de quâ ſequentes admodùm elegantes ſpecies, ex Indiâ obtinuimus.

Prima, ſive *Alcea Javanica arboreſcens, flore pleno rubicundo* : Frutex peramœnus jucundusq; eſt, ad pergu-

pergulas texendas valdè idoneus, Rosarum excrescens altitudinem: qui compluribus obsequiosis, tenuibus & lentis Ligustri in modum divaricatur viminibus: per quæ *Folia* cernere licet, longis innitentia pediculis, auriculas circa caulem habentibus, lævia, tenera, lætè virentia, digitorum trium vel quatuor transversorum longitudine, latitudine duorum triumve, crasso modo in ambitu dentata, Alceæ junioris Syriacæ figurâ; aut si minora tantùm consideres, cum Gelsimini Indici flore phœniceo Ferrarii foliorum extremis lobis, tàm formâ quàm consistentiâ admodùm convenientia. E ramorum extremitatibus, & foliorum proximorum sede, *alabastri*, circa tempus floriferum germinare incipiunt virides striatique, longis suffulti petiolis, & â basi usque ad medium, foliolis angustissimis, veluti cancellis ita obsepti; ut calyculos eorum geminos jure meritoque existimare posses. Horum alabastrorum singuli cum maturitate in quinque lacinias dehiscentes, *Florem* admodùm spectabilem & amplum Alceæ arborescentis Syriacæ similem, petalis quinque rubicundis constantem, expandunt: cujus medium occupat triuncialis fermè stylus, crocis pavonino in apice coronatus, & ab imo usq; ad summum, modò multiplici foliorum fœtu luxurians, modò quinis quaternisve foliis, triplici, quadruplici aut numerosiore serie ita cinctus; ut flos vel densissimâ foliorum compage omninò plenus, vel quasi tres, quatuor aut quinq; flores alii ex aliis enati, spectaculum intuentibus jucundum oblectationemqve præbeant.

Altera Species, ſive *Alcea Javanica arboreſcens flore pleno carneo:* nihil peculiare posſidet, in quo â jam delineatâ differat, præterquam quòd *Flores* ejusdem, (qui etiam obſcuri vel planè nullius odoris) carneo peramœno colore infecti ſint. Inde plura de illâ ſcribere ſupervacaneum judicavi. Non minùs tamen quàm prior, nervis multis per longitudinem foliorum floris discurrentibus diſtincta. Utraque in hortis Indiæ, velut apud nos Roſa colitur.

ALTHÆA AMERICANA PUMILA, FLORE LUTEO SPICATO.

Cap. LVII.

ALthæa & *Malva*, Sorores duæ, perquàm ſibi ſimiles, ſemina circa ſtylum nutritivum arctè in orbem dispoſita, formâ caſeoli gerentes, parvoque diſtantes discrimine: *hæc* tantùm eò, quòd magis herbacea plerumque ſit, & Semen in rugoſioribus pericarpiis utplurimùm contineat: *illa* verò, quòd plerumque lignoſior, hirſutior & fruticoſior excreſcat, ac Semen in pericarpiis hirſutioribus lanuginoſioribusve magis compresſum offerat; cui *Althæam ſequentem Americanam* ſubjungo.

Hæc Planta lignoſa, ramoſa atque humilis eſt, molli lanugine hirſuta: *Foliis* Althææ vulgaris minoribus, pediculo longo cauliculum alter-

alternatim ambientibus; cujus in ſummo *Floſculi* quinis foliolis flavis conſtantes, densè in ſpicam congeſti cernuntur; originem è calyculis geminatis ac villoſisſimis, quorum quisq; in partes mucronatas quinq; diviſus, petentes: floſculis delapſis ſuccedunt *Semina* compreſſa, pericarpiis lanuginoſis incluſa, quæ ſtylum nutritivum circulatim & arctè ambiunt, & dimidiò Althææ noſtratis ſunt minora. Abundat in locis ſaxoſis Inſulæ *Corocao.*

GERANIUM NOCTU OLENS ÆTHIOPICUM, RADICE TUBEROSA.

Cap. LIIX.

DE Geranio triſti Herbariorum, quod jam antè complures elapſos annos, in Europâ potenti noſtrâ, totum Geraniorum genus præprimis nobilitavit, eorumque gloriam maximè adauxit, ſe verò ipſum in cultioribus viretis, tàm raritate, quàm merâ in florem collectâ ſvavitate, eâque jucundè olente, & notabili odoris proprietate expetendum commendavit: nullum, præter Cornuti, deſcriptum invenio; cùm tamen variæ ejusdem ſpecies circa Promontorium Bonæ Spei reperiantur. De quibus primus omnium PERILLUSTRIS ac GENEROSUS HEROS, DOMINUS DOMINUS à BEVERNINGK tres ſequentes in Belgium, ſummâ cum Botanicæ Scientiæ Cultorum voluptate,

transferri curavit, quæ in florifero Ejus Horto lætisſimè virentes floruêre omnes, atque ex parte etiam Semina tulerunt.

PRIMA SPECIES,

ſive

Geranium noctu olens Æthiopicum, radice tuberosâ, foliis Myrrhidis latioribus.

TUberoſam agit *Radicem*, obſoleti coloris purpurei, peramplam & crasſam, crasſisque balanis, colore & formâ junioribus Carotæ flavæ radicibus haud abſimilibus præditam: quæ, antequam è terrâ erumpit, in ſurculos aliquot veluti propagines ſubinde facesſit palmares, *Folia* emittentes Geranii triſtis *Cornuti* majora atque aſperiora: ex horum gremio *Caules* deinde in pedalem majoremve elevantur longitudinem, rotundi, inanes, ternis ac quaternis longè diſtantibus, folioſo margine fimbriatis intercepti geniculis; in quorum ſingulis Folium conſpicitur, inferioribus terræ proximis longè minus, in primis, quò altiorem in caule gradum obtinet. Sequuntur *Flores*, caulium & pediculorum in cacumine quibusdam foliolis radiato ſe repræſentantes, novem vel decem in umbellam diſpoſiti, Geranii triſtis *Cornuti* nonnihil majores; qui in *Fructus* longos, roſtri gruinalis inſtar formatos abeunt, *Semen* oblongum continentes, coloris (niſi me fallit memoria) olivacei, cujus non ſolùm cum plantæ integræ picturâ coloribus vivis affabrè illuſtratâ, Anno M. DC. LXIX. per ILLUSTRISSIMUM DOMINUM à BEVERNINGK particeps factus; ſed Anno jam

jam præcedente, ILLUSTRISSIMO etiam huic MÆCENATI vivâ radice, & ſiccâ ipsâ, me exhilarare plantâ complacuit. Ex quo non minùs TANTI HEROIS Cura in promovendis ſtudiis laude dignisſima, quàm ſumma in me immeritum benevolentia, Sole clariùs meridiano effulget.

ALTERA SPECIES.

GEranium noctu olens Æthiopicum, radice tuberoſâ, foliis Myrrhidis anguſtioribus*, mihi indigitatum : Primæ ſpeciei in omnibus eſt ſimile; niſi quòd *Flores* ad purpureum obsoletum inclinent colorem; *Foliaq;* in lacinias plures & anguſtiores disſecta, quorum pediculus nonnunquam magis purpuraſcit.

TERTIA SPECIES.

RAdicem* habet pariter tuberoſam, *Folia* verò Aquilegiæ; inde etiam *Geranium noctu olens Æthiopicum, radice tuberosâ, Aquilegiæ foliis* dicta. De quâ in poſterum, nec non de aliis ſpeciebus quibusdam novisſimis, quarum picturas *Excellentisſimus D. Wilhelmus ten Rhyne* nobis Anno M. DC. LXXV. ex Promontorio Bonæ Spei transmiſit, plura, Deo volente, ſubſequentur.

Hâc vice â contemplatione Geranii triſtis formæ, ad florum ineffabilis, ſvavitate præcellentis Moſchi, odoris dignisſimam admiratu proprietatem convertemur. Hi enim Flores, inſtar *Heſperidis Theophraſti*, influxum illucentis Solis adeò aſpernari videntur, ut ferè integro die nullum; cum Lunæ verò accesſu odorem inenarrabilis ſvavitatis, è meatibus, (inviſibili modo, fermè

fermè ſicut *Colocaſia* humorem aqueum è foliorum venis ac poris viſibiliter) diffundant: qui intempeſtâ quoq; nocte ad Auroram usque perſeverat, ſtatimque cum Solis præſentiâ evaneſcit; quemadmodum illud â *Cornuto* jam annotatum, cujus de ſupra dictis cauſis, hæc eſt animi ſententia: cùm floris ſubſtantia rarior, & odorifer humor oleoſus, valdè ſit tenuis, per apertos meatus levisſimo calore Lunæ ſideris evocatus, ſpirat fragrantisſimè, intenſiori Solis verò disſipatur. Atque propterea ejusmodi flores interdiu odore deſtituuntur, quoniam, inquam, illorum humor oleoſus â Sole ita diminuitur, ut inefficax ſit atque ineptus ſvavitate ſuâ ferire nares. Et quod de Geranii florum odoris Naturâ, Naturæque cauſis, jam expedivimus breviter; etiam de Plantarum omnium, quibus eadem indoles, intelligendum. Hic verò notandum, quasdam hujus Naturæ Plantas, proprietatem mirabilem, multò meliùs atque clariùs exſerere, quàm alias: quædam enim interdiu propemodùm nullum, noctu verò fragrantisſimum exhalant odorem; ut *Gerania noctu olentia*, *Arbor triſtis*, *Heſperis* tàm *Pannonica* quàm *Syriaca*: è contrariò quædam etiam interdiu odore quodam; ſed multò languidiori quàm noctu, ſunt preditæ. Cauſa verò, cur illæ interdiu Plantæ lunares etiam fragrent, hæc eſt: quòd earum humor ſulphureus ac oleoſus, copioſior & crasſior, qui calore Solis non adeò, uti priorum, exſugi & conſumi poteſt, cujus generis perplures reperiuntur, atque inter cæteras *Leucojum*, *Viola Damaſcena*, *Superba flore pleno:*

pleno: ut & *Rosæ Eglenteriæ folia*, quorum fragrantia etiam post frigidiusculam pluviam, præsertim die in vesperam inclinante, perceptibilis magis animadvertitur; idque partim, propter eorum copiam & magnitudinem, quæ recollectis quadantenus sulphureis spiritibus, quamvis illi parcè tantùm prodeant, attamen tàm multis viis se exserentes, validum satis excitant odorem; partim quia crassus eorum ac viscosus humor resinosus, spiritus volatiles sulphureos magis constringit, quapropter dissipari non penitùs, eoq; citiùs se recolligere possunt. Et sanè, quòd Rosa Eglenteria pro foliorum abundantiâ, in Geranii tristis florum paucitatis comparatione, noctu odorem haud fortiorem offerat, in causa est, spiritus ejusdem sulphureos non tàm efficaces & subtiles, humoremque eos constringentem crassioris consistentiæ esse. Atque hæc mea, pro tenuitate quidem opinio, quam etsi publici juris facere non erat animus, tamen moveri me passus sum. Tibi verò Modeste Curioseque Lector, meliora explorare, in quibus erravi rejicere, & si aliquantisper semitam inii, viam clariorem aperire licet.

GERANIUM ÆTHIOPICUM MYRRHIDIS FOL: TERT: FLORE MAGNO STRIATO.

Cap. LIX.

GEranium Æthiopicum Myrrhidis Folio tertium; pedales & cubitales profert *caules* hirsutos,

partim virides, partim rubentes, geniculatos, ramoſos, quorum articulorum juncturis pinnæ duæ cartilagineæ annexæ, & *Folia* longis pediculis adhærent ſubhirſuta, plurimis ſegmentis diviſa, crenata, & per oras aliquantulum rubentia, faciem mediam inter Geranii Apuli, Coriandrifolio *Columnæ*, & Geranii triſtis *Cornuto* folia minora, obtinentia. *Flores* in umbella pauci, carnei, ſpecioſi, ſtriis purpureis inſigniti, foliis quinque amplis, ad imum anguſtis, conflati, è calycibus longis, hirſutis, quinquepartitis, exeuntes: quibus *Fructus* roſtratus, & *Semen* Geranii Apuli, Coriandrifolio, ſuccedit.

Perelegantem hanc Geranii Speciem, nusquam, niſi apud ILLUSTRISSIMUM DOMINUM HIERONYMUM à BEVERNINGK, cui ex Africano Bonæ Spei Promontorio florum varii generis abundantisſimo, Anno reparatæ Salutis M. DC. LXIII. misſa, vidimus.

CARYOPHYLLATA MONTANA FLORE PLENO PROLIFERO, FOLIO HEDERÆ TERRESTRIS.

Cap. LX.

CAryophyllata illa perelegans, à Cluſio pro *montanâ tertiâ*, expreſſa ac deſcripta, in Borusſiâ etiam noſtrâ naſcitur, tàm ſimplicibus, quàm plenis, immò nonnunquam etiam proliferis floribus.

ribus. Hujus autem pulchritudinem & diversitatem à *Caryophyllatâ aqvaticâ nutante flore*, nutrimento tantùm superfluo ac abundantibus pluviis adscribendam, & mutuatam ad breve temporis spatium raritatem, minimè durabilem, altero pòst anno, pereunte hoc adscito decore, in vulgarem suam faciem recedere existimo: quod clariùs evolvere in *Viridario* meo *Borussiaco* meditor.

Hîc verò quandam ejusdẽ penè speciei, ab aliis Caryophyllatis omnibus, quas unquam conspexi, diversam sisto: quæ æstimatione non indigna, sive peculiaris sit species, sive nobilis fortè ab aquaticâ vulgari nutante flore tantùm varietas; quod liquidò confirmare non possum, cùm non nisi unicam plantam, Svecici belli tempore, ex Cassubiæ montibus mense Majo florentem, acceperim. *Radix* ejus, Caryophyllatæ aquaticæ tàm colore, & facie, quàm sapore prorsus respondebat, in aliquot pariter diducta propagines; ex quibus *Folia* Hederæ terrestris paria, orbiculata ferè, per ambitum modicè serrata, & leniter crispa, pediculis sescuncialibus innixa virebant; quorum unicum duntaxat lobulo exiguo, rotundo, utrinq; circa basin auriculatum. Hæc inter folia, *cauliculus* palmaris, erectus & firmus eminebat, ternis vel quaternis, in lacinias tres latas serratasq;, sed non usq; ad pediculum divisis *foliolis* inferiùs septus; proximè à summo fastigio elegantissimum sustinens *Florem*, sanguineum, seu hilaris cinnabaris fulgore ardentissimum, & multiplici foliorum texturâ ac serie constantem, Caryophyllatæ montanæ tertiæ multiplici flore Clusii propemodùm formam referentem, calyce excepto, è foliolis

multò minoribus conſtructo. Ex dicti floris centro, cauliculus ad ſesquidigiti altitudinem tranſiliebat, flore alio minore ac minùs folioſo, magnificè quaſi venuſtate matris ſuæ triumphante ornatus, gratisſimumq; plantæ hujus aſpectum, multis etiam exoticis palmam eripientis exhibente. Tota planta lanugine Caryophyllatæ vulgaris modo pubeſcit, eâq; facie & magnitudine, quâ inter icones expreſſa, in noſtro Herbario vivo ſervatur.

PULSATILLA POLYANTHOS VIOLACEA, ANEMONES FOLIO.

Cap. LXI.

R*Adice* nititur nigrâ, craſsâ, non admodùm profundâ, inferiùs in plures tenues ramos & fibras, ſuperiùs in multa capita diffusâ. Quæ novo vere ſtatim poſt ſolutas nives, immò nonnunquam ſub illis, *caules* multos ſesquipalmares & dodrantales, rotundos, inanes, albis teneriſq; pilis planè hirſutos emittit: horum quivis paululum ultrà medietatem *coronulâ* in lacinias plurimas disſectâ, extrinſecùs perquàm villosâ, intrinſecùs glabrâ & venulis ſtriatâ, cingitur; in extremitate *Florem* Pulſatillæ vulgaris quidem formâ & hirſutie æmulum, ſed longè ampliorem, è foliis ſex latis cœruleis vel violaceis compoſitum, gerens ſpectabilem, odoris dulcis; cujus medium globus, ex denſis capitula lutea geſtantibus conſtipa-

ſtipatus ſtaminulis, occupat; hujus è centro capillamenta rursùs denſa & mollia, in cuſpide, vel penicilli in morem conjuncta prorumpunt, ſenſim decedente flore altiùs ſeſe ac latiùs, in *Globo* villosâ cæſarie comoſo & incaneſcente expandentia; ac in cujuscunq; infimâ cæſariei parte, *Semen* exiguum longiuſculum, parvo in pericarpio villoſo complectentia. *Folia*, præterlapſo floris tempore, primùm ſe conſpicienda offerunt, Anemones hortenſis latifoliæ ſimplici flore tertiæ Cluſii, latioribus foliis proxima, longis pediculis hirſutis ſuffulta, in lacinias tres primarias ad pediculum usque diviſa, & hæ in alias bifidas vel trifidas minùs profundas, quarum unaquæque iterum in anteriore parte disſecta: hæc folia juſtam conſecuta perfectionem, venoſa, dura, rigida, & præcipuè ſubtùs ac per margines ſunt hirſuta.

An *Pulſatilla V, ſive folio Anemones ſecundæ, vel ſubrotundo, à Caſparo Bauhino* in Prodromo deſcripta; cujus autem floribus petala ſeptem adſcribit, &, quòd inter folia proveniant, affirmat?

Aſperis, ſterilibus & incultis Borusſiæ ac Casſubiæ gaudet locis, ericetis, ſylvarumque marginibus: ubi planta una vel altera, floribus Hepaticæ rubræ inſtar pulchrè rubentibus, reperta. In Poloniâ candidisſimis occurrit floribus, ut ILLUSTRISSIMUS atque CELSISSIMUS PRINCEPS ac DOMINUS, DOMINUS MICHAEL CASIMIRUS RADZIWILIUS, S. R. IMP. PRINCEPS, MAGNI DUCATUS LITHVANIÆ VICE-CANCELLARIUS & EXERCITUUM DUX

PULSATILLA POLYANTHOS ANEMONES FOLIO, CUM FOLIIS ET FRUCTIBUS.

Pulsatilla patens. Willd. II, p. 1272.

CAMPESTRIS &c. gratiosissimè mihi primùm detexit: quæ posteà à *Petro Breynio* Fratre, cum aliis generibus raris nondum descriptis, pubescente Majo, in Masoviâ inter Warsaviam & Thorunium observata.

Cùm inter icones, Planta florens sinè foliis tantùm repræsentata; in Lectoris gratiam, plantam deflorentem cum foliis & fructibus hîc subjunxi.

PULSATILLA FLORE OBSOLETO, CAULE NUDO.

Cap. LXII.

RAdice ac foliis, Pulsatillæ vulgari flore obsoleto persimilis; præter *caules*, qui nudi planè nec ullâ redimiti coronulâ, cujus summo contra *Flos* multò major, magisq; patulus, è colossino obsoletus, foliis octo constructus, ac innumeris crocos flavos gerentibus staminulis præditus, gloriosè insidebat; huic plumosa congeries cum Semine, â præcedente nihil diversa, tandem succedebat. Hoc *Pulsatillæ genus rarissimum*, quale nec antè, nec post vidi, Anno M. DC. LX. cùm Patriam dulcissimam maximo belli incendio Mars furibundus distringeret, â rhizotomâ mulierculâ ex Cassubiæ montibus mihi initio Maji allatum.

JACOBÆA ÆTHIOPICA LAVANDULÆ FOLIO.

Cap. LXIII.

VIrgæ, ex radice quas fundit, rotundæ ſunt, ſtriatæ & incanæ, magnitudine Millefolii ſylveſtris; per quas *Folia* viridi-incana, uncias duas longa, culmum lata, nervo per medium decurrente craſſo, ſimilia foliis Lavandulæ. Virgarum faſtigia in ſurculos quosdam, & hi in pediculos duos, tres, quatuor, pluresve, minutiſſimis donatos foliolis, abeunt; quorum ſinguli *Florem* è calyculo, torulis viridibus canaliculato, Jacobææ geſtant minorem, radiatis aureis, per extremum inciſis foliis, umbonem concolorem ex multis apicellis, ſive tubulis conſtantem, coronantibus: qui in pappoſum tandem *Semen* oblongiuſculum, Jacobææ vulgaris non diſpar, abit. Gaudet locis herboſis Promontorii Bonæ Spei.

JACOBÆA ÆTHIOPICA LARICIS FOLIO.

Cap. LXIV.

NAſcitur & inibi *Jacobææ Species* in ericetis *rarior*, *Ericæ facie*, quæ nomine *Ericæ flore luteo*, inde unà cum Jacobæâ præcedente, & ſequentis ſpecie primâ, Anno M. DC. LXIV. ad ILLUSTRISSIMUM MÆCENATEM

TEM NOSTRUM miſſa. *Hæc* lignoſus & parvus eſtFrutex, Ericæ ſimilis; *ramos* ferens multos, dilutè virides, rotundos ac ſtriatos, inferiùs ubi nudi, tuberculis denſis, ſive foliorum veſtigiis delapſorum, punctulis veluti, inæqualiter utrinque, & in medio poſitis, inſtar Evonymi alterius Cluſii inſignes: cæteroquin, ab imo ad ſummum, numeroſo ac denſo agmine *Foliis* uncialibus & dimidiò minoribus, anguſtisſimis, lætè viridibus, Pinaſtri tertii Hiſpanici pumili Cluſio, vel Laricis accedentibus, at mollioribus, ita circumdati ſtipatiq;, ut ipſos ramos penitùs occultent. *Florem* in ramulorum & ſurculorum cymis plerumq; ſolitarium producit aurei coloris, ſtellatum, Jacobææ haud multùm abſimilem, minùs autem folioſum, calyce longiore, maturitate in pappum evaneſcentem & *Semen* nigrum Jacobææ longius relinquentem.

JACOBÆA SPICATA MONOMOTAPENSIS.

Cap. LXV.

DUæ iisdem in locis *Jacobææ ſpicatæ* reperiuntur ſpecies. *Prior*: caule longiori, quàm prædictæ, adoleſcit, rotundo, ſtriato, in ramos diductos ſatis longos; quos hinc indè *folia* ſepiunt ſubrotunda, craſſa & ſerrata, Euphraſiæ foliis quodammodò accedentia, in mucronem verò acutiorem deſinentia. *Flores* ſcanſiles per ramulorum longitudinem ſerie quâdam ſuccedentes

gerit, veluti in ſpicam congeſtos, flavos, radiatos, diſco melino Jacobææ vulgaris minore, calyculo quoq; longiore & anguſtiore, ex numeroſioribus ſquamulis viridibus, fimbriam albam lanuginoſam habentibus, imbricatim compacto. Horum florum apicelli, in pappos reſoluti, unà cum *Semine*, Jacobææ paululum exiliore, avolant. Tota planta hirſutie quaſi ſubaſpera, & albâ lanugine obſita conſpicitur.

Alterius ſpeciei, caules itidem ſtriati ſunt & ramoſi, aſt minùs lanuginoſi; *Foliisq;* paucioribus ſepti, ac *Floribus* rarioribus, ſurculo longiusculo, ſæpè ſolitariis inſidentibus, onuſti.

JACOBÆÆ AFFINIS PLANTA TUBEROSA, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. LXVI.

QVoniam in Jacobææ Hiſtoriam incidimus, non abs re fore exiſtimo, hìc loci *Plantam rariſſimam Capitis Bonæ Spei, pappeſcentem*, ſtudioſo Herbarum Contemplatori, antè oculos collocare; *quæ* mediam cum *Jacobæâ* & *Chondrillâ bulboſâ Lobelii* habere affinitatem videtur.

Radice eſt tuberoſâ, fuſcâ, in orbicularem latitudinem effuſâ, Cyclaminis facie: *Foliis* multis, Cyclaminis etiam haud valdè abſimilibus, ex ſaturè & dilutiore amœnâ viriditate eleganter variegatis; inter quæ *cauliculi* teretes, concavi, paucis foliolis ſepti, bini, terni, pluresve, dodrantalis

drantalis longitudinis exſurgunt, *Florem* unicum aureum, Jacobææ latifoliæ Pannonicæ tertiæ Cluſii ſimilem, in pappum abeuntem, ſuſtinentes. Hæc in Ramulo ſicco, & figurâ coloribus ſummo ſtudio, ad plantam, quæ in BEVERNINGIANO HORTO Anno M. DC. LXIIX. floruit, notare potui.

SENECIO VISCOSUS ÆTHIOPICUS, FLORE PURPUREO.

Cap. LXVII.

SEſqvipedalis, immò & cubitalis eſt Planta, *caule* ſolidiore quàm Senecionis vulgò noti, & Jacobææ in modum duro ac ſtriato, ramis aliquot prædito, præſertim ſuperiùs, ubi *Impiæ Plinii* de more, caulem excedunt; *Foliis* haud multis alternatim latâ baſi caulem amplectentibus, Senecionis vulgaris minùs laciniatis, quaſi circumroſis ac criſpis, quorum extrema pars faſtigiata. *Flores* in ramis & caule densè coacervati & aphylli cernuntur, tubulis & ſtaminulis multis purpuraſcentibus conflati, ex calyculo ſtriato provenientes, ac vulgaris ritu celerrimè fatiſcentes in pappum, ſub quo *Semen* longiuſculum, cinereum & ſtriatum, nihil â Senecionis noſtri, niſi quòd nonnihil majus, differens.

Senecio hic per univerſum hirſutus ac tactu viſcidus, juxtà Promontorium Bonæ Spei viget; Inde ILLUSTRISSIMO DOMINO â BE-

VERNINGK miſſus, à quo Anno M. DC. LXIII. munere, & poſteà à *Dn. Doct. Huyberto* ac *Dn. Doct. Slado* accepimus.

ERIGERON ZEILANICUM LAMPSANÆ FOLIIS.

Cap. LXIIX.

MAgnitudine, foliis, caule & ramis, illi Cichorii generi, *Lampſana* à Dodonæo appellato, perſimile; magis tamen hirſutum, *Floribus* uberrimis, pallidi coloris, Conyzæ cæruleæ acris Caſpari Bauhini, minoribus, quos nulla ambiunt petala, onuſtum: *Semen* exile pappeſcens Conyzæ acris annuæ albæ Moriſoni par, quod vento etiam leniſſimo è reſiduis florum calyculis dispellitur. Ex *Zeylan* Inſulâ, vel propter foliorum, vel virium fortè quandam convenientiam, nomine Betonicæ Anno M. DC. LXX. accepimus.

EUPATORIUM ERICOIDES CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. LXIX.

DUæ inprimis, ſub Eupatorii nomine deſcriptæ, inter alias, Plantæ, apud Auctores reperiuntur. Prima, *Agrimonia*, quæ verum Dioſcoridis

ſcoridis & aliorum Græcorum Eupatorium exiſtimatur. Altera, *Herba S. Kunigundis Tragi*, quibusdam Eupatorium *Abvali Ibn-Tſinæ*, ſeu Arabum (ſed perperàm) creditum. *Illi*, quæ lappulas echinatas ferens eſt planta, *Agrimoniæ* nomen; *Huic*, quæ planta pappeſcens, *Eupatorii*, relinquo, maximè cum Botanici quidam hujus ſeculi præcellentisſimi, verum ac concinnum in hoc ſtudio ordinem venantes, ita hoc disponere (uti ferè patet) cupiant. Quanquam & minimè redarguendi, qui *Agrimoniæ*, cùm Eupatorio Antiquorum magis conveniat, *Eupatorii* nomen relictum; utq; *Eupatorium pappescens* alii, aut jam dicto Tragi nomini *Herba S. Kunigundis*, ſubderetur, præoptarent. Judicium autem de his, aliis permitto, meq; ad *Eupatorium pappeſcens* converto: de quo præter jam ab aliis deſcriptas, complures adhuc novas exhibere ſpecies in Herbario meo posſum.

Et quidem inter cæteras *Eupatorium Africanum* hoc *rarisſimum*. Quod *Suffrutex* eſt lignoſus, frequentiſſimis ramis, tortuoſis & duris divaricatus, ad figuram Ericæ Myricæ folio incanæ (floribus & ſemine exceptis) tàm propè accedens, ut non ovum ovo ſimilius: quoniam non rami tantùm; ſed *Foliola* etiam eorum, quibus denſisſimè Ericæ penitùs vulgaris modo contecti, tomento adhærente albicantia ſunt & incana. *Floſculi* verò in ramorum apicibus, in muſcarios parvos conglomerati, Eupatorii conſpiciuntur perſimiles; ſed minores multò, & ſubtilioribus ſquamulis purpuraſcentibus imbricati; è quorum medio purpureus prominet

net tubulus, *Semini* papposo insidens, quod maturum, nigrescit, nec quicquam ab Eupatorii vulgaris seminibus diversum.

EUPATORIO AFFINIS PLANTA ZEILANICA, FOLIIS ULMI.

Cap. LXX.

ALtius Africano, penè ut vulgare, *Herba S. Kunigundis* à Trago dictum, *caulibus* rotundis, striatis, in viridi aliquantulum purpurascentibus, sapore (in resiccatis) salso, fruticat; quos *Folia* Ulmi vulgaris æmula, sed minora, versùs pediculum fastigiata, ac sensim latiora, rotundioraq; evadentia, parvis intervenientibus pediculis alternatim ambiunt. Caulium fastigia in surculos aliquot dividuntur, atq; hi rursus plures in petiolos, quibus incompositi *Flores* umbellam mentiuntur, Eupatorii Ericoidis floribus similes, sed pallidi seu straminei coloris, atq; ex compluribus staminulis conflati. Seqvuntur *Semina* minuscula Stoechadis citrinæ Herbariorum paria; inter quæ, in meditullio calyculi crebris squamulis compactiles, præterea velut spadiceus, exiguus & durus *Fructus*, seu *Vasculum seminale* coniforme excrescit, superiùs sæpè reflexum, intùs inane & splendidum, quantùm observare licuit.

CHRY-

CHRYSOCOME ÆTHIOPICA PLANTAGINIS FOLIO.

Cap. LXXI.

SI *Planta Lavandulæ affinis* iſta *verticillata*, pro *Stœchade Arabicâ* ubique nota, nomen retinere debet; quam ob cauſam *Chryſocomæ*, *Stœchadis citrinæ* nomen poſſideant, non video. Nam, ſi *Stœchas Arabica*, citrinis inveniretur floribus, potiore jure *illa* cum *Elichryſo duodecimo Caſpari Bauhini*, nomen *Stœchadis citrinæ* ſibi vendicarent. Commodiùs igitur, meâ opinione, *Stœchadibus citrinis Herbariorum*, nomen *Chryſocomes* cum Cluſio tribueretur, quin etiam cum Chryſocome Antiquorum meliùs, quàm Stœchade conveniunt.

Chryſocome annumerandi ergò omnes *Caſpari Bauhini Helichryſa*, excepto *primo*, *ſive foliis Abrotani*, quæ planta corymbifera; & *duodecimo*, *ſive Stœchade viridi capitulo oblongo*, quæ planta verticillata, à Johanne Bauhino optimè Stœchadi Arabicæ, cujus vera ſpecies, addita. Similiter ad *Chryſocomes* vexillum pertinent *Gnaphalia Caſpari Bauhini*, præter *primum ſive maritimum*, quod cum *ſeptimo* & *octavo*, ſive roſeo ſylveſtri & hortenſi, ad Corymboſas amandari debet. Sed prætermiſſis jam cognitis, ad novas deſcribendas, & quidem primò ad *Chryſocomen Africanam Plantaginis folio*, ab omnibus aliis diverſam, quam ex liberalitate ILLUSTRISSIMI DOMINI à BEVERNINGK

habeo, & poſtmodùm Anno M. DC. LXX. *à D. Slado* accepi, me jam accingo.

Hæc ex *Radice* nigrâ & fibroſâ, *caulem* fert lignoſum, firmum, plùs fermè quàm pedalem, ſæpiùs alios cauliculos producentem, vel minimè, vel parumper & quidem ſuperiore tantùm medio lanuginoſum, ubi penè nudus, aut pauca ſaltem foliola habet: inferior verò ejus medietas, *foliis* compluribus condecoratur, vireſcentibus & glabris, Plantaginis lanceolatæ perbellè æmulantibus; ſed brevioribus, latioribus, longeque multò rigidioribus, per oras modicè reflexis & criſpulis, ſupinâ parte eleganter ſplendentibus; in quibus nervi quinq; inſigniter conſpicui ſecundùm longitudinem, cum venulis ſatis validis per latitudinem vario flexu discurrentibus, cernuntur. Horum infima longiusculis & latis pediculis fulciuntur; reliqua verò ſinè pediculo cauli adnata, marginibus utrinque in caule adeò devergunt, ut planè alatus videatur. *Floſculi* caulium & ramulorum faſtigia occupant in comam cohærentes, Stœchadis citrinæ Italicæ Johannis Bauhini ſimillimi, at breviores, è ſquamulis ex ſtramineo & ferrugineo mixtim colore compactiles, quorum apices medii, cum maturitate in pappoſum *Semen* exiguum Stœchadis citrinæ Germanicæ abeunt, & aurâ leviſſimâ diſſipantur.

In locis Capitis Bonæ Spei ſterilibus luxuriat, ubi Vere floret, & præterlapſis aliquot Hebdomadibus Semen magnâ abundantiâ profert.

CHRY-

CHRYSOCOME PEREGRINA major frutescens.

SUffrutex lignoſus eſt atq; ramoſus, cubitalis altitudinis, lanugine candidisſimâ obductus: *Foliis* multis, Chryſocomes Germanicæ majoribus: *Floribus* Gnaphalii Americani Cluſii, coloris verò vel citrini, vel immortali auri fulgore reſplendentibus, ac ſubindè multò longioribus, Lupulorum capitula quodammodò æmulantibus.

Colitur in viretis Belgii, ubi Anno M. DC. LIII. apud D. Davidem **Brabandt** nomine *Gnaphalii Alexandrini*, & Anno M. DC. LX. in Horto publico Amſtelodamenſi, nomine *Gnaphalii Americani majoris flore aureo*, legi.

An *Stœchas citrina, floris & magnitudine, & colore ſpecioſa, Johannis Bauhini?*

CHRYSOCOME GERMANICA, FLORE igneſcente, ſive ex aureo rutilante.

STœchadi citrinæ Germanicæ latiore folio Johannis Bauhini, in omnibus ſimilis, præter ſquamulas florum, quæ admodùm eleganter ex aureo in modum prunæ rutilant, & aſpectu pulcherrimè jucundisſimèq; ſplendent. Naſcitur in Casſubiæ ſterilibus arenoſis & apricis locis, præſertim ſublimioribus; Julio & Auguſto floret; Septembri & Octobri perficiuntur Semina. De hujus plantæ facie & viribus, jam quædam in *Miſcellaneis Curioſis Medico-phyſicis Academiæ Naturæ Curioſorum* monui.

CHRYSOCOME GERMANICA, flore ſangvineo.

PErſimilis antecedenti, Floſculis exceptis, qui longiores, & ſquamulis ſangvinei coloris

imbricati ſunt. Planta valdè rara, quæ unica tantùm ex Casſubiæ montibus, mihi Anno M. DC. LXII. menſe Julio per rhizotomam mulierculam allata.

CHRYSOCOME SYRIACA,
flore atrorubente.

PUlchra quoq; ſpecies Chryſocomes in Syriâ reperitur, *Baccharis* Rauwolfio dicta, *Foliis* plerumq; majoribus quàm Germanicæ; *Floribus* verò brevioribus, quorum ſquamulæ atrorubenti colore tinctæ, quantùm ex plantâ ſiccâ Rauwolfianâ, in Monte Libano erutâ, aliisque duabus in Monte *Carmel* ab *Excellentisſimi Domini Jacobi Golii p. m. Fratre* collectis, obſervare licuit.

CHRYSOCOME SYRIACA,
candidisſimis floribus.

NOn ita obvia alibi, quàm in Saxoſis Libani montis, ubi â Rauwolfio reperta, in cujus Herbario plantam exſiccatam vidimus dodrantalem. *Folia* ejus incana, latiora Chryſocomes Germanicæ atque breviora; *Flores* ſummis caulibus inſident pauci, ex argenteis retorridis ſquamulis compactiles, Gnaphalii montani floribus rotundioribus candidis haud impares, ſed grandiores.

CENTAURIUM MAJUS AFRICANUM, FLORE AUREO ODORATO.

Cap. LXXII.

PRimâ aliquando, quâ ſeritur, æſtate, niſi cœli noſtri inclementiâ impediatur, vel altero

pòſt

pòst anno, *caulem* emittit dilutè viridem, ſesqui-cubitalem & proceriorem, craſſitudine auricularis, ſolidum, durum, ſtriatum, aliquot ramis concavum: circa qvem glabra, venoſa, ac viridantia ſunt *folia*, Erucæ, vel ſi mavis, Iaceæ pumilæ (in horto culto) Lobelii, in modum laciniata, dodrantalia & palmaria, ac quò magis in ſummitate exeunt, eò minora profundiùsq; diſſecta; qvæ autem à terrâ circa caulis pedem proveniunt, multò ſunt ampliora, pedali nempe longitudine, latitudine verò quatuor aut quinq; digitorum, Hippolapathi vel potiùs Armoraciæ formâ, rigida, rugoſa, per ambitum ſerrata, & versùs pediculum laciniata. *Capitula* caulis & ramorum ſummitatibus ſingula inſident, rotunda, in latum turbinem faſtigiata, Centaurii majoris lutei Cornuti majora, atque pari imbricata ſquamulorum commisſurâ, tàm accuratè loricata, ut lævia ac quaſi polita videantur: ex quibus *Flores* ſtaminei aureo colore perbellè fulgentes, atq; ſvaviter olentes exeunt. His flaccidis *Semen* album Cnici, in ſummo, cili inſtar hirſutum, albâ involutum lanugine, ſuccedit. *Radice* nititur longâ, craſsâ, aliquot ramis præditâ, fuſcâ foris & corticosâ, intùs albeſcente & reſinosâ, ſaporem dulcem ac gummoſum habente; quæ perennis, frigoris autem impatiens & Solis caloris avida. Expetit enim ſolum calidum, Barbariæ nempe colles & incultos, præſertim non procùl *Gigeri* ſive *Gigel* Urbem Mauritaniæ. Floruit Anno M. DC. LXIIX. in horto noſtro, ex Semine per *Nobilisſimum Dominum Carolum Sweikerum, Philobotanum & Scabinum Patriæ meritisſimum*, Monspelio allato.

CHAMÆMELUM ÆTHIOPICUM LANUGINOSUM.

Cap. LXXIII.

CHamæmelum hoc prorsùs novum, cujus munificentiâ ILLUSTRISSIMI DOMINI â BEVERNINGK compos factus, pulchrum ſanè ac perrarum eſt, eâ fermè, quâ Romanum, facie, in Promontorio Bonæ Spei creſcens; quanquàm minus, & ramos teneriores densâ lanugine pubeſcentes, ſpargens; *Foliis* minoribus lanuginoſis, Millefolii lutei junioribus & magnitudine quadantenus & figurâ ſimilibus. Ex ramulorum cymis, inter folia, *pediculus* palmaris ferè, gracilis & lævis exit, qui in ſummo, in *capitulum* læve, ſtriatum, ex viridi albicans & veluti rorulentum, crenis magnis & obtuſis per circumferentiam coronatum, paulatim craſſeſcens abit: cujus medio *Flos* Chamæmeli vulgaris, diſco ex tubulis mille minutisſimis luteis conflato, foliolis candidis, ſed perquàm puſillis, ut Aſteris cernui Columnæ cincto, eleganti ſpectaculo inſidet. Excusſo flore, *Semen* copioſum, nigrum, Chamæmeli inodori minus, ſequitur.

Hæc Planta, quam *Chamæmelum* quidem nuncupavi; propter capitula tamen, parumper â Chamæmelo recedere, & medium quoddam genus inter hoc & Aſterem cernuum Columnæ videtur prætendere.

CHA-

CHAMÆMELUM LUSITANICUM LATIFOLIUM, SIVE CORONOPI FOLIO.

Cap. LXXIV.

ANno M. DC. LXIII. plurimas inter plantas, ex ſeminibus Luſitanicis in Horto publico Amſtelodamenſi enatas, *Chamæmeli ſpeciem pulcherrimam* Menſe Julio florentem collegi; *cauliculis* multis ab unâ radice prodeuntibus, & ſummâ tellure magnâ ex parte ſparſis, ſesquipedalibus, teneris ac leniter hirſutis, ſuperiùs maximè: quos *Folia* ſinè petiolis alterno poſitu veſtiunt, utrinque in lacinias novem aut decem laterales diviſa, mediam quandam inter Coronopi maritimi minimi hirſuti, & Tanaceti alpini (adhærentia cauliculis folia) Caſpari Bauhini, figuram obtinentia. Singuli caules & rami ſingulos *Flores* producebant, tàm capitulo, quàm aliàs Chamæmeli Romani flore ſimplici, æquales, quorum candidisſima, ad ungvem citrina, anteriùs diſſecta petala, diſcum, totum tubulis amplioribus luteis obductum, & ita figuratum, ut ab imo latior, in anguſtum verticem exacuetur, rotatim ambiebant. De *Semine* mihi non viſo, nihil divinare poſſum.

An Leucanthemum ſegetum, folio ſerrato, nondum deſcriptum; *Magarca Luſitanorum*, Domini Gabrielis *Grisley*, Chymiatri & Botanici, in *Viridario Luſitano*?

BUPHTHALMUM CRETICUM COTULÆ FACIE, FLORE LUTEO, ET ALBO.

Cap. LXXV.

Anthemis valentina

CONtroverſia haud levis inter Doctos viget, an *Buphthalmum* & *Chryſanthemum Dioſcoridis*, plantæ duæ ſint diſtinctæ, vel una ſaltem & eadem. *Qvi unam eſſe* credunt, ſententiam ſuam his firmare rationibus nituntur: quòd Dioſcorides utrique plantæ Buphthalmi nomen tribuat; formâ ac viribus conveniant; & quòd ea de Buphthalmo tradiderit Plinius, quæ de Chryſanthemo prodidit Dioſcorides. *Alii* contra, *qvi diverſas eſſe* plantas volunt, ex Dioſcoridis deſcriptione ſequentia obtendunt discrimina. *Primum*, quòd Buphthalmo folia inſint Fœniculo ſimilia, quæ planè capillaria; Chryſanthemo verò multifida. *Deinde*, Chryſanthemi caules in cibis mandi aliorum olerum modo ſcribit Dioſcorides: id quòd de Buphthalmo agens ſilentio præteriit. *Prætereà*, quòd flores Buphthalmi reddiderit Anthemidi ſimiles: Chryſanthemi verò luteos & vehementer ſplendentes. *Cæterum*, de horum viribus disſerens, Buphthalmi flores, cum cerato tritos, tumores duritiasque discutere tradidit in universùm & affirmativè locutus: verùm poſteà de Chryſanthemo ſcribens, hujus flores, inquit, Steatomata discutere produntur, particulariter & dubiè locutus. Sed dicat quicquid velit *Doctisſimus Matthiolus* (cujus adducta ſunt

ſunt verba) non ſatis tamen valida ſunt ſua argumenta ad reddendam ſententiam ejus indisſolubilem. Nam *primò*, quòd etiam *Fœniculi* folia ſint multifida, negare nemo poteſt: quòd autem Buphthalmi Matthioli folia, ſimilitudinem nullam cum Fœniculi habeant, cuique cernere licet. *Secundò*, Dioſcorides in deſcribendo Buphthalmo neglexisſe videri posſet commemorare, caules in cibis mandi aliorum olerum modo; ſed quid? neque tamen uſum hunc impugnat; qui è contrariò à Plinio Buphthalmo tribuitur. *Tertiò*, videre nequeo, in quibus Dioſcoridis verba, cùm Buphthalmi flores, Anthemidi reddit ſimiles; verbis, quibus Chryſanthemi flores exprimere ſtuduit, repugnent: niſi fortè pro Dioſcoridis, Galeni acciperem: verùm enim verò tum facilè Dioſcoridis, luteum florum colorem apertè exprimentia, in rectam me reducerent ſemitam, ut cum eodem Matthiolo (in deſcriptione Buphthalmi) facilè colligerem, Galenum Buphthalmi flores, floribus Anthemidis ſimiles reddentem, hoc tantùm de eâ intelligere Anthemide, quæ luteos profert flores. *Qvartò*, parùm etiam efficit Dioſcoridis de Buphthalmi florum viribus, mala antè memorata relevantibus, verbo illo, *discutiunt*; affirmativè: & in Chryſanthemo additâ voce *producuntur*, dubitativè ſcripſiſſe; cùm mihi ſit perſvaſisſimum, illum etiam aliis in locis, de herbarum viribus, affirmativè nonnulla, ſibi non explorata, ſed vel ex aliis tantùm Auctoribus, vel auditu percepta, tradidisſe: quod in Buphthalmo etiam accidere potuit. Sed de eo in præſentiarum ſatis.

Ego

Ego pro tenuitate meâ, Dioſcoridis de Chrys-
„ anthemo deſcriptionem, ita ſe habentem, libro
„ IV. cap. 58. *Chryſanthemum aut Caltha, nonnullis Buph-
„ thalmos: herba eſt tenera, fruticoſa, læves proferens cau-
„ les, & multifida folia: flores ſuprà modum ſplendentes,
„ luteos, orbem oculi imitantes, unde Buphthalmi nomen
„ traxit: propè oppida naſcitur. Cujus caules oleris vice
„ manduntur. Flores cum cerato triti, ſteatomata discu-
„ tere produntur: regio morbo correptis, colorem brevi
„ reddunt, ſi ſeqvente longo balnei uſu, poſt exitum ebi-
„ bantur*; cum Buphthalmi, quæ hæc eſt, libro III.
„ cap. 156. *Buphthalmon (qvidam Cachlam vocant) te-
„ nues emittit cauliculos, mollesq́;: folia fœniculi: luteum
„ florem, anthemide majorem, oculi ſimilitudine, unde no-
„ men traxit: circa oppida naſcitur, & in campeſtribus:
„ Flores cum cerato triti, tumores duritiasq́; discutiunt.
„ Ajunt epotam poſt exitum à balneis, regio morbo corre-
„ ptis, colorem tractu temporis reddere*; valdè con-
cordare fateor; ita ut colligere liceat, Buphthal-
mum & Chryſanthemum unam & eandem eſſe
plantam: atq́; hoc eò magis, quoniam hanc quo-
que fovere ſententiam videtur Plinius, qui Dio-
ſcorideas Buphthalmi & Chryſanthemi deſcri-
ptiones in unam, hoc modo breviter contraxit
„ libro XXV. capite 8. *Eſt & Buphthalmos, ſimilis
„ boum oculis, folio fœniculi, circa oppida naſcens, fruti-
„ coſa caulibus, qvi & manduntur decocti. Qvidam Cachlam
„ vocant. Hæc cum cerâ ſcirrhomata discutit.* Attamen
de incertis certi quicquam ſtatuere non ſuſtineo.

Hoc verò liquet, Buphthalmum Dioſcori-
dis plantam (quà formam) eſſe tenuibus & mol-
libus cauliculis, fœniculi foliis, & flore luteo
Anthemide majori. Quod etiam Alpinus de
plantis

plantis exoticis libro II. capite 49. paginâ 321. benè annotavit: qui pro Buphthalmo Dioſcoridis, *peregrinum* ſuum exiſtimare haud malè inclinat: Huic non admodùm disſimilis planta, per Dominum Johannem Henricum **Tonnenbinder** (qui eandem in Horto Patavino, & ILLUSTRISSIMI CONTARENI collegit) jam dudum ſicca ad me pervenit.

Hæc verò horti mei nunc etiam alumna, Chamæmelo perſimilis, albam posſidet *Radicem*, denſis fibris ſe in terram figentibus, tenuibus & aliquantulùm tortuoſis; initiò nullius manifeſti ſaporis, ſed diutiùs in ore dentibus presſa, ſatis acrem, fermè ut Pyrethri lingvæ relinquens. Ex illâ, densa in orbem circa terram *Folia* erumpunt, leniter hirſuta, magnitudine, diviſurâ & formâ Pyrethri Bellidis flore Caſpari Bauhini planè reſpondentia: inter quæ *caulis* penè cubitalis, nonnunquam etiam duntaxat pedalis, rotundus, mollis, cum tempore durior, coloris viridis, vel ex viridi albicantis propter hirſutiem, ſurgit; foliis minoribus, Chamæmeli magis convenientibus, ſed crasſioribus, in lobulos latiores diviſis; ex quorum ſinu, alæ, utplurimùm longitudine caulem ſuperantes, in tali abundantiâ, præſertim ſtatim circa radicem, prodeunt; ut denſa & orbiculata plantæ effigies ſubindè videatur ob alarum multitudinem obliquè & reſupinè ſe propagantium. *Flores*, cui ſubeſt ſquamoſum capitulum, ſquamulis viridibus lanuginoſis, triplici ſerie contextum, Buphthalmi Alpini floribus non parùm asſimilantur; niſi quòd illorum petala, tredecim plerumq; numero, majorem, in medio

V pauli-

paulifper quafi exfculptum five concavum, ex plurimis flavis tubulis condenfatum orbem, circumambientia, breviora, latiora, lineis feu plicis ftriata, & dilutiore flavedine fint imbuta, inprimis cùm ad fenium vergunt, & parte inferiore, ubi penè tantùm fulphurea, confpiciuntur. Primus horum florum, in medio plantæ fupra caulem menfe Junio exit, deinde alii in alarum majorum cacuminibus, & tandem reliqui in ramulis lateralibus, veluti fuccedanei ita fe excipiunt, ut planta hæc totam non modò calidam æftatem atq; auctumnũ fertilem, floribus condecoret; fed trifte fenium etiam fubindè anni, genialiter coronet; meffemq; femper uberrimam, latè compresforum *Seminum* faturè purpureorum, inter fqvamulas tenues membranaceas & latas, ejusdem planè coloris, nitentes, firmiter & folidè jacentium proferens; quæ tandem ficuti etiam fquamulæ ipfæ, Regiæ fuæ fplendorem purpuræ, cum illepido colore fpadiceo trifti commutant; & in generis fui confervationem apud nos quotannis funt ferenda. Planta hæc nullius excellentis eft odoris, præter flores fubdulcem & medicatum quadantenus, fapori calidiufculo & aromatico penè fimilem, fpirantes.

Species adhuc *alia* ejusdem generis occurrit, *Buphthalmum Creticum Cotulæ facie flore albo* dicta: à priori in eo tantùm discrepans, quòd florum petala, quæ luteum illum magnumque umbonem circumradiant, non dilutâ flavedine aurefcant, fed fplendidè argenteo concolore lactefcant. Unde flores, Pyrethri perquàm funt fimiles, tantamque huic plantæ fimilitudinem cum

cum Chamæmelo conciliant, ut cujuslibet penè conſpicientis oculo, ſpecies quædam Chamæmeli viſa ſit.

Obſervatum *hoc* primâ vice mihi adhuc adoleſcenti Anno M. DC. LIII. in Horto Academico Lugduni Batavorum, & poſteà beneficio Seminis, ab *Excellentisſimo, Nobilisſimo Domino Doct. Arnoldo Sye, Medicinæ & Botanices Profesſore Celeberrimo* Anno 1673. mihi transmisſi, meoque in horto enati; ac magnam ſui copiam reddentis. Ex quo Anno 1675, inter complures albis floribus, unica etiam de primâ ſpecie planta, floribus luteis progerminavit.

CHRYSANTHEMUM ARBORESCENS ÆTHIOPICUM, FOLIIS POPULI ALBÆ.

Cap. LXXVI.

TAmetſi præcedenti Capite, dilucidè ſatis ostenſum, nos ab illorum opinione, qui *Buphthalmum* & *Chrysanthemum Dioſcoridis* unum eſſe volunt, non abhorrere; attamen aliud hîc plantæ genus, â *Buphthalmo* noſtro *Cretico* parumper diverſum, nomine *Chrysanthemi* (quoniam illud, apud Præcellentisſimos Botanicos, eo nomine notum) repræſentare placuit.

Et quidem primò *hoc* perrarum: quod *Frutex* eſt crebris & denſis ramis, quorum juniores denſum ob tomentum albidi; in quibus *Folia* ſubrotunda, crasſo modo in ambitu ſerrata, ac lanu-

gine densâ rasili in utrâq; superficie obducta, Populi albæ minoribus simillima. *Flores* in ramulorum extremitatibus, aureo colore fulgentes, Chrysanthemi Canadensis bidentis, alato caule, *Domini Morisoni*, haud malè æmulantes, se præbent, umbone croceo, multis petalis nervosis, anteriore parte denticulatis, radiato, constantes. His demum *Semina* oblongiuscula, angulosa & solida Chrysanthemorum ritu reliquorum succedunt. Frequens circa Promontorium Bonæ Spei, & in Regionibus adjacentibus.

Icon ex Ramo sicco ILLUSTRISSIMI MÆCENATIS, nobis absentibus facta, dimidiam tantùm floris partem, & minùs feliciter, quàm optaremus, repræsentat.

In Tabulâ Chrysanthemi arborescentis, Ramuli duo *Bellidis* cujusdam *luteæ Africanæ repentis*, BEVERNINGIANO in Horto â Fratre collecti, nomine *Chrysanthemi exotici minoris capitulo aphyllo*, propositi sunt. Hujus Plantæ integræ iconem, postmodùm *Excellentissimo Domino Arnoldo Sye*, pro innatâ gratificandi promptitudine, nobis donare complacuit, simul cum Historiâ sequenti accuratissimè concinnata.

BELLIS LUTEA, SIVE CHRYSANTHEmum Capitis Bonæ Spei repens, flore aphyllo, Domini Syes.

RAdicibus nititur hæc planta teneris, albicantibus, nec ita profundis; ex quibus *caulicul.*
„ emergunt rotundi, glabri, coloris pallido vire
„ scentis, & aliquibus in locis quandoque ex fu-
„ sco subrubicundi: dividuntur hi rursus in alios
mino-

minores, utplurimùm versùs terram procum-,, bentes, quam, ubi attingere valent, mox novas,, radiculas emittunt. *Foliis* donatur ex glauco,, virescentibus, longiusculis, & inordinatè inci-,, sis, ac Coronopi folia quodammodò referenti-,, bus, caulemq; semper ambientibus: in singulis,, autem caulibus, unicus conspicitur *Flosculus*,,, lutei coloris, ex innumeris staminulis sive exi-,, guis tubulis constans, instar orbis, sive disci,, floris Chrysanthemi vulgaris, quem nulla amb-,, iunt folia, quare & aphylli nomen inditum.,, *Semen* maturum exiguum est & subrufi coloris,,, proximèq; ad Chrysanthemi vulgaris semen,, accedit: quod cum ipso flore odorem spirat,, haud ita gratum. Universa autem planta (apud,, nos) annua est, & satis copiosè ex deciduo se-,, mine repullulat.

CHRYSANTHEMUM CONYZOIDES LUSITANICUM.

Cap. LXXVII.

ALbam, aliquando ramosam, habet *Radicem*, fibris dependentibus: ex quâ *Caulis* rotundus enascitur cubitalis, lenissimis & minutissimis pilis pubescens, præsertim in summitate; qui terræ partim incumbit, partim se surrigit, & in ramos multos pandit. *Folia* ejus alternatim absque pediculo sunt posita, lanuginosa, extremitatibus nonnihil reflexis, Conyzæ minimæ Lobe-

lii foliis respondentia, majora paulò tamen, lætioreque viriditate prædita, haud crispa vel undulata: ex horum sede & ramulorum angulis, non minùs quàm in caulium fastigiis, *capitula* proveniunt solitariè ac dura, foliis quinque, septem, vel etiam quandoque novem circiter majoribus, & quinque, vel pluribus minoribus, molliusculis, viridibus, & radiatim expansis subtùs donata; in medio verò *Flos* lutei coloris, cujus foliola per extremum denticulata, orbem ex compluribus staminulis conflatum coronant: quô evanescente, parva *Semina*, angulosa & solida, impensè incana, argenteique nitoris & serico tactu, succedunt. Tota hæc Planta, præsertim trita, Odorem aromaticum & resinosum à Conyzæ non multùm abludentem spirat. Sapor itidem est aromaticus & ferè fervidus.

Si quis, *Chrysanthemum hoc*, cum *Astero secundo Clusii* conferat, convenientiam illorum facilè observabit. Sunt autem *Clusii* florum petala, longiora: differunt & capitulorum folia viridia; quæ è contrariò minora & pauciora: sic & hirsuties, in caule, ramulis & foliis, etiam hispidior cernitur; ut cuique facilè, ex primo intuitu figuræ Clusii, animadvertere licet: præter hæc, nullius certi odoris & saporis à Clusio mentio fit, qui in nostro notabilis.

CHRY-

CHRYSANTHEMUM CONYZOIDES ÆTHIOPICUM, CAPITULO APHYLLO, FOLIIS MAJORANÆ.

Cap. LXXVIII.

AFricanam quandam *Plantam* lignoſam, Chryſanthemis quoque adnumeramus: cujus Flos, non illius vulgaris ritu, ſtellatus; ſed Chryſanthemi more Valentini Cluſii aphyllus: propterea autem à Chryſanthemis tàm minùs ſeparandam, quàm Chamæmelum nudum & Matricaria flore aphyllo, à ſuis ſpeciebus, quarum florum umbones, æquè ac Chryſanthemi, petalis ſtellæ modo cinguntur.

Lignoſus verò hic *Frutex* pedalis, Conyzæ minimæ Lobelii facie quodammodò naſcens; in plurimos ſe expandit ramos, rotundos, ſtriatos; quos numeroſa & conferta ambiunt *Folia*, Majoranæ hortenſis foliorum formam & Sanamundæ primæ Cluſii non malè æmulantia, villoſiora tamen ac parumper minora, odoris & ſaporis aromatici, Menthæ corymbiferæ, ſeu Coſti hortenſis inſtar. Summis ramulis ſingularia, eorum autem angulis ſæpiùs plura inſident *capitula*, dura, villoſa, diſcum luteum ſtaminulis plurimis conſtantem ſinè radiatis in ambitu naſcentibus foliolis, continentia: donec tandem eadem ſtaminulorum locò, *Seminibus* ſolidis & anguloſis, ex cinereo colore albicantibus, Fœniculi ſeminis magnitudine, onerentur. In Bonæ Spei Promontorii

torii locis herbosis, oritur, ubi Mense Octobri & Novembri vernat; unde sub nomine Conyzæ minoris, sæpiùs jam memorato ILLUSTRISSIMO DOMINO à BEVERNINGK missum.

CHRYSANTHEMUM AIZOOIDES AFRICANUM PRIMUM, S. LATIFOLIUM.

Cap. LXXIX.

NOvi prorsùs *Chrysanthemi* tria genera, mihi antè duodecim vel tredecim annos *Asteri Aizooides* nuncupata, à nemine, vel verbo etiam leviter tacta, propono, substantiâ Sedo sive Aizoo planè similia, sed quantùm mihi liquet, nulli convenientiùs, quàm Chrysanthemo, inprimis generi Floris Solis nomine decantato adjungenda.

Primum genus, nobis *Chrysanthemum Aizooides Africanum, latifolium, flore citrino* appellatum, antè plures, quàm XVII. annos, Amici nostri *Caroli Chivry p. m.* hortus Amstelodami, ex semine à Promontorio Bonæ Spei delato, dedit. Cujus *caules* cubiti altitudinem contingebant, glabri, teretes, succi pleni & coloris ex viridi albicantis: *Foliis* diluto nec invenusto virore pictis, per longa intervalla, frequenter binis donabantur, Portulacæ crassitie & succulentiâ; sed Calendulæ, quâ figuram & magnitudinem respondentibus: è quorum alis, ramuli aliquot pullulabant, minoribus foliis, & Gemmis jam jam onusti, sed earum

rum florea ſpes intempeſtivis pruinis præuſta decoxerat. Nam cujuslibet tantùm caulis ſummitas, *Florem* ſaltem unicum peramœnum, ex capitulo viridi, craſſo, in folia ſeu lacinias quinque decusſato, Menſe Septembri vel Octobri offerebat, eâdem quâ flos mediocris Calthæ amplitudine; Floris autem Solis figura, umbone citrini coloris, quem per circumferentiam concoloribus, anguſtisſimis ac uncialibus petalis copiosè cingunt, conſtante. *Semen* mihi non viſum, ſequentium par judico.

Figuræ, ad Plantam ſiccam molliuſculis albicantibus villis præditam, à Pictore accuratè expreſſæ, pili inſunt nimis rigidi & folia aliquantùm anguſtiora.

CHRYSANTHEMUM AIZOOIDES AFRICANUM SECUNDUM, S. TERETIFOLIUM.

Cap. LXXX.

CHryſanthemi aizooidis Africani ſecundum genus; raritate ac venuſtate primum antecellens, locis apricis atque arenoſis iterum iterumq; memorati Promontorii, cui Flora Æthiopica inſedit, nec non confinis Inſulæ, à Phocarum in illam demigrantium copiâ, Batavis **Robben Eyland** dictæ, delectatur.

Hoc, ex *Semine* ad fuſcum inclinante, ſubrotundo, & ejusdem ferè quâ Hormini magnitudi-

ne, (quod MÆCENATIS NOSTRI gratiæ debemus) in horto noſtro feliciter An. cIↄ Iↄc LXVII. & LXVIII. ſuccrevit. *Radice* verò conſtabat dodrantali, digitum craſsâ, tereti, & albâ, Raphani minoris oblongi, quâ figuram & conſiſtentiam ſimili; ſapore tamen aqueo: ex hujus capite, *folia* complura ſucculenta, ſeſquipalmaria, digiti infantis ferè craſſitie, teretia & flavo viridi lævore nitida edebat, quorum plurima convexa, ac in extremitatibus ſiccata. Inter hæc duo, tres, vel etiam, nî fallor, *Caules* plures, magnitudine & craſſitie foliis penè æquales, porrigebantur: *Florem*, partim Hortulani mei negligentiâ, partim frigoris ingruentis acerbitate, nullum proferebat; ſed in plantarum rariorum abundantiſſimo HORTO BEVERNINGIANO, avarum ſui ſpectaculum, Solis radiati inſtar formatum indulgens, ſummâ pompâ oculos ditabat, eâdem quâ primi generis figura; niſi quòd duplò penè major, umbone aureo, petalis latioribus & majoribus ſulphureis, in imâ parte flavis, radiato, fuerit. Folia inſuper, aut laciniæ Capitis ſtellatæ, teretes & falcatæ erant. Plantam annuam, flore ſemineq; edito, evaneſcentem judico. Figura noſtra ad ILLUSTRISSIMI DOMINI HIERONYMI à BEVERNINGK picturam expreſſa.

CHRY-

CHRYSANTHEMUM AIZOOIDES AFRICANUM TERTIUM, SIVE TRIANGULARI FOLIO, FLORE AUREO; EJUSQVE SPECIES.

Cap. LXXXI.

T*Ertii generis*, quatuor iisdem in locis reperiuntur ſpecies: quarum tertiæ & quartæ figura à *Domino Doctore ten Rhyne* ſub nomine Sedi majoris & minoris trigoni, ex *Decimâ* Japoniæ confini Inſulâ, mihi transmiſſa.

CHRYSANTHEMI AIZOOIDIS Africani tertii generis, ſpeciem primam; ſive

C*Hrysanthemum Aizooides Africanum triangulari folio, flore aureo*, etiam Anno cIɔ Iɔc LXVIII. in horto meo educavi. *Radicem* habebat ſecundo ſimilem; ſed grandiorem: quæ aliquot humi jacentia, aliquot inde ſe efferentia, in orbem, velut Aloë pumila eſſet, *folia* diffundebat, jucundo virore oculos delectantia, dodrantalia, digitalis verò craſſitiei & triangularis figuræ. Ex illorum medio, *caules* rotundi, ex viridi albicãtes, tres aut quatuor, plùs quàm pedales, binis utplurimùm, &, ut inferiora triquetris; ſed minoribus *foliis* præditi, prorumpebant. Horum unicuique, ſeneſcente autumno, craſſum, oblongum, in quinque lacinias anguſtas diſſectum, calycis calloſi Avellanæ Lombardicæ ſimile, *alabaſtrum* addebatur: quod occultum ſuum decus, meo etiam, ſicut præcedens, hor-

to invidit, quò BEVERNINGIANI maneret proprium ornamentum; ubi ſtellæ in modum, in quinque angulos reſolutum, *florem* aureo fulgore comantem protulit, primi generis minorem, umbilico dilutiore, tres viſu jucundos virides circulos exhibente, ornatum. Quantùm ex picturâ, (omiſſis caulibus) vivis coloribus in membranâ puriſſimâ affabrè illuſtratâ, atque, ab ILLUSTRISSIMO DOMINO à BEVERNINGK, mihi gratioſiſſimè communicata, augurari licuit. Semen Secundi generis minus.

CHRYSANTHEMI AIZOOIDIS Africani tertii generis ſecunda ſpecies; ſive

C*Hrysanthemum Aizooides Africanum triangulari folio, flore purpureo:* rariſſima, & quantùm mihi conſtat, Europæ noſtræ, minùs reliquis, nota. Antecedenti perſimilis, niſi quòd plerumq; major, & folia floris umbonem luteum circumdantia, purpurei coloris pulchrè à Naturâ picta. Tota hæc planta cum tribus antèdictis & duobus ſequentibus, præprimis folia cum capitibus, ut Aizooum ſucculenta: Sapor aqueus, nitroſi quid occultans; quod in ſiccatis, quæ planè ſalſæ, clariùs patet.

CHRYSANTHEMI AIZOOIDIS Africani tertii generis ſpecies tertia; ſive

C*Hrysanthemum Aizooides Africanum triangulari folio, flore carneo:* Secundæ ſpeciei valdè ſimilis; exceptò, quòd petala, quibus umbo floris radiatur, carnei ſint coloris.

CHRYS-

CHRYSANTHEMI AIZOOIDIS Africani tertii generis, qvarta species;
ſive

C*Hryſanthemum Aizooides Africanum triangulari folio minus, flore flavo. Hæc* quantùm ex *Domini Doctoris ten Rhyne* figurâ transmiſsâ conjectandum, pedalis circiter; *caulibus* procumbentibus articulatis, quos *Folia* triquetra, reliquis breviora, & longè anguſtiora exornãt. *Flores*, in caulibus & ramis ſe ſolitarios, ut in cæteris præbentes, parvi ſunt; capitulo trigono, petalis brevioribus, ac paucioribus quàm primæ ſpeciei, quorum color luteus ſeu flavus, cincto.

CHRYSANTHEMULUM ERICOIDES, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. LXXXII.

ANtè florum proventum, adeò Ericæ Coris folio ſimile, ut eruditiſſimus etiam Botanophilus, congenerem ei exiſtimaturus ſit. Parvus enim eſt *Frutex*, complurimos, graciles, lignoſos, ſubrubentes & velut quibusdam tuberculis obſitos, proferens *ramulos*: qui in ſuperiore, ubi leniter lanuginoſi, parte, *Foliolis* Ericæ Coris folio Secundæ Cluſii perſimilibus adeò confertis ſunt onuſti, ut nullum ferè lignum conſpiciatur. Summis ramulis, ſinguli, vel bini aliquando, ſæpiùs tamen numero plures, quaſi in umbellam diſpoſiti, inſident *Floſculi*, Millefolii non multò majores,

petalis multis pallidis, diſcum parvum radiantibus; è Capitulo, foliolis crebris ſibi invicem incumbentibus compacto, prodeuntes. His marcidis, *Semen* ex fuſco ſpadiceum, turbinatum, uvæ acinis æquale, ſed multò minus, ſuperiùs verò ubi anguſtius, denticulis quaternis duriuſculis, veluti coronulâ (in modum Chryſanthemi bidentis ferè) donatum, ſuccedit, in materiâ quâdam villoſâ latens; unde, & propter capitula florum, quæ ab Aſteris capitulis non valdè abhorrent, olim mihi Aſteriſcum appellatum.

ABSINTHIUM TENUIFOLIUM ODORATISSIMUM MONOMOTAPENSE.

Cap. LXXXIII.

ABſinthium hoc, in Africâ annis abhinc duodecim non procul à Promontorio Bonæ Spei repertum, atq; in Europam allatum, pulcherrimum omnium eſt, Pontico tenuifolio incano Caſpari Bauhini perſimile; niſi quòd *caules* altiores proferat, quos *Folia* nonnihil majora, candidiora, concinnioribus ſegmentis diviſa, atq; etiam ad eorum rachin lobulis elegantisſimis prædita, ambiunt: dividuntur hi prætereà ſuperiore parte in plures ramulos, *Floſculis* minoribus denſioribusq; inſtar Abſinthii tenuifolii Auſtriaci Cluſii, onuſtos. Sapor inſuper, ac præprimis odor, jucundior & fragrantior eſt, quô omnia ſui generis præcellit.

LASER-

LASERPITIUM DAUCOIDES PRUTENICUM VISCOSO SEMINE.

Cap. LXXXIV.

P*Lantæ umbelliferæ*, quæ à nonnullis, primùm in Umbellas ſemina pericarpiis incluſa, & Umbellas ſemina planè nuda gerentes; ac poſtmodùm quælibet harum in ſuas iterum claſſes disponuntur: in *ſequentia novem* ab Excellentisſimo Dno Moriſono *Genera*, pulchrè distributa; ut ſunt,

Umbella pilifera.
Umbella ſtriato ſemine
Umbella ſemine alis foliaceis cincto
Umbella ſemine alâ foliaceâ cincto
Umbella ſemine villoſo ſeu hiſpido } *donata.*
Umbella ſemine echinato, ſeu aculeato
Umbella ſemine foliaceo ſubrotundo
Umbella roſtrata.
Umbella rotunda, ſeu teſticulata.

Ad quorum *tertium*, ſequens etiam ſpectat *Laſerpitium*, ericetis & fruticoſis nonnullis Borusſiæ collibus & Casſubiæ gaudens, præſertim dumetis occidentem versùs, amœnisſimi & prædiorum prædivitis Casſubiæ pagi Zoppot/ ubi Julio Menſe floribus, Auguſto verò ac Septembri floribus & ſeminibus onuſtum, obſervavi.

Hujus *Radix* Dauci vulgaris Cluſii ſimilis, ſapore amaro cum quâdam dulcedine, in fibras autem craſſiores magis brachiata, hocq; aliquando

ab

ab ipſo ſtatim capite; unde *Folia* humi in orbem ſparguntur dodrantalia, hirſuta, Dauci hortenſis aliquatenus paria, in lacinias verò pauciores, majores, latiores & obſcuriùs virentes disſecta. Inter quæ altero, ſubinde & tertio à ſatione anno, *caulis* cubitalis vel altior erigitur, pennæ anſerinæ craſſitie, rotundus, ſtriatus, hirſutus, medullâ albâ plenus, viridi vel ex albicante ſubviridi colore, dodrantalibus interſtitiis diſtinctus geniculis, è quibus ſe *folia* proferunt, inferioribus ſimilia, aſt lobulis latioribus diviſa: ex illorum alis præſertim ſuperiorum ſingulis, ſinguli exoriuntur *rami*, quorum apices æquè ac caulis uncialibus, anguſtis, acuminatis, limbo albo cinctis dependentibus circumradiantur foliolis; horum è gremio, *Umbella* ampla, radiis ſubalbidis, vel aliquando amethiſtinis, bi- & triuncialibus conſtans exſilit, in alias diviſa umbellulas, *floſculorum* niveorum ex foliolis quinis & totidem ſtaminulis conſtructorum, compoſitas; ſub quorum pedunculis, foliola parva qvaquaverſùm inſtar jam dicti caulis & ramorum apicum radiata cernuntur. Floſculis pereuntibus, ſuccedunt unicuiq;, *Semina* bina ſimul juncta, tenuia, oblonga, Panaci Aſclepii Apuli Columnæ minora, eâ quam icon noſtra accuratè exprimit magnitudine; in quorum ſingulis, alæ membranaceæ ac pellucidæ, ad ſpadiceum cum maturitate vergentes, ſemper quatuor, utpotè convexâ parte ſeu dorſo duæ, & totidem in marginibus, obſervantur: hæc relicto ſtylo nutritivo facilè disſiliunt, & ad conſervationem ſui generis tandem decidunt. Cæterùm, *ſemen* noſtri Laſerpitii, viſcosâ

qua-

quâdam materiâ odoratâ manus quaſi inficiente, dum viret, obſitum, contritumq; gratisſimum ex Citro, Benzoino & ſemine Dauci mixtum aromaticum, cerebrum admodùm recreantem odorem ſpirat; â quo Sapor oris halitum commendans, multùm recedere non videtur, quanquam magis volatilis, languidior & linguæ, amarore ſuo, paulò ingratior. De Laſerpitio hoc, quædam mihi etiam Plantæ, folia latiora & minùs hirſuta habentes, ex Casſubiæ non procul der Kohl-Bude Rhodano flumini adjacentibus montibus, translatæ ſunt; cujus varietatis causſa, rationi fortè loci adſcribenda.

SALVIA MINOR ÆTHIOPICA, FOLIIS CHAMÆLÆAGNI ASPERIS.

Cap. LXXXV.

SAlviæ duo reperiuntur *genera* juxtà Promontorium Bonæ Spei. *Primum,* ſive *Salvia arboreſcens major, foliis Verbaſci*, ultrà duorum hominum altitudinem excreſcens, & ſui prodiga ſæpisſimè magna fruticeta efficiens, â Jacobo Bontio, nomine *Salviæ Indicæ arboreſcentis* jam deſcripta eſt.

Alterum verò, cujus hiſtoriam deſcribere hîc conſtitui: *Frutex* tantùm eſt parvus, *caule* quadrato, lignoſo, aſpero, quandoq; ſpadiceo, ſeu purpurei obsoleti coloris; ex quorum geniculis alæ utrinq; cruciatim alterno verſu oppoſitæ bi-

næ panduntur, itidem quadratæ, & ramis aliis decussatæ; *Foliis* Chamæleagni Dodonæi minoribus, asperioribus & rugosioribus magisque venosis, per genicula binis, cauli & ramis hærentibus. *Flores* in caulis & ramorum summitatibus, in spicam ramosam sunt dispositi, eâdem figurâ ac colore, quâ Salviæ nostratis, ex paribus etiam calyculis, at hispidioribus, aliquandò pulchrè violaceis, prodeuntes. Odor totius hujus Plantæ gravis ad Hormini vergens. Sapor aromaticus.

SALVIA SYRIACA, CISTI FOEMINÆ foliis, acetabulis Moluccæ.

DAtur etiam Salviæ admodùm raræ genus in Syriâ, Europæ nostræ adhuc incognitum. *Hoc*, Salviæ minoris auriculatæ instar densè fruticat, multis ramis brachiatum, ex quorum geniculis adversa oriuntur *Folia* bina, Salviæ vulgaris multò minora, circinata, Cisti foeminæ foliis paria. *Flores* verticillatim circa summos ramulos nascuntur, è calyculis sive acetabulis Moluccæ pergrandibus, purpurascentibus prodeuntes, galericulati, ac violacei coloris. *Semen* nigrum.

Salviæ hujus rarissimæ etiam mentionem fecit *Rauwolfius*, in suo Hodæporico, parte primâ, capite IX, paginâ 119.

LEO-

LEONURUS CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. LXXXVI.

PLantarum hoc insigne verticillatarum decus, quod diligentiâ incomparabili BEVERNINGIANA Anno M. DC. LXIII. primùm Europæ innotuit; mediam cum Lamio, Sideritide & Marrubio affinitatem obtinet, atq; ob florum similitudinem, Lamium à quibusdam, non sinè ratione judicatur: abjecta sanè vilisq;, quà nomen, planta; verùm si raritatem ac elegantiam ejus incomparabilem consideres, certè est una plantarum pulcherrima, quam communis omnium Parēs Terra, è gremio suo progeneravit.

Habet autem illa cubitalem *caulem*, striatum, quadratum, sed obtusis angulis, brevi ac incanâ lanugine obductum; binis angustis atq; incanis *Foliis*, per ambitum serratis, alternatim per longa intervalla hærentibus, ut in Sideritide vulgari, sed longioribus: ex quorum sinibus, ramuli similiter quadranguli, minoribus foliis amicti pronascuntur, atq; hoc ab imo caulis ad summos fermè geniculos; quos verticillatim ambiunt innumeri, teneres, striati, in aculeolos aliquot exeuntes *utriculi*, pedunculis parvis juxta basin appendiculas more Marrubii falcatas habentibus, insidentes; è quibus *Flores* exeunt galericulati, fistulosi, Lamii floribus formâ non absimiles, sed multò longiores, incomparabilisq; elegantiæ, ex aureo phœnicei ardentissimi co-

 loris,

loris, ac molli lanugine hirſuti, labro demiſſo parvo & trifido, galeâ longisſimâ, pilis holoſericeis ex phœniceo pulchrè ſplendentibus fimbriatâ; quæ priùs, quàm è calyce erumpit, Lamii inſtar reflexa, mox verò non ſinè ingenti Plantæ hujus ornamento, animoſi inſtar Leonis invictisſimè triumphantis caudæ, in ſublime erigitur; ſub quâ ſtamina quædam longisſima, apicibus parvis capitulata, deliteſcunt. Elapſo florum tempore, *ſemina* quatuor in quolibet utriculo ſuccedunt, quorum colorem & formam non obſervavi. Sapor hujus plantæ amarus, Odor aromaticus, attamen gravis, infimâ præprimis calyculorum parte, qui etiam duodecimo poſt collectionem anno contriti, eundem penè quem Marum Matthioli odorem produnt. Vere in omnibus fermè paſcuis juxta Promontorium Bonæ Spei floret.

Inter plantas illas depictas, quarum munere Anno M.DC. LXXV. *Excellentisſimo Dno. ten Rhyne* me condecorare placuit, hæc etiam eminebat elegantisſima: quâ occaſione *laudatus Dn. ten Rhyne* ſimul expoſuit, ejusdem plantæ flores alimentum præbere aviculæ omnium elegantisſimæ *Ouriſsia* Cluſii dictæ, quam cum magnâ exſiccatarum plantarum copiâ in Promontorio B. Spei relictam, Patrueli meo *Dno Johanni Brayne* Amſtelodamum, perq; eundem præterea mihi transmittendam curavit. Verùm, in hunc usq; diem, nec de aviculâ, nec de plantis (quod maximè dolet) quicquam percipere potuimus.

RAPUN-

RAPUNTIUM ÆTHIOPICUM, VIOLACEO GALEATO FLORE, FOLIIS PINASTRI.

Cap. LXXXVII.

DE *Rapuntio galeatis floribus*, genera quædam Africano in Promontorio Bonæ Spei naſcentia, à nemine adhuc deſcripta, ac rei Herbariæ deditis procul dubiò haud ingrata, hîc in ſcenam proferre volui. Quorum primum, ex radice lignosâ, *Virgulas* dodrantales profert, interdum etiam ampliores, lignoſas, tenues, non valdè ramoſas, *Foliis* uncialibus, anguſtiſſimis, rigidis, triquetris, Pinaſtri æmulantibus, Chamæpeuces Alpini in modum circumquaq; densè ſtipatas. *Flores* in virgularum & ramulorum ſummitatibus, ac aliquando etiam lateribus, pediculis longis innixi, haud multùm à Rapuntii Americani coccinei, ſive Floris Cardinalis, differunt, coloris autem violacei, Ajugæ non multò majores; labello antè in lacinias quinq; diviſo, in fundo verò integro ſeu fiſtuloſo, conſtantes: è cujus centro cuculli loco, *ſtylus* prominet longus, cujus extremitati craſſum, oblongum, ſubalbidum, anteriùs piloſum caput, Rapuntiorum aliorum galeatorum ritu inſidet. *Semen* & *Fructum* non vidi, præter immaturum, qui, quantùm colligere poteram, cum Rapuntio maximo coccineo ſpicato flore, à *Columnâ, in Rerum Medicarum Novæ Hiſpaniæ Nardi Antonii Recchi Annotationibus, pag.* 879. deſcripto, congruebat.

RAPUNTIUM ÆTHIOPICUM, COERULEO GALEATO FLORE, FOLIIS CORONOPI.

Cap. LXXXVIII.

PErelegans & humilis eſt *Planta*, plurimis viridibus, hirſutis & teretibus prædita *ramulis*; per quos *Folia*, nullo certo, ſed confuſo utplurimùm ordine poſita cernuntur, pollicaria, anguſta, hirſuta, in lacinias aliquot laterales, inſtar Coronopi, vel potiùs Leucanthemi alpini Cluſii, diviſa. Ramuli in *pediculos* abeunt graciles, nudos, læves, uncias quatuor vel quinque longos; quorum apices ſæpiſſimè rurſus in duos pedicellos unciales dividuntur: in quibus ſingulis *Flos* altero tanto, immò & triplò major, Cyani ſive Lazuli cœleſte decus æmulans, & longâ in medio maculâ albâ notatus; qui anteriùs in fiſſuras breviores latioresque diviſus, & ex calyculo quinquefoliato hirſuto, originem ſuam primæ in modum ſpeciei, petit. Hoc cum antecedente Anno M. DC. LXIII. primùm in Europam ILLUSTRISSIMO DOMINO HIERONYMO à BEVERNINGK, ex Promontorio Bonæ Spei ſiccum transmiſſum.

RAPUNTIUM ÆTHIOPICUM, COERULEO GALEATO FLORE, FOLIOLIS DENTATIS.

Cap. LXXXIX.

TEnues & humi diffuſos habet Rapuntii galeati tertium genus *cauliculos*, frequentes, ſesquipedales, interdum ampliores, *Foliis* parvis, craſſiuſculis, per circumferentiam crenatis, alternatim poſitis & versùs unam partem frequenter ſe torquentibus, amictos. *Flores* in extremis ramulis juxta longitudinem inter folia ſpicatim quadantenus exeunt, figurâ & magnitudine primi generis, coloris autem dilutè cœrulei.

Hoc cum duobus præcedentibus, ad tricapſulares galeati flores gerentes pertinens, ex defectu conſortium & ejusdem farinæ, ut ſunt Trachelia & Campanula &c., hîc poſt galeatas verticillatas, ob florum ſimilitudinem locare volui. Cui hæc diſpoſitio non arridet, Saxifragæ anguſtifoliæ autumnali ea in hoc Opuſculo ſubjungat.

RAPUNTIO AFFINIS LINI FACIE, CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. XC.

NAſcitur *hæc* prorſus nova ac venuſta Planta, quam primùm ab ILLUSTRISSIMO DOMI-

DOMINO à BEVERNINGK, posteà à *D. Huyberto & D. Slado* accepi, in locis herbosis Promontorii Bonæ Spei, Lini sylvestris magnitudine & facie; sed magis lignosa, numerosioribusq; ramulis quos *Folia* bina è regione ambiunt, lætâ viriditate picta & Lini effigie. *Flores*, caulium & ramulorum cymis, ex albo suaviter rubentes, seu humani vultûs formosam temperiem bellè repræsentantes, innascuntur, eodem ordine & figurâ, quâ Lini sylvestris, ex quinis itidem foliolis conflati: non aliter acsi voluptate quâdam minùs curiosè contemplantium oculis fucum facere, ut verum Lini genus credantur, gestirent. Ast oblongus subrotundusque, qui flori subest *fructus*, plantam hanc Rapuntio altero leptophyllo capitato Columnæ magis affinem declarat; quamvis calyculus ipsi subsideat parvus, contra morem Rapuntii.

EQVISETUM JUNCEUM NIGRINODUM CAPITIS BONÆ SPEI.

Cap. XCI.

ANNO M. DC. LXIV. perraræ cujusdam plantæ *Ramo*, circa Promontorium Bonæ Spei luxuriantis ILLUSTRISSIMO MÆCENATI me donare collibitum est. *Is* intrà binas spithamas subsistit, *Caule* constans calami frumentacei crassitudine, nodoso, lævi, tereti, in alterâ tamen parte plano, non adeò, ut Equiseti vul-

ti vulgaris flexili ac molli, ſed magis lignoſo Arũdinis inſtar, intrinſecùs niveo ac concavo, extrinſecùs ex obsoleto virore caſtanei coloris, & quaſi punctulis atris infecto. Genicula foliorũ vice, *involucris* nigris, ſtriatisq;, in acutũ deſinentibus circumvoluta ſunt: ex quibus *rami* graciles, lentes, ac obſequioſi, geniculis creberrimis diſtincti, contrario ſitu prorũpunt; qui rurſus ab imo ſucceſsivè in frequentia divaricantur vimina, hæcq; iterum in alia minora, ramoſa, tandemq; in parvas furculas, pari, cum caulis, ramorum & viminum colore, terminantia. Totus ille Ramus caudam non malè equinam repræſentat; unde hanc plantam, Hippuri quoq; non disparem, *Equiſetum* appellare tàm diu placuit, donec indulgente aliquando Fortunâ, Florum, Fructuum ac Seminis ope certiora edoctus, cui Plantarum claſsi inferenda ſit, intelligam.

An *Arundinis gramineæ aculeatæ Alpini* genus?

Oritur hæc Planta, ut diximus, in Bonæ Spei abundantisſimo Plantarum rarisſimarum ſaluberrimarumque Promontorio. Ubi inter alias inauditas, etiam *Arbor quædam rarisſima lucens, fructibus Halicacabi;*

Arbor fabaria,
Arbor glandularia,
Amygdalus Africana amara,
Geniſta cœrulea, flore cœruleo,
Erica ſpicata, floribus oblongis ex carneo purpureis,
Lilium coccineum coronatum Montis Tabulari,
Narcisſus ſphæricus, floſculis parvis obsoletis,
Ornithogalum tuberoſum ſpicatum, luteum, odoratum,
Monorchis caule, foliis & floribus ex rubro punctatis,

 Jaco-

Jacobæa Montis Tabulari,
Quinquefolium angustifolium bulbosum,
Trifolium bulbosum,
Planta Cyclaminis radice, folio Dentis Canini,
Planta Asari folio,
Planta Pyrolæ foliis, & Acetosa Africana, radice tuberosâ, reperiuntur: Quæ ab *Excellentissimo Dn. Hermans, Investigatore Naturæ sagacissimo,* Anno M. DC. LXXII. in loco prædicto detectæ, atque inde cum aliis Plantis, radicibus, fructibus, seminibus, & variis insectis nondum descriptis ILLUSTRISSIMO DOMINO DNO â BEVERNINGK & *Excellentissimo Dno Arnoldo Sye* transmissæ: sed penè omnes, cum ingenti rerum Botanicarum ex Indiâ copiâ, quibus me earum Cultor studiosissimus ex eodem loco donare constituerat, apud *Insulam S. Helenæ* ab Anglis, naves Batavorum ex Indiâ Orientali redeuntes, intercipientibus, non sinè magno studiorum meorum incommodo, ereptæ.

Cæterum etiam ab *Excellentissimo Dno ten Rhyne* (cujus in observandis naturaliū industria, magna Posteritati pollicetur) A. M. DC. LXXIII. plantæ complures novæ, partim in Promontorio Bonæ spei, partim in *Saldanha* sinu, observatæ sunt; quas in amicitiæ mecum cultæ signum resiccavit, & cùm calamo, tùm vivis coloribus, affabrè delineavit. De quibus tamen figuræ, & quidem plantarum tantùm sequentium ad me pervenêre: ut sunt: *Aizoon cruciatum Sinûs Saldanhaci, quod Esulam Indicam vocat Bontius, Dni ten Rhyne.*
Aloë de Agoa de Saldanha, Dn. ten Rh.
Arbor rosea flore flavo, Capitis B. S. Dn. ten Rh.

Arbor

Arbor rosea folio infernè incano, Dn. ten Rh.

Aster gnaphaloides flore albo, Capitis Bonæ Spei.

Chrysocome angustifolia Africana.

Erica aculeata foliorum lanugine cinerea, Dn. ten Rh.

Erica arborescens, capitulis lanuginosis, flore flavo, D. ten Rhyne. An Chenopoda Monomotapensis?

Erica erecta minor flore purpureo spicato,
Erica florulentis capitulis alba noduligera,
Erica noduligera capitulis hirtis ex purpureo fusci coloris,
Suffrutex Ericæ formis, flore elegantissimè rubro,
Geranium flore intensè rubicundo, Cap. Bonæ Spei,
Geranium Malvæ folio, flore purpureo,
Geranium noctu olens, radice tuberosâ, longâ, flore violaceo,
Ornithogalum angustifolium Promontorii Bonæ Spei,
Pimpinella Africana maxima, flore purpureo,
} *Domini ten Rhyne.*

Planta bulbosa, Umbilici Veneris facie,

Planta Petasitidis folio, Capitis Bonæ Spei, D. ten Rh.

Ptarmicæ similis planta angustissimis foliis, Capitis Bonæ Spei.

Sedum maximum arborescens, latifolium, flore flavo, Capitis Bonæ Spei, Dn. ten Rhyne,

Solanum spinosum arborescens, Capitis Bonæ Spei,

Tithymalus dendroides aphyllos Capitis Bonæ Spei, Dn. ten Rhyne. An Xabra & Camarronus Rhasis, Rauwolfii?

Præter has Africæ Plantas, Anno M. DC. LXXVI. *Excellentissimus Dominus Arnoldus Syen* (cujus incomparabilis, quam perscrutandis impendit Plantis exoticis diligentia, Botanico studio, facem lucidissimam promittit) complures adhuc rarissimas ex Promontorio Bonæ Spei nactus est;

de quibus ſequentia tantùm nomina à *Nobilisſimo D. Poſſeſſore* nobis communicata, commemorabimus: *Barba Jovis Africana.*

Cyanus arboreſcens Styracis folio Africanus.

Cynoſorchis flore luteo albicante.

Gladiolus flore luteo.

Gladiolus edulis flore vario.

Gladiolus radice eduli flore cœruleo.

Gladiolus flore triſti; hic apud me in horto Academico floruit, ſed nihil cum gladiolo habebat commune, vocavi Florem Tigridis Africanum, â floris formâ & colore.

Gladiolus caudatus.

Gladiolus montanus.

Halicacabum arboreſcens. An Arbor lucens, fructibus Halicacabi, D. Hermanns?

Hyacinthus Indicus tuberoſus, flore luteo.

Iris juncea, flore cœruleo.

Orchis flore rubro.

Orchis maximus, flore luteo.

Phalangium Africanum perfoliatum.

Sedum flore rubro pendulo.

Sedum montanum flore odorato.

Senecio fœtida Afr: perennis, foliis confertim naſcêtibus.

Tithymalus Africanus, platyphyllus.

SELAGO INDIÆ ORIENTALIS, SIVE PLEGMARIA ADMIRABILIS ZEILANICA.

Cap. XCII.

Z*Eilan*, vel ſi mavis *Ceylan*, continentis Indiæ confinis Inſula, unde ingenti terræ motu, quo-

Andr. Stech delin

Isack Saal Sculp

Lycopodium mirabile.

quorundam opinione abrupta, multis verò Viris doctisſimis *Taprobana* Antiquorum, immò ab aliis nimis remotè abeuntibus, & ab ipſis etiam Indigenis, Paradiſi locus credita; præter Cinnamomum, quod profert, præſtantisſimum, non vulgarem gloriam etiam à maximâ medicinalium, rariorumque plantarum copiâ, in eâdem occurrentium, reportat. Inter quas *Plegmariæ* huic *admirabili*, Anno M. DC. LXIIX. vel IX. in Europam allatæ, non poſtremus debetur locus: quippe in quâ ſingulare miraculum, & admiratione digna diſpoſitio, immò mirandum artificium Naturæ accurato Contēplatori obſervandum. Ea tripedalem obtinebat longitudinem, atq; *caule* olorinam fermè pennam craſſo conſtabat, rotundo, ſtriato, ex viridi flavo obsoleto, ad Olivarum conditarum colorem vergente: qui parumper ultra ſemipedem à radice, in ramos duos penè dodrantales, dividebatur; atque hi in totidem, aliquantò longiores, quorum quilibet rurſus in binos, vix triunciales tenues deſinebat. Dictus caulis, ab infimâ (cui quædam adhuc radicum fibræ adhærebant) parte, usque ad extremum apicem, *foliis* crasſiuſculis, cordis figuram inverſam exprimentibus, ſemunciam in longitudine, & quadrantem unciæ in latitudine, vix ſuperantibus, ex flavo viridi ad Olivarum colorem inclinantibus, rigidiuſculis & ſplendentibus, Tithymali paralyi ritu, veluti ſquamis denſisſimè obtectus, conſpiciebatur: In unoquoque autem ſupremorum ramorum apice, artificioſum *Plegma* ſesquipalmare, tanto ſtudio, tàm curiosè & ſcitè à Naturâ elabora-

tum, ut potiùs artificiale quid, quàm naturale putandum, ſeſe oſtentaret. Hoc, pediculo perexiguo innixum, in duas utplurimùm partes primùm dividebatur: ſingulæ verò deinde plurimis diviſis tenerrimis flexilibus claviculis (aut ramulis) in diviſione bifidum ordinem frequenter obſervantibus, & tàm accuratè tandem terminantibus, ac ſi forfice eſſent reſectæ; quæ in univerſum cruciformi ſerie, ut Cupresſi ramuſculi, planè cōtectæ, ſquamulis (ſeu foliolis) rotundis, Sanamundæ tertiæ Cluſii foliis, ex parte reſpondentibus, ſed longè minoribus, eodem quô planta integra, ejusque folia, colore; quarum ſingularum in gremio *Granulum* orbiculare, albicans & pellucidum, Bombycis ovi magnitudine & facie latebat, ſuperiore medietate ex ſquamulâ ſæpiùs emicans, intus inane, ex denegatâ forſan maturitate: cuncta enim hæc Granula, Selaginis primæ, ſecundæ & tertiæ (*quæ officinis noſtris* **Morzybaba** *appellatur, nec* **Maſchlaber** */ ut in Miſcellaneis Curioſis Anni tertii & quarti errore Typographico expresſa*) Thalii inſtar pulviſculum ſulphureum ferre autumo. Hanc ob cauſam, & quòd Plegma etiam, non minimam cum Selaginis clavis habere affinitatem videatur, *Selaginem Indiæ Orientalis*, hanc plantam nominavi.

SELAGO INDIÆ ORIENTALIS,
trigonis granulis.

IN deſcribendâ *Plegmariæ hujus admirabilis* hiſtoriâ occupatum, *Illuſtrisſimus Dominus à* BEVERNINGK, *aliam* ſibi ex Zeilan Inſulâ *ſpeciem*, non orbicularibus, ſed *trigonis granulis*, eſſe miſſam, literis

teris me certiorem fecit. En evidentissimum singularis, curiosæq; diligentiæ & accuratissimæ observationis exemplum in ILLUSTRISSIMO hoc VIRO, MÆCENATE NOSTRO GRATIOSISSIMO! à quo, *priorem* etiam *Selaginem Indiæ Orientalis granulis orbicularibus*, ex eâdem Insulâ *Zeilan* (quo in loco è vetustæ cujusdam *Jacæ* arboris caudice enata) ad eum destinatam, impetravi, ad historiam hanc atq; iconem conficiendam.

An species *Quamjavatl*, Nardi Antonii Recchi, Rerum Medicarum Novæ Hispaniæ, libro VI. capite LXI, paginâ 258: aut Genus *Tlamacozqui y papan*, vel *Coapatli*? quæ planta inter Imagines Plantarum, ejusdem Auctoris, paginâ 414. per Joannem Terrentium Lynceum succinctè delineatur.

LUNARIA RACEMOSA MINOR, ADIANTI FOLIO.

Cap. XCIII.

DE Lunariâ racemosâ, propter famam Lunariæ Alchymistarum, maximè expetitâ, species variæ in Borussiâ nostrâ & Cassubiâ occurrunt: inter alias hæc etiam rarissima, necdum descripta, vulgari foliis laciniatis (cujus effigies apud Camerarium in Matthiolo Germanicè edito, sub numero II. exstat) per omnia similis;

milis; præter folia, quæ *Capilli Veneris* ſive *Adianti foliis Coriandri* in modum eleganter ſunt disſecta.

Naſcitur in montibus Caſſubiæ, ſed admodùm rara; ita ut duæ duntaxat mihi, & Amico meo dilectisſimo *Domino Carolo Sweikero* una inde obvenerint.

LUNARIA RACEMOSA MINOR, MATRICARIÆ FOLIO.

Cap. XCIV.

MOntium Caſſubiæ etiam eſt incola, unde à rhizotomâ muliercułâ Anno M. DC. LXX. & LXXVI. Julio Menſe ſatis copiosè *Nobilisſimo D. Sweikero* mihiq; allata. Quarum omnium cauliculi magis curti quàm vulgaris, racemis brevioribus magisq; ramoſis, ac foliis brevioribus, plures in lacinias anguſtiores disſectis, Matricariæ haud imparibus, onuſti erant.

An *Lunaria minor rutaceo folio, Caſpari Bauhini in Pinace?*

LUNARIA RACEMOSA MULTIFIDO FOLIO, CASPARI BAUHINI.

Cap. XCV.

NE fortè Lunariæ antecedentes, *Lunaria racemoſa multifido folio Caſpari Bauhini* (quæ à *Cluſio* in

in Rariarum Plantarum Hiſtoriâ lib. V, cap. XXI, pag. CXIX, nomine Lunariæ minoris ramoſæ, additâ radicum & foliorum ſinè racemis figurâ; â *Johanne Bauhino* verò in Univerſali Plantarum Hiſtoriâ, Tomo III, libro XXXV, cap. XIX, pag. 711, ſub nomine Lunariæ botryitis ramoſæ Sileſiacæ, adjectâ folii & racemi icone, absq; radicibus, concinnè deſcriptâ) exiſtimentur: figuram hîc ſolùm, Lunariæ hujus integræ cum radice, foliis & racemo, ſiſto; illud tantùm adjungens, quòd racemorum granula, æquè ac Lunariæ vulgaris & omnium congenerum, antè maturitatem, materiâ humidâ & ſubluteâ prægnent, ac tempore maturitatis eô fœtu, in pallescente pulvere exſiccato, ſe exonerent.

Apud nos, in locis quibusdam arenoſis, Menſe Auguſto & Septembri, ſuis granulis onuſta, reperitur.

FILIX SCANDENS PERPULCHRA BRASILIANA.

Lygodium

Cap. XCVI.

PAlmam ſanè inter Filices jure meritoq; obtinet Braſiliana *hæc* elegantisſima, quæ vicinis fruticibus aliisq; rebus advolvitur, & ab imis ad ſumma repit, ſarmentorum ope rigidiuſculorum, ſplendentium, è viridi ſpadiceorum; ex quibus per intervalla palmaria longiorave noduli, contrariis ſemper inter ſe brevisſimis naſcentes pediculis (qui in figurâ non expreſſi) pro-

genererantur hirſuti; quorum ſinguli utrinq; *coſtam* ejusdem quo ſarmenti coloris, proferunt, hirſutam, palmarem & ſesquipalmarem, *foliolis* viridantibus elegantisſimis alterno poſitu alatam, tandemque in longiùs deſinentem. Quodlibet verò foliolorum, aliquomodò *Convolvuli folio Althææ* foliis conveniens, parvo hirſutoq; pediculo innititur, in tres plerumq; diviſum lacinias: utpote in duas breviores obtuſas, denticulis quatuor, quinque vel ſex longis radiatas, unamq; longam nonnunquam ſescuncialem (è medio brevium exorientem) denticulis utrinq; inſtar Priſtis roſtri ab imo ultra medium, atq; inde usq; ad extremum cacumen crenis ſubtilisſimis prædictam. Denticulæ dictæ omnes anguſtæ ſunt, Coryli nucamentorum figurâ, in ſuperiore latere ſquamulis criſpulis, arctiſſimè atque curioſè veſtitæ, ſubtilisſimis ferruginei coloris; inter quas *Granula* orbicularia, Selaginis primæ Thalii magnitudine & facie occultantur.

An *Filicis ſecunda ſpecies, Georg. Marcg. in Hiſt. Plant. libro I, Cap. II, paginâ* 2? ubi ejus verba ita „ſonant. *Planta* caule lento, ſarmentoſo, ruf„feſcente, ſerpit atque fruticibus aliisque plan„tis ſe circumvolvit: *folia* ad caulem alternatim „ſunt poſita elegantisſimè disſecta, referentia „dentatas illas texturas, quas fœminæ ſolent con„ficere. Nec florem fert, nec ſemen. Copio„sè nascitur, propè fluvium *Capibaribi*. Naſci„tur & *alia ſpecies*, haud multùm disſimilis, in „Inſulâ *Tamaracâ*. Hucusque Marcgravius. Et certè Plantas inter reſiccatas noſtras Braſilianas,

Filicis

Filicis ſpecies ſcandentis etiam *alia* occurrit, magis ramoſa, foliolis minoribus, minusq; pulchris.

Præter hasce memoratas, adhuc complures alias habemus *exoticas Filicis ſpecies rarisſimas*, quas cùm ex Americâ, tùm ex aliis Orbis partibus impetravimus; de quibus hâc vice decem ſolùm in medium proferemus.

PRIMA SPECIES
ſive

F*Ilix non ramoſa Braſiliana pinnulis criſtatis*: ad ſesquicubitalem excreſcit altitudinem, Filicis maris noſtratis facie; atris verò *caulibus*, quadratis & inſignè ſplendentibus; *pinnulis* obtuſis, ſuperiore tantùm margine inciſis, Adianti Americani Cornuti colore, formâ & toto habitu æqualibus.

SECUNDA SPECIES
ſive

F*Ilix non ramoſa Braſiliana, foliis Aſplenii acutioribus*: Hæc, *Filici fontis admirabilis, ad marem vulgarem non ramoſam accedenti, non dentatæ* (cujus figura, pro *Filicis tenuisſimè & profundè denticulatæ Montbelgardicæ*, errore Typographico poſita) *Johannis Bauhini*, perſimilis eſt; major tamen, tarſisque arctiùs pennata.

TERTIA SPECIES
ſive

F*Ilix non ramoſa Guyanenſis, foliis Aſplenii obtuſioribus*: obſervatur magis hirſuta quàm antecedens, atque obſcuriùs virens, pinnulis obtuſioribus, punctula rariora habentibus.

QUARTA SPECIES
ſive

F*Ilix non ramoſa Zeilanica foliis integris, Filici vulgari ſimilis:* à Filice mare vulgari eô tantùm differt, quòd alarum criſtæ aliæ aliis annatæ.

QUINTA SPECIES
ſive

Lomaria scandens. Willd. X, 293.

F*Ilix non ramoſa foliis integris ſerratis Zeilanica:* Cum Hemionitide alterâ Dalechampii adeò convenit, ut ab eâdem non niſi in foliis, quæ majora & argutiùs crenata, discernenda.

SEXTA SPECIES
ſive

F*Ilix non ramoſa foliis integris ſerratis Braſiliana:* Hujus deſcriptio exſtat apud Marcgravium, in Hiſtoriâ Plantarum, libro 1, capite 2, paginâ 2, ſub nomine, *Filix an Polypodium?*

SEPTIMA SPECIES
ſive

F*Ilix non ramoſa, foliis integris ſerratis Capitis Bonæ Spei:* mediam, inter *Filicis non ramoſæ foliis integris ſerratis Zeilanicæ & Braſilianæ*, faciem obtinet.

OCTAVA SPECIES
ſive

F*Ilix non ramoſa, foliis integris non ſerratis Zeilanica minor:* de hâc *caulem* accepimus pedalem, quintæ ſimilem, *foliis* verò multò craſſioribus

atque

atque ſolidioribus, magis venoſis & in mucronem obtuſam exeuntibus; in quibus crenæ nullæ conſpiciuntur.

NONA SPECIES
ſive

F*Ilix non ramoſa, foliis integris non ſerratis maxima, Indiæ Orientalis:* omnium eſt maxima, ut quæ Viri ſubinde altitudinem ſuperat; hæc â Bontio, ſub nomine *Phyllitidis* figuratur.

DECIMA SPECIES
ſive

F*Ilix Zeilanica Lonchitidis facie:* ſesquipedales interdum ſurrigit caules, in quibus folia falcata, *Lonchitidis asperæ majoris Matthioli*, ſed majora multò atque latiora.

Aspid. auriculatum. Willd. V, 227.

ADIANTUM NOVUM GERMANICUM, RUTÆ MURARIÆ FACIE.

Cap. XCVII.

SPecioſum hoc ac prorsùs novum Adianti genus, in Franconiâ non procul à pago illo ob Acidulas celeberrimo **Langen-Schwalbach/** in umbroſo inter ſaxa loco enatum, Anno M.DC. LXIV. Menſe Septembri, quamvis rariſſimè, obſervavimus.

Hoc, è *Radice* ex plurimis cirris nigris capillatâ, *coliculos* triginta vel plures ſpargit, dodran-

tales, tenues, juxta radicem nigricantes, reliquâ verò parte virentes, & in tertiâ ſuperiùs parte *Foliolis* anguſtioribus, hilariore virore præditis, inque lacinias longiores, anguſtiores, quàm Rutæ murariæ disſectis, ornatos. Convenit in multis, cum Adianto albo tenuifolio Rutæ murariæ accedente Johannis Bauhini, â quo tamen manifeſtè differt.

ADIANTUM NIGRUM AMEricanum, pulvere candidisſimo aſperſum.

ADianto nigro vulgari non adeò disſimile, exceptis foliis mollioribus, quorum pars prona, pulvere candidisſimo, quaſi farinâ aſperſa eſt. Ex Braſiliâ & Guyanâ accepimus.

POLYPODIUM INDICUM SCOLOPENDRIÆ FACIE.

Cap. XCIIX.

DE Polypodio Scolopendriæ facie, quatuor ſequentes ex Indiâ Orientali ſpecies nactus ſum.

POLYPODIUM INDICUM SCOLOpendriæ facie primum.

R*Adicem* agit ſubdulcem, verrucoſam, longè latèque ſub terrâ repentem, inſtar Polypodii vulgaris; ex quâ *Folia* multa, pediculis fermè nullis aut ſaltem brevisſimis inſidentia, exſurgunt, viridia, acuminata, pedalia & duplò longiora, pollices tres lata, Phyllitidis conſiſten-

ſiſtentiâ & figurâ, inferiùs autem faſtigiata, quorum longitudinem nervus craſſus, aversâ parte conſpicuus ac elatus percurrit; â quo ab imo ſtatim ad ambitum quaquaversùm ipſæ etiam apophyſes diriguntur. *Flores*, Polypodii de more, punctulis lanuginoſis, ſed nigris conſtantes, in pronâ foliorum parte proveniunt.

POLYPODIUM INDICUM SCOLOpendriæ facie ſecundum.

R*Adice* nititur longiore, tenuiore, ac magis albicante, minutioribus etiam tuberculis & acetabulis præditâ: ex quâ, *Folia* pedalia longiorave, pediculis longis ſplendentibus ſuffulta pronaſcuntur Phyllitidis facie, in mucronem autem longisſimum, ſubinde convexum deſinentia, & juxta baſin faſtigiata. Horum nonnulla ad Hemionitidis propiùs accedunt, atque in lacinias tres diviſa ſunt.

POLYPODII INDICI SCOLOPENDRIÆ facie ſecundi, ſpecies altera.

ALiam adhuc Secundi ſpeciem asſervo, *Foliis* in tres quoque lacinias diviſis; cujus lacinia media ſeu maxima, in ambitu flammæ in modum laxè ſerrata vel potiùs undulata eſt: an autem ſpecies diverſa, vel idem Polypodium Indicum Scolopendriæ facie ſit ſecundum, affirmare non audeo.

POLYPODIUM INDICUM SCOLOpendriæ facie tertium.

TErtii *Radix*, nihil â Secundi differt, niſi quòd longior paulò, validior & ſaturatiore viri-

viriditate colorata. *Folia* pediculis brevioribus ſuffulciuntur, & non multò longiora, quàm ſesquipalmaria ſunt, duas circiter aut tres uncias lata, ſubſtantiâ & formâ quidem Phyllitidis, ſed duriora, ſolidiora & retuſa, Limonii Matthioli formam penè æmulantia. In hujus ut & Secundi foliis reſiccatis, quæ in Herbario asſervamus noſtro, ſi Sole adverſo perſpiciantur, punctula innumera juxta extremam fibrarum crispitudinem apparent; quæ, flores imperfectos, in utero antè partum ſuffocatos, arguere videntur.

SCOLOPENDRIA INDIÆ ORIENTALIS MUSÆ FACIE.

Cap. XCIX.

SUnt Scolopendriæ ſpecies variæ, quibus Hemionitis etiam accenſenda, in hortis Galliæ & Italiæ jam ſatis notæ: quarum plerarumq; varietatis causâ vel Naturæ tantùm luſui, vel ætati, vel arti, adſcribenda. De quibus hâc vice plura non dicam; cùm ſolummodò de exotico ac peculiari quodam genere valdè raro, ab aliis neutiquam obſervato, paucis in præſentiarum agere non negligendum duxerim.

Conſtat verò hoc *genus*, (quod ab *Excellentisſimo Dno Andreâ Kleyer, Medicinæ Doctore & Scabino meritisſimo, in Bataviâ, Urbe Indiæ Orientalis Celeberrimâ*, Anno M. DC. LXX. nomine *Scolopendriæ Indiæ*, ſiccum accepi) ex *Radice* fibroſâ, obſcu-

obſcurè cinereâ ſeu fuſcâ, & ex foliorum jam conſumptorum venis & nervis, qui materiam ferrugineam, levem, ſpongioſam, fibrarum putrefactarum, tantâ copiâ eâque figurâ offerunt, ut eos ante accuratiorem contemplationem, radices muſcoſas & lanuginoſas exiſtimarem. Ex venarum & nervorum horum reliquorum medio, multa in orbem ordinata, Muſæ junioris non disſimilia, pediculis fermè carentia prodierunt *folia*, tantâ longitudine, quantam ferè cubitus, & latitudine, quantam palma, immò & ſesquipalma implere ſolet; Subſtantiâ Scolopendriæ, tenuia & membranacea; colore ex ſubalbido viridantia & ad Olivarum conditarum vergentia: horum quodlibet medium, nervus præter morem crasſus & validus, ex purpuraſcente cinerei coloris, disſecat; à quo rurſus utrinque innumerabiles, denſæ & ſubtiles venæ, linearum inſtar, in lateribus folii nonnihil ſurſùm tendentes, in teneram usque, quâ cincta, fimbriam, ſparguntur. In centro verò foliorum juxta radicem, hirſuties quædam rigida, atra & ſplendida, velut lana aduſta, in globum Juglandis magnitudine conglomerata, occultatur. An verò foliorum pars ſupina, Scolopendriæ in modum vulgaris, pulverulentis areolis rufis virgata ſit, hactenus, nec quidquam de naturâ & viribus percipere potui.

PLANTA MUSCOSA ET PLUMOSA GUYANENSIS MAJOR.

Cap. C.

ANno à Chriſti Nativitate M. DC. LXI, Domini Antonii Chaſtelein p. m. curâ, Ramulum Plantæ cujusdam elegantis, ex Guyanâ accepi, palmarem ac penitùs planum. Is, cauliculo ſquamulis denſis, Muſci terreſtris Luſitanici in modum contecto, conſtat ſubtili, aliquot utrinque adnatis ramulis expanſo, atq; multis foliolis tenerrimis pectinatim diſpoſitis denſo agmine ita ſtipato, ut Abietis ramulum haud malè repræſentare videatur: Adeò autem lentus, & ad proportionem ita eſt gravis, ut ſublatus, ſtatim inſtar plumæ ſtruthionis deorsùm flectatur; viriditate inſuper venuſtisſimâ, aureo cuidam intermixtâ fulgori, aversâ inprimis foliorum parte, in ſingulare hujus plantæ ornamentum decoratur, velut ſempiternam famæ illius memoriam, quâ ob auri ubertatem celebrata olim fuit ejus patria, conſervare, Natura artificioſisſima conſtituisſet.

An Muſci denticulati majoris, Caſpari Bauhini genus?

PLANTA MUSCOSA ET PLUMOSA Guyanenſis minor.

ALiam adhuc lepidisſimæ & concinnæ hujus Plantæ ſpeciem, eadem ex Regione obtinui

tinui; priori multò delicatiorem, minùs arctè ſquamatis viticulis, atque foliolis longè minoribus. Quâ plantulâ gratisſimo virore ſuo immortali oculos mirum in modum paſcente, Centuriam hancce meam primam, genialiter concludo.

TIBI AUTEM O SANCTA TRINITAS, QVÆ OMNIA BENE FECISTI, ET IN OPERIBUS TUIS LÆTARIS: TIBI, QVÆ MIHI SERVO TUO OMNIUM INDIGNISSIMO, EAM CONCESSISTI GRATIAM, QVO INSTRUMENTUM ETIAM DIVULGANDORUM OPERUM ADMIRABILIUM TUORUM, IN ALTISSIMI TUI NOMINIS GLORIAM EXISTEREM: TIBI SIT LAUS, HONOR ET IMPERIUM IN SECULA SECULORUM, AMEN!

INDEX
PLANTARUM,
Quæ in hâc CENTURIA continentur.

Alcea

INDEX.

Chry-

Filix

Gla-

Ta-

APPENDIX
ad
CENTURIAM
PLANTARUM
EXOTICARUM,

aliarumque

Minùs cognitarum

PRIMAM

JACOBI BREYNII
GEDANENSIS.

APPENDIX
ad
CENTURIAM PLANTARUM EXOTICARUM PRIMAM,

Voniam Plantarum, in Centuriâ Primâ jam descriptarum nonnullarum Fructus, quarundam ramos resiccatos, vel imagines, vel relationes à sæpè laudato Dn. Doctore *ten RHYNE, cùm jam esset Centuria mea excusa, demum impetravi, hîc, pro Appendice, de iisdem sequentia referre placuit, indicatis capite & paginâ, quibus inseri debent.*

FRUCTUS ARBORIS CAMPHORIFERÆ JAPONICÆ.

Ad Cap. VI. pag. 13. *lineam* 22. *ante periodum*, Et tantùm de Arbore Camphoriferâ Japonicâ.

DE *Floribus* extremitati ramulorum innascentibus, nihil adhuc memoratu dignum percipere potui. His autem *Fructus* succedunt (quorum copiam *Dn. D. ten Rhyne* mihi fecit:) odore quâ folia fragrantiores, è calyculo oblongo, versùs pediculum fastigiato, petiolum tenerum atq; parvum habente, emicantes, Juniperi baccarum & facie & magnitudine; cortice pallido ut plurimùm, in quibusdam nigro vel fusco & rugoso constantes; sub quo *Nucula* orbicularis ex nigro fusca, non valdè dura occultatur, intus coloris nigri & splendens, *Nucleum* continens subalbidum,

 dum,

dum, bifidum & pinguem, ſaporis aromatici, & acrimoniâ haud ingratâ linguam titillantis.

Ad ejusdem pagin. lineam 23. poſt paragraphum,
Et tantùm de Arbore camphoriferâ Japonicâ.

EX quibus patet, rarisſimam hanc Arborem, quam *Domini D. ten Rhyne* ope cognoſcendã Europæ primus obtuli, ad glandiferas vel ſi mavis bacciferas aromaticas, nucleum in binas partes ſectum continentes pertinere, & *Arbori canelliferæ*, vel *Lauro* veluti affinem proximè jungendam esſe.

AD FINEM EJUSDEM Capitis.

TAndem ad Arboris augendam camphoriferæ Hiſtoriam, *Excerpta* ſequentia *de differentiâ Camphoræ*, ab *Excellentisſimo Domino D. ten Rhyne* mihi ex *Obſervationibus ſuis Japonicis, Phyſicis*, humanisſimè communicata, hîc evocare in lucem intermittere nolui.

„ Camphora ex natali Solo in Japonenſem, „ Borneenſem, & Sumatrenſem primariò diſpe„ ſcitur; una præſtantior alterâ eſt: ita etiam ut „ in Japoniâ ac Chinâ totum *Picol*, id eſt Japo„ nenſis 125. *lb.* ibidem non pluris veneant, quàm „ *lb.* 1¾ Borneenſis vel Sumatranæ; idq; ob me„ dicaminis energiam (quæ nos etiamnum latet) „ quæ in unâ tantum prævalet alteri. Noſtrates „ Belgæ & cæteri in Europâ populi, Camphorâ „ Japonenſi tantum utuntur: quam perperàm di„ cunt ſterilitatem efficere; cùm Camphoræ puri„ ficatores norim multos, qui uberi ſobole fertile„ ſcunt;

ſcunt; eâdem tamen cum ſucceſſu in linimen- „
tis, emplaſtris, fomentis &c. utuntur: necdum „
tamen rationem totam expiſcari potui, cur „
tantò majoris Japones faciant alias Camphoræ „
ſpecies; retulerunt equidem mihi, ſe iisdem „
pro cardiaco uti, & collyriis, in oculorum in- „
flammatione, commiſcere; ſed hoc ratiocinio „
necdum me contentum agnoſco, nec enim ita „
delirant nationes hæ, ut nummos fruſtra pro- „
fundant. Japonenſes ſuam ita parum æſtimant „
Camphoram, ut niſi Noſtrates anno præceden- „
ti tantam Camphoræ copiam requirant, illi ni- „
hil præparent: Præparant autem coctione & „
combuſtione ex Camphoræ arboris ligno dis- „
ſcisſo, quod uberrimè in regione *Satſumâ* pro- „
venit: illi ciſtas & ſcrinia potiùs inde fabri- „
cant, quàm pro Medicinâ uſurpant, adeò ut hinc „
Zelandorum prævaricatio pateſcat; ad quos, „
cùm in probam pretioſisſima ex Inſulâ *Borneo* „
Camphora mitteretur, remittebant in Indias, „
eandem Japonenſi poſtponentes, quia impu- „
rior erat; ſed etiamſi nos eandem figuram, co- „
lorem ac pondus Japonenſi conciliemus, ſtatim „
dicent Aromatarii & Medici apud eosdem, non „
esſe legitimam: quippe ſi 100. *lb.* utriusque „
Camphoræ aperto aëri exponantur, intra ſexen- „
nium & antè, Japoniaca tota in auras disſipa- „
bitur, ubi Borneenſis vix 6. *lb.* perdet; attamen „
Japonenſis Camphoræ folia ſat gratum & effi- „
cacem odorem ſpargunt fricta, ſed nimis vola- „
tilis eſt illa vis, & gummi in iis arboribus exi- „
guum reſpectu Borneenſis; Sumatrenſis tamen „
cæteris præſtantior eſt, & nî fallor, uti & Bor- „

 neenſis

neenſis certo anni tempore ex opimis; ut gum- „
mi ſolent, exſtillat arboribus & ab incolis ex in- „
teſtino arboris ſuſurro percipitur, quando e- „
greſſui propinqua ſit.

DE CUPRESSO-PINULO.

Ad finem capitis X.

ARbuſculæ hujus perraræ vel potiùs Fruticis, *Ramulum* Anno 1675. *Dominus Doctor ten Rhyne* depictum, & anno tandem præterito ſiccum, nomine *Ericæ noduligeræ capitulis hirtis ex purpureo fuſci coloris*, nobis transmiſit. *Hic* affinitatem cum Scabioſis quandam prætendere videtur. Namq; Strobilorum inter ſqvamulas *Pericarpia* lanuginoſa & dura occultantur, Scabioſæ arboreſcentis Creticæ haud imparia, concava intus, Semenq; oblongum includentia, in ſuperiore autem parte, calicis loco membranacei, foliolis coronata quinq; craſſis ac lanuginoſis, quorum in medio *Floſculus* quinis foliolis conſtructus, Globulariæ luteæ montanæ *Columnæ* accedens; quem (etſi ad flavedinem inclinat ſiccus) purpurei coloris exiſtimo, cùm ejusdem etiam coloris mentionem in Plantæ hujus nomine *Dominus ten Rhyne* faciat.

DE COLUTEA AFRICANA, FLORE PURPUREO.

Ad Cap. XXIX, pag. 72. poſt lineam XI.

EX *Ramo* inter Plantas à *Cl. D. Doct. ten Rhyne* juxta Promontorium Bonæ Spei collectas patet, Coluteam hanc elegantisſimam, Fruticem natali

natali in loco esse lignosum. *Ramus* enim memoratus, cubitalem circiter longitudinem, & digiti minoris fermè crassitiem contingens, rectus, durus, rigidus, firmus atque valdè ramosus est; in cæteris *Coluteæ Africanæ in horto D. Caroli Chivry p. m. enatæ* persimilis, excepto sapore qui amarus absque ullâ dulcedine.

DE ABSINTHIO TENUIFOLIO ODORATISSIMO MONOMOTAPENSI.

Ad calcem Cap. LXXXIII.

SI cui non placet, quòd *Absinthium Monomotapense* à nobis hîc positum, illudq; *Pappescentes* inter habere desiderat, post *Chrysocomen* collocet.

DE EQUISETO JUNCEO NIGRINODO, CAPITIS BONÆ SPEI.

Ad Cap. XCI. pag. 177. post periodum: An Arundinis gramineæ aculeatæ *Alpini* genus?

EQuiseti hujus, Ramum quoque ab Eruditissimo Botanico *Domino D. ten Rhyne* obtinuimus. *Is* obscuriùs virescens est, guttulis nullis intertinctus, & nihil penè ad spadiceum tendens: cujus in ramulorum minorum uno, *Congeries* squamularum quædam nigerrimarum, in modum *Junci foliacei capsulis triangulis* (*à Johanne Bauhino descripti*) fermè utriculorum, se præbet. *Quæ*, nisi abortus,

tus, majorem hujus plantæ cum *Juncis* vel *Graminibus*, quàm *Equiseto* esse cognationem, manifestè indicat.

DE PLEGMARIA ADMIRABILI ZEILANICA.

Ad finem Capitis XCII.

TAmetsi *Selagini Indiæ Orientalis* meæ, *Plegmariæ* nomen plegmatum propter formam, & *Zeilanicæ*, ob Insulam, unde ad ILLUSTRISSIMUM MÆCENATEM in Europam primùm allata, tribuere decrevi: tamen prætermittere non possum, quin hîc referam, literis XXII. Januarii Anno M.DC. LXXVII. à nativitate Redemptoris nostri ad ILLUSTRISSIMUM DOMINUM, DN. HIERONYMUM à BEVERNINGK, ac *Excellentissimum Dominum Syen*, à *Nobilissimo Domino Hermans* Naturæ scrutatore diligentissimo ex *Zeilan* Insulâ datis, memorari; *Plegmariam* meam nondum à se in *Zeilan* Insulâ repertam; sed non procul à *Cochin*, ubi linguâ *Sancritanensi* (eruditis tantùm in *Malabar* frequentatâ) *Patsin Cherra Tadha* vocatur, provenire & perraram æstimari. Verum enim verò *Plegmaria* quã descripsi, in *Zeilan* Insulâ (ut suo jam notatum loco:) collecta, postmodùm ab aliis Rei Herbariæ haud imperitis etiam (quamvis rarissimè) observata est.

WILHELMI ten RHYNE
MEDICI, BOTANICI
& CHYMICI
quondam
MAGNI IMPERATORIS JAPONIÆ,
nunc verò
MEDICINÆ & ANATOMIÆ
PROFESSORIS
in
BATAVIA Emporio Indiæ Orientalis
celeberrimo
EXCERPTA
ex
OBSERVATIONIBUS SUIS
JAPONICIS PHYSICIS &c.
de
FRUTICE THEE.
Cui accedit
FASCICULUS
RARIORUM
PLANTARUM
ab eodem
D. D. ten RHYNE
In
Promontorio Bonæ Spei & *Saldanhâ* Sinu
Anno M DC LXXIII. collectarum
atq; demum
ex Indiâ Anno M DC LXXVII. in Europam
ad
JACOBUM BREYNIUM,
GEDANENSEM
transmissarum.

JACOBUS BREYNIUS
GEDANENSIS
AD LECTOREM.

CUm *Centuria Prima Plantarum Exoticarum* additis *Iconibus*, jam ante trimeſtre, typis impreſſa, ob defectum tamen Privilegiorum, ſinè ullo hactenus fructu eſſet detenta: intereà temporis, literæ *Excellentisſimi Domini Wilhelmi ten Rhyne* multò jucundisſimæ ex *Bataviâ*, *Emporio Indiæ Orientalis celeberrimo* (in quam præterito anno ex *Japoniâ* Inſulâ redux, feliciter devenit:) non ſinè ingenti meâ delectatione & gaudio mihi ſunt redditæ: quibus ſimul præter Plantas Exoticas reſiccatas, *Excerpta* quoque nonnulla ex *Obſervationibus ſuis Japonicis, Phyſicis, de Frutice* perquàm celebri *Theè*, ceu ſumma erga me benevolentiæ teſtimonia, humanisſimè offerre placuit. Hinc mihi ea non ſoli ſervanda ſupprimendaque; verùm Tecum quoque *Lector Amice*, hîc communicanda ſtatui, quò non modò iisdem uti; ſed colligere pariter queas, quæ à *Nobilisſimo* horum *Communicatore* Tibi adhuc ſint expectanda. Vale. Gedani Anno M. DC. LXXIIX. die V. Menſis Februarii.

EX

EXCERPTA
Ex
Obſervationibus Japonicis, Phyſicis, &c.
WILHELMI ten RHYNE,
De

FRUTICE THEE.

Emen fruticis *Theè* circa menſem Februarium terræ (nì nimio indurata gelu vel nive altiùs tecta ſit) mandant Japones ſequenti methodo; In terrâ bonâ, dulci, non ſalſâ, neq; limosâ neque arenosâ nimis, ſed temperatâ, rotundam ad octo aut paulò minùs pollicum latitudinem ſcrobem effodiunt, cui 40. à 50. ſeminales folliculos confertim injiciunt, exinde ſcrobem operientes, eandemq;, inhorreſcente brumâ, ſtramineis ſtoreis tegentes. Hæc autem 40. à 50. ſeminalia capitula communiter in 6. 8. 10. à 14. quandoq; plures, quandoque pauciores, frutices propullulant, quos naturæ ſuoque ingenio relinqvunt agricolæ, nullo ſecùs culturæ adhibito artificio, (hìc enim de vulgari hujus fruticis plantatione ſermo eſt) niſi quòd plerique infelix lolium & inutiles herbas evellant circa ſtirpes; quæ quò in ſpisſius glomeramen altioremque apicem (rariùs tamen ſupra 4. à 5. pedes) exſurgunt, eò meliores judicantur, mollioribus utpotè magis benignis foliis, quæ rarenter intra primum triennium decerpunt Japones; decerpunt autem plerumque menſe ſuo tertio, qui ordinariò juxta *Plantatio.* *Collectio.*

 no-

noſtrum Aprilem eſt, nonnunquàm adusque medium Maji procurrit (differentiæ autem ratio ab intercalari anno, quovis triennio hîc recurrente, tredecimque menſibus indiscriminatim, ad inſtitutum Pontificis Maximi *Dairi*, metito provenit; ut alibi latiùs) quando matres cum ſuis infantibus & ancillis foliola hæc calathis colligunt: Hi quippe frutices ſub initium veris recentes ramulos novellaque folia emittunt; illa autem novitia (ſubflaveſcente ſuo virore & parvitate à veteribus foliis facillimè diſtinguenda) cùm parùm adoleverint ſiccâ tempeſtate, quâcunque diei horâ, tùm autem inprimis intenſiore ſolis æſtu, avellunt, avulſa circa veſperam portant domum, quandoque ſibi eadem præparantes, quandoque aliis, qui eapropter datâ operâ eò concedunt, vendunt. Coëmptores autem illi ſingula folia fuſæ ex ferro patellæ Sinicæ, nitidæ, candenti atque obliquè collocatæ (ne manus comburant) injectant, eademque manibus asſiduò convertunt, usquedum flacceſcerint, mundis tunc ſtoreis papyrove imponenda ac perflanda flabello, ut frigeſcant, hinc in planis, ex arundine Indicâ confectis, corbibus conteruntur, donec compactè crispentur: hinc iterum in purâ & modicè candefactâ patellâ, uti anteà, manibus continuò verſantur reverſanturque, donec mediocriter induruerint: Exinde patellæ exemta flabroque frigefacta folia in tertiâ ac quartâ patellis, per gradus minùs calefactis, revolvunt, ut majorem ſiccitatem duritiemque contrahant: Tandem ollis intrinſecè vitreatis benè clauſa ſervant, & in urbes pagosve venalia transferunt: Poſtquàm

Præparatio.

quàm autem per ſextiduum circiter ollis reſerata fuêre, easdem aperiunt, foliorumque delectum, minora & teneriora à majoribus & durioribus ſeparando, faciunt, ultimâque vice in qvintâ patellâ, ſecuritatis ergò, ſiccant, in annos tunc durabilia, ſi accuratè obturata teneantur. His examinibus veritate comprobatis ſequentia ſupplemento ſerviant.

Culturæ ac præparationis differentia.

Enimverò non levis eſt culturæ ac præparationis differentia; quem etenim agricolæ ſuo linqvunt genio fruticem, ſolo eradicato Zizanio, ne ſuffocetur, hunc ſummâ curâ ſtudioque colunt illi, qui ex profeſſo pro Magnatibus ac opulentis quibusdam civibus *T'chia* accurant & legunt: Ita propè *Miako* urbem locus eſt, *Ouſi* appellatus, totius Iaponiæ in hoc opere princeps, ubi pro Imperatore, Regibus Majorumque gentium Dynaſtis *T'chia* colitur præparaturque: Ubi excultisſimæ terræ concrediti frutices à nimiâ pluviâ vel intenſo ardore frigoreve, cæterisque aëris injuriis, ac pravis purgamentis, volatilibus reptilibusve inſectis, ſtudioſè præmuniuntur, juſto rigantur tempore, ac reliqua circumſpectæ culturæ adminicula iisdem adhibentur: Ubi congruâ tempeſtate ſcrupuloſa foliorum fit electio; tenerrimi fruticum ramuſculi primævis in apice foliis nudantur, quæ eapropter carisſima potentioribus reſervantur emptoribus; hæc autem à mediocribus, hæc iterum à majuſculis, hornotinis tamen ſingulis, ſegregantur. Ruricolæ verò ſine diſcrimine, quævis, horna nihilominùs, folia mixtim colligunt, collecta ſoli exponunt, (antedicti in umbrâ ſiccant) manibus comprimunt, te-

runt, fricant, & in argillaceis patellis, ſi careant ferreis, ſuprà relatâ methodo ac ordine ſuper ignem torrent, donec exſiccata ac indurata criſpentur. Hæc autem, niſi coëmptoribus divenderint, (hi enim in varias ſpecies eadem dividunt) promiſcuè in æneo cacabo aquâ repleto, lento coqvunt igne, & ſic toto die pro communi potu in foco ſuspenſum ſervant; donec iteratis tincturis folia illa debilitata rejiciantur, ingeſtis protinùs novis. Primates autem & locupletiores cives quidam nullum in re domeſticâ opus majore diligentiâ, faſtu, nitore, atq; artificio (quippe in peculiarem jam penè artem illis converſa eſt *T'chia* dispenſatio) curant, quàm ſui *T'chia* præparationem; Quandoquidem qui in cæteris parciſſimæ ſunt ſupellectilis, copioſo ac ſuperbo inſtrumentorum famulorumque apparatu impensè, immò ad ſuperſtitionem usque, geſtiunt.

Plebejorum decoctio.

Potentum decoctio.

Instrumenta.

Inſtrumenta autem (quæ in Magnatum ædibus ac ſpectatioribus quibusdam diverſoriis ad pompam proſtituuntur) ſunt hæc; Ex electo ophitide conflatâ *molâ* (quali noſtrates ſemen ſinapi conterunt) quâ ſuum *T'chia* in tenuem pollinem commolunt: prætereà *fornacula*, ex mixto cum aliis metallis ære artificiosè fuſa, cui aquâ plenam *cucumam*, ex eâdem materiâ confectam, ſuperponunt, ut ſemper præſtò ſit lympha fervens: Hinc exiguis *cochlearibus* (ex teſtudineo cornu aliove pretioſo ligno vel etiam metallis fabrefactis) viridem illum ac benè fragrantem pulverem *T'chia calicibus* ſuis (qui deformi formoſitate illis placent; quò enim magis distorti ac inæquales ſunt, eò meliores cenſentur: ex vicinâ autem Coreâ

in

in Japoniam deferuntur, qui cùm propter loci diſtantiam, tùm ob argillæ raritatem, magno conſtant, majore, ſi ſimul vetuſti) infundunt, ac ſuperfuſâ cum mundato *hauſtro* infundibulove aquâ fervidâ pulverem hunc minutulis, ex arundine Indicâ crenarum formâ artificiosè concisis, *ſetis* tamdiu quaſſant, donec in ſpumam potio illa elevetur. Porrò *famulos* nutriunt ditiores incolæ, alios qui *T'chia* decoquunt, alios qui calices amicis hoſpitibus deferunt, benè veſtiti nitidèque comti; quod in Primorum Oeconomiâ peculiare munus eſt; ubi decoctor *T'chia* veluti Doctor Medicus gentilitio ritu detonsâ planè comâ à reliquis discernitur. Sinenſes autem (quorum methodum noſtrates ſeqvuntur) fervefactam in cupreo cacabo aquam ſiccis integrisque foliis *Theè*, ſingulari ollæ priùs injectis ſuperfundunt, tincturamque extrahunt, quam limpidâ aquâ ad gratam amaritudinem temperatam calidè ſorbent, ſaccharumque ut plurimùm unà maſticant, uti & noſtrates, rariùs autem Japones, tametſi γλυκύφιλοι: Hæc ſecundâ vice repetita tinctura (minùs tamen efficaci, cùm præſtantiores ſeu volatiliores partes primâ tincturâ maximam partem extractæ ſint, vel in auras abierint) etiamnum valet, quâ abſolutâ ut plurimùm rejiciuntur folia, quæ mare vaſtum peragrantibus, addito ſale, oleo ac aceto, acetariorum vices, melioris defectu, ſupplere poſſunt: Japones autem iisdem foliis rubentes papulas ac cutanea ſudamina curant, atque in tinctoriâ arte eadem (vetuſta licet) uſurpant Mauri &c. *Famuli.*

Fru-

Locus natalis. Fruticis hujus natale ſolum varium eſt in Japoniâ, uti in Diario meo ad metropolim *Jedo* ſpeciatim recenſui; plurimus tamen in regione *Fiſien* creſcit: Humo gaudet neque arenosâ neque lutosâ nimis, neque declivi, neque acclivi nimis, apricâ & temperatâ planitie lætior: Multis autem in locis inter ipſa frumenta in pulvillorum liris (in pulvillos enim dispeſcunt agros ſuos Japones, ut tantò commodiùs ſtercorare, ac inutile gramen decerpere queant, tum ut ſtagnans in liris aqua frumenti radices viciſsim blandiùsque alat) frutices *Theè* conſitos intuearis.

Pretium. De pretio certi nihil determinari poteſt, incredibiliter enim variat; illud ſaltem in genere verum eſt, pro foliorum magnitudine pretium augeri vel minui, *quantùm* namque *magnitudine ſurſum decreſcunt, tantùm pretio accreſcunt;* ut appoſitè animadvertit *Excell: Piſo:* Præcipua quippe foliorum differentia eſt inter majuſcula, horna tamen, minora ac minima, recentia ac vetuſta, dura ac mollia. Singulares autem ſunt in *Miako* emporio mercatores, quorũ juſſu & ſumptu pro Magnatibus folia hæc colliguntur ac eliguntur: Ubi proprium habet *T'chia* mercatorẽ Imperator, alios habent reliqui Reges atque Dynaſtæ. Ab exteris verò tantùm exigunt furunculi Japones, quantum redimere valent: Tanta etenim eſt pretii discrepantia, ut una libra hujus *T'chia* pluris nonnunquam veneat quàm centum libræ alterius: Namque ſunt quædam folia dura, quæ non potui, ſed tinctoriæ arti ſerviunt.

Foliorum præſtantia. Foliorum verò bonitas in gratâ fragrantiâ (proximè autem ad fæni recentis odorem, tan-

tisper

tisper aromaticum, accedit) colore viridi (nam parùm masticata frictaque ubi fuerint, viror vividus emicare debet) sapore subamarè dulci.

Vires autem has tribuunt decoctioni *Theè* Sinenses, quas ex eorum scriptis excerptas translatasque, parùm à me immutatas & ubi necesse auctas parùm, minimè tanquam infallibiles, propino: Consulat experientiæ fidem Lector, & si singulos effectus non comprobet, nunquam saltem, modò crumena non doleat, frequentioris usus pænitebit; Sanguinem igitur purificat, horrenda pellit insomnia, vapores à cerebro arcet malignos, vertiginem capitisque dolorem (præsertim à crapula ortum) mitigat, hydropicis conducit, egregiè enim diuretica est; capitis rheumata exsiccat, humorum acrimoniam corrigit, obstructiones viscerum tollit, visum instaurat; quippe, quantùm ego existimo, hæc decoctio *T'chia* primarium Japonibus est antidoton contra visûs imbecillitatem ac oculorum vitia, illis frequentissima, ac ex assiduo orizæ calidæ & sui *Sacqui* potu & usu (de quibus aliàs prolixiùs) maximè contracta: adustos humores temperat, calidum emendat jecur, induratum lenit lienem; somnum coërcet, in iis præsertim qui rariùs *Theè* bibunt: Cujus rationes explicat Consultissimus Tulpius (maximo Reip. nostræ, Patriæ Urbis ac eruditi Orbis damno summoque meo luctu nuper fatis functus immortalis nominis Senex) loco citando, à quo parùm discrepat Clarissimus Piso in commentar. ad Bontium. Corpora porrò reddit vegeta, inprimis autem hebetiores à somno ac torpore sensus expergefacit: *Vires.*

cit; cor exhilarat, timoremque propulſat; inteſtinorum tormina ac flatus compeſcit, illosque qui uterum infeſtant, discutit; viſcera viresq; roborat, reminiſcendi vim exſuſcitat, ingenium acuit, bilem temperat; nephritidem tollit medicamen hoc lithontripticum; ego ſaltem nunquam in Japonibus vel minimum calculi, ſive renum ſive veſicæ, indicium reperi, ſat ſedulò licet inquiſiverim; ac tandem dulces in amplexus vertit officium thori.

Scriptorum de hoc frutice conniventiam, niſi ſit gravis, culpare eorum vetat gravitas: Succinctè ac doctè *de herbâ Theè* (frutice, vellem dixiſſe) Amplisſimus *D. Tulpius lib. 4. obſerv. ultimâ*; ubi foliorum *T'chia* (ſic quidem rectè juxta Iaponum idioma) formam accuratè deſcribit, cui tamen addi poſſet foliorum ſpisſitudo, viror, lævor atque nitela, ad inſtar lauri: appoſitè idem de ejusdem viribus ac utendi ratione (Sinenſium methodo, nunc pasſim notâ) in quâ ubi perperam edoctus fuerit religioſisſimæ veritatis author (quem ſinè ſummâ obſervantiâ nominare nequeo) videre eſt ſuprà; Deſcriptionis autem defectum authorum fertili allegatione compenſat.

Tulpius.

Bontius.

Hæſitantiùs de eâdem disputat *Bontius lib. 6. cap.* 1. cui præter Garciam ab Orta in hiſtoriâ rerum naturalium Orientalis Indiæ hactenùs primæ debentur, qui *foliis Conſolidæ* (cujus quæſo?) prævaricanter hæc folia adſimilat, niſi forſan Prunellam indigitet, quam minorem Conſolidam vocat Matthiolus, & tum in ſingulis cum eâdem non congruunt folia hæc.

Fuſius

Fuſiùs eandem depingit Commentator ejus Celeberrimus *D.Piſo:* Fallitur autem author inſignis, dum dicit, Japonum *T'chia ob majorem foliorum contritionem & coctionem nigrum Theè appellari:* Namque Japonum *T'chia* ac Sinarum *Theè* communia ſunt nomina, quibus optima æquè ac vilisſima folia ſignificantur; nigrum autem *Thee* nunquam ſaltem ego, vidi; verũ vilioris *T'chia* decoctio, quò pejor eſt, eò majorem flavedinem contrahit magisve ruſeſcit. *Albicantibus* equidem, ſed non *perpetuis floribus ramusculi* hujus *Fruticis ornatè veſtiuntur*; quoniam à medio circiter ſeptimi (qui juxta noſtrũm Auguſtum eſt) ad aliquam partem octavi Iaponenſium menſis flores emittit hic frutex, qui tùm decidui ſeminalia capitula relinqvunt. *Quinariam* exactè *foliorum in unoquoque frutice differentiam* ego ſaltem obſervare nequivi. Seminalia autem illa capitula (ſic malim vocare, utpotè plurium ſeminum receptacula) *rotunda* non ad *novas*, ſed ad *plantas producendas* mesſi aptas, *triennio indigent.* Quòd autem *in Europæis regionibus quædam ſanitatis incommoda æquè efficaciter non arceat potus ille Theè*, quàm apud Sinas vel Japones, non *præparandi utendive modo* adeò imputandum cenſeo, quàm quidem asſiduitati usûs & temperatiori victûs rationi. Tandem in enucleandis viribus emphaticâ hyperbole utitur ingenioſus & clari nominis decoriſque author, cujus de hoc frutice ſtatumina laudem ſimul ac trutinam merentur. Expreſſa autem fruticis imago mihi in ſingulis non perplacet. Piſo.

* * *

FASCICULUS RARIORUM PLANTARUM,

à

DN. D. WILHELMO ten RHYNE

in

Promontorio Bonæ Spei, & Saldanhæ Sinûs conterminis locis Anno M. DC. LXXIII. collectarum,

atq; demum

ex INDIA Anno M. DC. LXXVII. in EUROPAM

Ad

JACOBUM BREYNIUM GEDANENSEM, transmissarum.

* * *

TAndem quoque *Plantarum*, quibus siccis paucos ante menses à *Nobilissimo* sæpiùs memorato *Domino Doctore ten Rhyne*, Summo Amico meo ex Indiâ donatus sum, mentionem facere haud negligam: Et iis quidem ut plurimùm nominibus, quibus à me sunt insignitæ; quanquàm plurimæ non ex genuinâ earum tesserâ, (quippe quâ carebant:) sed juxta id, quod in illis maximè notabile atque conspicuum fuit. Certâ spe fretus, quovis illud tempore Peritos Artis debitâ cum animi moderatione consideraturos.

Absin-

A.

Absinthio Seriphio similis Capitis Bonæ Spei.

**Absinthium tenuifolium odoratissimum Monomotapense:* in Centuriâ primâ descriptum.

Alcea minor Africana, Althææ facie, flore purpureo parvo.

**Amygdalus Æthiopica fructu holoserico:* in Centuriâ I. descripta.

Arbor rosea prima, sive Arbutifolio, flore flavo, D. Wilhelmi ten Rhyne.

Arbor rosea secunda, sive Styracis folio, D. Wilhelmi ten Rhyne.

Asphodelus major ramosus Capitis Bonæ Spei.

B.

Bellis Erucæ folio incana, Capitis Bonæ Spei.

Buglossum Africanum, Echii folio.

C.

Camphoratæ similis, longiùs radicata.

Camphoratæ similis altera, magis hirsuta.

Chamægenista Capitis Bonæ Spei.

Chenopodæ similis, planta mirabilis Africana, Echini Alpini *facie, sed minimè spinosa.*

Chrysanthemum Africanum pumilum, foliis Absinthii alpini umbelliferi minoris.

Chrysocome Africana, flore albo, angustissimis foliis: è Radice hujus, *Virgæ* exeunt multæ, pedales, nonnunquàm ampliores, lignosæ, firmæ, in multos ramos tomento albo candicantes diductæ; & ab imo ad summum *Foliolis* crebris ac angustissimis, Stœchadis citrinæ Italicæ Herbariorum dimidiò brevioribus, densè stipatæ. Summos verò ramulos *corymbi* occupant admodùm elegantes, Gnaphalii Americani à Clusio descripti floribus valdè accedentes, sed qua-

druplò minores, è candidulis infra aliquando ruffeſcentibus ita compoſiti ſquamulis, ut umbonem in medio comprehenſum, duplici & triplici ſerie notabiliter circumradient. Unde hæc *Planta*, aliis forſan *Aſteri* potiùs videri poſſet accenſenda. Verùm hujusmodi minutias non æſtimamus, multò minùs Naturæ figemus legem, quin in his potiùs eidem nos accommodabimus. *Semen* minùs pappeſcens, Chryſoſocomes vulgaris ſeminibus par.

In herboſis juxta Promontorium Bonæ Spei *Dn. ten Rhyne*, ut & duas ſequentes collegit, mihique cum ſingulari meo gaudio communicavit.

Chryſocome Africana, flore phœniceo anguſtifolia: Planta alba & penitùs tomentoſa eſt, Chryſocome Germanicæ anguſtifoliæ flore ex aureo rutilante ſimilis; niſi quòd *Folia* anguſtiora & breviora, eorumque ex alis ramulos complurimos, foliis minoribus veſtitos promittat. *Flores* denſiſſimè in glomerulum congeſti, multò ſunt minores, ſquamulis exilioribus minùsq; ſplendentibus ex igneſcente phœnicei coloris imbricati; quorum medium ſtaminula quædam minutisſima, in pappos *ſemine* appenſo perquàm puſillo, abeuntia occupant.

Chryſocome Africana, flore phœniceo, ſerratifolia: perraræ hujus Plantulæ *caules* etiam candicant, multò tamen infirmiores ſunt, inque debiliores & longiores ramos diviſi; *Foliis* paucioribus multòque brevioribus, latioribus, ſerratis, nervoſis, incanis quidem minùs tamen quàm ſuperioris, Euphraſiæ latifoliæ Italicæ *Fabii Columnæ*

quo-

quodammodò æmulantibus ſepti. *Flore* & *Semine* cum præcedente convenit.

Chryſocome Impia, ſive Filago dicta, Capitis Bonæ Spei prima, ſive pumila.

Chryſocome Impia, ſive Filago dicta, Capitis Bonæ Spei altera.

* *Colutea Æthiopica flore purpureo:* in Centuriâ deſcribitur.

Conyza Africana, foliis Stœchadis citrinæ Gallicæ: Suffrutex pedalis eſt vel altior, *Elichryſo XI. Caſpari Bauhini* ſimilis, ſed magis lignoſus, *Foliis* pluribus Stæchadis citrinæ Gallicæ, ſed anguſtioribus; *Flore* majore, cujus umbo petalis longis & anguſtis circumradiatur. *Radix* lignoſa, multis fibris divaricata: *Semen* pappeſcens. In Africâ juxta Promontorium Bonæ Spei *Excellentisſimus D. ten Rhyne* collegit.

Corruda ſpinis horrida Africana prima, ſive Corruda tertia Cluſii.

Corruda ſpinis horrida Africana ſecunda, ſive foliis Aſparagi Sylveſtris.

Corruda ſpinis horrida Africana tertia, ſ. Hippuris facie.

* *Cupreſſo-pinulus, Capitis Bonæ Spei:* hujus deſcriptionem in Centuriâ & Appendice dedimus.

Cyanus Centauroïdes fruticeſcens Lavandulæ folio Capitis Bonæ Spei: Frutex mihi videtur lignoſus, quantùm ex *Ramis* duobus à *Dn. D. ten Rhyne* in Promontorio Bonæ Spei collectis augurari licuit. *Hi* quadrati, lignoſi nec non incani ſunt, binis alternatim ramis, *Foliola* Lavandulæ haud disſimilia, ſed breviora è regione habentibus, prædìti: quorum ſummitatibus *Capitula* etiam ex adverſo bina innata, haud craſſa, pollicem transverſum

verſum longa, latis incanarum ſquamularum & membranacearum ſcandulis, Caryophylli ſpicati *Aldini* calyculorum de more imbricata; ſtaminulis referta Serratulæ ſimilibus, quorum color me latet. *Semen* magnum, oblongum, pilis molliuſculis argenteo colore ſplendentibus hirſutum; longisſimisquè in modum Stœbes Rosmarini folio *Ponæ*, ſed ad phœniceum tendentibus coronatum.

Cynoglosſum Africanum Myrtifolium.

Cynosorchis Capitis Bonæ Spei.

E.

Elichryſon minus Africanum, flore aureo.

**Equiſetum junceum nigrinodum, Capitis Bonæ Spei:* quod in Centuriâ I. deſcribitur.

Erica Coris folio Æthiopica, flore purpureo tetrapetalo.

Erica Serpilli folio Æthiopica, flore purpureo pulchro.

Evonymus Africanus, foliis Laurinis, fructu aculeato: affinitatem quandam cum Lauro ſylveſtri Creticâ Alpini prætendere videtur; *fructibus* excepto, qui Betæ Creticæ inſtar in aculeos, in latera reflexos abeunt.

Eupatorio affinis Suffrutex ericoïdes capitatus, Coris ſeu Juniperi folio Capitis Bonæ Spei.

F.

**Frutex Æthiopicus baccifer, foliis Myrtilli:* in Centuriâ I. deſcriptus.

Frutex Æthiopicus, foliis Alaterni.

Frutex Æthiopicus Myrtiformis, Dn. ten Rhyne.

Frutex Æthiopicus, Vitis Idææ primæ Cluſii foliis.

Frutex Africanus, foliis Buxi.

Frutex Africanus, Fruticis terribilis Narbonenſium folio, capitulis oblongis ſquamoſis.

Fru-

Frutex anonymos, foliis Lauri tini minoris.

Frutex cineraceus muſcoſus, Capitis Bonæ Spei: in Centuriâ I. additâ accuratisſimâ figurâ deſcriptus.

Frutex corymbiferus Africanus, Chryſanthemuli ericoïdis facie, floribus Globulariæ: Frutex eſt lignoſus, *ramis* compluribus, cortice ex obsoleto purpuraſcente fuſci coloris tectis; quorum juniores Chryſanthemuli ericoïdis (in Centuriâ primâ capite LXXXII. deſcripti) adeò ſimiles, iisdemque ſtipati *foliis*, ut non facilè ab eô diſtingui posſint. *Flores* ramulorum extremitates lutei occupant, Tanaceti inſtar florum quaſi in umbellam diſpoſiti, orbiculares omninò, Globulariæ ſeu Aphyllantidis Herbariorum perbellè referentes, minores quidem & ex *tubulis* minutisſimis quinq;partitis densè admodùm conflati, ſedem ſuam minutisſimo in *Fructu* fixam tenentibus: *quem* propter immaturitatem exilitatemq;fortuna examinare mihi non conceſſit; an veluti Cupreſſo-pinuli ſeminum pericarpia concavus & ſemine refertus; aut an ipſe Semen illud? Quicquid verò ſit, ſive fructus, ſive ſemen, certo certiùs, *illud* eodem penè, quo Abſinthii ſemen modo teneræ involutum lanugini obſervatur.

Frutex foliis Chamægeniſtæ Creticæ.

Frutex leguminoſus Myrtifolius, ſiliquâ hirſutâ, Anonidis montanæ præcocis, purpureæ fruteſcentis (à Domino D. Moriſon deſcriptæ) *facie.*

Fucus carnoſus coralloïdes, Capitis Bonæ Spei.

G.

Geranium Malvæ folio odoratum, flore purpureo, Capitis Bonæ Spei, Domini ten Rhyne.

Geranium Myrrhidis folio, Æthiopicum parvum.

Geranium noctu olens Æthiopicum, foliis Myrrhidis angustioribus minùs hirsutis;

Geranium noctu olens Æthiopicum lanuginosum, foliis Myrrhidis latioribus minùsque laciniatis, flore rubro vel purpureo pereleganti.

Genista aspalathoïdes polyanthos major, Capitis Bonæ Spei.

**Genista ericoïdes Africana, sive Genista-spartium cœruleum Capitis Bonæ Spei,* in Centuriâ I. descripta.

Genistæ affinis Africana, flore cœruleo, alatis & punctatis foliis asperiusculis.

Gladiolus flore pendulo.

Gladiolus major latifolius, flore rubro maximo, Capitis Bonæ Spei. An Gladiolus maximus Promontorii Bonæ Spei, flore rubro incarnato, Swertii?

Gladiolus major ramosus, flore cœruleo amplo.

Gladiolus medius flore majore.

Gladiolus minor gramineus, flore parvo cœruleo.

Gladiolus minor gramineus, flore parvo pulchro variegato.

Gladioli species aliæ, Capitis Bonæ Spei.

Gramen triglochin bulbosum Monomotapense.

H.

Hyacinthi & Cotyledonis faciem mediam obtinens Planta Africana, floribus luteis longissimis atque striatis: sub nomine Gladioli Imperialis, *ab* Excellentissimo D. ten Rhyne *tàm resiccata, quàm depicta nobis transmissa.*

L.

Lamella radicis Palmitis, Capitis Bonæ Spei, Dn. ten Rhyne.

M.

Marrubium album minus Africanum, calyculis amplis.

Monorchis Capitis Bonæ Spei.

O.

Olus atrum Africanum.

Or-

Ornithogalum umbellatum maximum, Capitis Bonæ Spei.

P.

Perfoliato angustifolio montano Columnæ *similis Planta umbellifera nova, fructu triplici membranaceo, C. Bon. Sp.*

Pimpinella maxima Africana flore purpureo, D. ten Rhyne.

Planta Corios folio Africana.

Planta fruticescens Africana perrara, foliis Peucedani, floribus conglomeratis Herbæ Castæ Americanæ nonnihil similibus.

Planta foliis Rusci minoribus, Capitis Bonæ Spei.

Planta sub nomine Thymbræ Africanæ, folio spinoso, in Actis Medicis & Philosophicis Hafniensibus depicta.

S.

Sanamunda Africana prima, sive foliis angustissimis candicantibus.

Sanamunda Africana 2, s. foliis Serpilli minoribus asperiusculis, capitulis Thymi.

Sanamunda Africana 3, s. foliis Serpilli majoribus incanis.

Sanamunda Africana 4, s. foliis glabris acutis.

Sanamunda Africana 5, s. ericoïdes major.

Sanamunda Africana 6, s. ericoïdes minor, ramulis admodùm lanuginosis.

**Sanamundæ tertiæ Clusii affinis, foliis Polii, Capitis Bonæ Spei:* in Centuriâ I. describitur.

Solanum spinosun arborescens, Capitis Bonæ Spei.

Stœchadi Arabicæ similis, Capitis Bonæ Spei.

T.

Thymelæa Æthiopica, foliis Passerinæ, minor.

V.

Virga aurea Africana, foliis Ericæ bacciferæ.

Virga aurea Africana, foliis Linariæ minoribus.

Atque HÆC etiam
ad
DEI GLORIAM
dicta sint.

ERRATA.

IN DEDICATIONE: *paginâ* 9. *l.* 20. 21. lege quantam.

IN CENTURIA PRIMA: *paginâ* 3. *lineâ* 20. lege quà. *p.* 9. *l.* 9. pythmene. *p.* 9. *l.* 25. ab avibus. *p.* 11. *l.* 19. parte. *p.* 13. *l.* 8. quà. *p.* 14. *l.* 14. ipsarum. *p.* 15. *l.* 20. cæsâ. *p.* 24. *l. penult.* Abrotani. *p.* 30. *l.* 9. subhirsutorum. *ibidem l.* 27. Arboris dormientis, Theophrasti. *p.* 33. *l.* 13. hæc. *p.* 39. *l.* 21. spinosa. *p.* 40. *l.* 20. Æschynomenes secundæ. *p.* 41. *l.* 2. rum. *ibidem. l.* 9. quà. *p.* 42. *l.* 19. dictavi. *p.* 43. *l.* 7. CAP. XIX. *p.* 45. *l.* 5. in Arbusculam pulchram. *ibidem. l.* 31. 32. ubi è Semine ex Insulâ Madagascar allato. *p.* 47. *l.* 21. Siliqua. *p.* 49. *l.* 25. scribat. *p.* 53. *l.* 13. papilionacei. *ibidem. l.* 25. præterea. *p.* 54. *l.* 31. examinentur. *p.* 59. *l.* 17. superioribus. *ibidem. l.* 33. ellipsin. *p.* 63. *l.* 28. *& alibi passim.* Sevenhuysen. *ibidem antepenult.* Americani. *p.* 65. *l.* 2. quà Æschynomene spinosa. *ibidem penult.* Adolphi. *p.* 66. *l.* 12. Æschynomenes spinosæ. *p.* 78. *l.* 10. proximos. *ibidem. l.* 23. quà. *p.* 79. *l.* 3. 21. polyceration. *p.* 79. *l.* 10. pro unâ eâdemque. *p.* 80. *l.* 18. polyceratii. *p.* 85. *l.* 21. phœnicea. *p.* 86. *l.* 23. Ea enim Radix hujus est naturæ. *p.* 93. *l.* 27. floribus. *p.* 94. *l.* 19. quod. *p.* 95. *l.* 7. Quod si. *p.* 97. *l.* 22. quodsi. *p.* 98. *l.* 28. Strateumaticas. *p.* 99. *l.* 4. quod. *p.* 101. *l.* 5. Cap. XLV. *p.* 104. *l. antepenult.* Saxifragam. *p.* 111. *l.* 9. anni quarti & quinti. *ibidem. l.* 25. post *æqualibus* adde: sed brevioribus, crassioribus, in superiore latere magis splendentibus, inferiore verò (juniorum præsertim foliorum) leniter hirsutis. *p.* 113. *l.* 27. ne. *p.* 116. *l.* 11. Papayæ. *p.* 117. *l.* 4. in caule. *p.* 118. *l.* 21. 26. Lathyridis. *ibidem. l.* 30. Pineis nucleis Malucanis. *p.* 122. *l.* 23. 24. rubentibus. *p.* 128. *l.* 19. Hîc. *p.* 129. *l.* 3. ante calidiusculam pluviam. *p.* 133. *l.* 23. quod. *p.* 135. *l.* 23. 24. M. DC. LVII. *p.* 138. *l.* 28. saturâ. *ibidem. l.* 22. ante. *p.* 139. *l.* 8. floruit illustratâ. *p.* 149. *l.* 20. simplici æquales. *ibidem. l.* 24. exacueretur. *p.* 150. *l.* 27. universum. *p.* 151. *l.* 2. sunt ejus. *ibid. l.* 3. sententiam suam. *ibid. l.* 11. è contrario. *ibid. l.* 25. Dioscoridem. *ibidem. l.* 27. 28. produntur. *p.* 155. *l.* 4. videatur. *p.* 158. *l.* 19. Astere. *ibidem. l.* 23. è contrario. *ibidem. l. ult.* notabiles. *p.* 159. *l.* 29. loco. *p.* 160. *l.* 11. Asteres. *ibidem. l.* 28. quà. *p.* 161. *l.* ult. eâdem. *p.* 162. *l.* 6. quà. *p.* 164. *l.* 23. duabus. *ibidem. l. penult.* excepto. *p.* 167. *l.* 11. distributæ. *p.* 169. *l.* 21. ultra. *p.* 177. *l.* 19. intellexero. *ibidem. l.* 31. Tabularis. *p.* 178. *l.* 2. Tabularis. *p.* 181. *l.* 30. paralii. *p.* 182. *l.* 22. Anni quarti & quinti. *p.* 185. *l.* 2. Rariorum. *p.* 187. *l.* 14. insigniter. *p.* 189. *l.* 3. obtusum. *p.* 193. *l.* 21. quà.

Præter ea lege in quibusdam Exemplaribus: *Paginâ* 10. *Lineâ* 29. Foliis. *p.* 11. *l.* 7. foliolorum. *p.* 16. *l.* 6. 7. provenientem. *p.* 20. *l.* 6. Kali, sive Vermicularibus marinis. *ibidem. l.* 16. facie. *p.* 23. *l.* 15. arctissimè. *p.* 24. *l.* 19. hic. *p.* 28. *l.* 5. compressæ.

IN APPENDICE: *Paginâ* IV. *lineâ* 5. propinqua est. *p.* VI. *l.* 24. Verùm. *ibidem. l.* 26. ubi postmodùm.

IN EXCELLENTISSIMI DN. D. WILHELMI ten RHYNE EXCERPTIS &c. *Paginâ* IX. *lineâ* 3. Japonicis Physicis. *ibidem. l. antepenult.* benignæ. *p.* XII. *l.* 23. conflata mola.

IN FASCICULO: *Paginâ* XXII. *l.* 21. 22. exceptis.

Errata reliqua, commatum vel punctorum, accentuum quoque defectus vel perversiones, Candido Lectori corrigenda remittuntur.

FINIS.

Brabejum stellulifolium. Willd. T. IV, p. 972.

A

ARBOR RACEMOSA BRASILIANA, FOLIIS MALABATHRI.

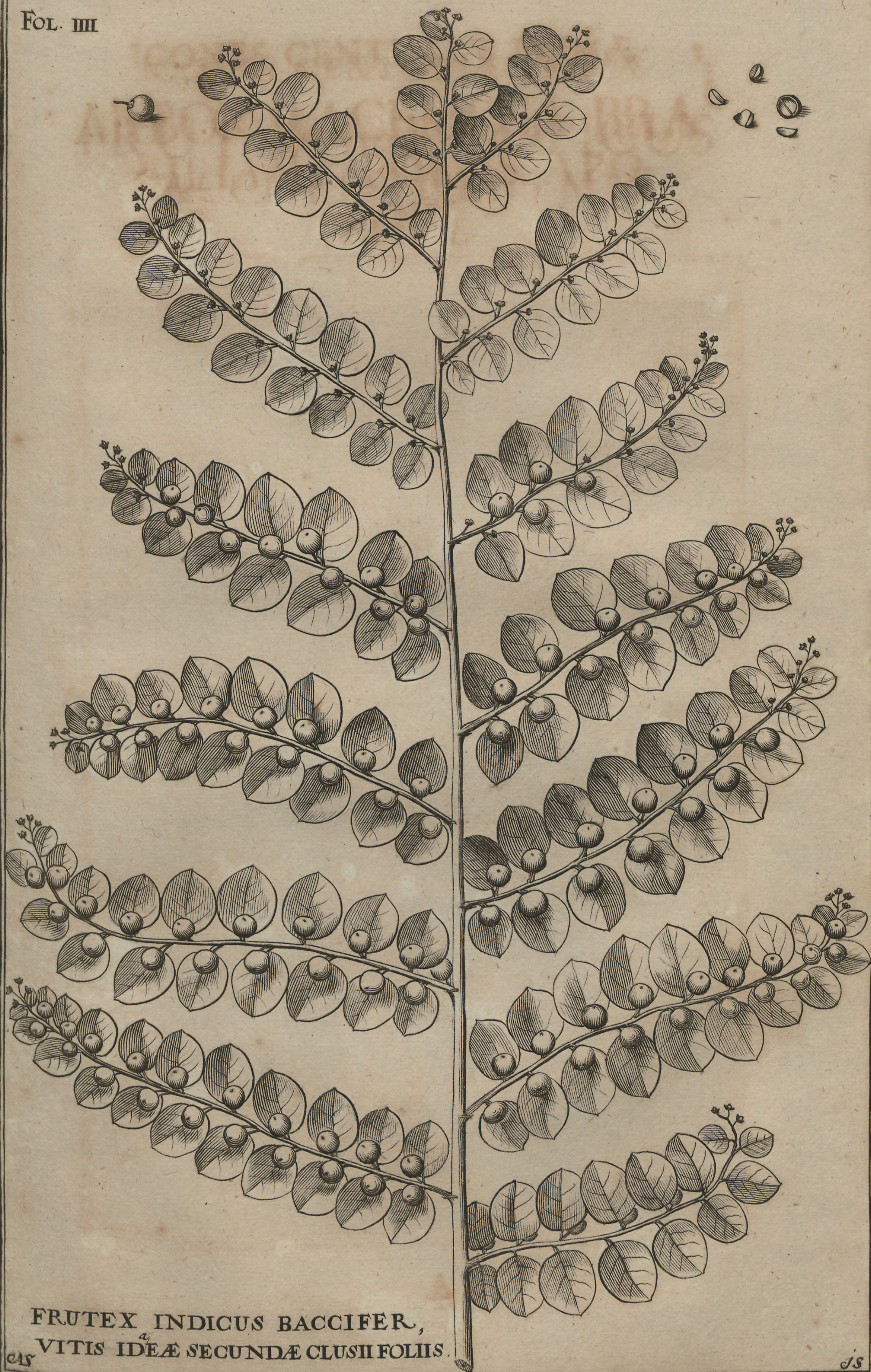

Melastoma holosericeum. Willd. 2, p. 584.

ARBOR RACEMOSA BRASILIANA, FOLIIS APOCYNI.

FRUTEX INDICUS BACCIFER,
VITIS IDEÆ SECUNDÆ CLUSII FOLIIS.

Phyllanthus rhamnoides. Willd. Tom. IV, p. 581.

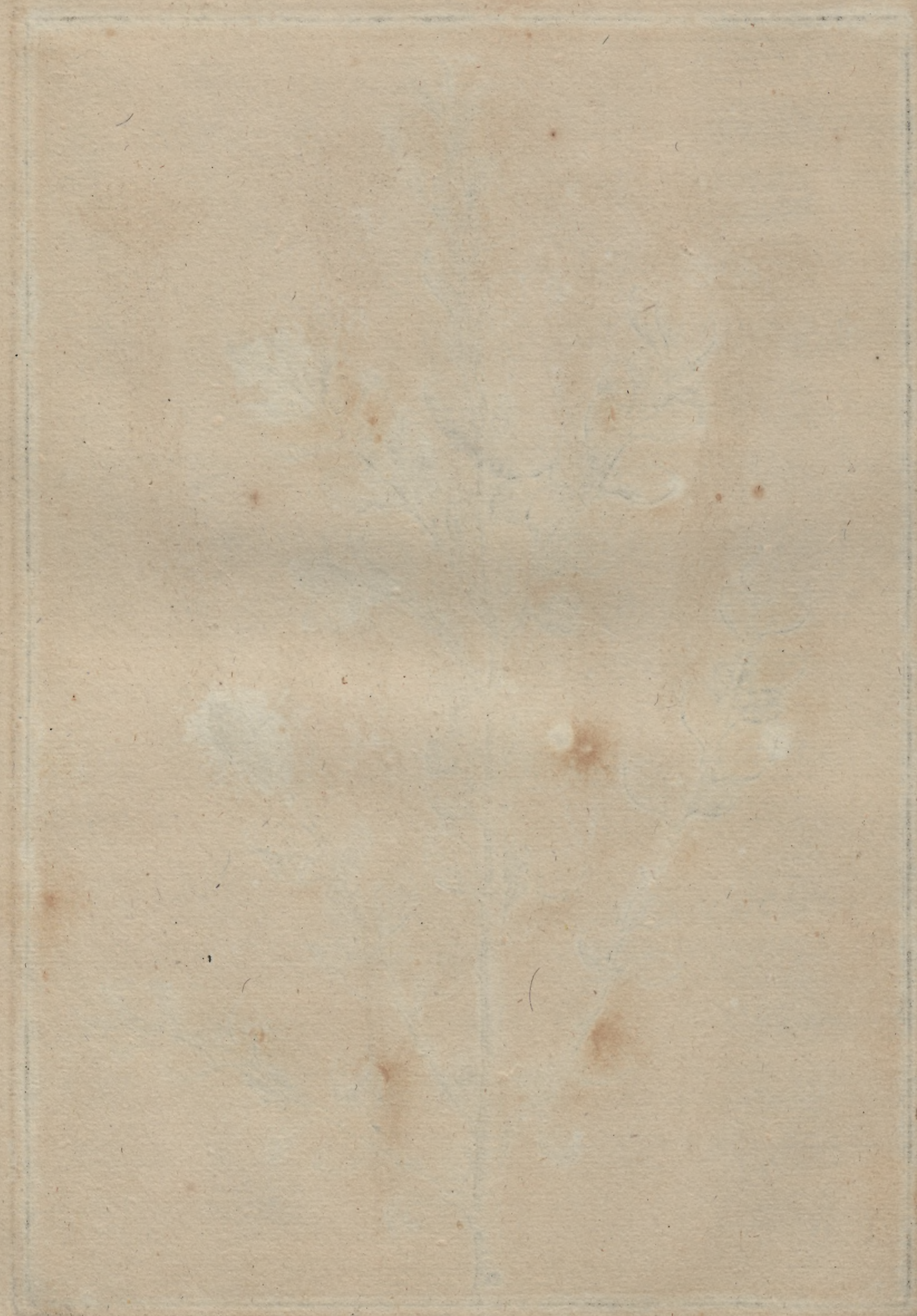
FRUTEX ÆTHIOPICUS BACCIFER, FOLIIS MYRTILLI.

*

B

Myrsine africana. Willd. I, p. 1121.

THYMELÆA ÆTHIOPICA PASSERINÆ, FOLIIS.

Gnidia simplex. Willd. II, p. 426.

SANAMUNDÆ TERTIÆ CLUSII AFFINIS, FOLIIS POLII, CAPITIS BONÆ SPEI.

* •

Phylica brunioides. Lamark.
— imberbis. Willd. I, p. 1110.

ARBOR KAUKI INDORUM.

Mimusops Elengi. Willd. II, p. 325.

FRUTEX ÆTHIOPICUS CONIFER, FOLIIS CNEORI, SALICI ÆMULUS.

Protea Chamaelea. Lam. Spreng. Gesch. p. 121.
– conifera. Willd. I. p. 526.

pag. 22

CUPRESSOPINULUS CAPITIS BONÆ SPEI.

*

Brunia nodiflora. Willd. I. p. 1141.

CHENOPODA MONO-MOTAPENSIS.

*

Aspalanthus chenopodæ. Willd. III. p. 954.

FRUTEX CINERACEUS MUSCOSUS CAPITIS BONÆ SPEI.

*

Artemisia vermiculata. Willd. III, p. 1815.

ERICA, CORIS FOLIO HISPIDO, CERINTHOIDES AFRICANA.

*

Erica cerinthoides. Willd. II, p. 405.

ARBOR SILIQUOSA BRASILIANA SILIQUA HISPIDA FERRUGINEA CERATONIÆ FACIE.

Cassia grandis. Willd. II, p. 527.

ARBOR SILIQUOSA BRASILIANA, SILIQUA TORTUOSA PUTRESCENS, FRAXINELLÆ FOLIIS.

Inga cinerea. Decand. 2. p. 766. neque Willd. 4. p. 1066 Acacia vaga.

Mimosa sensitiva. Willd. 4, p. 1030.

F. 17

MIMOSA SPINOSA SECUNDA,
S. FOLIOLIS ACACIÆ LATIORIBUS, SILIQUIS LONGIS HIRSUTIS.

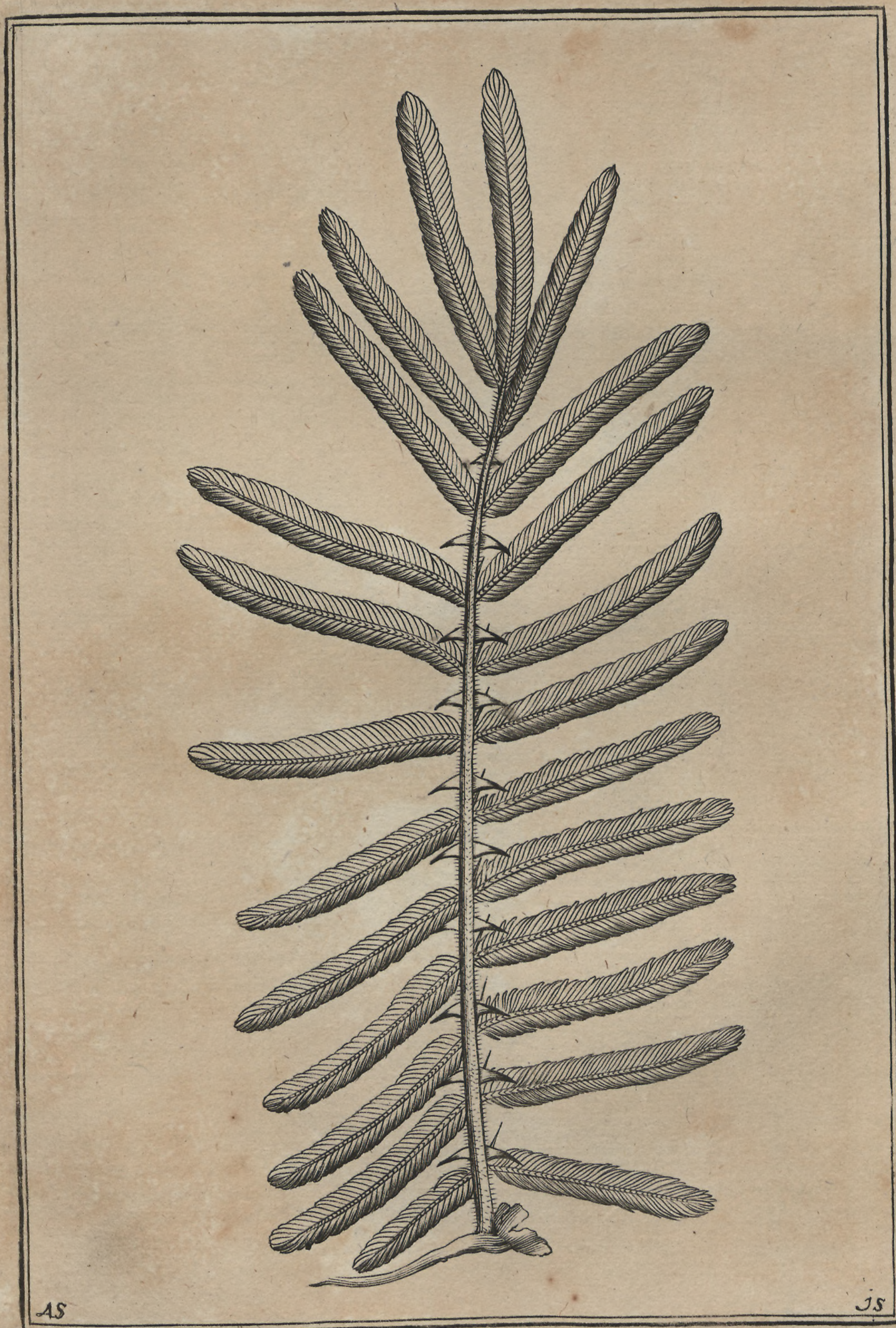
A. Stech delin — J. Saal Sculp.

MIMOSA SPINOSA TERTIA SIVE FOLIOLIS ACATIÆ ANGUSTIORIBꝰ, SILIQUIS PARVIS ECHINATIS.

Mimosa pudica Willd. IV p. 1031. potius, M. polydactyla Humb. Sprengel l. c. p. 122.

MIMOSA SPINOSA QUARTA, S. FOLIOLIS ACACIÆ ANGUSTIORIBUS, FRONDIBUS VALIDISSIMIS SPINIS ARMATIS.

Mimosa asperata. Willd. 4, p. 1035.

MIMOSA SPINOSA QUINTA, S. FOLIOLIS ACACIÆ LATIORIBUS, FRONDIBUS LONGISSIMIS ACULEIS MUNITIS.

Mimosa asperata. β pigra. Willd. IV, p. 1035.

Cassia mollis. Willd. II, p. 526.

F

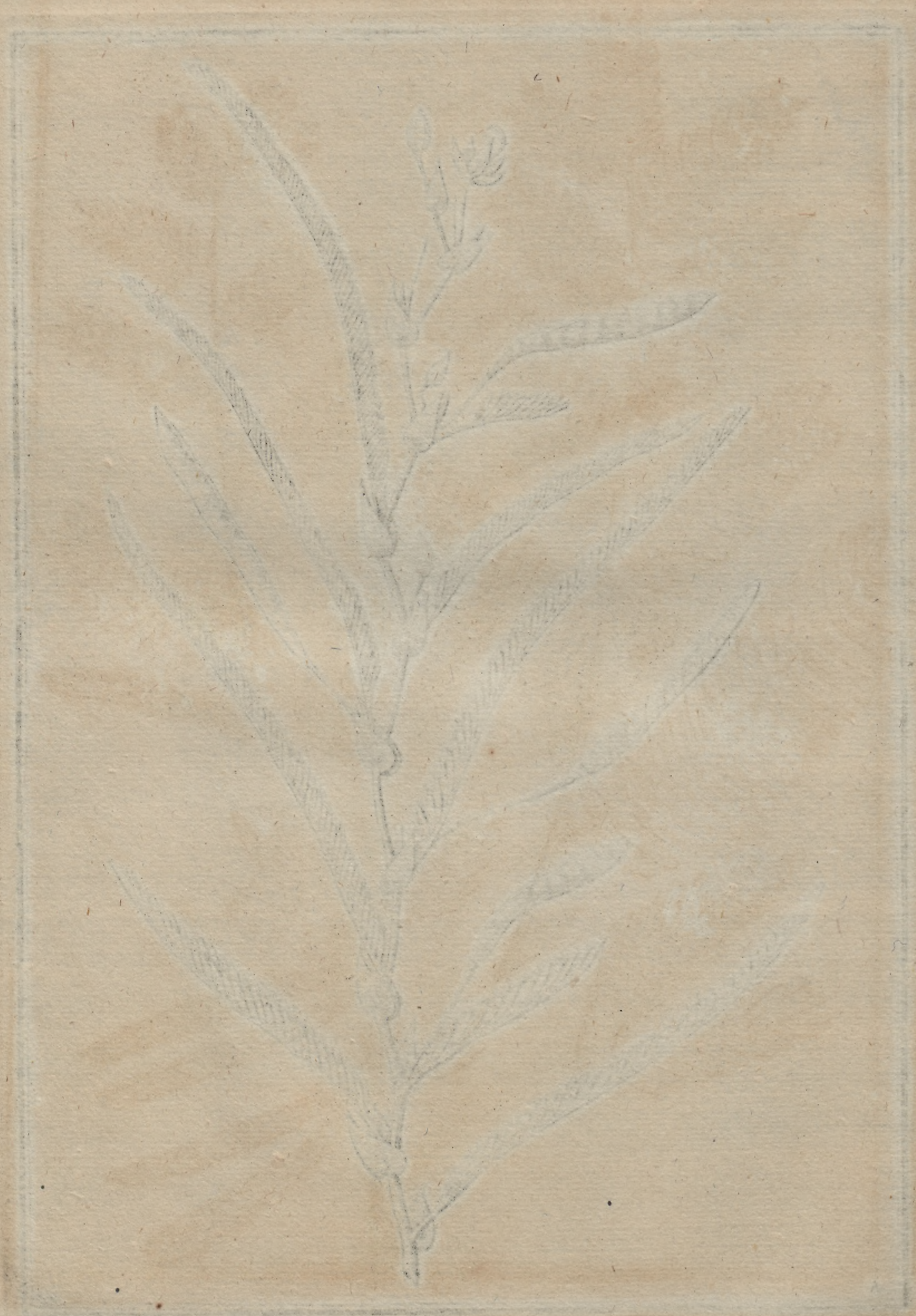

Caesalpinia pulcherrima. W. II, p. 531.

CHAMÆCRISTA PAVONIA BRASILIANA, SILIQUA SINGULARI.

Cassia flexuosa. Willd. II, p. 529.

CHAMÆCRISTA PAVONIA AMERICANA, SILIQUA MULTIPLICI.

Cassia glandulosa. Willd. II, p. 522.

GENISTASPARTIUM COERULEUM, CAPITIS BONÆ SPEI.

*

Psoralea aphylla. Willd. 3, p. 1345.

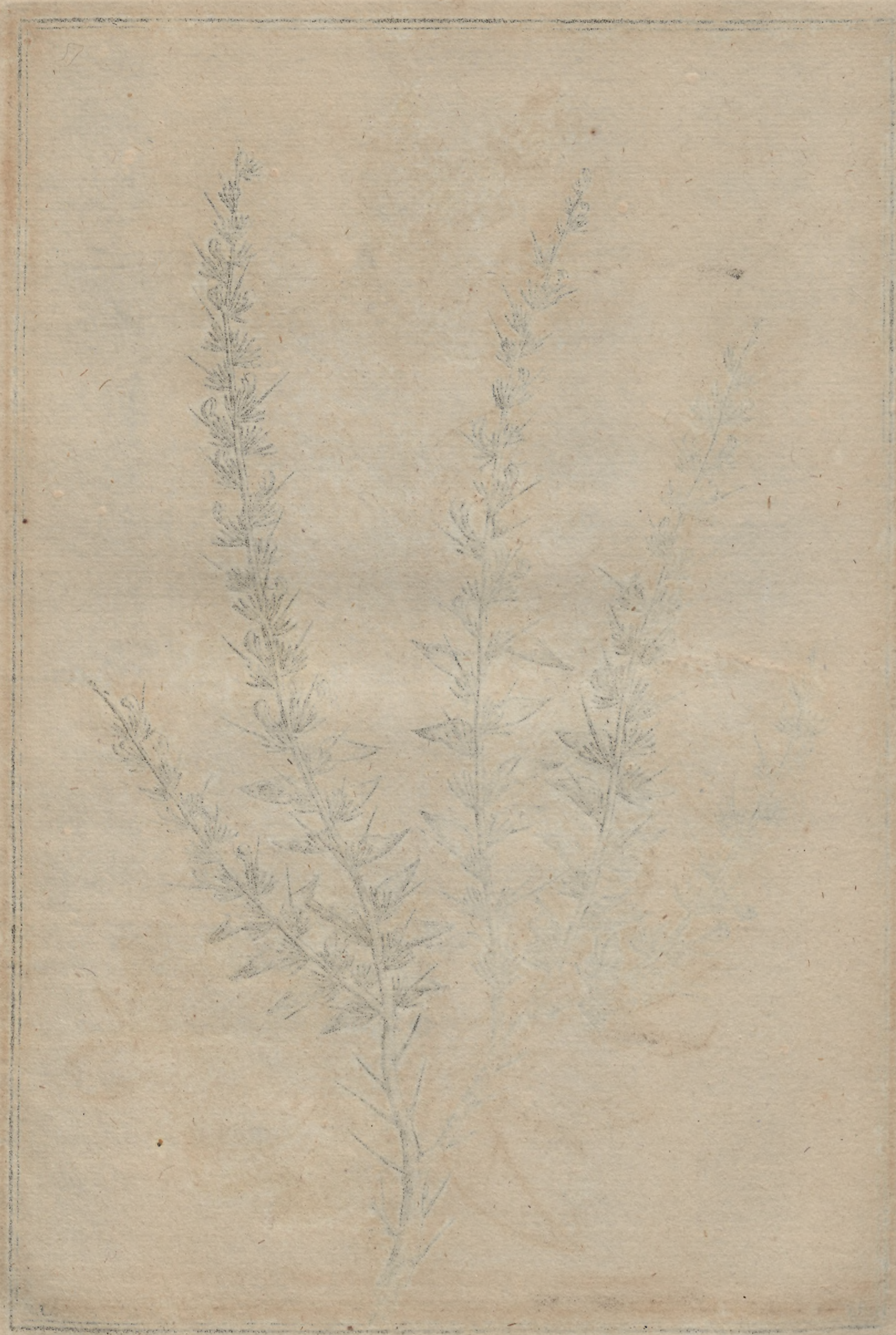
GENISTELLA SPINOSA AFRICANA, LARICIS FOLIO.

*

G 2

Aspalathus spinosa. Willd. 3, p. 952.

MYRTOGENISTA CAPITIS BONÆ SPEI.

*

Podalyria myrtifolia ? Willd. II, p. 505.

PLANTA LEGUMINOSA ÆTHIOPICA, FOLIIS RUSCI.

*

Borbonia ruscifolia. Dietr. IV, p. 919.
— cordata et crenata. Willd. III, p. 924.

COLUTEA ÆTHIOPICA, FLORE PURPUREO.

H

Sutherlandia frutescens.
Colutea fr. Willd. 3, p. 1141.

OROBUS AMERICANUS LUTEUS, SILIQUIS INCANIS.

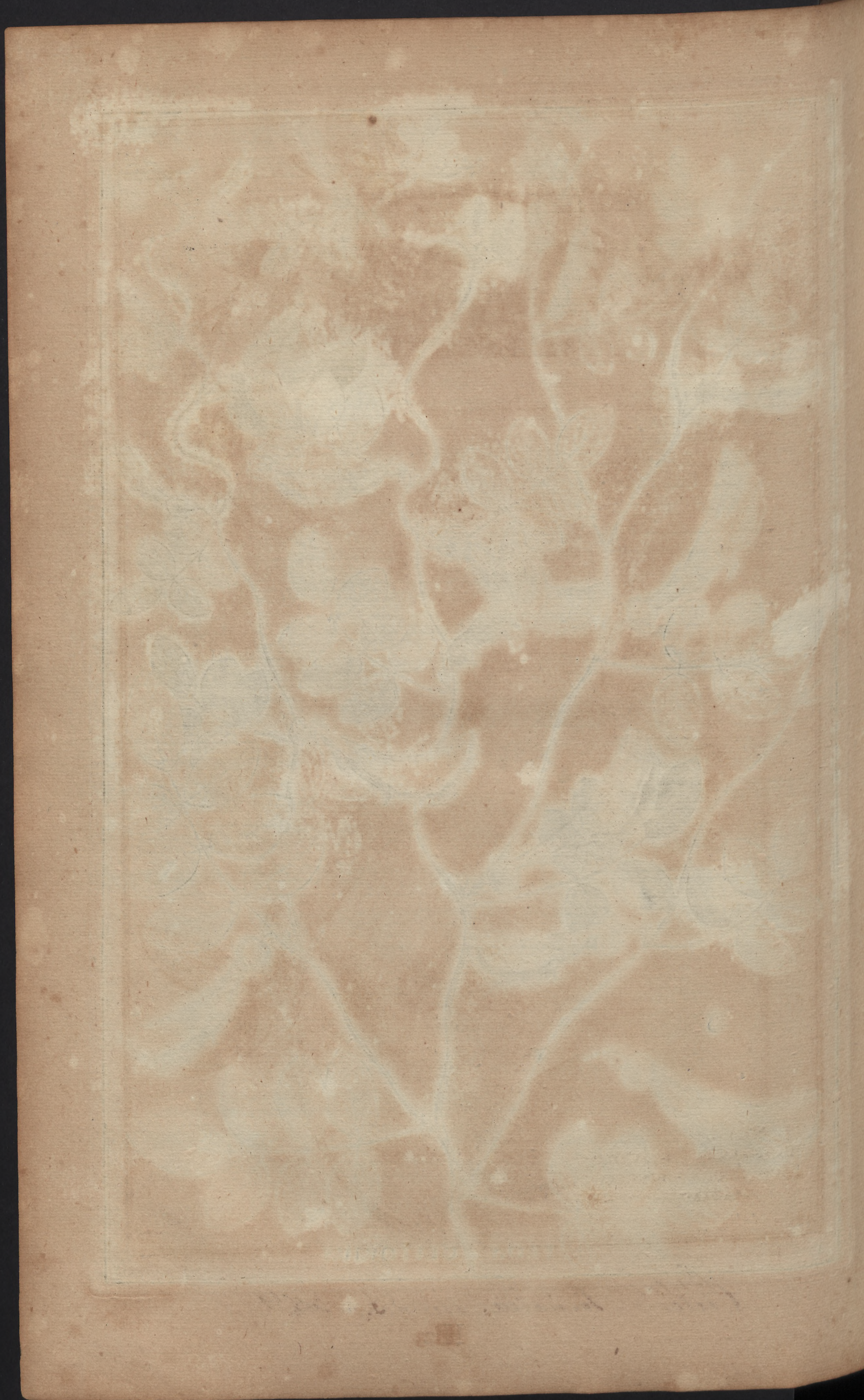

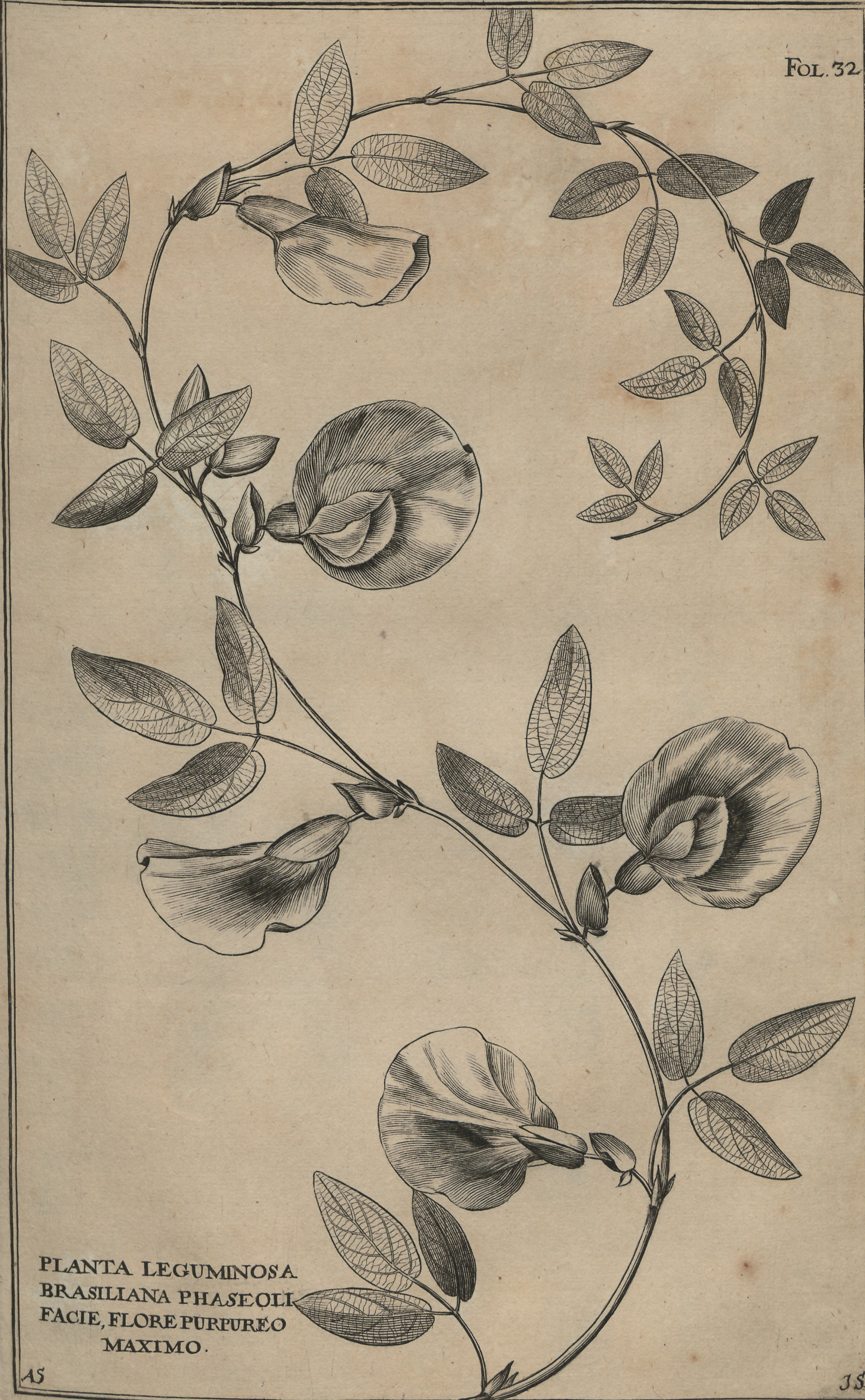

An Orobus americanus? Decand. II, p. 381 dicit leguminis glabris.

FLOS CLITORIUS

Clitoria Ternatea. Willd. 3. p. 1068.

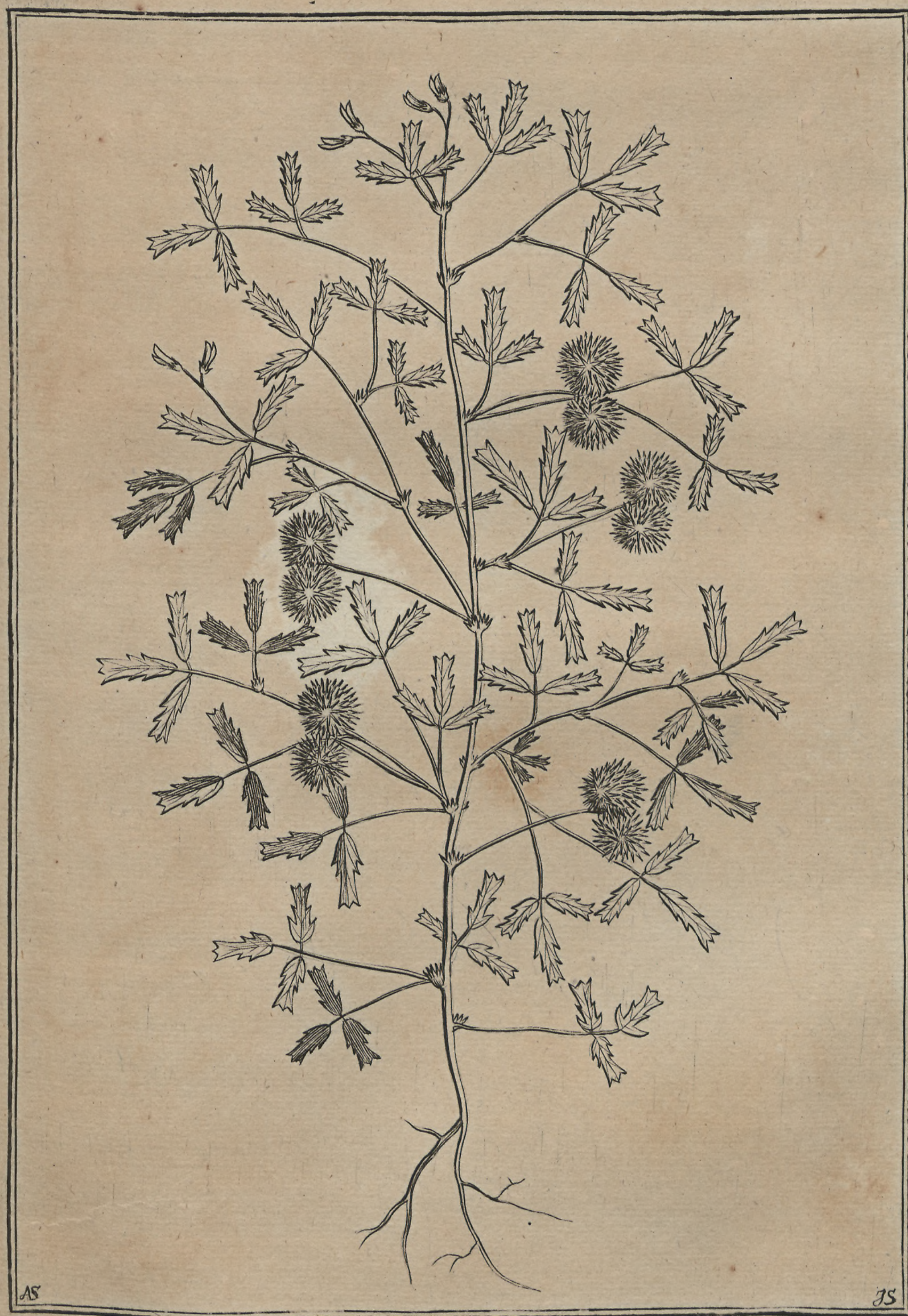

Clitoria brasiliana. Willd. III, p. 1069.

Trigonella spinosa. Willd. III, p. 1400.
— monspeliaca. W. III, p. 1401.

I

TRIFOLIUM COCHLEATUM SPINOSUM SYRIACUM, LACINIATIS FOLIIS.

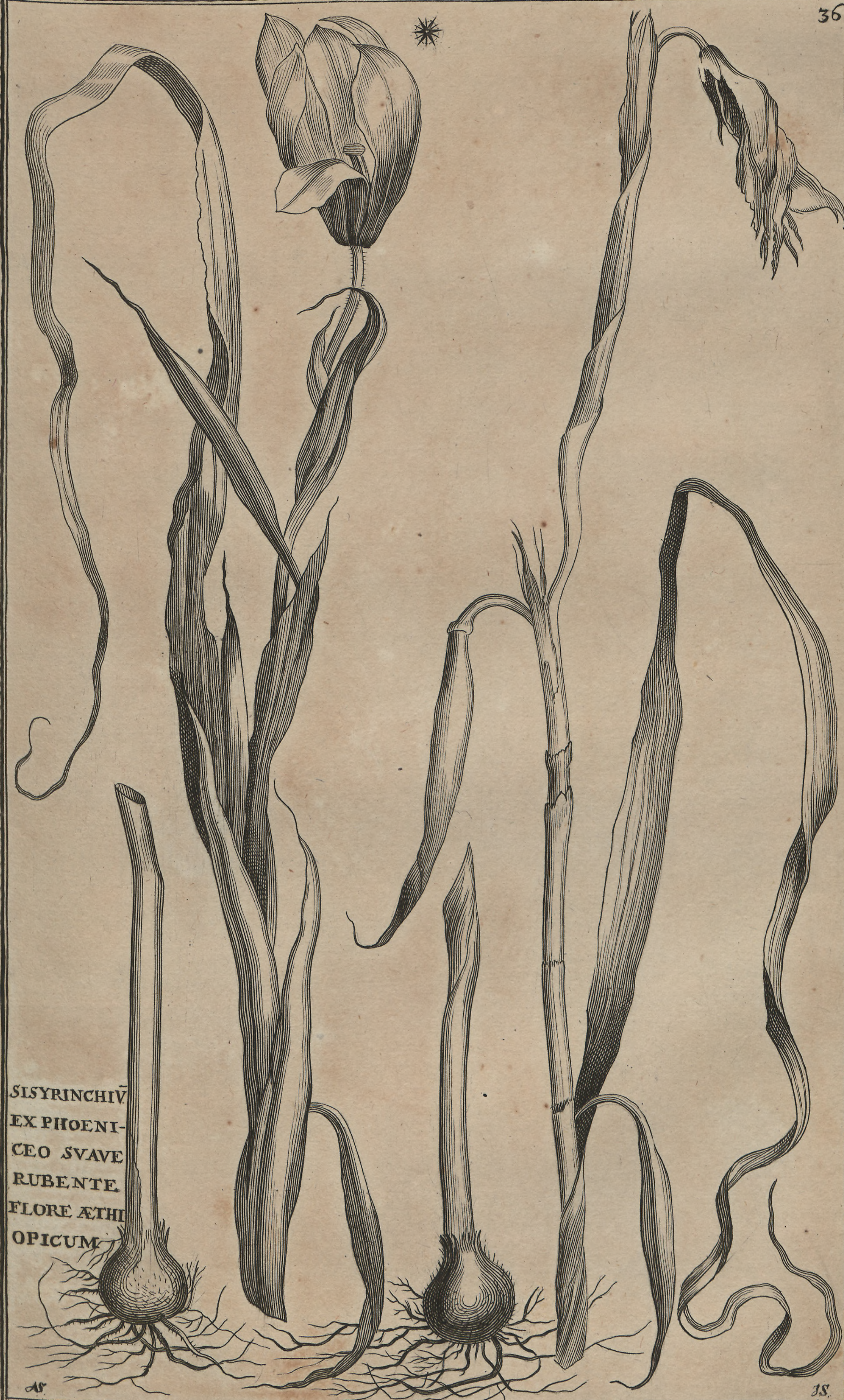

Medicago laciniata. Willd. III, p. 1419.

AS TRIFOLIO AFFINIS INDIÆ ORIENTALIS XANTHII FACIE IS

Urena lobata. Willd. III, p. 800.

Tulipa Breyniana. Willd. II, p. 98.

K

Wachendorfia hirsuta? Willd. I, p. 439.
brevifolia. Soland. Roem. et Schult. I, p. 486.

38
GLADIOLUS
AFRICANUS
TUBEROSUS,
CEPÆ FOLIO
AS
SC
JS

Haemanthus ciliaris. Willd. II, p. 26.

BULBUS LILIACEUS
VOMITORIUS CAPITIS BONÆ SPEI
S. Cousius pin:
I. Saal det. et scu.

ORNITHOGALO AFFINIS RADICE TUBEROSA, CY.
CLAMINIS FOLIO, CAPITIS
BONÆ SPEI.

FOL. XLI

Eriospermum latifolium. Willd. II, p. 110.

ORCHIS CERCOPITHECUM EXPRIMENS LUSITANICA PRIMA.

AS IS

Orchis variegata. Willd. IV, p. 21.
Simia. Villars.
cercopitheca. Poir.

ORCHIS APEM REFERENS LUSITANICA.

*

Ophrys apifera. Willd. 4. p. 66. - Vaill. paris. Tab. 30. f. 6.

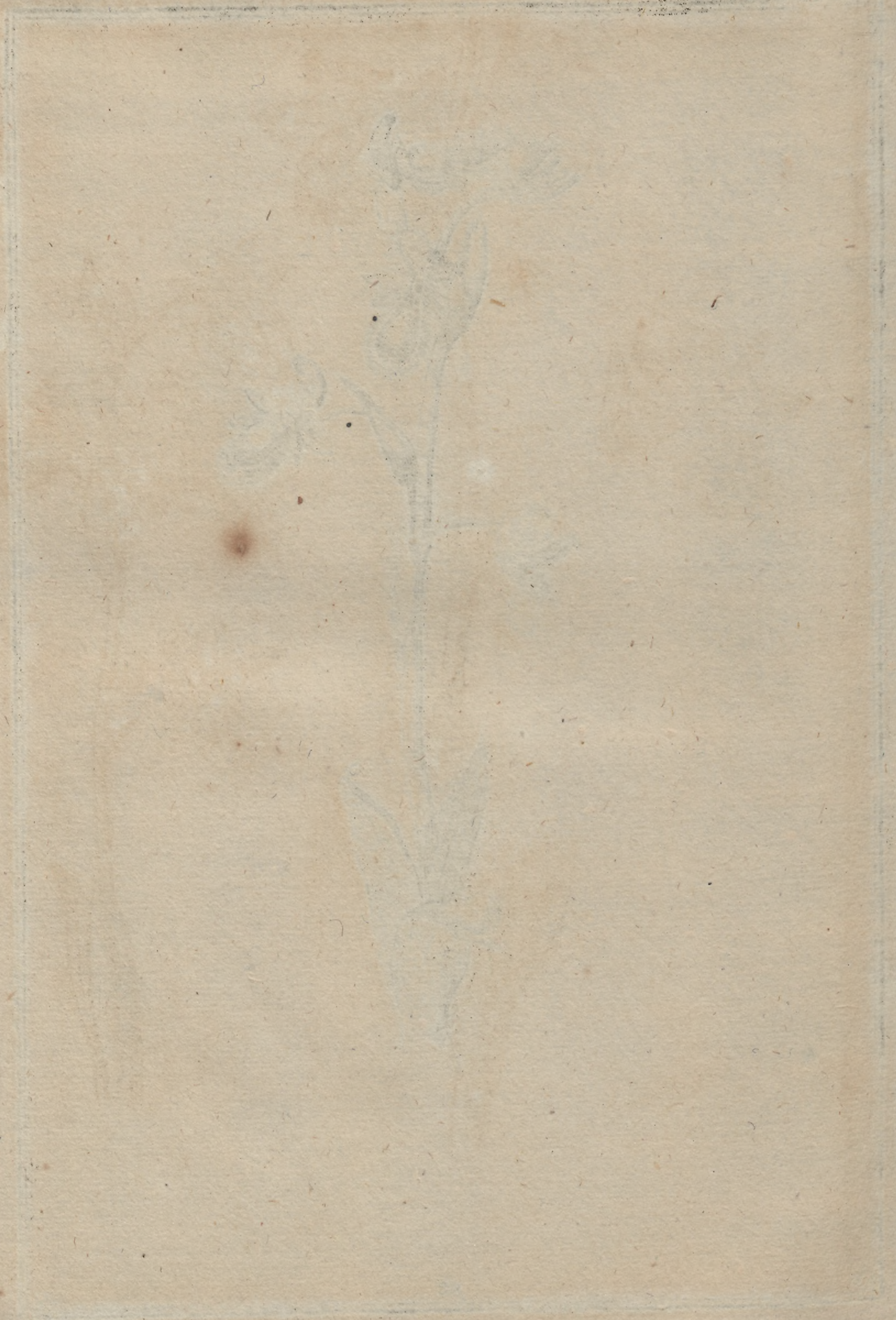

ORCHIS MUSCAM MAJOREM COERULEAM REPRÆSENTANS.

*

Ophrys muscifera. Hudson.
— insectifera β. myodes. L.

1. Ophrys fusca. Willd. IV, p. 69.
2. — lutea. — p. 70.

OXALIDI AFFINIS PLANTA BULBOSA AFRICANA, FLORE PURPUREO MAGNO.

Oxalis speciosa. Willd. 2, p. 779.

CENTAURIUM MINUS BRASILIANUM.

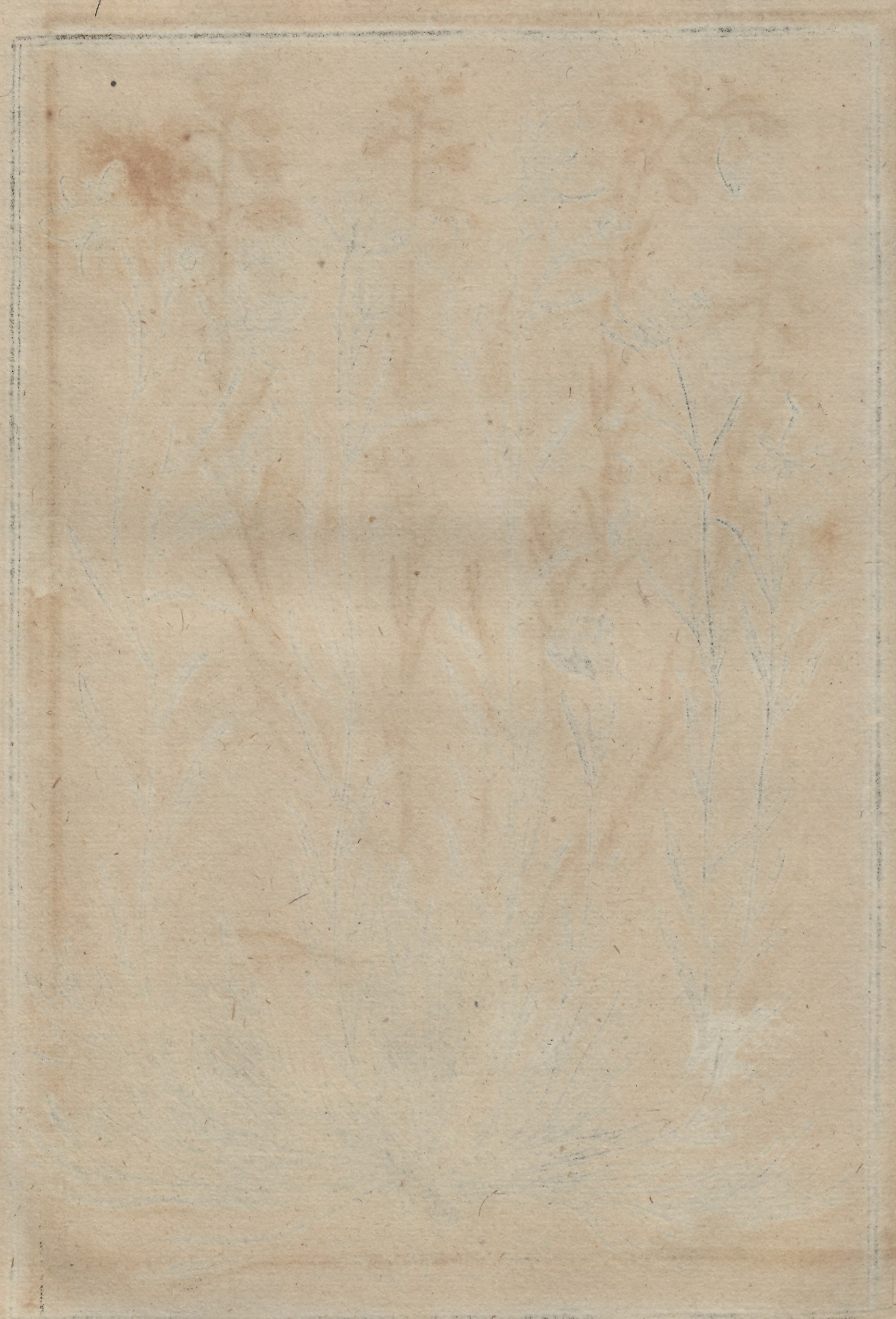

SAXIFRAGA ANGUSTIFOLIA AUTUMNALIS, FLORE LUTEO GUTTATO.

Saxifraga Hirculus. W.II, p. 649.

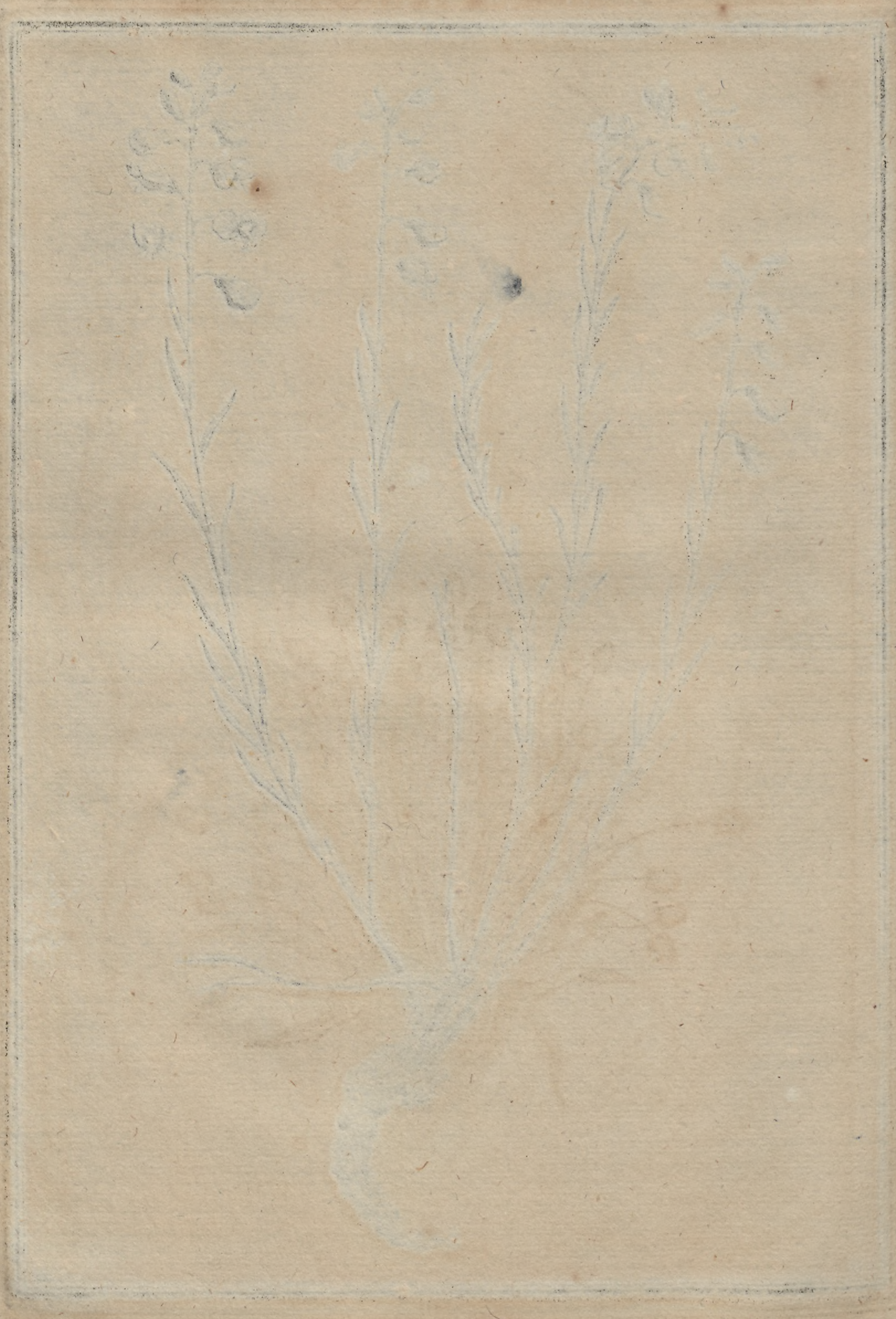
POLYGALA FRUTESCENS CAPITIS BONÆ SPEI.

*

N

Polygala teretifolia. Willd. III, p. 882.

PLANTAGINELLA AUREA ALOPECUROIDES BRASILIANA, FOLIIS GRAMINEIS.

N 2

Eriocaulon triangulare. Willd. I, 485.

AMARANTHO AFFINIS INDIÆ ORIENTALIS, FLORIBUS GLOMERATIS, OCYMOIDIS FOLIO.

Gomphrena globosa. Willd. I, p. 1321.

AMARANTHO AFFINIS BRASILIANA, GLOMERATIS PARVISQUE FLOSCULIS.

Gomphrena brasiliensis. Willd. I, p. 1322.

RICINUS AMERICANUS TENUITER DIVISO FOLIO.

Jatropha multifida. Willd. 4, p. 561.

Croton solanifolius. Geiseler. Willd. 4, p. 563.
Jatropha montana. Sprengel.

DATURA INDICA FOLIIS MALABATHRI.

weder unter Laurus noch Melastoma noch Datura zu finden

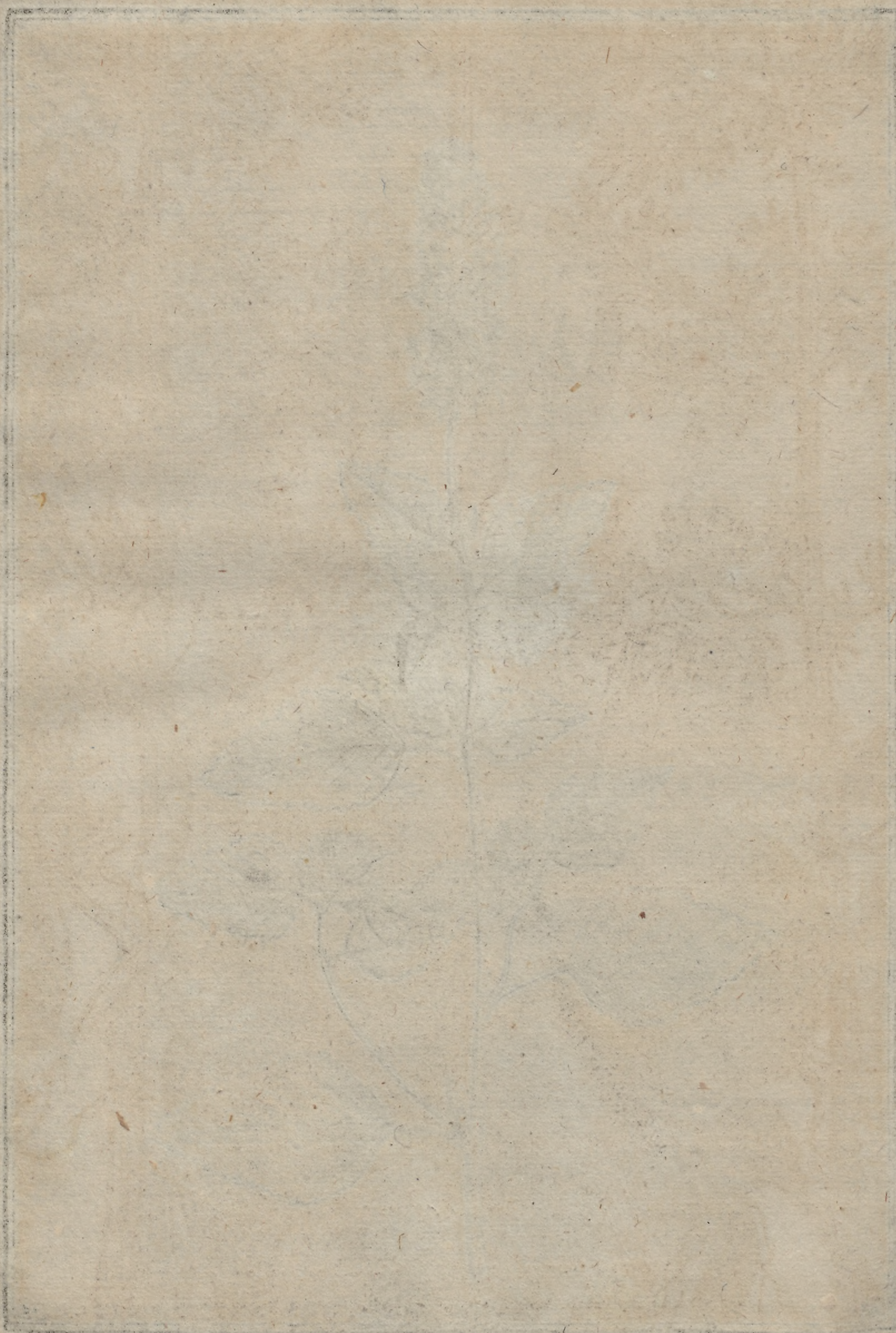
ALCEA JAVANICA ARBORESCENS, FLORE PLENO.

Hibiscus Rosa sinensis. Willd. III, p. 812.

ALTHÆA AMERICANA PUMILA, FLORE LUTEO SPICATO.

Pelargonium triste. Willd. III, p. 651.

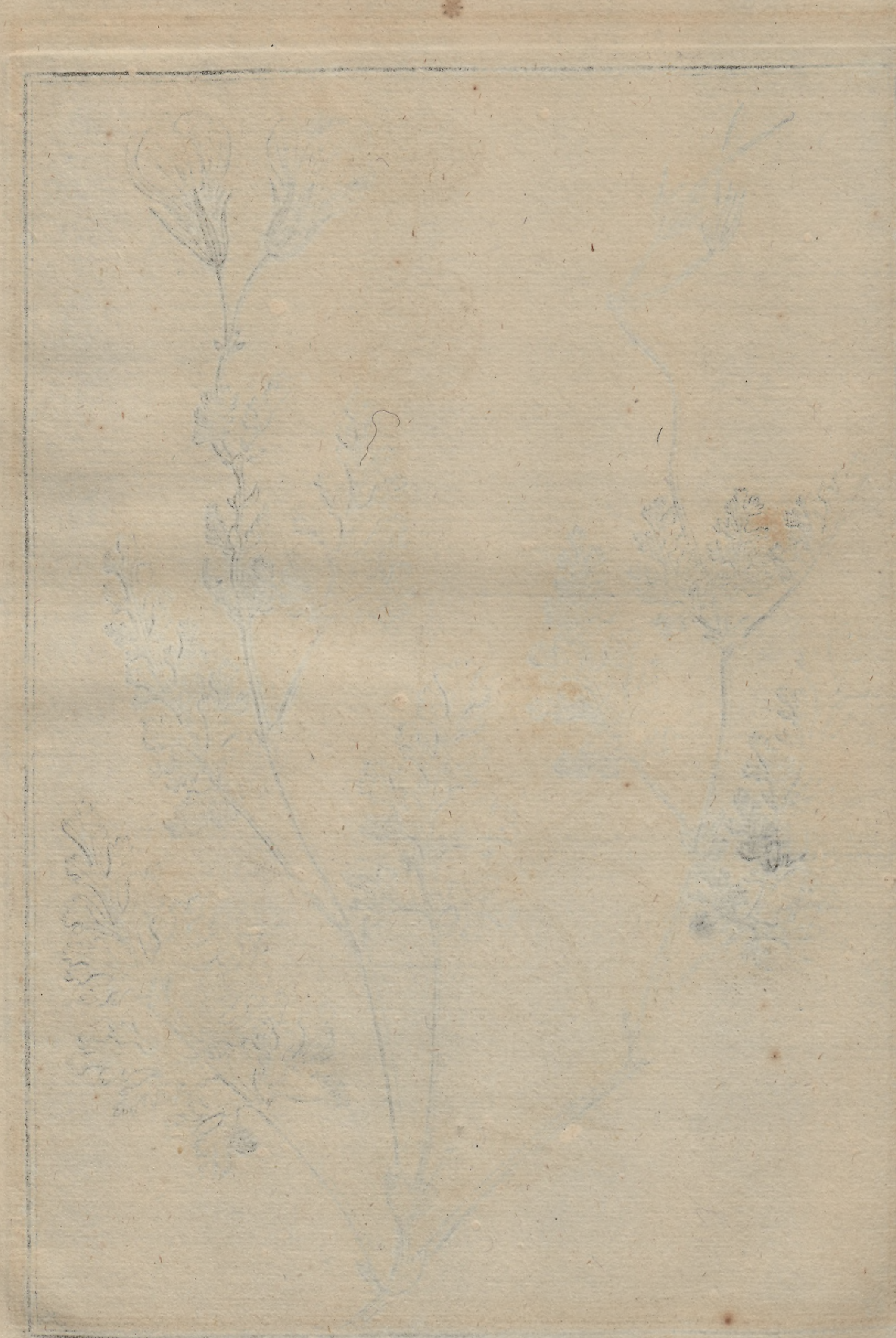
GERANIUM ÆTHIOPICUM TERTIUM, FLORE MAGNO STRIATO.

*

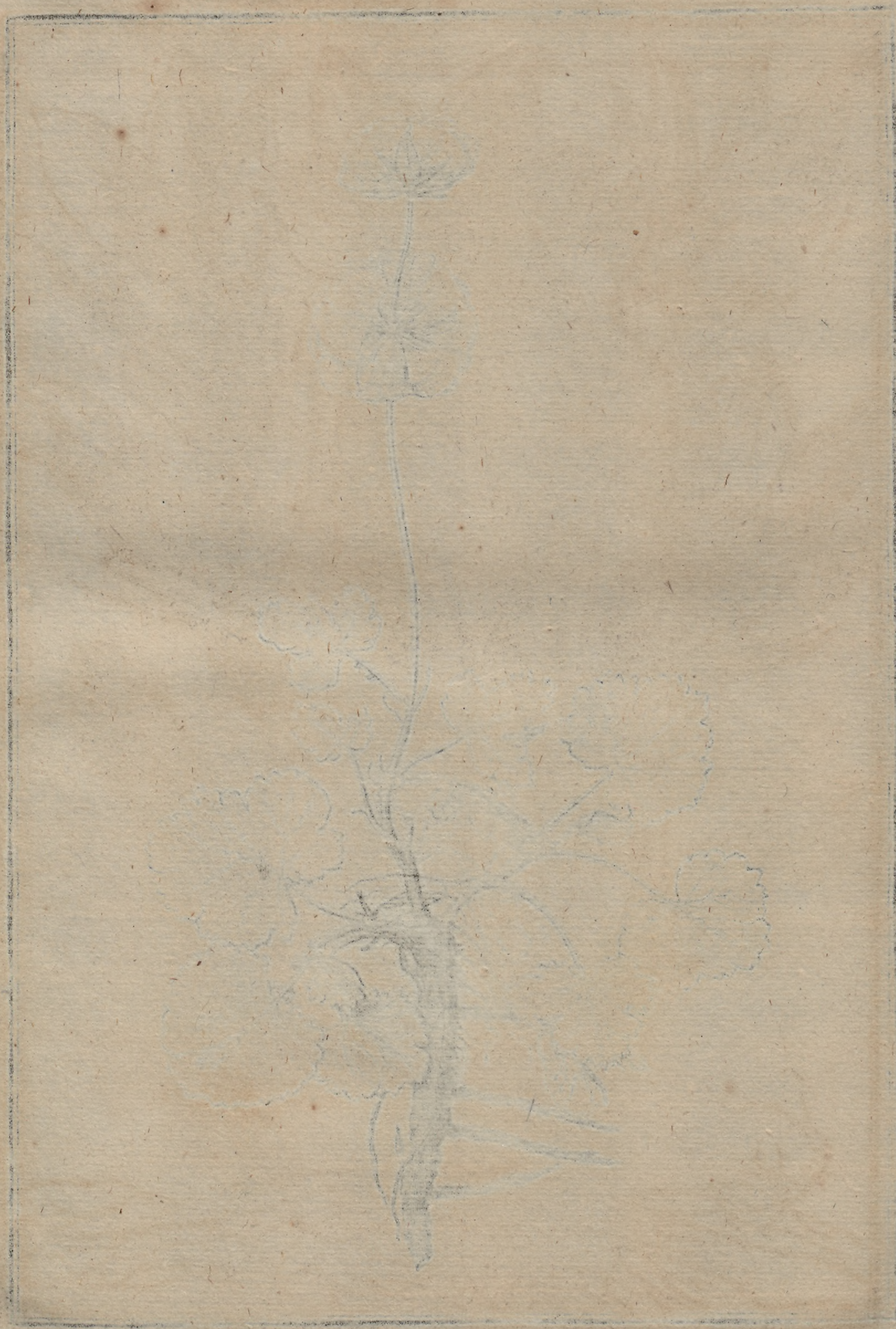

Pelargonium lacerum. Willd. III, p. 662.

CARYOPHYLLATA MONTANA FLORE PLENO PROLIFERO, FOL. HEDERÆ TERRESTRIS.

Geum rivale β. prolificans. W. II, p. 1115.

PULSATILLA POLYANTHOS VIOLACEA, ANEMONES FOLIO.

Q

Pulsatilla patens. Willd. II, p. 1272.

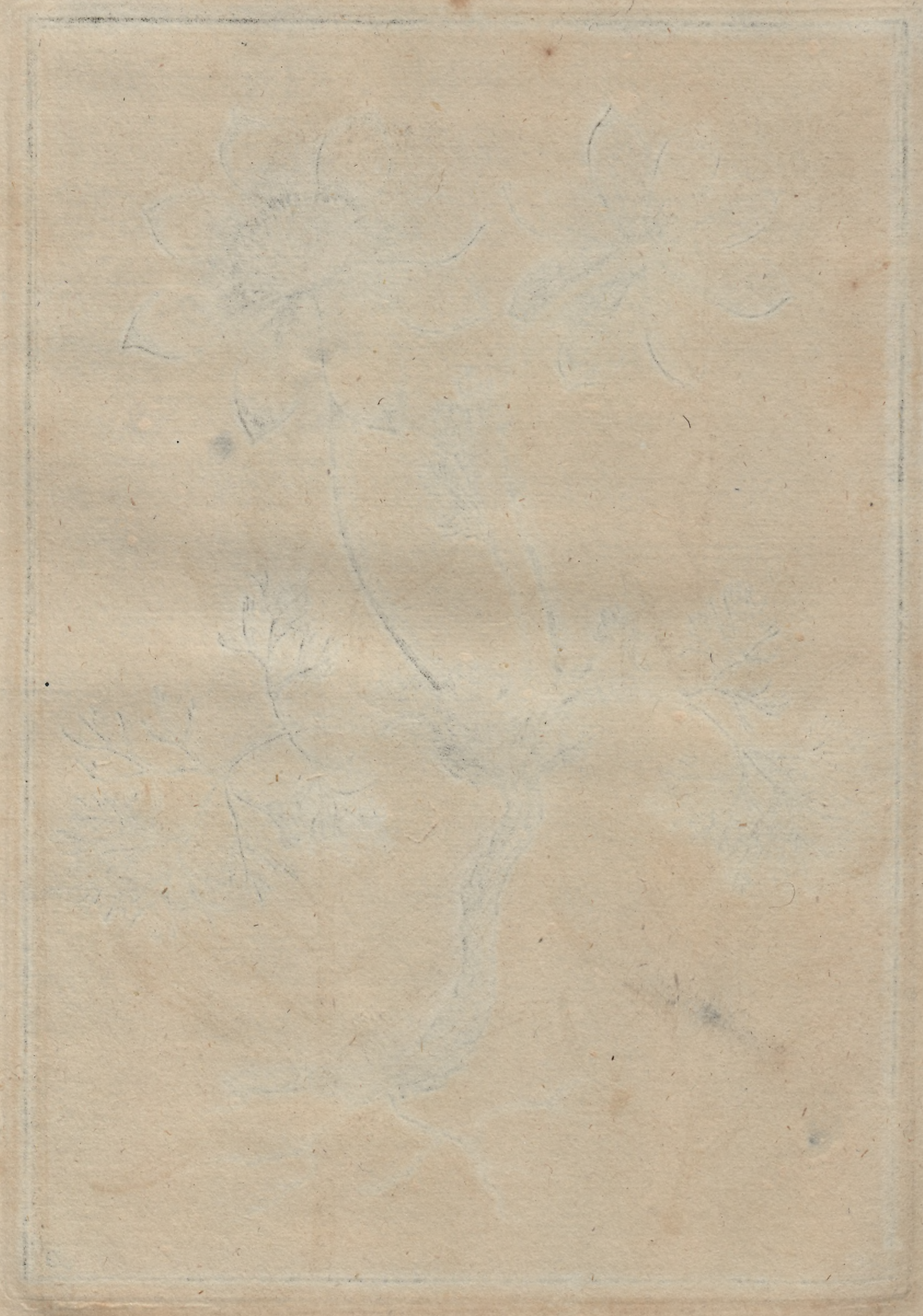

PULSATILLA FLORE OBSOLETO, CAULE NUDO.

Pulsatilla inter pratensem et vulgarem monstrosa.

JACOBÆA ÆTHIOPICA LAVENDULÆ FOLIO.

*

Senecio longifolius. Willd. III, p. 2009.

JACOBÆA ÆTHIOPICA LARICIS FOLIO.

*

Inula pinifolia. Willd. III, p. 2104.

JACOBÆA SPICATA MONOMOTAPENSIS.

*

Senecio pubigerus. Willd. III, p. 1982.

IACOBÆÆ AFFINIS PLANTA TUBEROSA,
CAPITIS BONÆ SPEI

A.Stech del: | Step: Cous: pinx | J. Saal Sculp:

Othonna bulbosa. Willd. III, p. 2378.

SENECIO VISCOSUS ÆTHIOPICUS, FLORE PURPUREO.

*

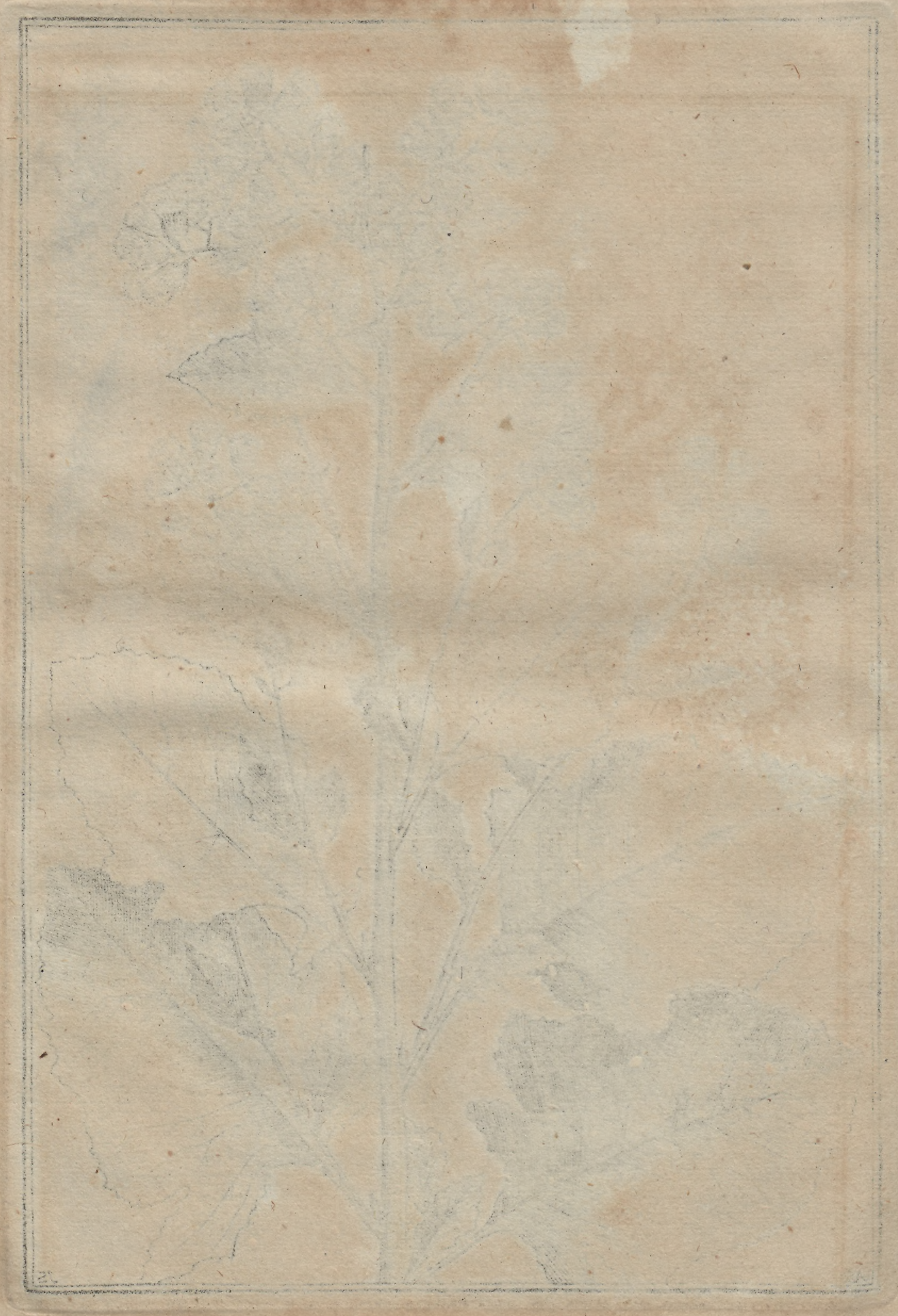

Senecio purpureus. Willd. III, p. 1975.

CONYZA ZEILANICA LAMPSANÆ FOLIIS.

EUPATORIUM ERICOIDES CAPITIS BONÆ SPEI.

*

S

Stoebe ericoides. Willd. III, p. 2403.

EUPATORIO AFFINIS PLANTA ZEILANICA, FOLIIS ULMI.

Baccharis indica. Willd. III, p. 1916.

CHRYSOCOME ÆTHIOPICA PLANTAGINIS FOLIO

Gnaphalium nudifolium. Willd. III. p. 1870.

CENTAURIUM MAJUS AFRICANUM, FLORE AUREO ODORATO.

Centaurea Zonitzii.

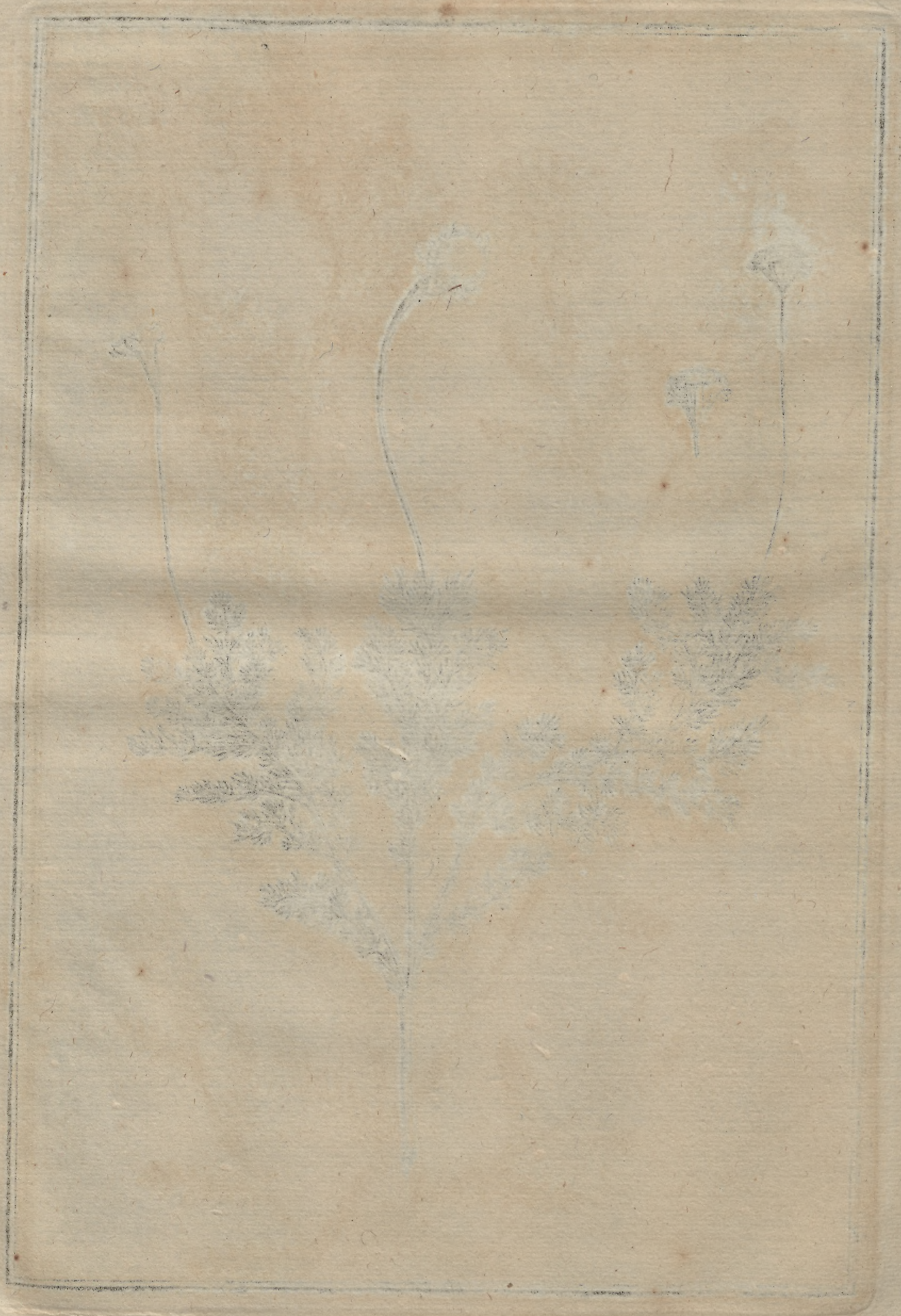
CHAMÆMELUM ÆTHIOPICUM LANUGINOSUM.

*

T

Lidbeckia turbinata. W. III, p. 2164.
Cenia . Commers.

CHAMÆMELUM LUSITANICUM LATIFOLIUM.

Anthemis mixta. Willd. III, p. 2178.

Anthemis valentina. Willd. III, p. 2188.

CHRYSANTHEMUM ARBORESCENS ÆTHIOPICUM, FOLIIS POPULI ALBÆ.

1. Osteospermum moniliforme. Willd. III, p. 2366.
2 et 3. Cotula coronopifolia. Willd. III, p. 2167.

CHRYSANTHEMUM CONYZOIDES LUSITANICUM.

Buphthalmum aquaticum. W. III, p. 2232.

CHRYSANTHEMUM CONYZOIDES ÆTHIOPICUM, CAPITULO APHYLLO, FOLIIS MAJORANÆ.

*

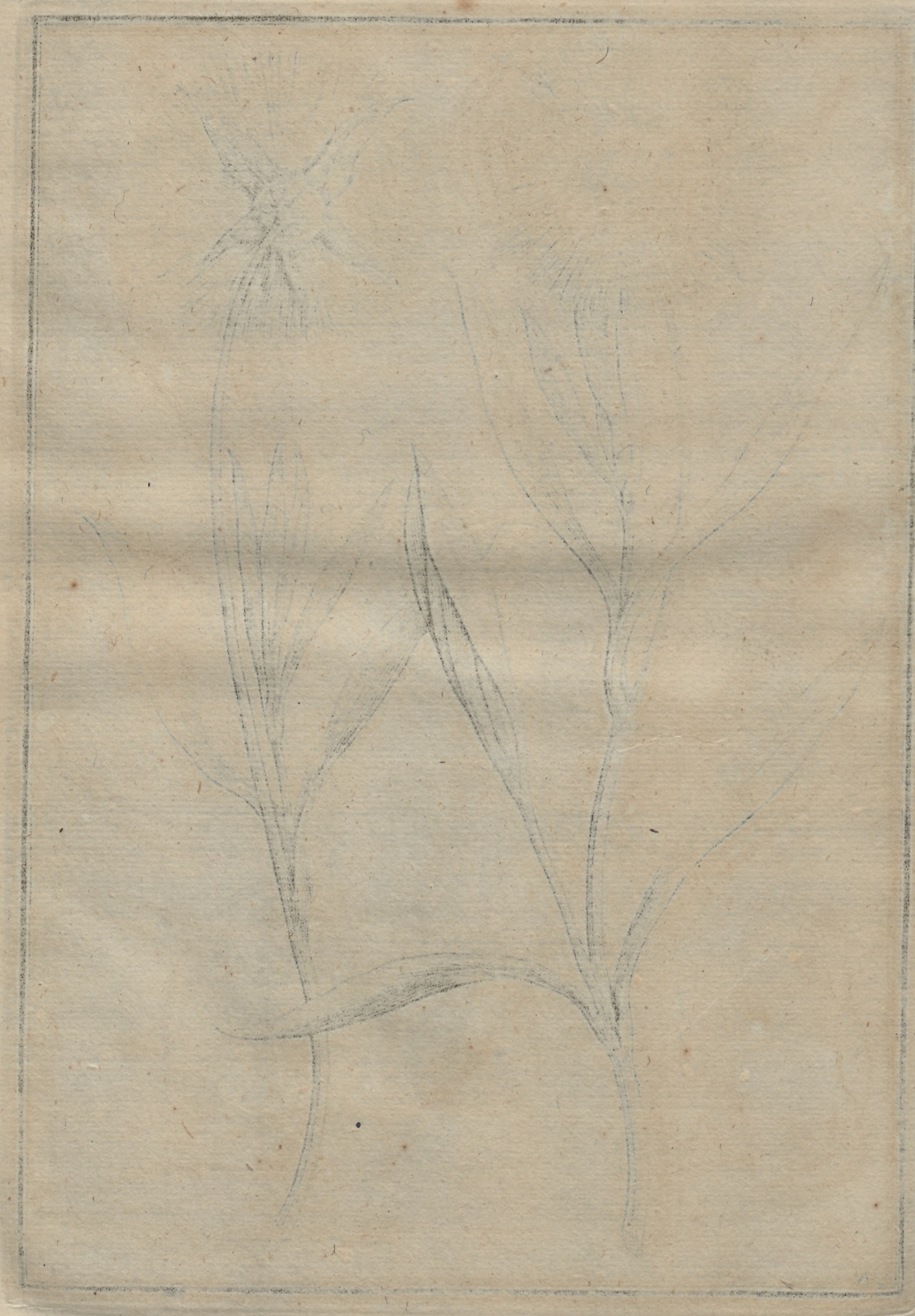
Athanasia capitata. Willd. III, p. 1805.
Holophyllum capitatum. Dietr. Sect. 4, p. 1400.

CHRYSANTHEMUM AIZOOIDES AFRICANUM PRIMUM, S. LATIFOLIUM.

Mesembryanthemum pilosum. Decand. III, p. 450.

CHRYSANTHEMUM AIZOOIDES AFRICANUM SECUNDUM, S. TERETI-FOLIUM.

*

Mesembryanthemum bicolorum. Willd. II, p. 1039.

CHRYSANTHEMUM AIZOODES AFRICANUM, TRIANGULARI FOLIO, FLORE AUREO.

AS S Cous: p IS

Mesembryanthemum molle. Spreng. II, p. 121.

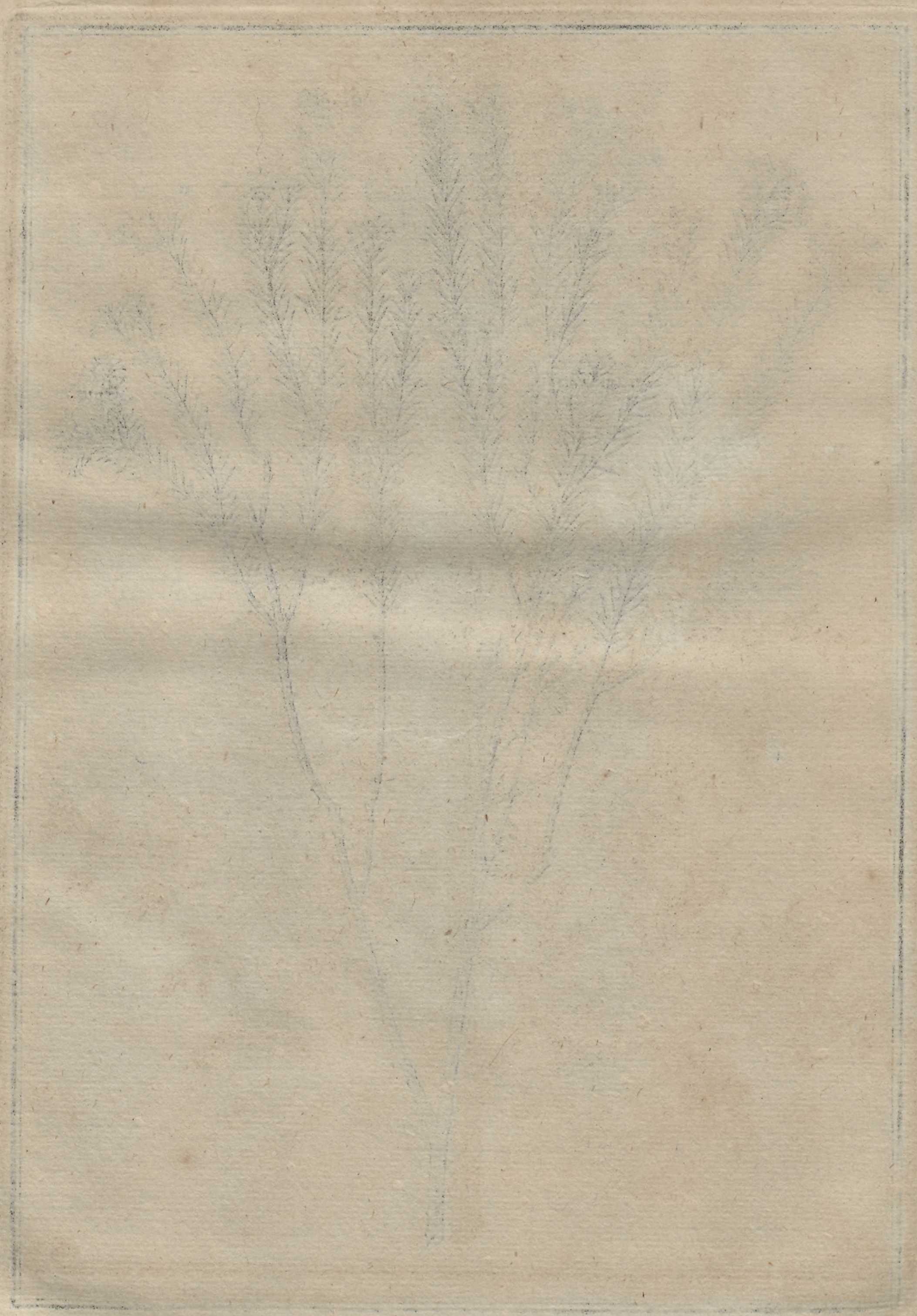
CHRYSANTHEMULUM ERICOIDES CORONATUM CAPITIS BONÆ SPEI.

*

Staavia radiata. W. 1, p. 1144.

ABSINTHIUM TENUIFOLIUM ODORATISSIMUM MONOMOTAPENSE.

LASERPITIUM DAUCOIDES PRUTENICUM
VISCOSO SEMINE

AS JS

Laserpitium prutenicum. Willd. 1, p. 1417.

SALVIA MINOR ÆTHIOPICA, FOLIIS CHAMÆLÆAGNI ASPERIS.

*

Salvia paniculata. Willd. I. p. 145.

Phlomis Leonurus. Willd. III, p. 127

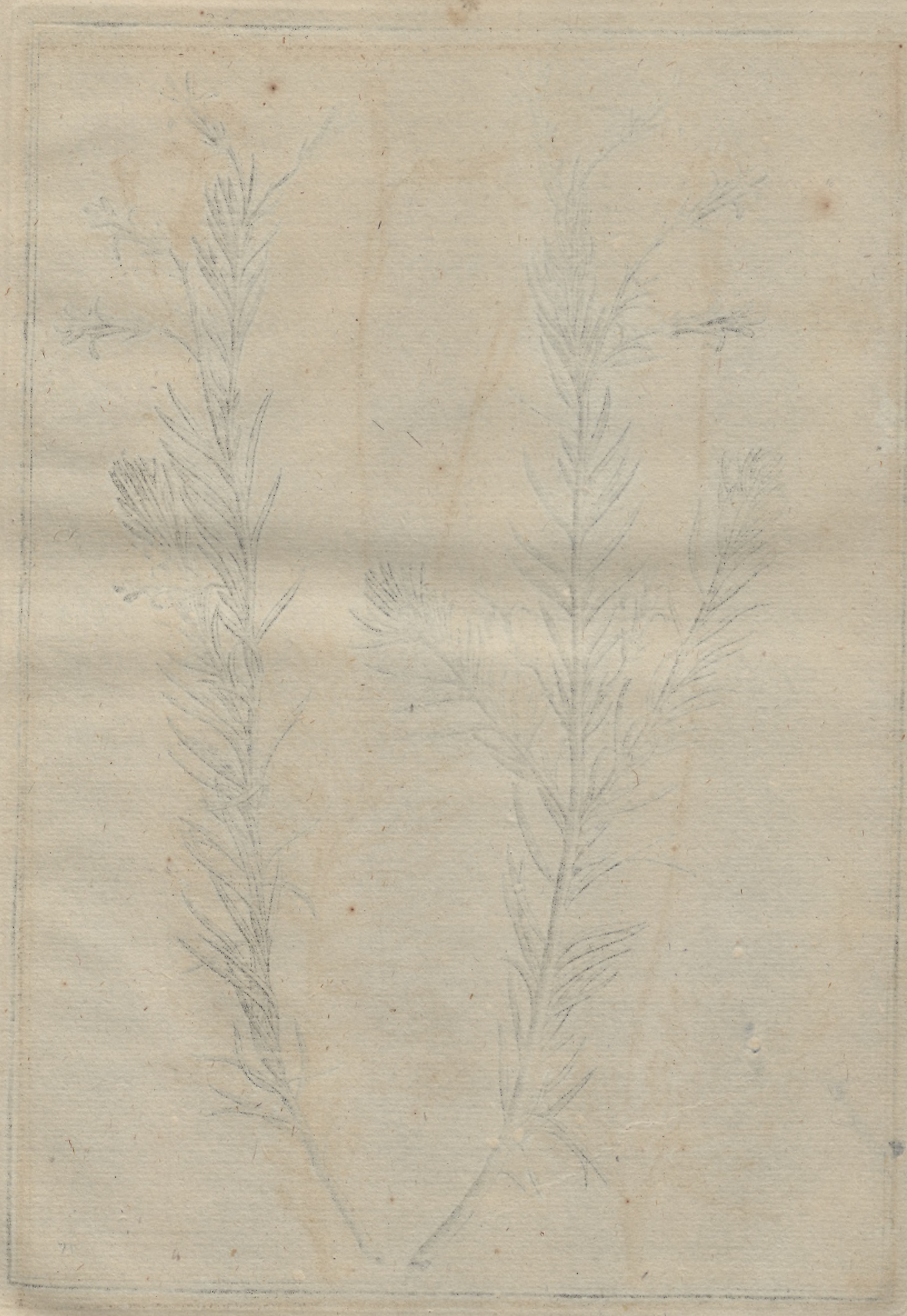
RAPUNTIUM ÆTHIOPICUM, VIOLACEO GALEATO FLORE, FOLIIS PINASTRI.

*

Lobelia pinifolia. Willd. 1, p. 937.

RAPUNTIUM ÆTHIOPICUM, COERULEO GALEATO FLORE, FOLIIS CORONOPI.

*

Lobelia coronopifolia. Willd. 1, p. 952.

RAPUNTIUM ÆTHIOPICUM, COERULEO GALEATO FLORE, FOLIOLIS DENTATIS.

Lobelia Breynii. Roem. et Schult. V, p. 61.

RAPUNTIO AFFINIS LINI FACIE CAPITIS BONÆ SPEI.

*

Chironia linoides. Willd. 1. p. 1070.

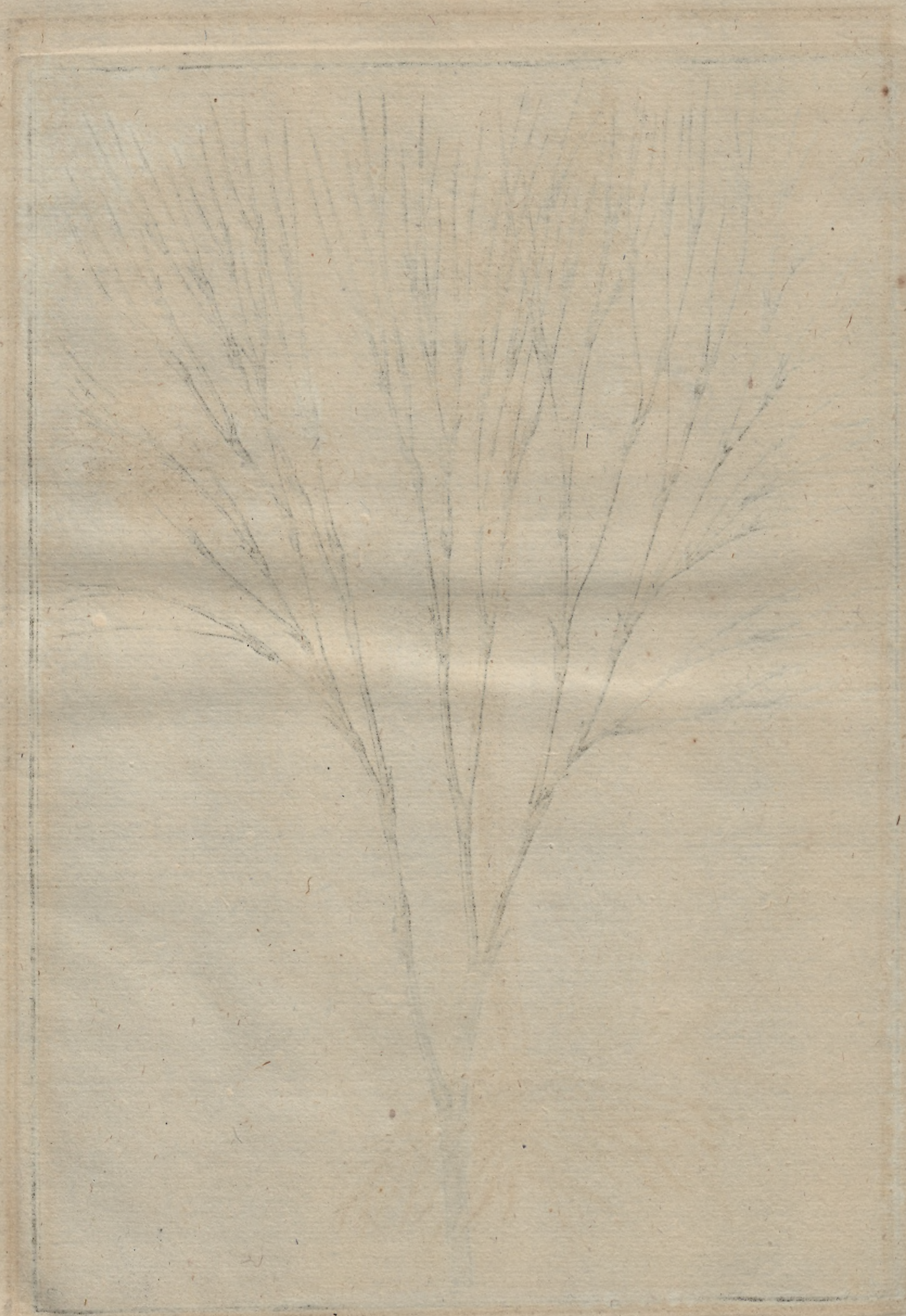
EQUISETUM JUNCEUM NIGRINODUM CAPITIS BONÆ SPEI.

*

Restio dichotomus. Willd. IV, p. 729.

Tab 92 ad pag 180

LUNARIA RACEMOSA MINOR, ADIANTI FOLIO.

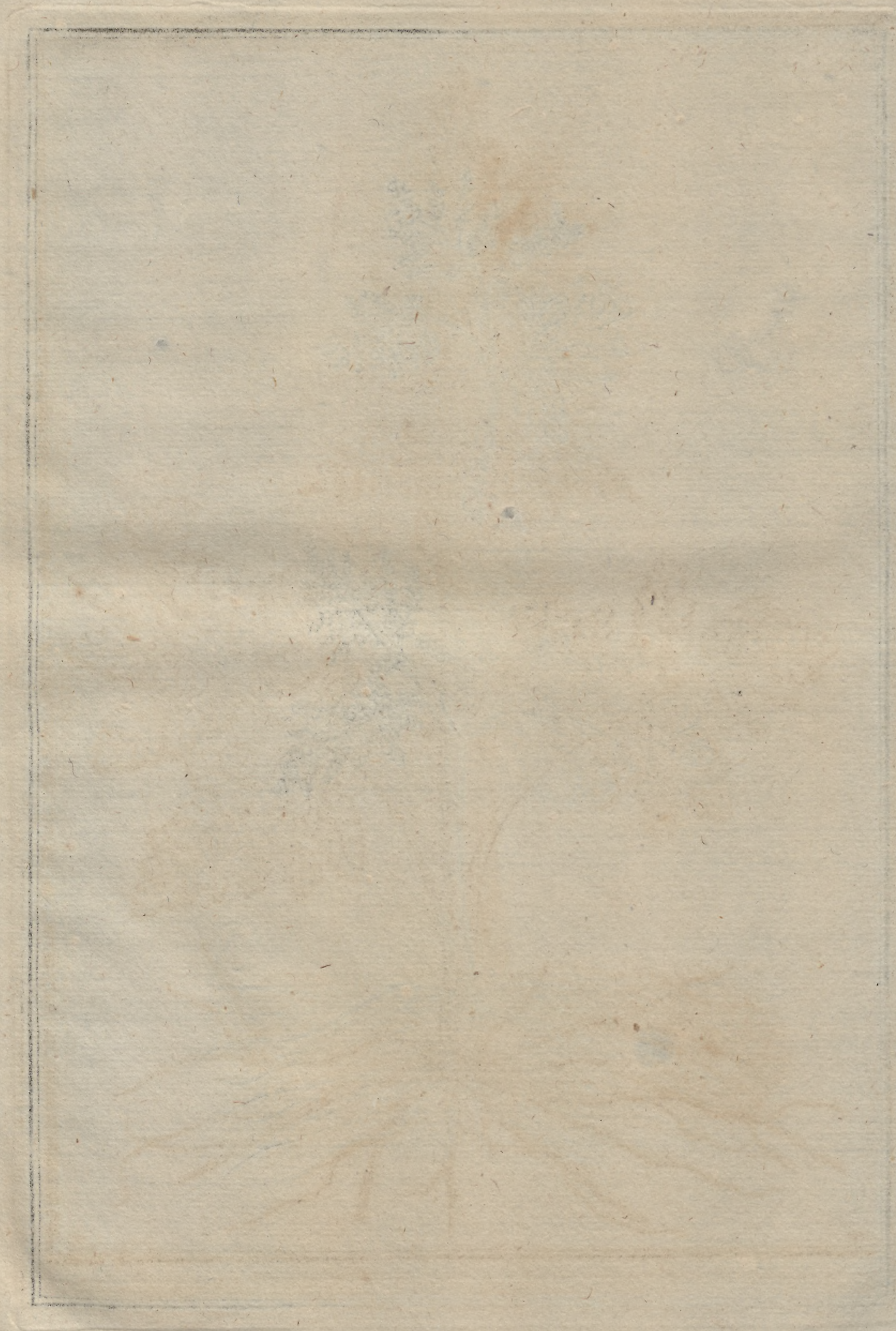

Botrychium Lunaria. Willd. v, p. 61.

LUNARIA RACEMOSA MINOR, MATRICARIÆ FOLIO.

Botrychium matricariaefolium. Breyn.
— rutaceum. Sw. Willd. V, p. 62.

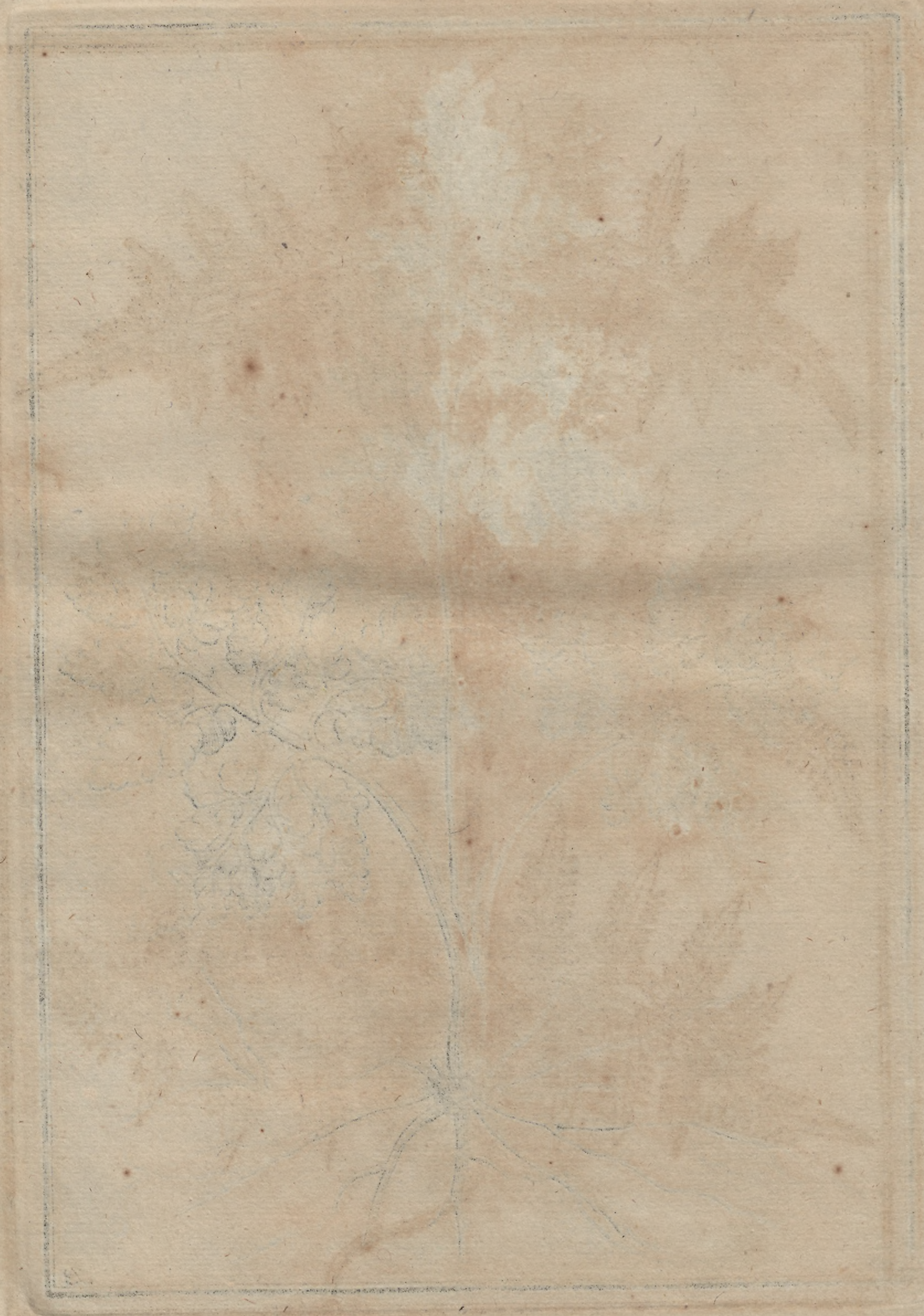

LUNARIA RACEMOSA MULTIFIDO FOLIO, CASPARI BAUHINI.

Botrychium rutaefolium. Al. Br.
— matricarioides. Willd. V. p. 62.
— rutaceum. Wahlb., Schkuhr.

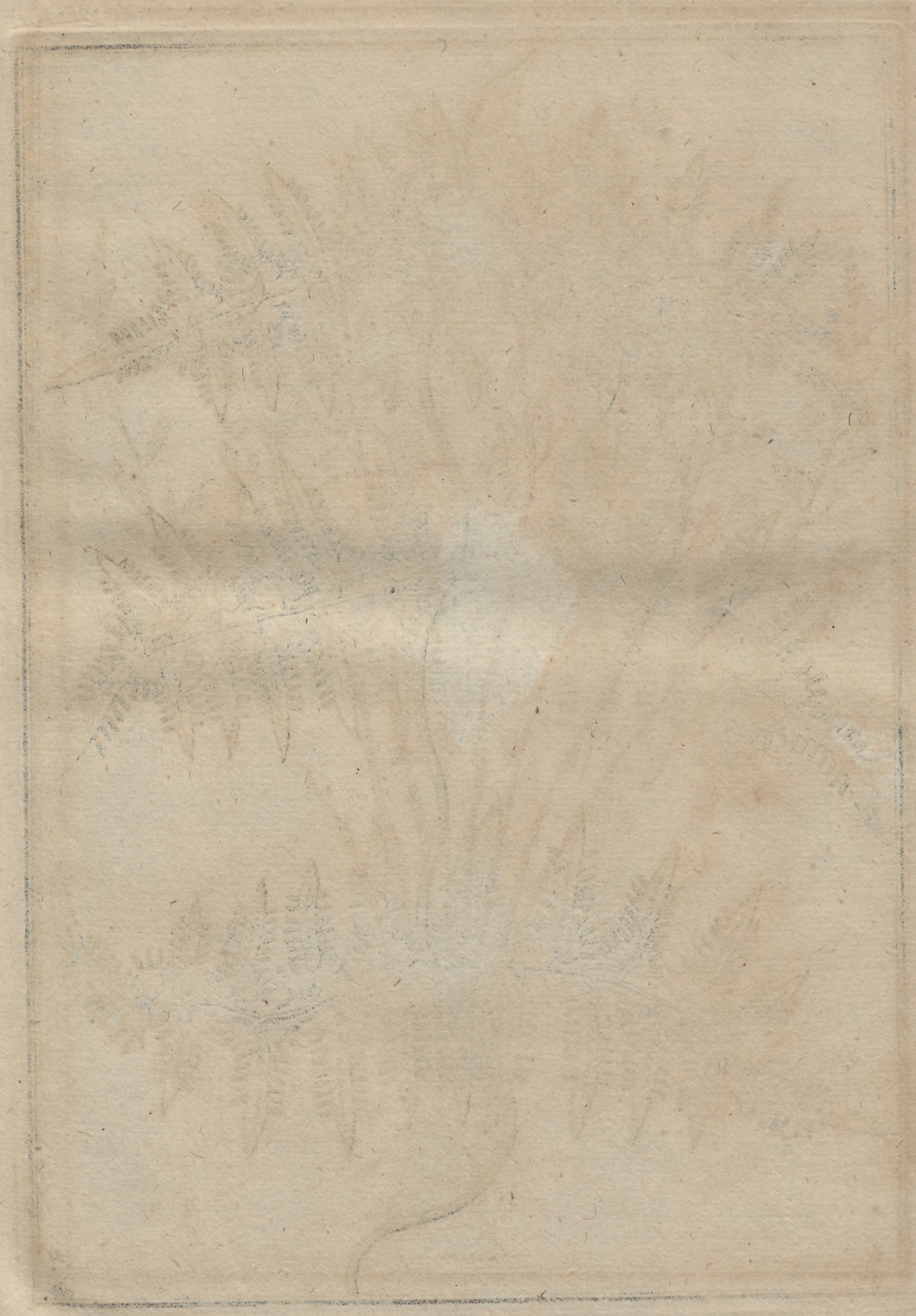

FILIX SCANDENS PERPULCHRA BRASILIANA.

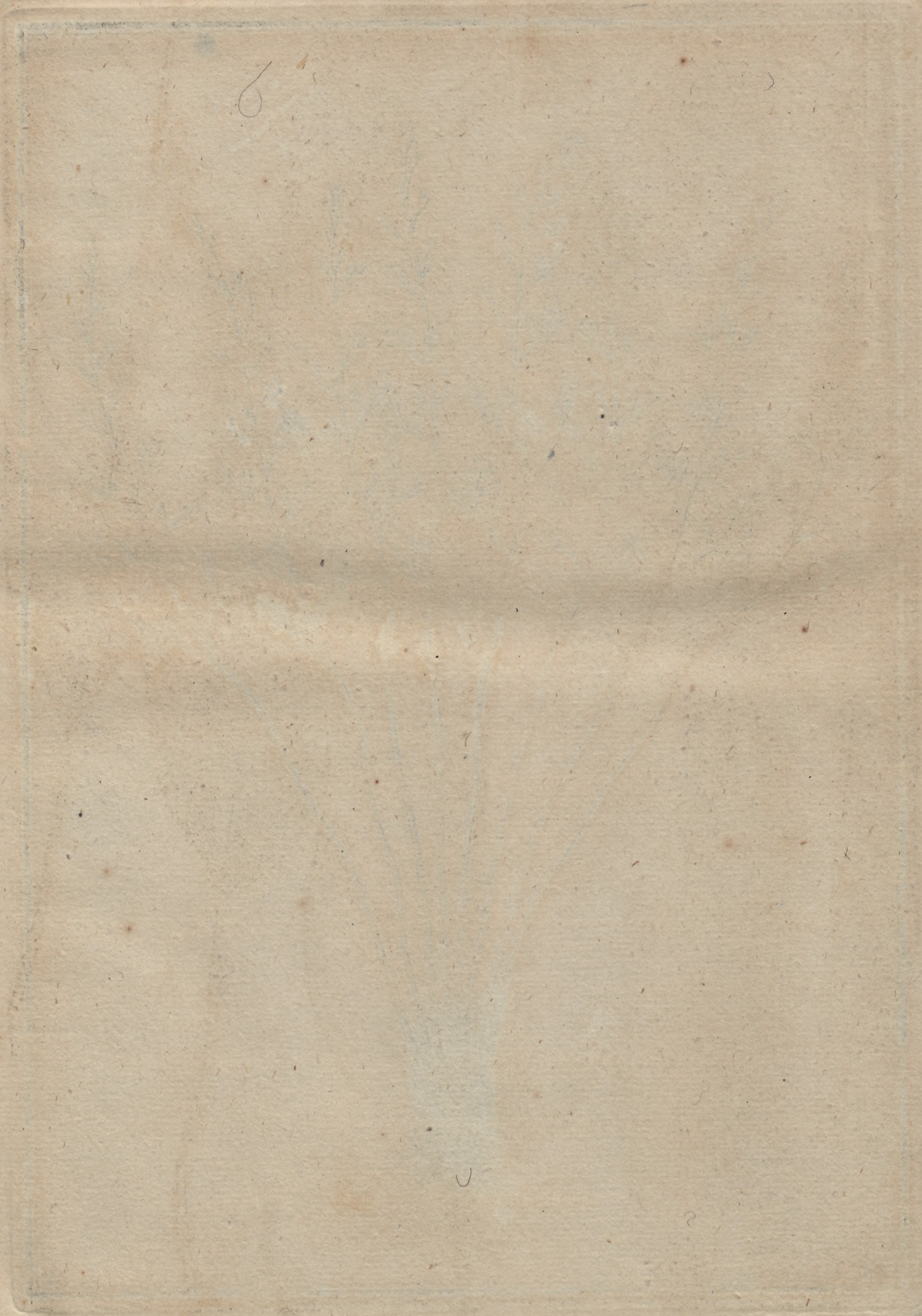

Lygodium hastatum.
venustum. Sw.
Hydroglossum hastatum. Willd. V, p. 79.

ADIANTUM NOVUM GERMANICUM, RUTÆ MURARIÆ FACIE.

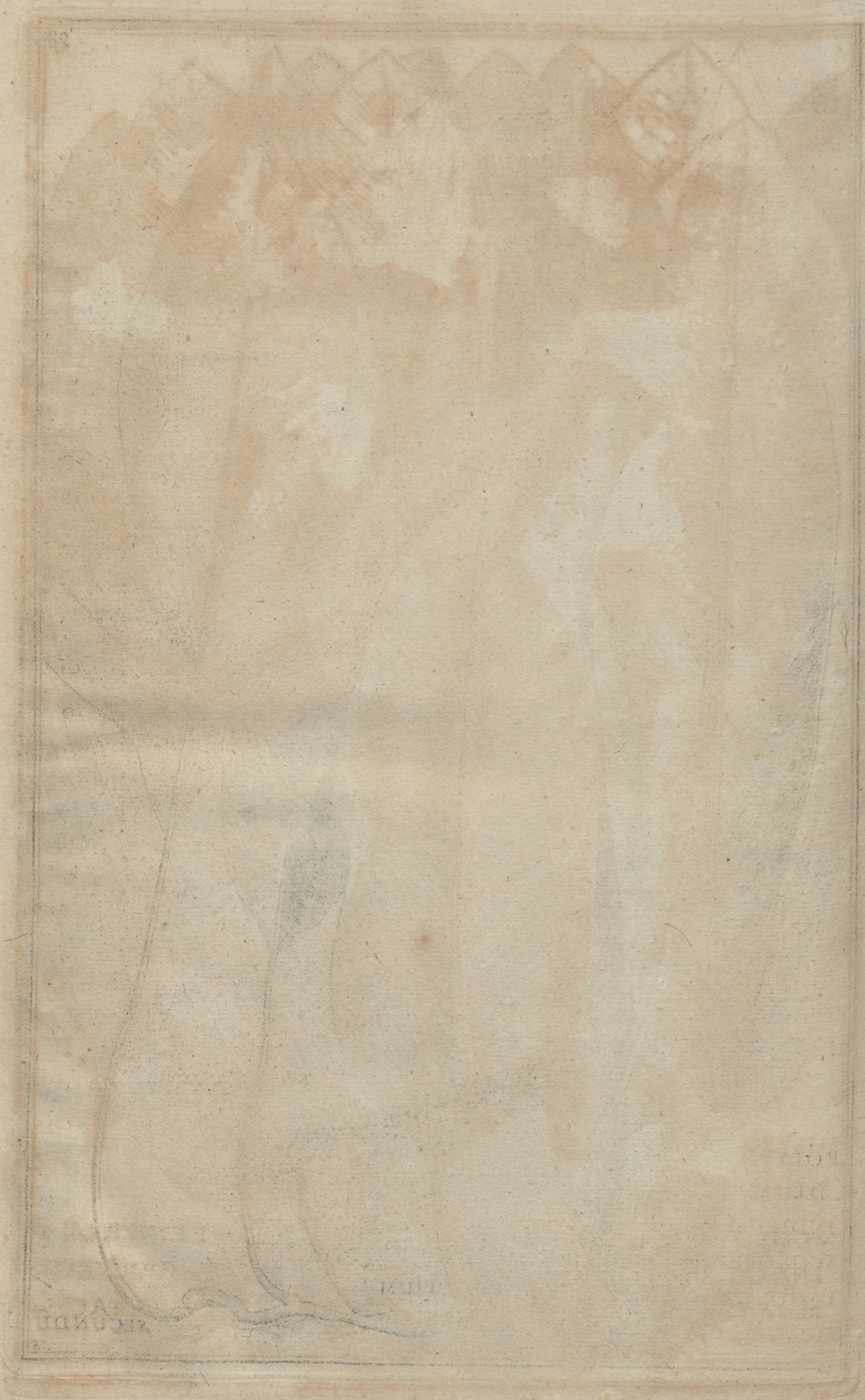

Asplenium germanicum. Willd. V, p. 331.
— Breynii.

Polypodium phymatodes. Pluk. Tab. 104, f. 5, nec Acrostichum obtusifolium. Willd. V, p. 108.

Asplenium Nidus, W. V, p. 303.

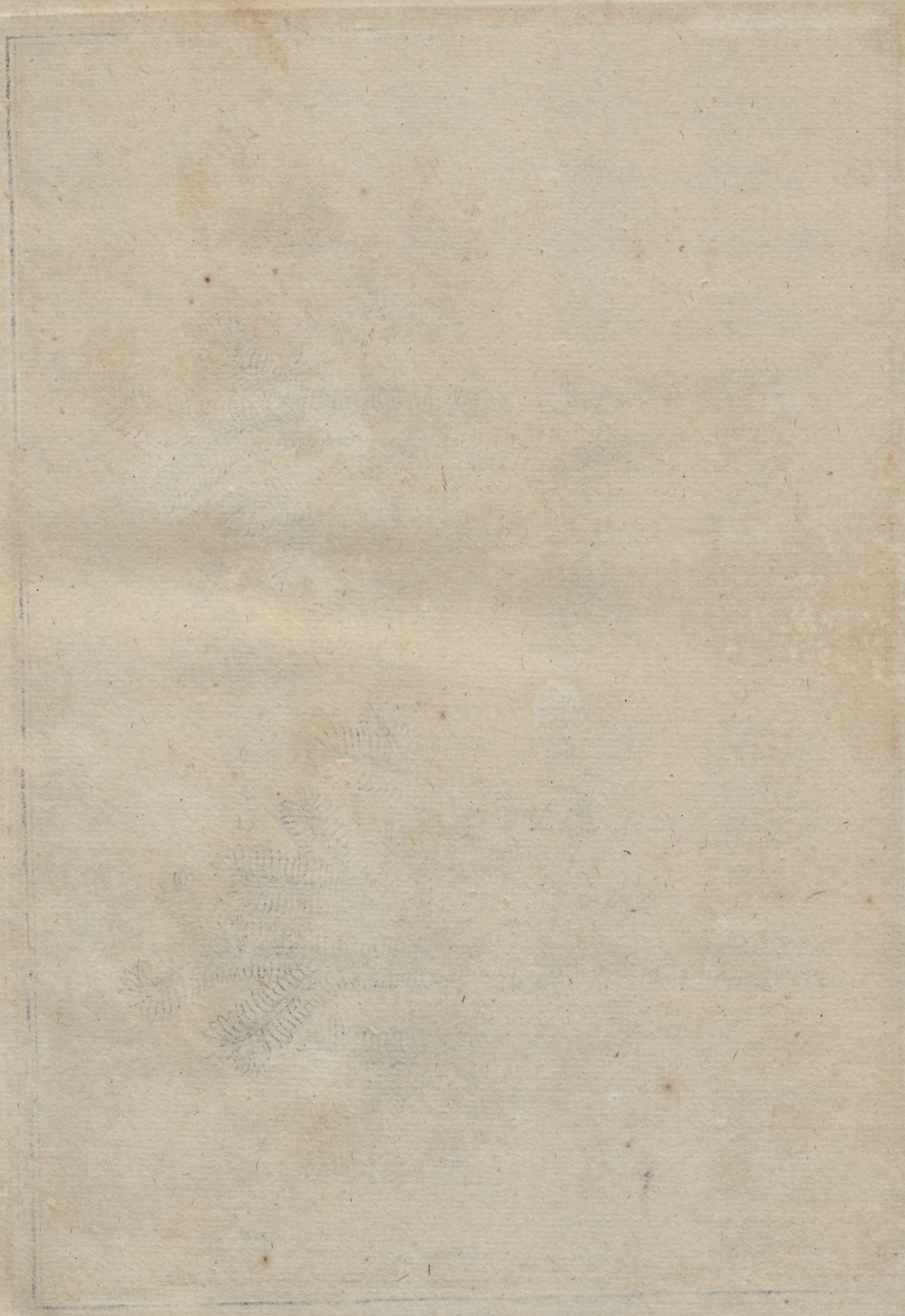
PLANTA MUSCOSA ET PLUMOSA GUYANENSIS PERELEGANS MAJOR.

Lycopodium plumosum; Schkuhr. Crypt. t. 165.

Selaginella.

PLANTA MUSCOSA ET PLUMOSA GUYANENSIS PERELEGANS MINOR.

Lycopodium.
Selaginella.

